STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA V MEŽIŠKI DOLINI

KAZALO

I. ANALIZA STANJA 5

I.1. Predstavitev območja 5

I.1.1. Geografske značilnosti 5

I.1.2. Prometna lokacija, infrastrukturne danosti 12

I.1.3. Demografske značilnosti 13

I.1.4. Gospodarska struktura 17

I.2. Analiza panoge 18

I.2.1. Turizem v svetu, turistični trendi za Evropo 18

I.2.2. Turizem v Sloveniji, strateška izhodišča 22

I.2.3. Turizem v Koroški regiji, regionalne usmeritve 29

I.3. Analiza turistične ponudbe 32

I.3.1. Področja turistične ponudbe 32

I.1.1 I.3.2. Statistični kazalci 80

I.4. Analiza konkurence - turistična ponudba v bližnji okolici 84

I.4.1. Dravska dolina 84

I.4.2. Mislinjska dolina 87

I.4.3. Savinjska dolina 89

I.4.4. Avstrijska Koroška 92

1.6. SWOT analiza s konkretnimi elementi za Mežiško dolino 98

II. VIZIJA IN CILJI 101

II.1 Vizija 101

II.2 Cilji 101

II.2.1 Strateški cilji 101

II.2.2 Podrobna kvantitativna in kvalitativna opredelitev strateških ciljev za obdobje 2010 – 2013 102

III. STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA V MEŽIŠKI DOLINI 103

III.1 Konkurenčne prednosti in pozicioniranje 103
III.1.1 Definiranje konkurenčnih prednosti 103
III.1.2 Strateško pozicioniranje 103
III.2 Ključne strategije na področju razvoja in trženja 104
III.2.1 Strategija partnerstev 104
III.2.2 Strategija diferenciacije 104
III.2.3 Strategija diverzifikacije 104
III.2.4 Strategija konkurenčnosti in privlačnosti 105
III.2.5 Strategija tržnega komuniciranja 105
III.3 Razvojni model 106
III.3.1 Strukturiranje turistične ponudbe 106
III.3.2 Vloga javnega in vloga zasebnega sektorja 106
III.3.3 Organiziranost 108
IV. TURISTIČNI PRODUKTI 109
IV.1 Pregled obstoječe turistične ponudbe 109
IV.1.1 Področje športa in rekreacije 109
IV.1.2 Področje kulturno zgodovinske dediščine 120
IV.1.3 Področje naravnih znamenitosti 143
IV.1.4 Ponudba podeželja 152
IV.1.5 Področje tradicionalnih prireditev 160
IV.2 Definiranje ključnih turističnih produktov 170
IV.2.1 Produkt: GORSKI KOLESARSKI PARK 170
IV.2.2 Produkt: PODZEMLJE PECE 173
IV.2.3 Produkt: AVANTURE V PARKU KRALJA MATJAŽA 181
IV.2.4 Produkt: TEHNIŠKA IN KULTURNA DEDIŠČINA 186
IV.3 Promocija 191
IV.3.1 Priprava strategije 191
IV.3.2 Blagovna(e) znamke 194
IV.3.3 Promocijski materiali 196
IV.4 Zagotavljanje kakovosti 205
IV.4.1 Določitev standardov 206
IV.4.2 Razvoj kadrov 212

IV.4.3 Program usposabljanja..... 213
IV.5 Razvoj turistične infrastrukture.....214
IV.5.1 Interes in vloga javnega sektorja ter definiranje ključnih potreb214
V. IZVEDBENE AKTIVNOSTI.....216
V.1 Že načrtovane aktivnosti.....216
V.1.1 V regionalnih dokumentih 216
V.1.2 V posameznih občinah 217
V.2 Nove aktivnosti za obdobje 2010 - 2013 220
V.2.1 Načrt izvedbenih aktivnosti s prepoznanimi nosilci in viri..... 220
financiranja 220
V.2.2 Evidentirani možni viri sofinanciranja in podporni inštrumenti.. 222
V.2.3 Evidentirana ponudba podpornih storitev (priprava projektne... 222
dokumentacije, vlog na javne razpise, …)..... 222
Kazalo tabel: 223
Kazalo slik:..... 224
Kazalo grafikonov: 225
Seznam kratic in okrajšav..... 226

Turizem predstavlja pomembno razvojno in poslovno priložnost tudi za Koroško regijo in Mežiško dolino.
Kljub temu, da začetki organiziranega ukvarjanja s to dejavnostjo segajo že v prejšnje stoletje (Rimski vrelec), Koroška ni turistično prepoznano območje in tudi na tem področju precej zaostaja za ostalimi regijami v Sloveniji.
Nedvomno pa Koroška regija in z njo Mežiška za drugimi območji v Sloveniji ne zaostaja pri potencialih, ki v tem okolju obstajajo, tako na področju naravnega okolja, kulturno-zgodovinske in tehnične dediščine, na področju kulturnega dogajanja, tradicionalne kulinarike, športno - rekreativne ponudbe in dogajanja in še mnogih drugih.
Ponudbo Mežiške doline sestavljajo tri geografsko in ponudbeno zaključena, vendar med seboj tesno povezana območja.
Območje okrog Pece ima specifično ponudbo, ki temelji predvsem na predstavitvi tradicije rudarjenja in z njo povezanih legend ter na široki paleti poletnih in zimskih aktivnosti v naravi.
Območje med Šentanelom in Strojno odlikuje, tudi v širšem prostoru priznana, ponudba turističnih kmetij.
Tretje območje, širše območje na severni strani Uršlje gore, pa nudi obilo možnosti za športno rekreacijske aktivnosti. Posebnost tega območja pa so tudi elementi dediščine, povezani z življenjem in deli pisatelja Prežihovega Voranca.

Vse te potenciale pa je potrebno ustrezno razviti in nadgraditi, dopolniti z dodatno ponudbo in dejavnostmi, jih povezati v skupne turistične produkte in predvsem poskrbeti za učinkovito in ciljno usmerjeno promocijo.

Za to pa je najprej potrebna pripravljenost za sodelovanje med samimi nosilci turistične ponudbe in izvajalci vseh dejavnosti, ki so s turizmom neposredno ali posredno povezane. V nadaljevanju pa je potrebno tudi sodelovanje in pomoč širšega lokalnega okolja ter podpornih inštitucij, ki v njem delujejo.

Občine Mežiške doline v okviru projekta »Strategija razvoja turizma v Mežiški dolini«, ki ga izvaja LAS Mežiške doline v sodelovanju z razvojnim podjetjem A.L.P. PECA, želijo spodbuditi sistematične, usklajene in ciljno usmerjene aktivnosti na področju razvoja turizma v Mežiški dolini.

I.ANALIZA STANJA

I.1. Predstavitev območja

I.1.1. Geografske značilnosti

Mežiška dolina obsega tisti slovenski alpski prostor, ki teče vzporedno z državno mejo s sosednjo Avstrijo skozi Karavanke. Leži med gorama Peco (2126 m) in Uršljo goro (1699 m) in se potegne proti vrhovoma gora Olševe (1929 m) in Raduhe (2062 m). Na severu dolino omejuje hribovje Strojna (do 1000 m), preko katerega poteka tudi državna meja med Avstrijo in Slovenijo. Svojska lega in gore, ki jo obkrožajo, dajejo Mežiški dolini milo alpsko podnebje. Na klimo v dolini vpliva tudi visoka Peca, ki je do 250 dni v letu pokrita s snegom, zato so zime v dolini razmeroma mrzle, poletja pa so zmerno topla.

Zgradbo tal in zunanjo podobo doline so dolge milijone let oblikovali zemeljski premiki; morje, v katerega vodah so plavale školjke, ohranjene kot fosilne priče davnega, komaj še dojemljivega dogajanja; vulkan, ki je oblikoval današnje pogorje Smrekovca; ledeniki in deroči potoki, ki so drli v dolino. Vse vode v dolini zbira reka Meža, gozdovi pa pokrivajo skoraj 70 odstotkov vse površine. Na vrhovih gora rastejo redke gorske rastline, v gozdovih pa živi veliko lovne divjadi.

Območje občin Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem zajema 303,9 km^2, kar predstavlja 1,5% površja Slovenije. Zaradi razgibanega reliefa je koncentracija naselij omejena na dolinske ravninske predele. Na višjih nadmorskih višinah najdemo tipične razpršene tipe poselitve. Pojavljajo se tudi samotne kmetije. V vseh štirih občinah je 44 naselij, med katerimi so največja in najpomembnejša Mežica, Črna na Koroškem, Prevalje in Ravne na Koroškem. Občina Ravne je z okoli 12.000 prebivalci še vedno urbano jedro območja. Prebivalcev vseh štirih občin je po podatkih statističnega urada Slovenije 25.827 (stanje s 1.1. 2010).

Tabela 1: Naselja občin Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem v letu 2009

Občina Črna na Koroškem	Občina Mežica	Občina Prevalje	Občina Ravne na Koroškem
- Bistra - Javorje - Jazbina - Koprivna - Ludranski Vrh - Podpeca - Topla - Črna na Koroškem - Žerjav	- Breg - Lom - Mežica - Onkraj Meže - Plat - Podkraj pri Mežici	- Belšak - Breznica - Dolga Brda - Jamnica - Kot pri Prevaljah - Leše - Lokovica - Poljana - Prevalje - Suhi Vrh - Stražišče - Šentanel - Zagrad	- Brdinje, - Dobja vas, - Dobrije, - Koroški Selovec, - Kotlje, - Navrški vrh, - Podgora, - Podkraj, - Preški vrh, - Ravne na Koroškem, - Sele, - Stražišče, - Strojna, - Tolsti vrh, - Uršlja Gora, - Zelen Breg

Vir: SURS, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002

Klimatske značilnosti

Mežiška dolina leži na območju zmernocelinskega podnebja, ki je sicer značilno za večji del Slovenije. Zime so precej hladne, poletja pa precej vroča. Poleti se ponavadi pojavi tudi višek padavin. Povprečna letna količina padavin znaša okoli 1500 mm, povprečna temperatura zraka skozi leto je približno 9 °C. Treba je poudariti, da so zaradi mikroklimatskih dejavnikov razmere ponekod zelo specifične ali pa prihaja do hitrih in občutnih sprememb in odstopanj na majhni površini.

Zaradi specifike reliefa so vrednosti temperatur zraka in padavin za Ravne na Koroškem nekoliko drugačne. Podatke lahko vzamemo za primerjavo in osnovno predstavo o klimatskih značilnostih Mežiške doline. Zaradi prej omenjenega o specifiki terena pa jih ne smemo posploševati. Po podatkih je v tridesetletnem obdobju (1961–1990) najhladnejši mesec januar. Povprečna temperatura tega meseca je –2,9 °C. Posledično je zaradi tega najhladnejši letni čas zima s povprečno temperaturo –1,6 °C. Najtoplejši mesec je julij s povprečno temperaturo 18,3 °C. Poletje kot najtoplejši letni čas na Ravnah na Koroškem ima povprečno 17,5 °C. Poletju sledi jesen z 8,6 °C povprečne letne temperature ter pomlad z 8,5 °C. Povprečna letna temperatura zraka v obdobju 1961–1990 na Ravnah na Koroškem tako znaša 8,3 °C. Za merilno postajo Ravne na Koroškem kakšni posebni padavinski ekstremi niso znani. Kot je značilno za zmernocelinsko podnebje, padavinski maksimum nastopi poleti. Junij in julij imata v obdobju 1961–1990 povprečno 143 mm oziroma 140 mm padavin. Če upoštevamo samo letne čase, je izstopanje poletja še izrazitejše. V povprečju poleti pade 416 mm padavin. Sledijo jesen s 321 mm, pomlad z 271 mm ter zima s 174 mm padavin. Povprečna letna količina padavin za omenjeno obdobje je 1178 mm. Povprečna minimalna količina padavin je 861 mm, maksimalna pa 1449 mm.

Tabela 2: Podatki o povprečnih mesečnih temperaturah in padavinah za meteorološko postajo Ravne na Koroškem (410 m n. v.) v obdobju 1961 -1990

	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.	Maj.	Jun.	Jul.	Avg.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Padavine	51	57	74	91	105	143	140	133	115	97	108	64
Temperature	–2.9	–0.2	3.6	8.4	13.4	16.6	18.3	17.5	14.2	8.9	2.9	–1.8

Vir: Klimatogeografija Slovenije, Temperatura zraka in količina padavin: 1961–1990, 1995.

Grafikon 1: Klimogram Raven na Koroškem za obdobje 1961 - 1990

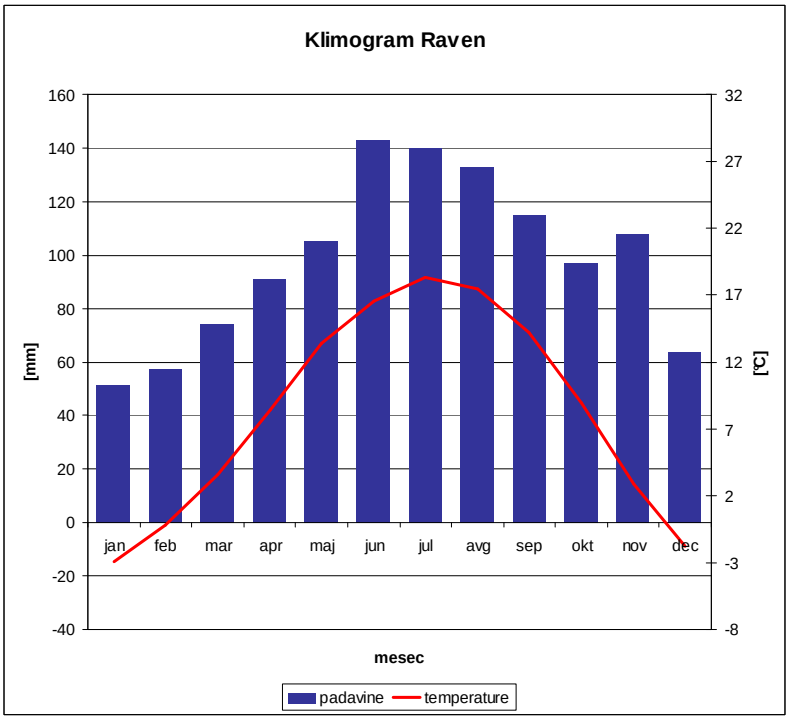

Vir: Klimatogeografija Slovenije, Temperatura zraka in količina padavin: 1961–1990, 1995.

Grafikon 2: Hidrogram (povprečni mesečni pretok) reke Meže

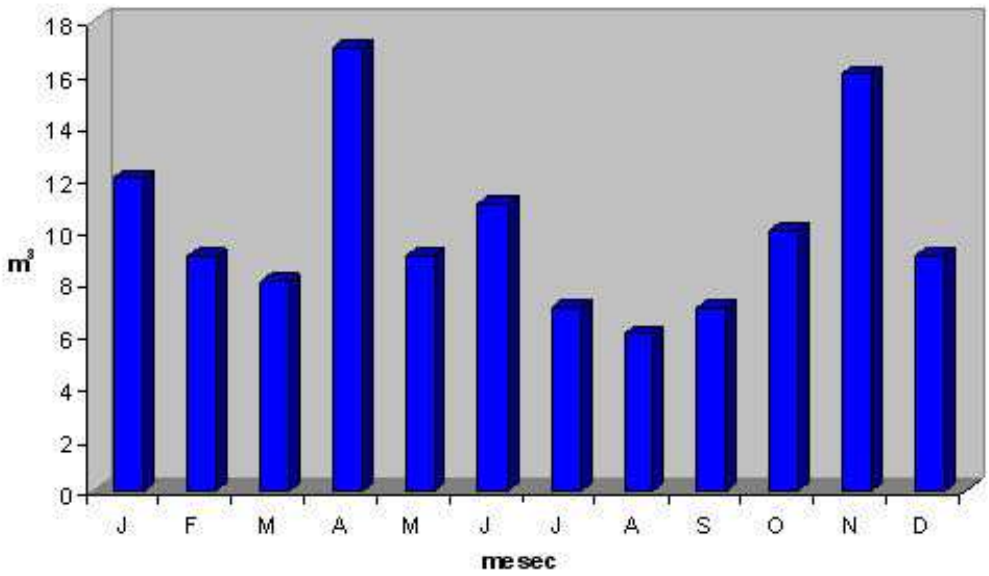

Grafikon 3: Nivogram (povprečni mesečni vodostaj) reke Meže

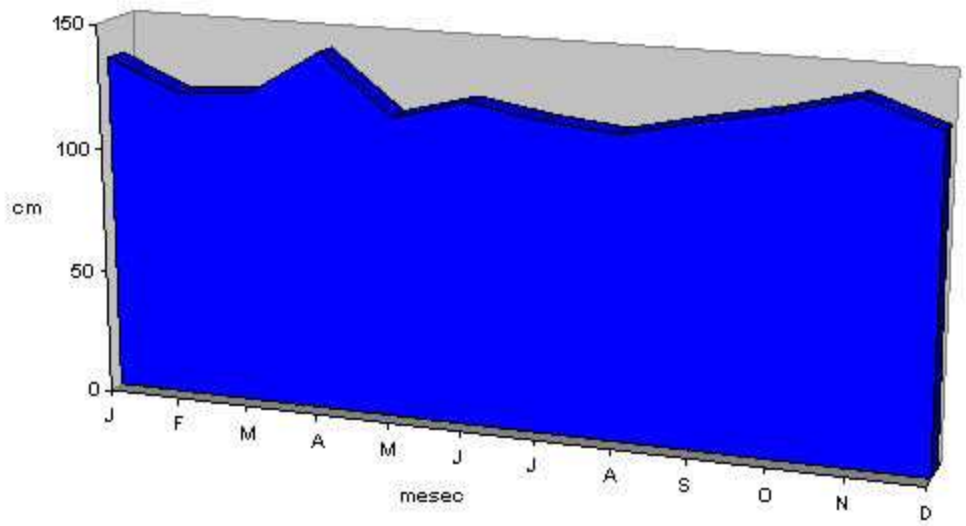

Vir: http://www.koropedija.si/images/d/d8/Nivogram_reke_Meze.jpg

Za reko Mežo že dolgo časa ne moremo trditi, da je čista. Dolgoletno onesnaževanje je pustilo posledice na rečnem rastlinstvu in živalstvu. Kakovostno stanje se od izvira do izliva v reko Dravo konstantno slabša. Po podatkih HMZ Slovenije za leto 2004 spada Meža pri odvzemnem mestu Podklanec v 2. kakovostni razred. Glavni onesnaževalci še vedno ostajajo industrijski viri. Največji med temi je Železarna Ravne, ki ima v Mežo napeljanih kar 30 kanalov. Poseben problem so hladilne vode, ki vsebujejo različna olja. Čeprav je železarna po podatkih zmanjšala onesnaženost Meže s 65000 populacijskih ekvivalentov na 4000, je kljub vsemu zaradi odpadnih olj in emulzij onesnaženost še vedno relativno velika. Občini Ravne in Prevalje se dogovarjata za izgradnjo centralne čistilne naprave, ki zaenkrat ostaja zgolj na papirju. Ob vsem naštetem omenimo še t. i. haldo. Gre za več kot kilometer dolg nasip, kamor železarna odlaga odpadne surovine. Ta nasip je delno že spremenil vodotok reke Meže na manjšem odseku, saj se je zaradi neodgovornega odlaganja odpadnih surovin v preteklih letih del nasipa zrušil v reko Mežo. Poudariti je potrebno, da Mežo močno bremenijo že višje ležeča mesta (Črna, Žerjav, Mežica, Prevalje), ki s svojimi komunalnimi ter industrijskimi viri močno obremenjujejo vodotok. Razen Črne nima noben kraj čistilne naprave za komunalne odpadke.

Pomembnejši naravni viri

Glede naravnih virov je na območju Mežiške doline podobno kot drugod v Sloveniji. Izstopajo kmetijska zemljišča, pitna voda in gozdovi. Mineralnih surovin (rudnine, kamnine) je nekoliko več v okolici Črne in Mežice. Toda tudi tamkajšnja nahajališča svinca, cinka ter živega srebra so dodobra izčrpana. Posledično zapirajo obrate za pridobivanje teh neobnovljivih naravnih virov.

Je pa vse skupaj imelo vpliv v preteklosti, ko so se zaradi teh nahajališč na območju locirale specifične dejavnosti. Tradicija rudarstva, fužinarstva in železarstva je močno povezana z naravnimi viri. Medsebojno prepletanje in součinkovanje je v končni fazi pomenilo tudi izgubo nekaterih drugih, sicer obnovljivih virov. Zaradi gradnje težkih železarskih obratov so Ravne na Koroškem izgubile veliko kmetijskih površin. Omenimo, da teh ni v izobilju. Razgiban relief ter geološka sestava onemogočata intenzivnejše kmetovanje.

Prsti in vegetacija

Na Koroškem prevladuje nekarbonatna matična podlaga, zato skoraj 60% celotne površine 4 občin prekrivajo kisle, distrične rjave prsti, skupaj z rankerji. Tam kjer se pojavljajo

karbonatne kamnine pa prevladujejo mlade rendzine (30%), skupaj z rjavimi pokarbonatnimi prstmi. Dna dolin in kotlin pokrivajo mladi rečni sedimenti, zato se tam pojavljajo obrečne prsti.

Na matično podlago in prsti je vezano rastlinstvo. Največ je kisloljubnih bukovih (s pravim kostanjem, belkasto bekico) in rdeče borovih (z borovnico) združb. Na karbonatni matični podlagi prav tako prevladujejo bukove združbe (z gozdnim planiščkom, tevjem, kresničevjem…). Na toplih, južnih in izpostavljenih legah uspeva črni bor (z malim jesenom) ter zopet bukev (s črnim gabrom). V ta prostor je veliko posegal človek, ki je še posebej na kisla rastišča vnašal smreko.

Tabela 3: Tipi prsti v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem

	tip prsti	površina [ha]	delež [%]
1	kamnišča	226.6	0.75
4	rendzine	8906.2	29.30
5	rankerji	1109.4	3.65
6	evtrične rjave prsti	592.4	1.95
8	rjave pokarbonatne prsti	755.0	2.48
10	distrične rjave prsti	17849.4	58.73
14	prsti deponij	8.9	0.03
16	obrečne prsti	566.1	1.86
25	deponije	39.8	0.13
28	urbane površine	338.1	1.11
	∑	30391.8	100.00

Tabela 4: Rastlinstvo v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem

	gozdna združba	površina [ha]	delež [%]
0	negozd	1405.3	4.62
16	zdr. bukve in nav. tevja	1217.7	4.01
20	zdr. bukve in nav. kresničevja	807.9	2.66
25	zdr. bukve in gozdnega planinščka	4031.9	13.27
26	zdr. bukve in platanolistne zlatice	1056.7	3.48
28	zdr. bukve in črnega gabra	1059.9	3.49
33	zdr. bukve in pravega kostanja	3054.6	10.05
34	zdr. bukve in belkaste bekice	623.5	2.05
44	zdr. črnega bora in malega jesena	1067.4	3.51
46	zdr. dlakavega sleča in nav. slečnika z rušjem	201.0	0.66
48	zdr. rdečega bora in borovnice	2855.9	9.40
52	zdr. jelke in okroglolistne lakote	234.1	0.77
58	zdr. smreke in kranjske krhlike	776.7	2.56
60	sek.zdr. smreke in vijugaste masnice	12000.2	39.48
	∑	30391.8	100.00

Slika 1: Gozdne združbe v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem

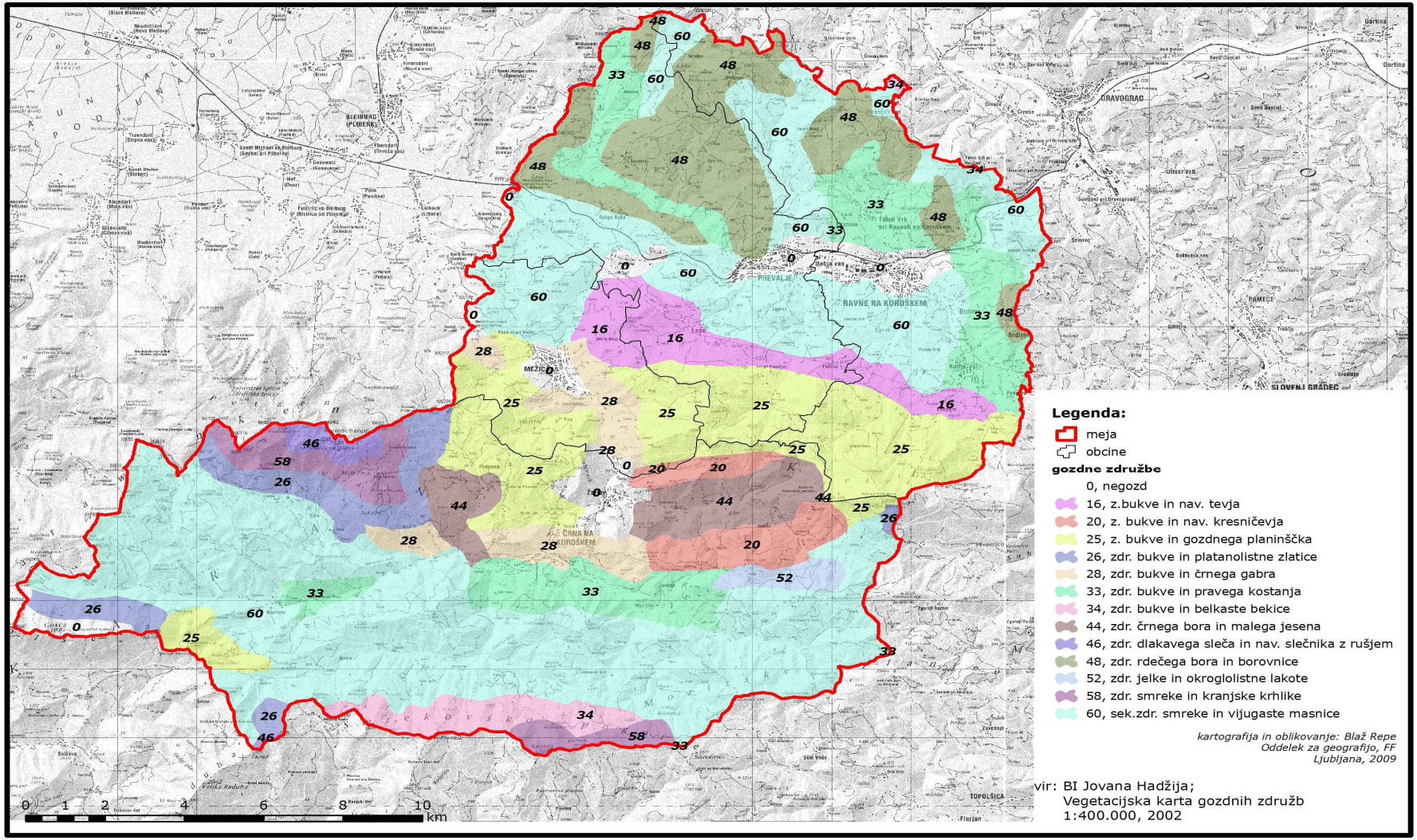

Slika 2: Tipi prsti v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem

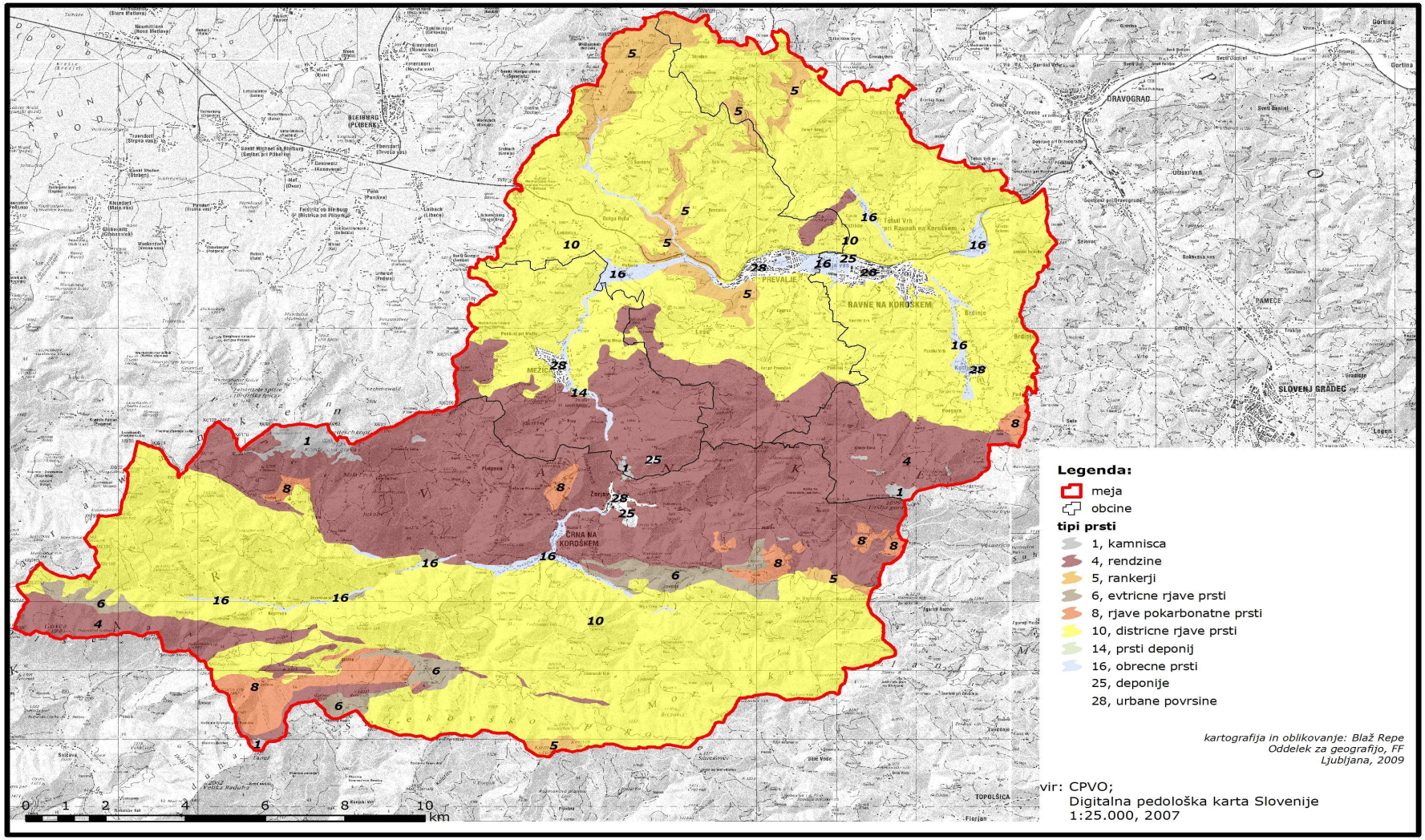

I.1.2. Prometna lokacija, infrastrukturne danosti

Turistične točke Mežiške doline so, tako kot ostali predeli, zaradi slabe prometne infrastrukture, težko dostopni. Cesti Holmec oziroma Črna–Poljana–Prevalje–Ravne–Dravograd in stara cesta Podjuna–Holmec–Ravne–Kotlje–Stari trg–Dobrova–Dovže–Straže–Srednji Dolič–Vitanje že dolgo ne zadostujeta potrebam modernega prometa. Dotrajanost cest in pomanjkanje obnovitvenih del pomenita tudi dvig splošne nevarnosti za udeležence v cestnem prometu.

Poleg vsega je Koroška z osamosvojitvijo Slovenije postala periferna regija z izredno slabo prometno infrastrukturo. S postopnim uveljavljanjem policentričnega razvoja se je izkazalo, da je napredek koroških urbanih centrov ogrožen prav zaradi slabih prometnih povezav. Vodilni možje v Mežiški dolini se podobno kot njihovi kolegi iz Slovenj Gradca in Dravograda že dalj časa trudijo, da bi širše območje Mislinjske doline z izgradnjo nove hitre ceste priključili na osrednji slovenski prometni križ. S tem bi območje bolje integrirali tudi v širšem evropskem razvojnem smislu. Nova hitra cesta bi koroško regijo odprla in jo povezala proti severu, jugu, vzhodu in zahodu. Ne le prometno, ampak tudi gospodarsko bi mestna središča povezala s sosednjo avstrijsko Koroško, s savinjsko-šaleško, celjsko, posavsko in zasavsko regijo. Mnogi zagovorniki hitre ceste napovedujejo povezovanje vse do Bele krajine in karlovško-reške regije v sosednji Hrvaški. Hitra cesta bi namreč povezovala avtoceste Celovec–Gradec, Ljubljana–Maribor (t. i. 5. cestni koridor), Ljubljana–Zagreb (t. i. 10. cestni koridor) in celo Zagreb–Reka. Slednji naj bi se priključila v hrvaškem obmejnem mestu Bosiljevo, kjer začenjajo z izgradnjo nove avtoceste proti Dubrovniku.

Ob vsem naštetem pa strokovnjaki najbolj izpostavljajo naslednje prednosti hitre ceste. Slovenske regije bi povezovala v smeri sever–jug. V Slovenijo bi vstopila pri Holmcu in jo po približno 130 kilometrih zapustila na meji pri Črnomlju. V tem primeru bi bilo za potovanje iz Slovenj Gradca do Ljubljane potrebnih 45 minut. Tako bi lahko veliko Koroščev ostalo doma in se vozilo na delo v Ljubljano ali kam drugam, kar še posebej velja za visoko izobražene kadre. S tem bi se zmanjšal odliv prebivalstva s Koroške. Gospodarstvo bi se namreč s priključitvijo na 5. in 10. cestni koridor močno vključilo v evropske in svetovne tokove. Izpostaviti je seveda potrebno, da bi se Koroška in s tem Mežiška dolina lažje turistično odprli in bili dosegljivi za širši krog potencialnih turistov. Z izboljšanjem prometne infrastrukture bi se investitorjem odprle nove možnosti razvoja in širjenja turistične ponudbe. Od tradicionalne ponudbe, bi lahko prehajali k novejšim trendom, ki zahtevajo hitrejše prilagajanje potrošniku.

Seveda pa je pri vsem treba zelo paziti, ker lahko povečan promet pomeni tudi večanje negativnih vplivov na okolje. Posledično so nekatere panoge turizma, ki so v zadnjem času v veliki povezanosti s sonaravnim razvojem, ogrožene ali celo onemogočene. Med najglasnejšimi nasprotniki hitre ceste so zaenkrat okoljevarstveniki, ki izpostavljajo slabo ekološko stanje. Zapuščina in tranzicija sta krivi, da mnoga območja niso niti osnovno sanirana, zato je po njihovem mnenju projekt hitre ceste z ekološkega vidika povsem nemogoč. Že ime območja po katerem bi bila hitra cesta speljana, pove, da načrtovalci večjega manevrskega prostora ne bi imeli. Hitra cesta bi Mislinjsko dolino dejansko razklala na dva dela. Mežiška dolina v tem pogledu niti niso tako problematične. Stvar se precej zaplete pri trasi Dravograd–Slovenj Gradec–Mislinja. Prav zaradi tega so načrtovalci predstavili t. i. zeleno varianto hitre ceste, ki bi dolino zaobšla. Hitro cesto bi dvignili nad dolino na stebre in jo pomaknili na sama okoliška pobočja. S tem bi dolino in naselja ohranili pred nadaljnjim onesnaževanjem ter hrupom.

Slika 3: Načrt izgradnje hitre ceste (3. razvojna os)

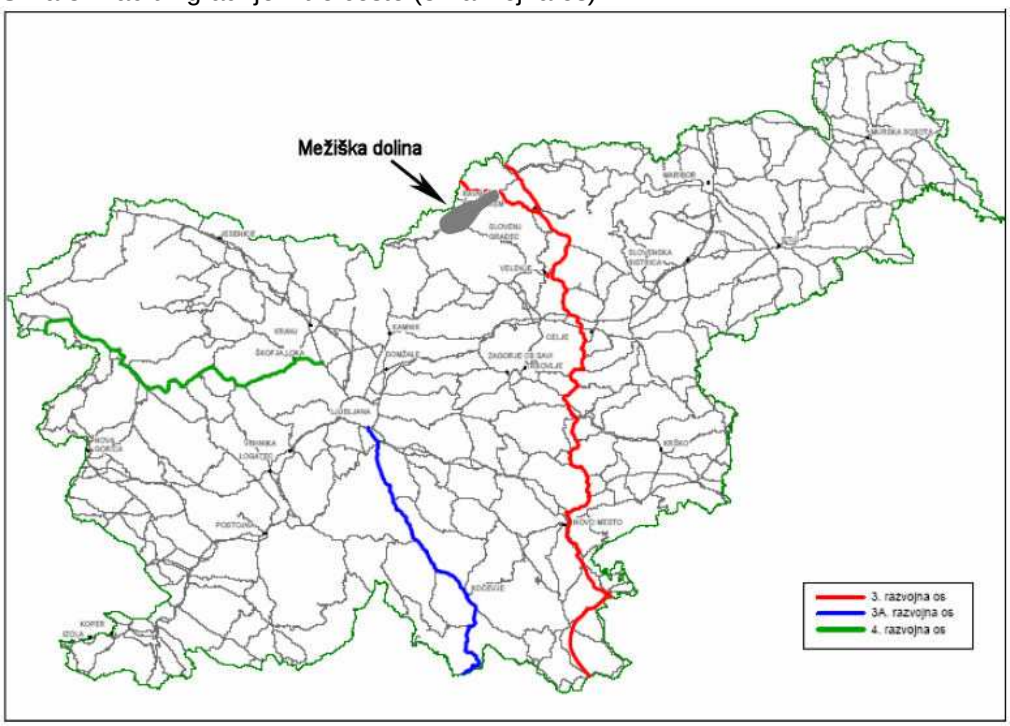

Vir:http://www.mzp.gov.si/fileadmin/mzp.gov.si/pageuploads/06resolucija_nacprog0723_1910.pdf

I.1.3. Demografske značilnosti

Turistična destinacija Mežiška dolina (občine Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem) šteje 25.827 prebivalcev (SURS, 2010). Struktura prebivalstva po spolu kaže enakomerno razdelitev med spoloma, 50% moških in 50% žensk. Gostota prebivalstva zaradi že omenjenih specifik reliefa zelo niha in se med posameznimi občinami zelo razlikuje. Tudi zaradi velikih površinskih razlik samih občin. Največja občina med štirimi je s 156 km^2 Črna na Koroškem, ki pa ima gostoto prebivalstva samo 23,4, kar je tudi veliko pod slovenskim povprečjem (100,7 prebivalcev na km^2). Občina Ravne na Koroškem, ki obsega po površini 63,4 km^2 beleži največjo gostoto prebivalstva – 184,8 prebivalcev na km^2. Povprečna gostota prebivalstva vseh štirih občin znaša 116,4 prebivalcev na km^2. Indeks staranja prebivalstva, ki je razmerje med številom prebivalstva starejšega od 65 let in mlajšega od 15 let znaša za vse štiri občine 134,2 in je močno nad slovenskim povprečjem (118,0), kar kaže na zelo visok delež starejše populacije na območju.

Izobrazbena struktura kaže, da ima večina prebivalstva izobrazbo srednje šole. Deleži so primerljivi s slovenskim povprečjem.

Tabela 5: Izobrazbena struktura

Skupaj	Brez izobrazbe	Nepopolna osnovna izobrazba	Osnovna izobrazba	Srednja izobrazba		Višja izobrazba	Visoka dodiplom. izobrazba	Visoka podiplom. izobrazba
				nižja in srednja poklicna	strokovna in splošna			
22452	185	1737	5288	12818		1076	1228	120
				7244	5574			
100%	0,8%	7,7%	23,6%	57,1%		4,8%	5,5%	0,5
				32,3%	24,8%			

Vir: SURS, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002

Grafikon 4: Izobrazbena struktura prebivalstva na območju Mežiške doline

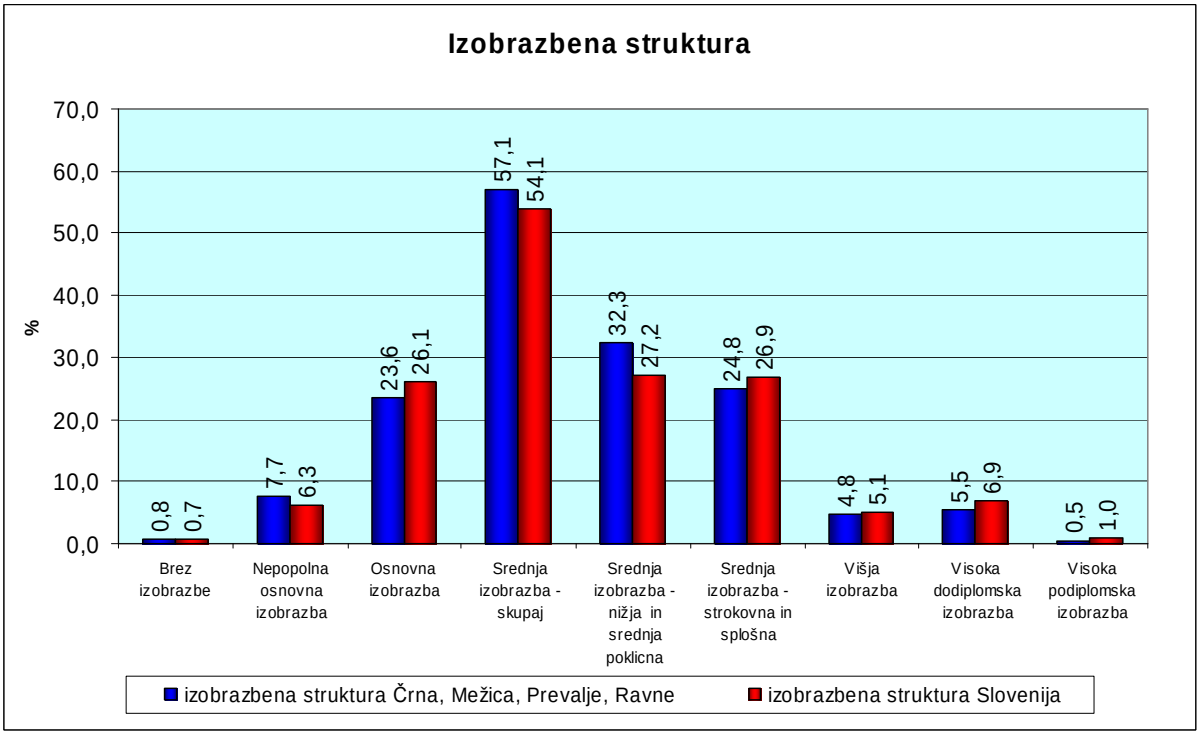

Vir: SURS, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002

Po statističnih podatkih za mesec maj 2010 je bila stopnja registrirane brezposelnosti na območju Mežiške doline 11,8%. Stopnja zaposlenosti[1] je 47,1%, kar je pod slovenskim povprečjem (59%). Velika večina ljudi je zaposlenih v podjetjih, družbah in organizacijah. Samozaposlenih je samo 9,9%.

Tabela 6: Delovno aktivno prebivalstvo, maj 2010

Območje	Delovno aktivno prebivalstvo	Po delovnem mestu		
		zaposleni	samozaposleni	kmetje
Črna na Koroškem	730	629	101	50
Mežica	1178	1091	87	22
Prevalje	1567	1323	244	94
Ravne na Koroškem	4940	4539	401	128
Koroška regija	**25.008**	**21.940**	**3068**	**1213**
Slovenija	**838.870**	**750.823**	**88.047**	**29.091**

Vir: SURS, 2010

[1] Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo/delovno sposobno prebivalstvo (15-64 let)*100

Tabela 7: Podatki o registrirano brezposelnih za mesec maj 2010

Podatki o registrirano brezposelnih po občinah za mesec maj 2010					
OBMOČJE	**ŠTEVILO**	**ŠTEVILO PR. MESEC**	**MESEČNI INDEKS**	**ŠTEVILO PR. LETO**	**LETNI INDEKS**
Črna na Koroškem	157	158	99,4	159	99,4
Mežica	178	184	96,7	178	100
Prevalje	329	343	95,9	298	110,4
Ravne na Koroškem	684	701	97,6	641	106,7
Slovenija	**98.401**	**99.316**	**99,1**	**84.519**	**116,4**

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, 2010

Povprečna bruto plača na območju štirih občin je v obdobju od maja 2009 do maja 2010 znašala 1327,43 €. Povprečna neto plača na istem območju v istem obdobju pa je znašala 877,7 €. V tabeli 8 so prikazane bruto in neto plače za obdobje od maja 2009 do maja 2010. Za primerjavo so dodane tudi bruto in neto plače v celotni koroški regiji.

Tabela 8: Bruto in neto plače za obdobje od 05/2009 do 05/2010 za občine Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem (v evrih)

GEOGRAFSKE ENOTE	DATUM	BRUTO PLAČA	NETO PLAČA
KOROŠKA REGIJA	05/2009	1.234,29	819,83
	06/2009	1.253,23	829,71
	07/2009	1.249,62	827,43
	08/2009	1.254,95	829,37
	09/2009	1.273,98	844,20
	10/2009	1.277,87	843,23
	11/2009	1.352,84	884,56
	12/2009	1.295,54	854,77
	01/2010	1.281,23	845,78
	02/2010	1.283,00	849,91
	03/2010	1.324,13	873,72
	04/2010	1.318,29	869,74
	05/2010	1.311,55	866,46
OBČINA ČRNA NA KOROŠKEM	05/2009	1.416,83	932,11
	06/2009	1.412,59	928,92
	07/2009	1.399,92	916,41
	08/2009	1.462,61	991,03
	09/2009	1.414,68	933,16
	10/2009	1.466,37	966,61
	11/2009	1.661,30	1014,12
	12/2009	1.430,24	958,52
	01/2010	1.401,57	927,46
	02/2010	1.380, 34	914,59
	03/2010	1.385,34	917,04
	04/2010	1.394,15	917,77
	05/2010	1.392,54	922,07
OBČINA MEŽICA	05/2009	1.227,45	811,25
	06/2009	1.280,72	843,69
	07/2009	1.297,11	853,57
	08/2009	1.346,69	841,06

	09/2009	1.300,26	854,26
	10/2009	1.433,02	924,71
	11/2009	1.554,61	1013,16
	12/2009	1.255,24	830,48
	01/2010	1.306,31	857,66
	02/2010	1.310,43	860,82
	03/2010	1.336,31	877,69
	04/2010	1.318,81	870,52
	05/2010	1.315,63	865,39
OBČINA PREVALJE	05/2009	1.199,42	797,50
	06/2009	1.215,42	802,89
	07/2009	1.203,75	794,97
	08/2009	1.206,31	796,43
	09/2009	1.226,86	814,72
	10/2009	1.220,32	800,09
	11/2009	1.255,63	823,23
	12/2009	1.228,03	805,17
	01/2010	1.243,10	814,11
	02/2010	1.223,61	812,47
	03/2010	1.244,85	817,85
	04/2010	1.238,97	815,06
	05/2010	1.265,64	833,28
OBČINA RAVNE NA KOROŠKEM	05/2009	1.306,74	867,49
	06/2009	1.310,24	868,59
	07/2009	1.295,11	860,71
	08/2009	1.292,75	859,67
	09/2009	1.316,21	874,63
	10/2009	1.326,97	874,29
	11/2009	1.363,55	897,26
	12/2009	1.344,94	889,13
	01/2010	1.354,55	894,08
	02/2010	1.369,01	906,13
	03/2010	1.397,79	922,42
	04/2010	1.416,21	930,10
	05/2010	1.405,44	923,83

Vir: e-uprava, SURS, 2010

I.1.4. Gospodarska struktura

Zaradi specifične gospodarske usmerjenosti regije v preteklosti in posledično bolj ali manj enoličnega ekonomskega razvoja, je turizem na Koroškem tradicionalno predstavljal nepomembno gospodarsko panogo. Kljub nekaterim naravnim in človeškim potencialom, je turistična ponudba slaba, razdrobljena in neprepoznavna. Ob dejstvu, da je turistična infrastruktura povsem nezadostna, dotrajana in kot taka neprimerna za sodobne turistične trende ter zahteve je jasno, da Koroška regija na področju turizma ne ustvarja pomembnega prometa v slovenskem prostoru.

Po osamosvojitvi Slovenije in z menjavo politično – gospodarske ureditve, se je regija v devetdesetih letih 20. stoletja ubadala z negativnimi vplivi tranzicije. Divja privatizacija, klientelizem, visoka stopnja brezposelnosti in pereča lastninska ter denacionalizacijska vprašanja so razvoj turizma povsem zavrla. Šele v obdobju zadnjih nekaj let, ko regija beleži tudi osnovno okrevanje gospodarstva, se razvoj turizma nekoliko pospešuje. Odvisnost celotne regije od nekdanje Železarne Ravne se po obdobju tranzicije kaže v pomanjkanju ustrezne infrastrukture, pomanjkanju gospodarskih in družbenih institucij ter pomanjkanju podpornega gospodarstva.

Tabela 9: Število podjetij in število oseb, ki delajo v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem v letu 2008

OBČINA	ŠTEVILO PODJETIJ (2008)	ŠTEVILO OSEB,KI DELAJO (2008)
Črna na Koroškem	152	655
Mežica	198	1164
Prevalje	373	1451
Ravne na Koroškem	718	5231
SLOVENIJA	**152541**	**881598**

Vir: SURS, 2010

V strukturi gospodarstva turistična dejavnost nima velikega pomena. V regiji oz. na območju, kjer je kar 48,2% delovno aktivnega prebivalstva zaposlenega v predelovalnih dejavnostih bi težko rekli, da ima katerakoli druga dejavnost vidnejšo vlogo. Še vedno se torej vidi velika usmerjenost v eno specifično panogo kar je posledica preteklega gospodarskega razvoja in načrtovanja. Standardna klasifikacija dejavnosti, ki evidentira in poimenuje turistično dejavnost pod »gostinstvo« kaže, da je v »gostinstvu« zaposlenih samo 3,4% delovno aktivnega prebivalstva v Mežiški dolini.

Tabela 10: Struktura in število poslovnih subjektov po dejavnosti v Mežiški dolini leta 2008

POSLOVNI SUBJEKTI PO DEJAVNOSTI		
Standardna klasifikacija dejavnosti	2008	
KMETIJSTVO, LOV, GOZDARSTVO	163	1,8%
RIBIŠTVO	0	0,0%
RUDARSTVO	34	0,4%
PREDELOVALNE DEJAVNOSTI	4297	48,2%
OSKRBA Z ELEKTRIKO, PLINOM, VODO	128	1,4%
GRADBENIŠTVO	592	6,6%
TRGOVINA; POPRAVILA MOT. VOZIL	867	9,7%
GOSTINSTVO	301	3,4%

PROMET, SKLADIŠČENJE, ZVEZE	367	4,1%
FINANČNO POSREDNIŠTVO	71	0,8%
NEPREMIČNINE, NAJEM, POSLOVNE STOR.	331	3,7%
JAVNA UPRAVA, OBRAMBA, SOCIAL. ZAVAROV.	228	2,6%
IZOBRAŽEVANJE	619	6,9%
ZDRAVSTVO, SOCIALNO VARSTVO	583	6,5%
DR. JAVNE, SKUPNE IN OSEBNE STOR.	293	3,3%
ZASEBNA GOSP. Z ZAPOSLENIM OSEBJEM	36	0,4%
SKUPAJ	8910	100,00%

Vir: Statistični register delovno aktivnega prebivalstva

Grafikon 5: Struktura poslovnih subjektov po dejavnostih v Mežiški dolini leta 2008

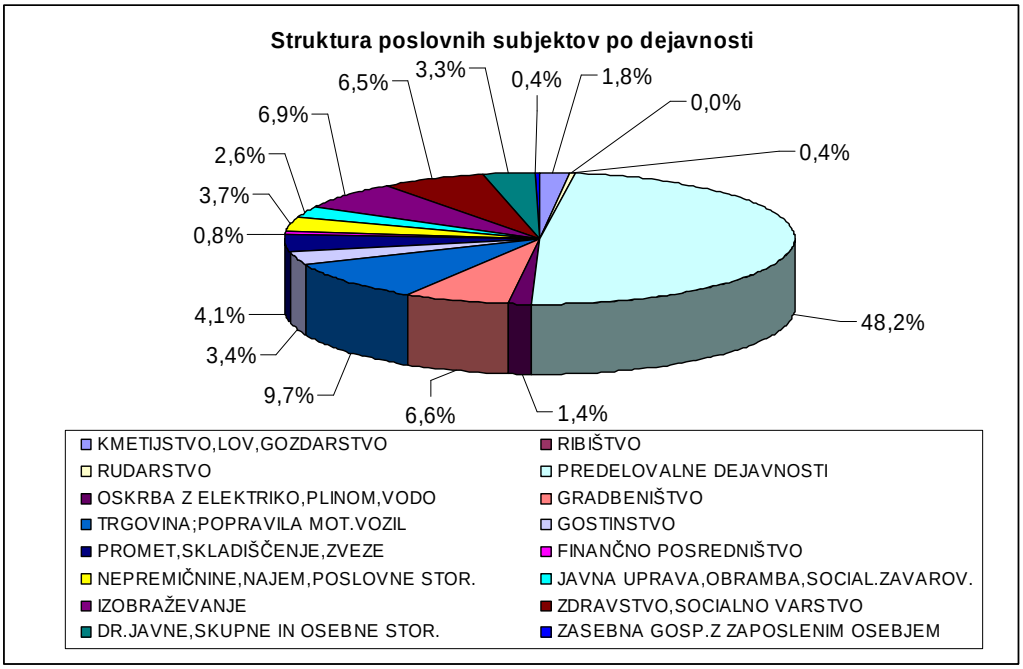

Vir: Statistični register delovno aktivnega prebivalstva

I.2. Analiza panoge

I.2.1. Turizem v svetu, turistični trendi za Evropo

Turizem postaja v zadnjih dveh desetletjih vedno pomembnejša gospodarska panoga. S svojim spreminjanjem in vplivom postaja pomemben sooblikovalec razvojnih trendov posameznih območij, ponekod celih držav. V vsej svoji kompleksnosti in razvejanosti ponuja vedno večji spekter možnosti, ki zajema vedno večje število prebivalstva. V zadnjih letih se zaradi obremenitev na okolje in spremembe miselnosti svetovnega prebivalstva glede varovanja okolja prilagaja na nove razmere ter išče izhod v težkih gospodarskih časih, ki so se začeli v letu 2009 in bodo po napovedih nekaterih strokovnjakov trajali do sredine leta 2010.

Mnogi se zato sprašujejo ali je razvoj turizma že prešel svoj zenit. So morda zlati časi turizma že minili? Odgovori so si različni, vsem pa je skupno to, da niso preprosti. Svetovna turistična organizacija (World Tourism Organization – UNWTO) definira turizem kot potovanje, ki je namenjeno rekreaciji, brezdelju ali poslom. Turist pa je po nekoliko posplošeni definiciji iste organizacije oseba, ki potuje in ostane na nedomači lokaciji vsaj 24 ur za različne namene in potrebe. Kot tak je turizem postal globalen način preživljanja prostega ali delovnega časa. Prevečkrat napačno sklepamo, da je turist samo oseba, ki preživlja prosti čas. Turisti so tudi ljudje, ki so udeležujejo večdnevnih poslovnih konferenc ali gospodarskih srečanj.

V letu 2008 je bilo na svetu skupno več kot 922 milijonov turistov, kar je v primerjavi z letom 2007 za 1,9% več. Prihodki od turizma so se v letu 2008 tako povzpeli na 642 milijard €, kar je v primerjavi z letom 2007 več za 1,8%, že v letu 2009 pa so se prihodki zmanjšali za približno 6%. Vendar pa ta rast vodilnih v turizmu ne pušča ravnodušnih. V zadnjem obdobju je turizem večkrat razkril svoje slabosti in krhkost, ki je močno občutljiva ter odvisna od globalnih tokov. Med največje grožnje svetovnega turizma sodijo pojav globalnega terorizma, slabo stanje svetovnega gospodarstva ter v zadnjem času pojav virusa nove gripe (H1N1). Vse to je vplivalo na padec rasti števila turistov v svetu, ki je znašal 8% v prvih štirih mesecih leta 2009, skupno v letu 2009 pa se je število turistov zmanjšalo za 4% in sicer na 880 milijonov Ob teh številkah so se ponekod celotne države znašle v hudih težavah. Zanje je turizem kot gospodarska panoga eksistenčnega pomena. Med države, ki so utrpele največ škode do sedaj sodijo Združeni arabski emirati, Egipt, Grčija in Tajska. Dodati je potrebno tudi nekatere otoške države, ki se v veliki meri ukvarjajo izključno s turistično ponudbo. Take države so Bahami, Fidži, Maldivi in Sejšeli. Kljub svoji teritorialni majhnosti, so to vodilne države na turističnem zemljevidu. Izpad turističnega dohodka pri teh državah je že sprožil verižno gospodarsko reakcijo, ki je svoje posledice pustila v drugih panogah, predvsem transportu. Največje težave imajo letalske družbe, križarske ladje in cestni promet. Hude izgube beležijo hoteli in druge nastanitvene kapacitete. Zaprli so veliko igralnic, restavracij in zabaviščnih parkov. V državah, ki so imele največji odstotek turistov, ki so te destinacije obiskovali, pa so začeli zapirati turistične agencije, zavarovalniške hiše, ki so ponujale zdravstveno asistenco.

Če pogledamo konkretne številke potem vidimo, da v obdobju med letoma 2006 in 2008 med najbolj obiskanimi državami ni večjih sprememb. Svetovna turistična organizacija pri vsem izpostavlja le Ukrajino, ki je v omenjenem obdobju prehitela Rusijo in v letu 2008 celo Nemčijo in Turčijo. Ukrajina beleži visok odstotek t.i. »seks turizma« in »pivskega turizma« pri čemer so glavni obiskovalci prebivalci Zahodne Evrope. Ukrajina je leta 2009 izpadla iz seznama desetih turistično najbolj obiskanih držav, na seznam pa se je uspelo uvrstiti Maleziji, ki je prehitela Mehiko in se tako uvrstila na deveto mesto, tik pod Turčijo in Nemčijo. Pri vrhu ostajajo »turistične velesile« - Francija, ZDA in Španija. Tako stanje je posledica predvsem obiska prestolnice Pariza, ki je s 14,8 milijona turistov v letu 2009 tudi najbolj turistično obiskano mesto. Na drugem mestu je London s 14,1 milijonov turistov, na tretjega pa se uvršča Bankok. Ameriški New York je leta 2009 obiskalo 8,7 milijona mednarodnih obiskovalcev. Zanimivo, da dve največji španski mesti, Madrid in Barcelona, skupaj obišče le slabih 10 milijonov mednarodnih turistov letno. Španija je v zadnjih 20 letih vodilna na področju poceni turizma. Tja se zgrinjajo predvsem skupine mladih in tistih, ki so željni nočnih zabav. Gre za že omenjeni »pivski turizem«. Ker je tak turizem ponekod povsem uničil špansko okolje (predvsem težave s pitno vodo), se ga skušajo otresti oz. vsaj nekoliko spremeniti ponudbo. Pogled na množice vinjenih turistov kavri tudi končno vrednost pejsaža. Tradicionalna mesta so se sicer nekoliko uspela obraniti teh negativnih vplivov in zato so turistični centri tovrstne panoge v Španiji zrasli predvsem na Balearskih otokih.

Tabela 11: Turistično najbolj obiskane države (število mednarodnih turistov v milijonih)

Država	Kontinent / Regija	2008	2007	2006
Francija	**Evropa**	79,3 mil.	81,9 mil.	78,9 mil.
ZDA	**Severna Amerika**	58,0 mil.	56,0 mil.	51,0 mil.
Španija	**Evropa**	57,3 mil.	58,7 mil.	58,2 mil.
Kitajska	**Azija**	53,0 mil.	54,7 mil.	49,9 mil.
Italija	**Evropa**	42,7 mil.	43,7 mil.	41,1 mil.
Velika Britanija	**Evropa**	30,2 mil.	30,9 mil.	30,7 mil.
Ukrajina	**Evropa**	25,4 mil.	23,1 mil.	18,9 mil.
Turčija	**Evropa**	25,0 mil.	22,2 mil.	18,9 mil.
Nemčija	**Evropa**	24,9 mil.	24,4 mil.	23,5 mil.
Mehika	**Severna Amerika**	22,6 mil.	21,4 mil.	21,4 mil.

Vir: Svetovna turistična organizacija (UNWTO)

Tabela 12: Turistično najbolj obiskane države (število mednarodnih turistov v milijonih)

Država	Kontinent / Regija	2009
Francija	**Evropa**	74,2 mil.
ZDA	**Severna Amerika**	54,9 mil.
Španija	**Evropa**	52,2 mil.
Kitajska	**Azija**	50,9 mil.
Italija	**Evropa**	43,2 mil.
Velika Britanija	**Evropa**	28,0 mil.
Turčija	**Evropa**	25,5 mil.
Nemčija	**Evropa**	24,2 mil.
Malezija	**Azija**	23,6 mil.
Mehika	**Severna Amerika**	21,5 mil.

Vir: Svetovna turistična organizacija (UNWTO)

Nekoliko drugačna je slika, če upoštevamo prihodke, ki jih imajo države od turizma. Tukaj tradicionalno vodijo ZDA, ki so z velikim naskokom beležile celo rekordno leto 2008 in 2009. V obeh letih so ZDA beležile prihodke od turizma v višini neverjetnih 75 milijard €. Morda so tudi zaradi šibkega dolarja v tem obdobju mednarodni turisti trošili več in ZDA so presegle t.i. »magično mejo« saj so v dolarjih beležili prihodke v višini 110 milijard. To je pomenilo, da so ZDA že leta 2008 od turizma beležile več kot 3 milijarde dolarjev prihodkov dnevno! Tem številkam sledijo evropski turistični velikani. Med njimi so najmočnejše Španija, Francija in Italija. Vedno večjo vlogo igra tudi Kitajska. Ne smemo spregledati dveh držav, ki jih ni med desetimi najbolj obiskanimi, a se kljub temu uvrščata med deset držav, ki s turizmom zaslužijo največ. To sta Avstralija in Avstrija. Najbolj opazno nazadovanje se kaže pri Veliki Britaniji, ki sta jo v letu 2008 prehiteli Kitajska in Nemčija.

Tabela 13: Prihodnki posameznih držav od mednarodnega turizma (v milijardah evrov)

Država	Kontinent / Regija	2009	2008	2007	2006
ZDA	Severna Amerika	75,9	74,4	65,4	57,9
Španija	Evropa	42,9	41,6	38,9	34,5
Francija	Evropa	39,3	37,6	36,7	31,3
Italija	Evropa	32,4	30,9	28,9	25,8
Kitajska	Azija	32,0	27,6	25,1	22,9
Nemčija	Evropa	27,9	27,0	24,3	22,2
Velika Britanija	Evropa	24,3	24,3	26,1	22,8
Avstralija	Oceanija	20,6	16,1	15,1	12,0
Turčija	Evropa	17,2	14,9	12.5	11,4
Avstrija	Evropa	/	14,7	12,8	11,2

Vir: Svetovna turistična organizacija (UNWTO)

Za načrtovalce turističnega razvoja je še kako pomemben podatek, ki pove, koliko za turizem in na samem kraju zapravijo državljani različnih držav. Leta 2009 so bili na prvem mestu že šesto leto zapored Nemci, ki so kot turisti zapravili 65,2 milijarde €. Sledijo jim Američani in Britanci, ki pa v letu 2008 in 2009 niso zapravili toliko, kot se je pričakovalo. Velika Britanija je ena od držav, ki jih je gospodarska recesija najbolj prizadela. Podobno je z ZDA, katere prebivalci zaradi šibkega dolarja v primerjavi z evrom, niso bili pripravljeni trošiti toliko, kot leta pred tem. Predvsem so to občutila večja mesta Zahodne Evrope, ki so od ameriških turistov ponavadi zaslužila največ. Edina bistvena sprememba v letu 2009 so državljani Kitajske, ki so v zapravljanju prehiteli državljane Francije.

Tabela 14: Skupni odhodki za turizem državljanov posameznih držav (v milijardah evrov)

Država	Kontinent / Regija	2009	2008	2007	2006
Nemčija	Evropa	65,2	61,5	56,2	50,0
ZDA	Severna Amerika	58,9	53,9	51,6	48,7
Velika Britanija	Evropa	39,1	46,3	48,3	42,7
Francija	Evropa	31,4	29,1	24,8	21,1
Kitajska	Azija	35,2	24,5	20,1	16,4
Italija	Evropa	22,4	20,8	18,4	15,6
Japonska	Azija	20,2	18,9	17,9	18,2
Kanada	Severna Amerika	19,6	18,2	16,7	13,9
Rusija	Evropa	16,8	16,8	15,1	12,3
Nizozemska	Evropa	16,7	14,7	12,9	11,5

Vir: Svetovna turistična organizacija (UNWTO)

Kot že rečeno, je turistična panoga zelo spremenljiva in se lahko hitro spreminja zaradi lokalnih, regionalnih ali globalnih vplivov in razmer. Z razmahom letalskega potniškega prometa po drugi svetovni vojni in s pojavom nizkocenovnih prevoznikov so bili dani pogoji za razmah t.i. »masovnega turizma«. S spremembo politične ureditve v Vzhodni Evropi in vključevanjem teh držav v svetovne integracije pa je do tega zares prišlo. Klasični turizem, ki je nekdaj pomenil desetdnevno ležanje na plaži ob morju, se je sčasoma umaknil.

Mednarodna literatura in stroka je tak zastareli tip turizma označila z oznako »3 S – Sun, Sand, Sea«. V prevodu gre torej za turizem »sonce, pesek morje«. Glavne značilnosti takega turizma so nezahtevnost turistov, slaba oz. nekvalitetna turistična ponudba, šibka razvitost podpornih ter dopolnilnih dejavnosti, relativno nizki odhodki na posameznega turista in velika mera nespremenljivosti oz. rutinskega ponavljanja.

Zastarelo obliko turizma v zadnjem obdobju nadomešča t.i. »3 E – Entertainment, Excitement, Environment«. V prevodu bi to pomenilo turizem »zabava, razburljivost, okolje« in že ime samo pove, da gre za turistično ponudbo, ki ponuja veliko možnosti po načelu »nekaj za vsakogar«. Tak turizem od turista zahteva osebno angažiranost, veliko mero samopobude in osveščenosti o okolju v katerem se nahaja. Mnogi strokovnjaki s področja turizma označujejo ta turizem tudi združitev turističnih storitev s pomočjo marketinškega poudarjanja ekoloških, etnoloških in etoloških danosti. Prav skrb za okolje se zdi v zadnjih letih glavni usmerjevalec turističnega razvoja. Od vseh turističnih panog se zdi, da ima največje možnosti za nadaljnji razvoj t.i. »sonaravni turizem«, ki sicer ponuja vse, kar sodoben popotnik zahteva, a obenem skrbi za okolje. Pravzaprav se zdi, da so vse panoge turizma v zadnjem času prepletene v kompleksni soodvisnosti s sonaravnim turizmom. Naj si gre za agro-turizem, kulinarični turizem, kulturni turizem, navtični, verski, zimski, športni, adrenalinski in še bi lahko naštevali, je pri vseh skupna zavest o varovanju okolja.

Zahteve, pričakovanja in navade turistov se bodo spreminjale tudi v prihodnje. Analize kažejo, da se najslabše obnesejo tiste turistične destinacije, ki niso zmožne hitrega prilagajanja ali ukrepanja, če pride do izrednih dogodkov, ki so lahko družbeni ali naravni. S pojavom novodobnih informacijskih tehnologij in interneta, se zdi, da so turistični cilji in agencije pripravljene bolj kot kadarkoli prej. A vendar na nekatere dogodke nimajo prav velikega vpliva. Decembra 2004 je cunami, ki ga je povzročil potres v Indijskem oceanu, terjal na tisoče življenj in pravzaprav uničil turizem v večjem delu JV Azije. Posledice so vidne še danes. Tajska, ki je veljala za turistično velesilo se zaradi naravne katastrofe in politične krize, ki jo je prizadela v letu 2008, ubada z ogromnimi izgubami in splošnem turističnem nazadovanju.

I.2.2. Turizem v Sloveniji, strateška izhodišča

Podobno, kot v veliko državah sveta, je tudi v Sloveniji turizem v zadnjih desetletjih pridobil na veljavi. S svojo celovito in inovativno ponudbo želi Slovenija slediti svetovnim turističnim trendom in s tem doseči čim širši krog potencialnih obiskovalcev. Turizem je leta 2007 v Sloveniji ustvaril 7,72% BDP-ja in je kot tak spadal med strateško najbolj pomembne panoge v Sloveniji. Leta 2006 je bilo v turizmu zaposlenih 32 885 oseb, kar je pomenilo 3,99% vseh zaposlenih v Sloveniji to pa je bilo za 7% več kot v letu 2003.

Zaradi tako naglega naraščanja vseh turističnih kazalcev je Vlada Republike Slovenije na predlog Ministrstva za gospodarstvo že leta 2006 sprejela Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007 – 2011. Na tej podlagi je nastala Strategija trženja Slovenskega turizma 2007 – 2011, ki jo je izdelala Slovenska turistična organizacija.

Strategija trženja slovenskega turizma opredeljuje 10 ključnih razvojnih trendov, ki jih je potrebno upoštevati pri pripravi in trženju uspešnih turističnih proizvodov. Ti razvojni trendi so:

- Občutljivost za ceno in kakovost (in ozaveščenost glede kakovosti)
- Sprememba načina in sloga življenja
- Sprememba v nakupnem vedenju
- Sprememba v potovalnem obnašanju
- Internacionalizacija konkurence
- Tekmovanje na področju informacij

- Diferenciacija
- Socialno – demografske spremembe
- Trajnostni razvoj
- Varnost

Ob upoštevanju teh trendov je vizija naravnana tako, da bi Slovenija postala dežela z jasno in globalno prepoznavno turistično ponudbo, znano po svoji lokalni identiteti, ki se razlikuje od drugih destinacij predvsem po izredno ugodni geo – prometni umeščenosti in naravni klimatski, kulturni, kulinarični in zgodovinski pestrosti med Alpami, Mediteranom (z intenzivnimi posebnostmi Krasa) in Panonsko nižino. Slovenija naj bi ob tem postala turistična dežela, usmerjena na ciljne skupine gostov, ki v turistični ponudbi pričakujejo in zahtevajo visoko stopnjo raznolikosti doživetij (ki jih lahko doživijo v kratkem času), ohranjenost naravnih danosti, veliko kulturnih vsebin in pristnosti in hkratni višji kakovosti storitev.

Kvantitativni cilji izhajajo iz Razvojnega načrta in Usmeritev Slovenskega turizma za obdobje 2007 – 2011, ki opredeljuje povečanje obsega turističnega prometa in potrošnje. Znotraj opredeljenih letnih okvirov rasti so oblikovani cilji rasti prihodov in prenočitev domačih in tujih gostov, pri čemer so tuji gostje razdeljeni na goste s primarnih bližnjih trgov (Avstrija, Italija, Nemčija, Hrvaška) in goste z ostalih tujih ter oddaljenih trgov:

- Letna rast števila turistov: 6%
  - Od tega domači: 1% letno
  - Od tega klasični primarni bližnji trgi (A, I, GER, CRO): 4,5% letno
  - Od tega ostali tuji oziroma oddaljeni trgi: 14,12% letno
- Letna rast števila nočitev: 4%
  - Od tega domači: 1% letno
  - Od tega klasični primarni bližnji trgi (A, I, GER, CRO): 3% letno
  - Od tega ostali tuji oziroma oddaljeni trgi: 11% letno
- Letna rast deviznih prilivov: 8&

Ker je Sloveniji uspela vključitev v pomembne mednarodne povezave se v naslednji letih pričakuje še večja prepoznavnost. Posebej velja izpostaviti predsedovanje Slovenije Evropski Uniji v letu 2008. Posledično pa bo zaradi teh vključitev potrebno pospešiti povečanje profesionalnosti in znanja v načrtovanju, oblikovanju, upravljanju in trženju turistične ponudbe.

Dejstvo je, da Slovenija nudi visoko vrednost v smislu doživetja, kakovosti in zaenkrat dobrega razmerja med ceno ter kakovostjo. Slovenska turistična ponudba postaja ob hkratni ohranjenosti prvinske narave in mediteranske odprtosti znana tudi po svoji urejenosti, zanesljivosti in višji dodani vrednosti v ponudbi in kakovosti ponudbe. Gostom se tako zagotavlja dobro razmerje med ceno, kakovostjo in visoko stopnjo pestrosti doživetij s številnimi raznolikimi pokrajinskimi posebnostmi v kratkem času. Turističnim ponudnikom pa zadosten potencial za razvoj in krepitev dolgoročne konkurenčnosti.

Tabela 15: Prihodi in prenočitve turistov po državah v letih 2003 in 2009 (Slovenija, vsi objekti)

SLOVENIJA	**2003**		**2009**		**indeksi**	
	Prihodi turistov	**Število prenočitev**	**Prihodi turistov**	**Število prenočitev**	**Prihodi turistov**	**Število prenočitev**
DRŽAVE-SKUPAJ	2246068	7502569	2722002	8302231	121,2	110,7
DOMAČI	872931	3327184	1053904	3775678	120,7	113,5
TUJI	1373137	4175385	1668098	4526553	121,5	108,4

..Avstrija	201367	690827	196166	613069	97,4	88,7
..Hrvaška	93639	264827	90383	250516	96,5	94,6
..Italija	288507	729181	393329	939782	136,3	128,9
..Nemčija	229372	813241	173623	519949	75,7	63,9

Vir: SURS, 2010

Če pogledamo tabelo 15 potem lahko sicer rečemo, da Slovenija glede prenočitev in prihoda tujih turistov sicer dosega zastavljene cilje. Skrbi pa podatek, da je v obdobju od leta 2003 – 2009 odstotek gostov iz Avstrije in Nemčije močno padel. Rezultat gre pripisovati dejstvi, da Slovenija za te goste ni več tako cenovno ugodna. Poleg tega ankete nakazujejo na večje pričakovanje profesionalnosti zaposlenih v turizmu.

Grafikon 6: Število turistov iz Avstrije in Nemčije v Sloveniji med leti 2003 in 2009

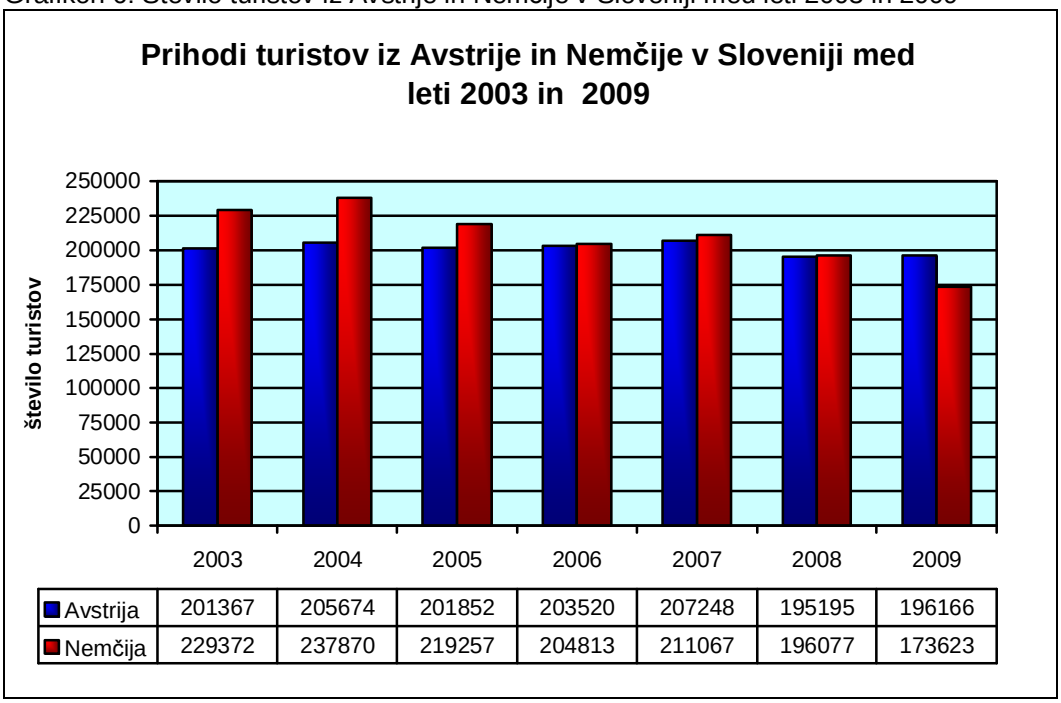

Vir: SURS, 2010

Grafikon 7: Število nočitev turistov iz Avstrije in Nemčije v Sloveniji med leti 2003 in 2009

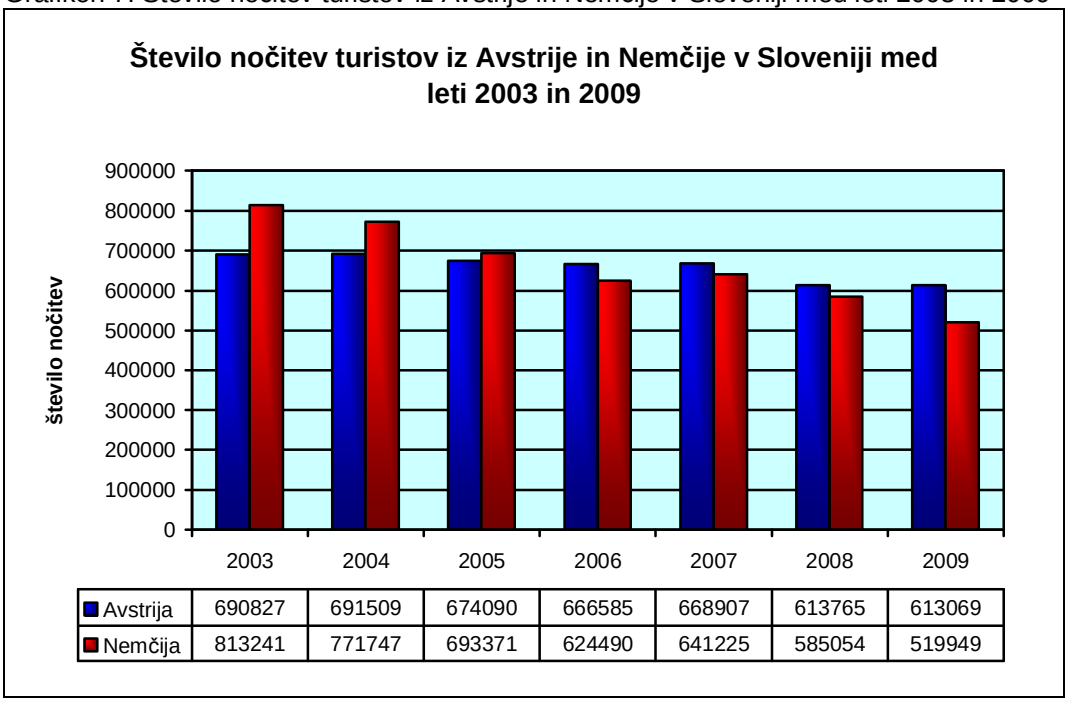

Vir: SURS, 2010

Da bi Slovenija dosegla zastavljene cilje je morala na novo organizirati javni, zasebni in civilni sektor na področju turizma na lokalnem, regionalnem in nacionalnem nivoju. Javni interes na nacionalni ravni v širšem smislu zastopa vlada RS, neposredno pa Ministrstvo za gospodarstvo z Direktoratom za turizem. Področje direktorata zajema predvsem zagotavljanje sistemskih pogojev za razvoj turizma s pripravo specifične zakonodaje in drugih predpisov s področja turizma, pripravo strateških razvojnih dokumentov s področja turizma itd.

Med najpomembnejše naloge Slovenske turistične organizacije sodijo promocija države kot turistične destinacije, promocija turističnih območij in turističnih produktov, zbiranje, analiziranje in posredovanje informacij za uspešen razvoj in trženje slovenskega turizma, upravljanje z integralnim turističnim informacijskim sistemom Slovenije, razvoj turističnih produktov ter spodbujanje vertikalnega in horizontalnega partnerskega povezovanja turistične ponudbe.

Turistično gostinska zbornica in Sekcija za gostinstvo in turizem pri Obrtni zbornici Slovenije zastopata interese turističnega gospodarstva na nacionalnem nivoju. Sekcija za gostinstvo in turizem pri Obrtni zbornici Slovenije zastopa interese manjših gospodarskih subjektov (obrtnikov in samostojnih podjetnikov). Skupna naloga obeh je spremljanje pogojev za delo in poslovanje svojih članov ter opravljanje aktivnosti za njihovo izboljšanje, predlaganje sprememb zakonodaje ipd.

Turistična zveza Slovenije je najpomembnejša organizacija civilne družbe na področju turizma. Deluje kot nacionalna, nevladna, samostojna krovna društvena organizacija prostovoljno združenih turističnih društev, občinskih in območnih turističnih zvez itd.

Na nacionalni ravni v Sloveniji deluje več interesnih združenj in skupnosti, v katera se povezujejo ponudniki enakih turističnih produktov, npr. Skupnost slovenskih naravnih zdravilišč, Združenje turističnih agencij, Združenje žičničarjev, Združenje turističnih kmetij Slovenije, Skupnost gradov na Slovenskem, Združenje za pohodništvo itd. Namen združevanja je pospeševanje trženja, uresničevanje poslovnih interesov, uveljavljanje kakovosti s svojega področja dejavnosti itd.

Turistični promet v Sloveniji

Zaradi slabega gospodarskega stanja v svetu od sredine leta 2008, bodo cilji, ki si jih je Slovenija zadala v Razvojnem načrtu turizma 2007 – 2011, nekoliko težje dosegljivi in po vsej verjetnosti bodo potrebne manjše korekcije. Predvsem pri kategoriji povečanje potrošnje na turista se pričakuje manjši devizni priliv.

Kljub temu na podlagi statističnih podatkov ugotovimo, da po letu 1991 turistični promet v Sloveniji počasi narašča. V letu 2009 smo dosegli 2 722 002 gostov in 8 302 231 nočitev. To je 1,6% manj gostov kot leta 2008 in 1,3% manj nočitev kot leta 2008. Domačih turistov je bilo v letu 2009 za 6% več kot leta 2008, zabeležili pa so tudi 5,8% več nočitev. Rezultat je pri tujih gostih nekoliko drugačen in tudi nekoliko zaskrbljujoč. Leta 2009 je Slovenijo obiskalo 5,8% manj tujih gostov kot leta 2008. Tuji gosti pa so leta 2009 zabeležili za 6,5% manj nočitev kot leta 2008.

Grafikon 8: Število prenočitev v Sloveniji med leti 2003 in 2009

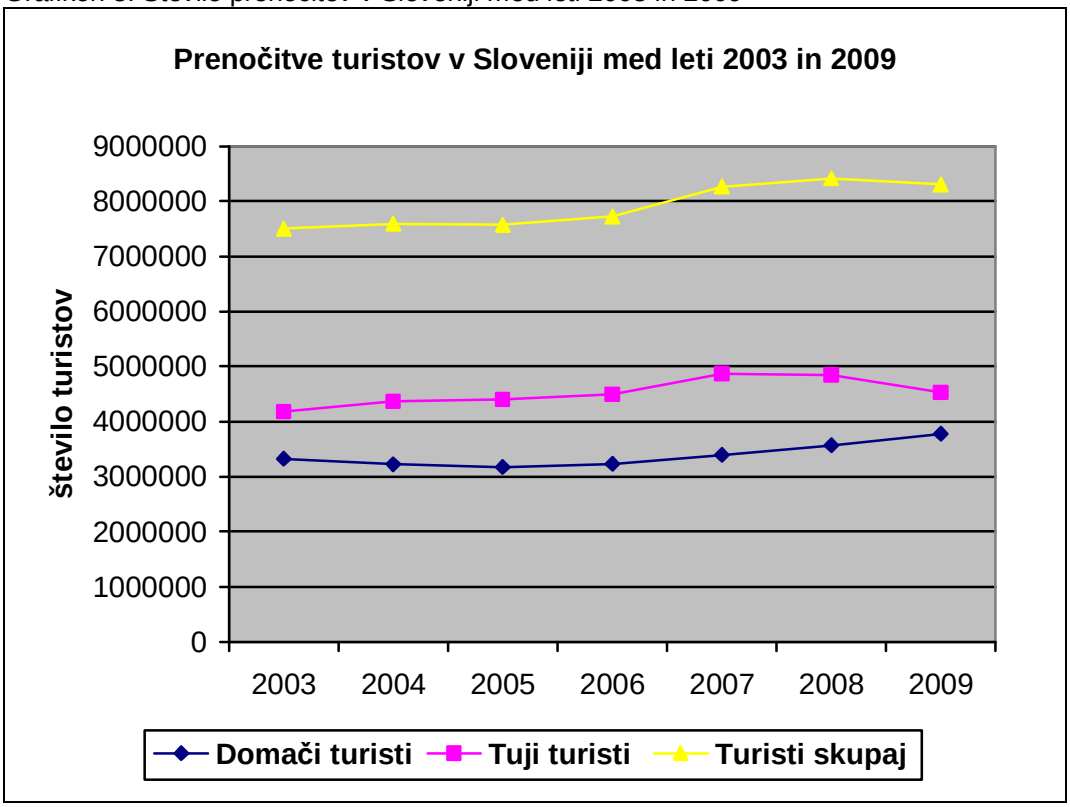

Vir: SURS, 2010

Primarne trge za slovenski turizem še vedno predstavljajo Avstrijci, Italijani, Nemci in Hrvati. Omenili smo že padec nočitev turistov iz Avstrije (0,1% manj nočitev kot leta 2008) in Nemčije (11% manj nočitev kot leta 2008). Leta 2009 je bilo največ nočitev iz Italije (21% vseh tujih prenočitev). Sledijo turisti iz Avstrije in Nemčije, ki so ustvarili 13,5% oz. 11,5% vseh tujih prenočitev. Padec je zaslediti tudi pri Ukrajincih (35,5% manj prenočitev kot leta 2008), Fincih (27% manj prenočitev kot leta 2008), Britancih (23% manj prenočitev kot leta 2008), Belgijcih (18,4% manj prenočitev kot leta 2008), Francozih (7,5% manj prenočitev kot leta 2008), Nizozemcih (4,5% manj prenočitev kot leta 2008) in turistih iz Ruske federacije (0,3% manj nočitev kot leta 2008).

Največji porast prenočitev beležimo pri turistih iz Malte (110% več prenočitev kot leta 2008), nekoliko pa se je povečal odstotek turistov iz Grčije (15% več prenočitev kot leta 2008), Japonske (14,3% več prenočitev kot leta 2008), Romunije (12% več prenočitev kot leta 2008), Kitajske (11,2% več prenočitev kot leta 2008), Srbije (9,8% več prenočitev kot leta

2008), Južne Afrike (7% več prenočitev kot leta 2008) in Brazilije (2,7% več prenočitev kot leta 2008). Zelo podobne so številke pri drugih azijskih državah (18,5% več prenočitev kot leta 2008) in drugih državah Južne in Srednje Amerike (3,2% več prenočitev kot leta 2008).

Treba je poudariti, da posameznih razlik v odstotkih vendarle ne gre tako zelo preprosto primerjati. Ob podatku, da v Sloveniji ustvarijo okoli 9 400 prenočitev turisti iz Črne gore in okoli 220 000 turisti iz Velike Britanije so seveda posamezna nihanja neprimerljiva.

Grafikon 9: Struktura nočitev turistov v Sloveniji leta 2009

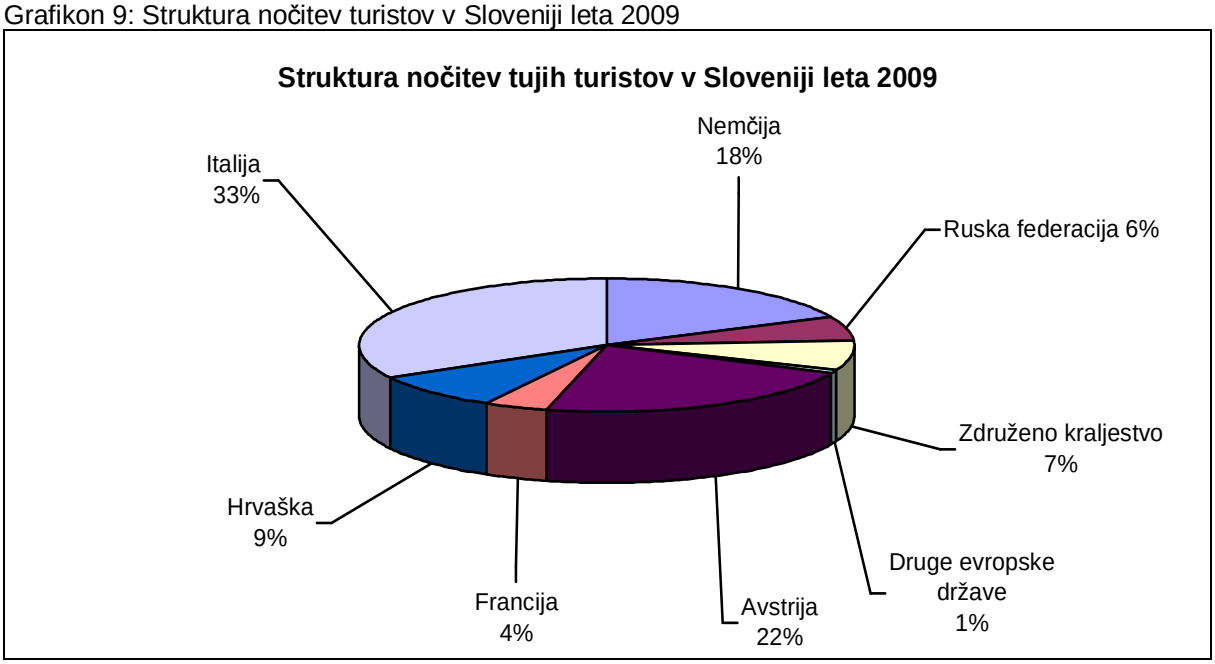

Vir: SURS, 2010

Na podlagi statističnih podatkov in drugih raziskav je Strategija trženja slovenskega turizma oblikovala sistem devetih krovnih turističnih produktov, ki so AKTIVNE POČITNICE in ODDIH, MESTA in KULTURA, NARAVNO OKOLJE, EKOTURIZEM in TURIZEM V VASEH, GASTRONOMIJA, ZDRAVJE in DOBRO POČUTJE, POSLOVNI TURIZEM, ZABAVIŠKI TURIZEM, PONUDBA ZA ZAHTEVNEJŠE in PONUDBA ZA MLADE.

Seveda je odvisno od posamezne regije, kakšno ponudbo bo tržila. Medtem, ko se lahko določena regija ali turistična destinacija odloči za prioriteten oz. celosten turistični proizvod, se lahko nek drug turistični center odloči za delne oz. parcialne turistične proizvode. Slednji so sicer najožje določeni in najmanj sestavljeni, so pa namenjeni zadovoljitvi posamičnih delnih potreb turistov. Medtem pa prvi pojasnjujejo, utemeljujejo in konkretizirajo krovni splet turistični proizvodov Slovenije. Omenjajo se še pokrajinski turistični proizvodi, ki krepijo prepoznavnost Slovenije po njenih lokalnih značilnostih in posebnostih ter sestavljeni turistični proizvodi, ki so namenjeni konkretnemu tržnemu komuniciranju ter pospeševanju prodaje do konkretnih motivacijskih ciljnih skupin ali posameznih tržnih niš.

Na nacionalni ravni se načeloma tržijo naslednji pokrajinski turistični proizvodi: PRIMORSKA, GORENJSKA, SAVINJSKA, KOROŠKA, NOTRANJSKA, DOLENJSKA, SAVINJSKO – ŠALEŠKA, POMURSKA, GORIŠKA, ZASAVSKA, PODRAVSKA, OSREDNJESLOVENSKA, POSAVSKA, SPODNJEPODRAVSKA.

Posamezni delni turistični proizvodi so Slovenije so na primer naslednji: HOTELI V SLOVENIJI, TURISTIČNE KMETIJE V SLOVENIJI, ZASEBNE SOBE IN APARTMAJI V

SLOVENIJI, IGRALNICE V SLOVENIJI, KAMPI V SLOVENIJI, SMUČIŠČA V SLOVENIJI, NARAVNI PARKI V SLOVENIJI ITD.

Slovenija se bo morala na globalnem turističnem trgu še zelo potruditi, če želi doseči cilje, ki so bili zastavljeni v Strategiji trženja turizma 2007 – 2011. Obdobje je namreč zaznamovano z zelo neugodno gospodarsko klimo, ki svoje poledice pušča tudi v turizmu. Že predhodno petletno obdobje je bilo zaznamovano z nepopolno realizacijo glavnih kvantitativnih tržnih ciljev. Rezultati so bili slabši od pričakovanih predvsem na področju rasti turističnega prometa (števila gostov in nočitev). Preteklo časovno obdobje je zaznamovala tudi prevelika omejenost konkretnih ponudb, ki bi privabile specifične skupine gostov. Veriga kakovosti še zdaleč ni vzpostavljena in ima še preveč šibkih členov. Kakovost, notranja konkurenčnost in celovitost ponudbe so pravzaprav največji problemi slovenskega turizma v preteklem obdobju. Razvoj partnerskega pristopa do trženja ima še veliko neizkoriščenih možnosti predvsem za povezovanje pri pripravi kakovostne ponudbe na lokalnem in regionalnem nivoju. Eden od temeljnih problemov slovenskega turizma je še vedno slaba prepoznavnost (tako Slovenije kot države kot tudi Slovenije kot turistične destinacije) in s tem povezane neustrezne asociacije, ki jih v potencialnem turistu vzbuja Slovenija oziroma slovenska turistična ponudba (umeščenost na Balkan, neprivlačna ponudba, nizke cene in s tem povezana nizka stopnja kakovosti, nerazvita osnovna turistična infrastruktura). Na področju učinkovitosti porabe sredstev, namenjenih za promocijske aktivnosti, Slovenija sicer dosega solidno povprečje. V celoti pa izvaja premalo aktivnosti v vsebinskem in finančnem povezovanju s strateškimi partnerji in neturističnim gospodarstvom. Posledično ugled Slovenske turistične organizacije in podobnih institucij v zadnjem desetletju precej niha.

Od omenjenih 2 722 002, ki so Slovenijo obiskali leta 2009 se jih je največ odločilo za gorske kraje in sicer 668 662 oz. 24%. Pri tem je potrebno poudariti, da se po tej klasifikaciji med gorske kraje uvrščata tudi Bled in Bohinj, ki lahko nudita tudi drugačno turistično ponudbo. Sledijo turisti, ki so obiskali zdraviliške kraje. Teh je bilo 675 726 oz. 25%. Zelo veliko turistov je obiskalo tudi Ljubljano. Vseh je bilo v letu 2009 360 635 oz. 13%.

Grafikon 10: Prihodi turistov po vrstah krajev v Slovenijo leta 2009

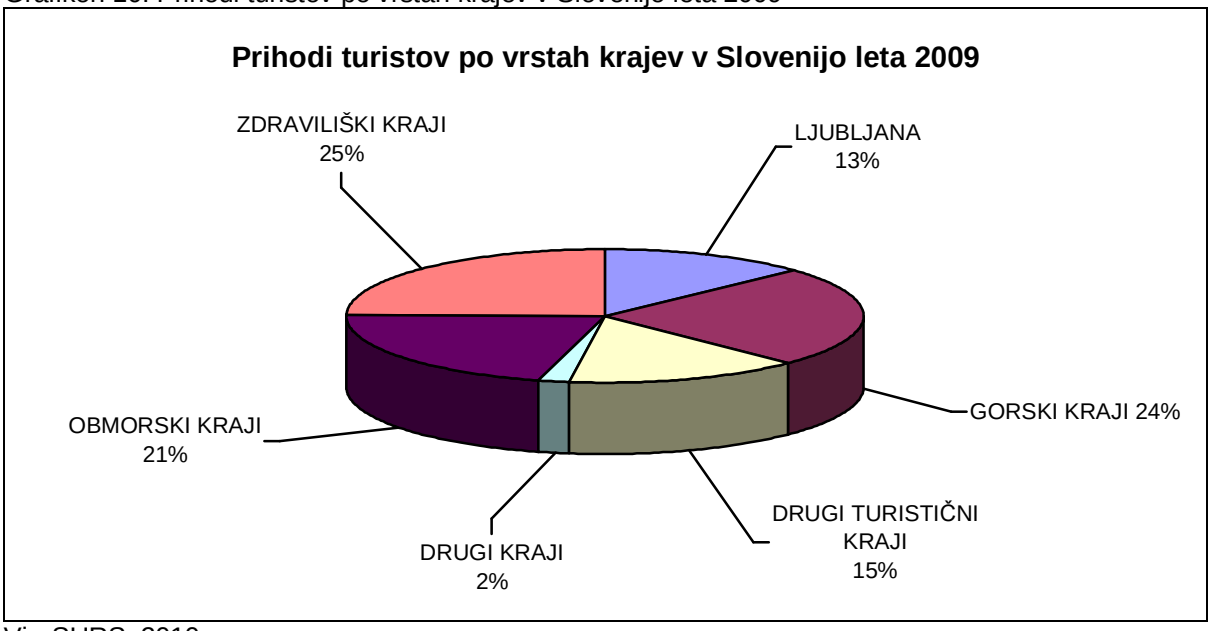

Vir: SURS, 2010

V kategoriji prenočitev je statistika nekoliko drugačna in morda daje celo bolj realno sliko slovenskega turizma. V kategoriji prenočitve so daleč na prvem mestu zdraviliški kraji, ki so od 8 302 231 ustvarili kar 2 786 586 oz. 33% vseh prenočitev. Sledijo jim obmorski kraji z 2 053 144 oz 25% prenočitvami v letu 2009. Šele na tretjem mestu so gorski kraji z 1 877 222

oz 23% prenočitev. V Ljubljani je leta 2009 prenočevalo 681 458 oz. 8%. Ljubljana je specifična, ker so kar 94,7% vseh turističnih prenočitev ustvarili tujci. Pri zdraviliških krajih je razmerje med domačimi in tujimi turisti bistveno drugačno. Prvi ustvarijo v slovenskih zdraviliščih 63,4%, drugi pa 36,6% vseh prenočitev. Še bolj izenačeno je razmerje pri obmorskih krajih. Leta 2009 so domači turisti ustvarili 51,5%, tuji pa 48,5% vseh prenočitev v obmorskih krajih.

Grafikon 11: Število turističnih prenočitev po vrstah krajev v Sloveniji leta 2009

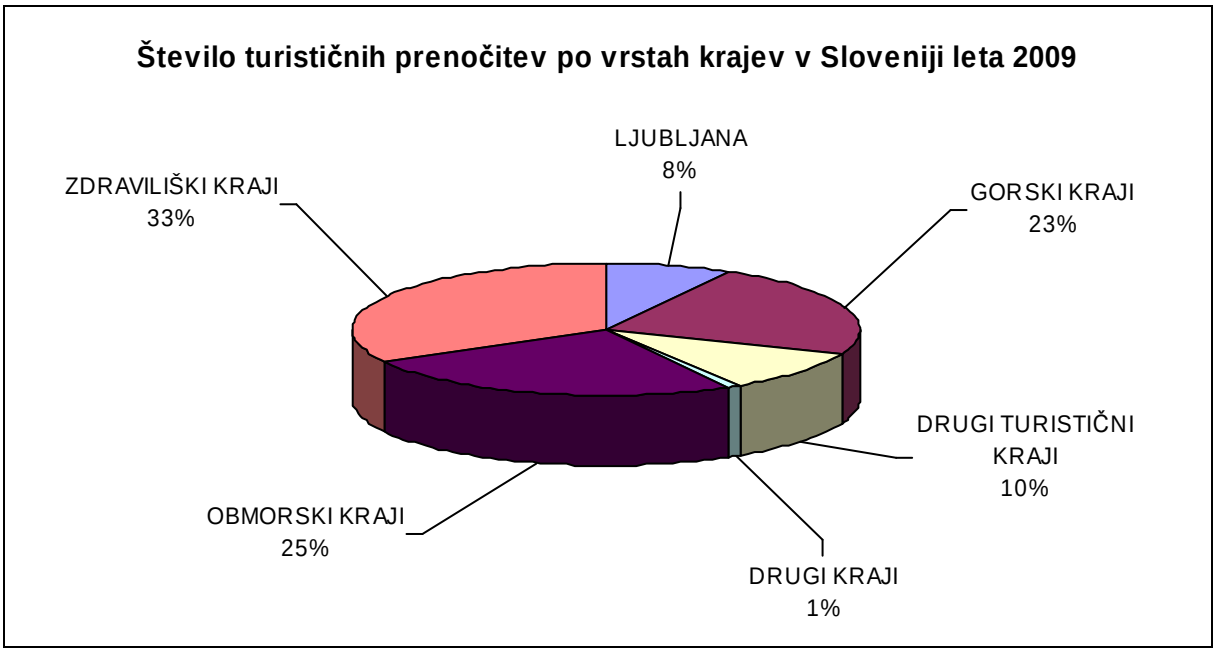

Vir: SURS, 2010

I.2.3. Turizem v Koroški regiji, regionalne usmeritve

Omenjali smo že slabe razmere na področju turizma v Koroški regiji, ki kljub nekaterim velikopoteznim načrtom in idejam, ki nikoli niso ugledale faze realizacije, ostajajo realnost. To sicer ne pomeni, da v prihodnje ni mogoč hitrejši razvoj. Spodbuditi ga želijo lokalne in nacionalne oblasti, ki svoje namene vključujejo v razne razvojne načrte in strategije. Koroška regija ima namreč izredno bogat potencial, ki ga predstavljajo gozdnata območja dokaj neokrnjene narave Pohorja, Pece in Uršlje gore s pestrimi habitati. Tukaj so tudi različne vrste naravnih vrednost in kulturna dediščina, ki se najbolje odraža v starih mestnih jedrih. Naravne danosti dajejo možnost razvoja doživljajskega turizma (»3 E turizem«) v avtentičnem naravnem okolju z razvito športno rekreativno ponudbo (zimski športi, pohodništvo, gorsko kolesarjenje, ribolov, lovski turizem,…). Geografske danosti, opisane v prejšnjih poglavjih, ponujajo možnost razvoja sprostitvenih programov, v nadaljnji fazi pa tudi turizma za zahtevnejše goste. Bogata tradicija kulturnega poustvarjanja v posameznih mestnih središčih in kulturnih ustanovah pa ob primerni vključenosti podjetniške iniciative in novih pristopih (sodobno in privlačno domišljeni dogodki, razstave, prezentacije kulturnih spomenikov in muzejskih zbirk,…) ponuja možnost razvoja t.i. kulturnega turizma. Raznolika podeželska krajina in ljudsko izročilo (z usmerjanjem v eko kmetijstvo) ponujata priložnost razvoja podeželskega turizma (privatni penzioni, turizem na kmetijah) z zdravo in bogato kulinariko Koroške.

Predpogoj za hitrejši razvoj je boljša dostopnost (odvisno tudi od napredovanja projektov glede 3. razvojne osi) tako navzven kot znotraj regije, bistveno prenovljena, obnovljena in na novo dograjena turistična infrastruktura, nove nastanitvene kapacitete ter komplementarna razvojna povezanost. Glavni problem zaviranja razvoja se zdi v podjetniški miselnosti, ki je v veliki meri še vedno pod močnim vplivom prej omenjenega enosmernega gospodarskega razvoja. Potrebni bodo odločni in na prvi pogled zelo tvegani premiki, ki bodo uresničili načrtovano gradnjo turistične infrastrukture in skupno oblikovanje turističnih produktov. Potem bo sledilo postopno vključevanje na globalni turistični trg in ob nenehnem nadzorovanju ter spremljanju turističnih trendov bo potrebno ponudbo ves čas spreminjati, jo izpopolnjevati in nadgrajevati. Da bo kot taka v vsakem primeru ostala razpoznavna, edinstvena in zajela čim večji krog potencialnih uporabnikov. Nujno bo projektno povezovanje in tesno sodelovanje nosilcev razvoja že v fazi načrtovanja.

Dejstvo je, da bo potrebno za dosego prihodnjih ciljev povečati naložbe v turizem. Tako zasebni kot javni sektor sta v regiji na tem področju zaenkrat zelo šibka. Primanjkuje tudi javno – zasebnih partnerstev, ki se nenazadnje odraža tudi v pomanjkanju števila delovnih mest v turizmu za lokalno prebivalstvo. Poleg vsega bo potrebno vse skupaj izvajati zelo »ekološko«. Naložbe, da bodo nalete na odobravanje splošne javnosti in potencialnih gostov, bodo morale biti naravnane sonaravno in trajnostno. Nujno bo najti sinergijo med naravno in kulturno dediščino ter v tej zvezi oblikovati turistično ponudbo, ki bo prioritetno zagotavljala varstvo narave in naravnih virov, po drugi strani pa omogočala razvoj turistične dejavnosti, ki bo temeljila na prepoznavnosti, konkurenčnosti, kvalitet in pestrosti izbire. Turizem mora postati jasna prioriteta z vsemi prej omenjenimi elementi ob skupnem sodelovanju ter povezovanju tako znotraj kot zunaj regije.

Koroški regiji zaenkrat primanjkuje integralnih turističnih produktov, ki bi regijo naredili prepoznavno navzven. Premalo pa znotraj regije izkoriščajo vse obstoječe potenciale. Povezovanje in načrtovanje razvojnih strategij turizma znotraj posameznih lokalnih skupnosti zato zaenkrat ne dosega želenih ciljev. Zelo šibko je interesno povezovanje občin, ki se slabo povezujejo tudi z nosilci razvoja turizma. Prav tako je potrebno vzpostaviti medsebojno sodelovanje lokalnih turistični pisarn in vzpostaviti nove turistične institucije, ki bodo zagotavljale konkurenčnost ponudbe v regiji. To pa seveda zahteva tudi vzpostavitev mrežnega delovanja za katerega je nujen jasen in učinkovit model financiranja.

Zdi se, da regiji močno primanjkuje usposobljenih nosilcev turističnega razvoja. Vzpostaviti je potrebno učinkovit model izobraževanja oz. usposabljanja za potrebe turizma, ki se bo izvajalo za vse skupine, ki se vključujejo v delo na področju turizma. Posebno pozornost bi v obdobju povečane brezposelnosti bilo potrebno usmeriti vsem nosilcem in brezposelnim, ki nimajo formalne izobrazbe s področja turističnih dejavnosti (gostinstvo, hotelirstvo, spremljajoče dejavnosti) in so se pripravljeni usposobiti za delo. Izkušnje in statistični podatki žal kažejo na izredno togost brezposelne mase, ki je zaradi enosmernega gospodarskega razvoja zelo negibljiva in jo je težko prekvalificirati. Rezultati nekaterih projektov so skromni in jih posledično opuščajo.

V regiji je nujno potrebno poenotiti, postaviti in s tem izboljšati pomanjkljivo turistično in drugo obvestilno signalizacijo ob glavnih prometnicah. Potrebno je zagotoviti informativne materiale (zloženke, brošure, karte v papirni ali elektronski obliki,…). Prav tako je potrebno pristopiti k enotni prostorski in komunalni ureditvi posameznih območij (še posebej zaščitenih območij) z elementi kot so: opremljenost z javnimi sanitarijami, koši za smeti, označbe objektov in signalizacija.

Posamezna območja v Koroški regiji se trudijo osnovati prve korake za izboljšanje stanja. Šest občin (MO Slovenj Gradec, Mislinja, Radlje ob Dravi, Ribnica na Pohorju, Muta in Vuzenica) je v juniju 2006 skupaj z glavnimi nosilci turističnega razvoja na tem območju ustanovilo »Območno projektno partnerstvo zahodnega Pohorja« s ciljem, da skupno in

povezano sodelujejo pri načrtovanju in izvajanju konkretnih projektov s področja turistične infrastrukture, hotelskih ter nastanitvenih kapacitet in oblikovanju enotne turistične ponudbe. Vzpostavitev projektno razvojnega partnerstva kot oblika javno – zasebnega povezovanja pri izvajanju razvojnih projektov na področju turizma predstavlja ključni dejavnik za hitrejši razvoj in dosego projektnih ciljev.

Nastanitveni objekti so v večji meri iztrošeni in bistveno zaostajajo za kvaliteto primerljivih objektov. Za nadaljnji razvoj je potrebna gradnja novih nastanitvenih objektov (manjših hotelov, zasebnih penzionov, apartmajev, prenočišč na kmetijah…) različne stopnje zahtevnosti. Turistična ponudba smučarskih centrov je vitalno pogojena z razsežnostjo smučarskih prog, z obsegom, kakovostjo in zmogljivostjo žičniških naprav in zagotovljenimi snežnimi razmerami (dodatno zasneževanje). Izmed naštetega je najprej potrebno temeljito posodobiti obstoječe žičniške naprave, pri tem pa zaradi neposredne bližine zaščitenih območij upoštevati okoljevarstvene zahteve. Pri načrtovanju pa upoštevati, da moderna smučišča v zadnjih letih širijo svojo ponudbo in jo povezujejo z ostalimi turističnimi panogami (tematske in pohodniške poti, zabaviščni centri, možnosti izobraževanja itd.). Naravna in kulturna dediščina pravzaprav predstavljata enega glavnih potencialov regije, ki pa sta zaenkrat premalo vključena v turistične produkte. Velik problem pri vključevanju naravne in kulturne dediščine v turizem prestavlja šibka podpora splošne javnosti. Osnovni kriterij bo sodoben in inovativen program. Brez investicij, ki bodo presegale regionalne okvire, pa so ti projekti tudi v prihodnje pod velikim vprašajem.

Ponudbo Mežiške doline sestavljajo tri geografsko in ponudbeno zaključena, vendar med seboj tesno povezana območja. Območje okoli Pece ima specifično ponudbo, ki temelji predvsem na predstavitvi rudarjenja in na široki paleti poletnih in zimskih dejavnosti v naravi. Posebnost območja je vsekakor prvi kolesarski park v Sloveniji. Območje med Šentanelom in Strojno odlikuje tudi v širšem prostoru priznana ponudba turističnih kmetij. Tretje območje, širše območje severne strani Uršlje gore, pa nudi obilo možnosti za športno rekreacijske aktivnosti, koncentrirane predvsem okrog turistično – rekreacijskega centra Ivarčko z jezerom in smučišči ter sodobnega športnega centra v samem mestu Ravne. Ravenska enota Koroškega pokrajinskega muzeja skrbi za ohranjanje tehniške in kulturne dediščine.

Tudi v Mežiški dolini se v prvi vrsti srečujejo s pomanjkanjem turističnih ležišč. Teh naj bi bilo po ocenah poznavalcev vsaj za 700 - 1000 premalo. Treba je poudariti, da gre za nastanitvene kapacitete različnih kakovosti in namembnosti. Kakovost že obstoječih pa po večini zaostaja za pričakovanimi sodobnimi standardi.

Možnost ukvarjanja z športno rekreacijskimi aktivnostmi je ena od prednostnih strateških usmeritev turizma v Mežiški dolini. Žal gre za zdaj predvsem za izkoriščanje naravnih danosti, saj je rekreacijska infrastruktura, ki jo je mogoče koristiti v turistične namene slabo razvita. Še posebej pereče stanje je na področju zimske žičniške infrastrukture. Prenova žičniške infrastrukture je ključnega pomena. Poleg tega bo potrebno investirati v opremo za umetno zasneževanje. Brez tega so okoliška smučišča obsojena na propad, ker v zadnjem obdobju zaradi pojava t.i. »zelenih zim« težko izpeljejo turistično sezono. Tudi v Mežiški dolini pa bo potrebno to panogo povezati s pohodništvom, planinarjenjem, kolesarjenjem in drugo turistično ponudbo. Predvsem bo potrebno izkoristiti potencial izredno bogate kulturno – zgodovinske dediščine (tradicija rudarjenja in železarstva, sakralni spomeniki, stavbna dediščina, legende) in ohraniti naravne zanimivosti, ki predstavljajo enega od ključnih razlogov, da se turisti odločajo za obisk Mežiške doline. Zaenkrat je večina teh zanimivosti zelo slabo predstavljena in urejena ter posledično tržno neizkoriščena.

I.3. Analiza turistične ponudbe

I.3.1. Področja turistične ponudbe

Turistična destinacija Mežiška dolina ima neizkoriščen naraven potencial ter bogato kulturno in etnografsko dediščino, ki jo predstavljajo cerkve, kapelice in stare domačije, ki avtentično prikazujejo preteklo življenje, navade in bivalno okolje ljudi. Ponekod so upravljavci uredili tematske muzeje ali zbirke, ki v povezavi s kulturnim potencialom doline predstavljajo dodaten potencial za razvoj turistične ponudbe. Kot naravne danosti se uporabljajo predvsem trase določenih tematskih poti, učnih poti ter vrhovi okoliških hribov in gora. Nenazadnje so lahko privlačne tudi manjše reke ob katerih je bogata favna in flora. Turistična ponudba je lahko tudi neokrnjena narava, stik s pokrajino in odkrivanje njenih zakladov.

Občina Ravne na Koroškem

Občina Ravne na Koroškem obsega slikovito pokrajino spodnjega dela Mežiške doline. Po površini obsega 63.4 km^2 in ima 11.709 prebivalcev (1.1.2010). Njen osrednji del odlikuje gostejša poseljenost doline z mestnim središčem Ravne na Koroškem, okoliške hribe pa zvečine pokriva gozd. Značaj prostora okrog urbanih polov je pretežno kmetijski, z oblikovanimi posameznimi zaselki ter avtohtonim razpršenim tipom poselitve. Na območju občine je 12.7 km državnih, 59.5 km lokalnih in 125.4 km gozdnih cest, 51.3 km javnih poti in 2.5 km kolesarskih stez.
Pokrajina je geografsko razgibana. Z Raven vodita glavna cestna in železniška povezava ob reki Meži iz Avstrije in Prevalj proti Dravogradu in naprej do Maribora. Druga pot pelje mimo Kotelj proti Slovenj Gradcu, tretja pa proti hribovitim Tolstemu vrhu, Zelen Bregu in Strojni, koder najdemo samotne kmetije z značilnimi kmečkimi domovi. V primerjavi s slovenskim povprečjem je območje občine gosto naseljeno. Gostota poseljenosti v Občini Ravne na Koroškem je rezultat hitrega razvoja Železarne Ravne in s tem velikega priseljevanja v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Najgosteje je naseljeno mesto Ravne na Koroškem, kjer prebiva več kot 67 % vsega prebivalstva občine. Občina je razdeljena na 16 naselij. Največje naselje po število prebivalcev so Ravne na Koroškem, v katerih živi 60 % vseh prebivalcev občine. Ostala večja naselja so še Kotlje, Tolsti vrh in Dobja vas.

Tabela 16: Opis naravnih danosti in znamenitosti v Občini Ravne na Koroškem

NARAVNE DANOSTI	Kratek opis	Dostopnost
GRAJSKI PARK	Zadnji lastniki gradu, grofje Thurni, so polja za gozdom pred 140 leti preuredili v lep grajski park z velikimi smrekami, jelkami, bori, macesni, bukvami, javorji, topoli, trepetlikami, brezami, kostanji in lipami ter z redkimi, eksotičnimi drevesnimi vrstami in grmičevjem. Celoten park je zasajen povsem naravno, v njem ni nobenih baročnih elementov, ampak ga oblikuje zelo preprost stil. V ljudeh vzbuja občutek sproščenosti in enostavnosti, zato spominja na lepe angleške parke, kjer pustijo, da se narava razbohoti in razraste po mili volji. Park prepletajo in obkrožajo številne sprehajalne poti; na tihih kotičkih so postavljene klopi za oddih. Ravenski park velja danes za spomenik oblikovane narave in je edina večja arhitektonsko oblikovana parkovna površina v Mežiški dolini. Domačinom predstavlja estetski okras mesta, priljubljen kraj za vsakodnevni oddih in sprostitev ter lepa zelena pljuča Mežiške doline. Prav zaradi enkratnega občutka njegovega prvega oblikovalca za estetiko in naravno ubranost pritegne park tudi obiskovalce od drugod.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom (v samem parku prepoved prometa za motorna vozila)
URŠLJA GORA	Uršlja gora je visoka 1699 metrov in sodi med lažje dostopne planinske cilje. Ob prihodu na goro se ponuja lep razgled na Mežiško, Mislinjsko, Šaleško in Dravsko dolino. Na vrhu stoji cerkev sv. Uršule, ki je najvišje stoječa cerkev na Slovenskem. Poleg cerkve je planinski dom in v sklopu njegove dejavnosti organizirajo planinci odmevna kulturna srečanja, dobro obiskana so romanja na goro. Najlažja planinska pot pelje od Naravskih ledin: dve uri hoje in 620 višinskih metrov zmernega vzpenjanja po severni strani gore.	Srednje zahteven pristop peš iz različnih smeri; pogojno tudi z zmogljivejšim in primernim avtomobilom
IVARČKO JEZERO	Podgora je lepa gozdna pokrajina nad Preškim vrhom. V tej čudoviti okolici je Ivarčko jezero, ki se je iz nekdanjega naravnega jezera spremenilo v lep rekreacijski center z urejenimi športnimi igrišči, prostori za oddih in sončenje, z manjšim bifejem in vsemi drugimi rekreacijskimi površinami. V jezeru je dovoljeno kopanje na lastno odgovornost. Od tod je blizu na vrh Uršlje gore, še bližje pa je do znanega smučišča Ošven z izjemno lepimi smučarskimi tereni in vlečnico. Ivarčko jezero in Ošven sta povezana s sedežnico.	Lahek (relativno dolg) pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
IZVIR NA RIMSKEM VRELCU	Ob vznožju mogočne Uršlje gore, v dolini Kotelj, izvira na nadmorski višini 510 metrov Rimski vrelec, naravna mineralna voda, izjemno bogata z železom. Že v dobi Rimljanov je bila tu postojanka ob rimski cesti Celeia - Virunum. Konec 19. stoletja so kraj začeli izkoriščati v turistične namene. Sčasoma je nastalo znano letovišče. Med drugo svetovno vojno je bil v stavbi gestapovski štab, po vojni gostilna, internat metalurške šole, počitniški dom ter hotel različnih kategorij.	Lahek (relativno dolg) pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom

	Izvirajoča voda je v zadnjih stotih letih ohranila iste kemijske sestavine. Nekdaj je bila bolj cenjena kot katerakoli druga mineralna voda, najbolj pita v vseh večjih mestih Avstro-Ogrske in izvažana celo v Ameriko.	
CESTNIKOV SLAP	V dolini Meže v Tolstem vrhu pada na dvorišče Cestnikove domačije slikovit slap. Gradita ga dve skalni stopnji. Spodnja je visoka okoli 16 metrov, zgornja pa 10 metrov. Tako slap predstavlja s 26 metri enega največjih slapov na metamorfnih kamninah. Slap je nastal v svetlo sivem kvarcitu in bioritno - muskovitnem blestniku. Njegov nastanek je povezan s prednico reke Meže. Ta je tekla v višini zgornjega roba stene nad današnjim slapom. Ozemlje se je ob prelomih hitro dvigovalo. Meža je tekla predvsem tam, kjer so bile kamnine zaradi prelomov razlomljene (prelomna cona), tako je napredovala in širila strugo. Prag med potokom in Mežo je postajal višji in nastal je slap.	Lahek pristop peš
VOTLA PEČ	Vzhodno od Raven na Koroškem leži v reki Meži velik blok pegmatita, ki se je odlomil od višje ležečih pegmatitnih žil. Predstavlja nekakšen naravni most, katerega geomorfološki nastanek se razlikuje od naravnih mostov v sedimentnih kamninah, ki nastajajo zaradi raztapljajočega delovanja vode. Z geološkega vidika so zanimive pegmatitne žile, ki se razprostirajo od Meže na jugu do Libelič na severu, v dolžini več kot 10 kilometrov. Pegmatit je debelozrnata magmatska kamnina, sestavljena iz glinencev in kremena. Kot značilna minerala se pojavljata turmalin (šorlit) in sljuda (muskovit).	Lahek pristop peš
RAVBARSKA LUKNJA	Vhod v Ravbarsko luknjo, edino znano jamo v pegmatitu, katere nastanek še ni povsem pojasnjen. Pegmatitne žile se razprostirajo od reke Meže na jugu do Libelič na severu, v dolžini več kot 10 kilometrov. Nastopajo v gnajsu in blestniku. V eni teh pegmatitnih žil se na levem bregu Meže nad Ravnami na Koroškem nahaja poševna jama. Za jamskim vhodom se razcepi v dva rova. Levi rov se po 5 metrih povzpne in močno zoži, desni je v dolžini 5 metrov prehoden, nato se nadaljuje kot neprehoden rov.	Lahek pristop peš
IZDANKI EOCENSKIH KAMNIN	Številni fosilni ostanki foraminifer, ki so se v apnencu ohranili do danes, dokazujejo, da je bilo nekoč na območju Kotelj in Podgore morje. Slikovit geološki pojav ponuja zanimivo možnost vključitve v učno-izobraževalno in turistične programe. Pri domačiji Ivartnik pri Kotljah in v Podgori se nahajata izdanka eocenskih kamnin. Le te so v veliki meri razširjene na območju južne in jugozahodne Slovenije, medtem ko je na območju severne Slovenije teh kamnin malo. Ostanki eocenskih alveolinsko - numulitnih apnencev se lahko najdejo v prodnih zasipih, ki potekajo v smeri od Mežice, mimo Slovenj Gradca in Stranic do Prihove. Na primarnem mestu so severno od Karavank nahajališča okoli 55 milijonov let starih kamnin odkrite le pri Ivartniku, Podgori in na Šuštarici pri Makolah. Eocenske usedline so nastajale v Tetidinem oceanu in njegovem	Lahek (relativno dolg) pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom

	obrobju. Apnenci, ki so nastali iz teh usedlin, so sestavljeni iz številnih fosilnih ostankov numulitov, alg, delcev školjčnih lupin, ostankov trdoživnjakov, mehkužcev, črvov, mahovnjakov, morskih ježkov in morskih lilij. Nahajališče eocenskih kamnin predstavlja eno izmed redkih primarnih nahajališč teh kamnin v severovzhodni Sloveniji.	
RASTIŠČE OGROŽENE VISOKOGORSKE FLORE	Uršlja gora ali Plešivec je obsežen in izoliran gorski kompleks v vzhodnih Karavankah ter znana izletna točka in razgledni vrh. Je območje visokogorskega krasa z značilnimi površinskimi in podzemnimi kraškimi pojavi. Zaradi paše je bila v preteklosti gozdna meja znižana, po opustitvi paše pa se spet dviga. Ovršje Uršlje gore je reliktno rastišče redkih, ogroženih in zavarovanih rastlinskih vrst in združb ter bivališče redkih živali. Posebej pomembne rastline Uršlje gore so kortuzijevka Cortusa matthioli, alpska zlatica Ranunculus alpestris, lovorolistni volčin Daphne laureola, kamniška murka Nigritella lithopolitanica ter zoisova zvončnica Campanula zoysii. Zadnji dve vrsti imata tukaj skrajno vzhodno mejo svoje razširjenosti. Skale na severni strani so rastišče nekaterih redkih alpskih vrst, ki so ogrožene tudi v sosednjih deželah Avstrije, Koroški in Štajerski. Na zakisanih travnikih z volkom Nardus stricta raste arnika Arnica montana, ki je ogrožena zaradi množičnega nabiranja v namene ljudskega zdravilstva. Favna območja ni podrobneje obdelana, zanimivo je pojavljanje metuljev črnega apolona Parnassius mnemosyne in jesenovega pisančka Hypodryas maturna, ki sodita med zavarovane vrste Bernske konvencije.	Srednje zahteven pristop peš iz različnih smeri; pogojno tudi z zmogljivejšim in primernim avtomobilom
MOČVIRSKA DOLINA	Scopolijev okar Lopinga achine je na Koroškem zelo redek in ogrožen. Nič bolje se mu ne godi tudi drugod po Evropi, zato je zavarovan z Konvencijo o varstvu prostoživečega evropskega rastlinstva in živalstva. Travna dolinica zahodno od kmetije Kogovnik v Podgori je obdana s pretežno mešanim gozdom. Na manjših uravnavah in ob potoku je prisotna močvirska vegetacija, na nekaterih delih so manjša povirja. Skupaj je bilo na majhnem obravnavanem območju najdeno kar 42 vrst dnevnih metuljev. Najzanimivejše je pojavljanje nekaterih vlagoljubnih vrst, med katerimi je zelenosivi slezovček Pyrgus alveus na Koroškem in tudi drugod po Sloveniji zelo redek. Tipični termofilni vrsti sta turkizni modrin Plebicula dorylas in nepravi slezovček Spialia sertorius. V listnatem gozdu in ob robu travnika najdemo tudi skopolijevega okarja Lopinga achine, ki je vključen na dodatke Bernske konvencije in FFH Direktive Sveta Evrope. V najbolj močvirnem spodnjem delu dolinice uspeva na Koroškem ogrožena divja orhideja, navadna močvirnica Epipactis palustris. Območje je regionalno pomembno predvsem kot habitat ogroženih vrst metuljev. S tega vidika gre za eno najpomembnejših lokalnih znamenitosti kot ohranjanja favne metuljev na Koroškem.	Lahek (relativno dolg) pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom

DOLINA ČRNEGA POTOKA PRI KOTLJAH	V okolici Kotelj najdemo nekaj zanimivih manjših mokrišč, ki nudijo zadnje zatočišče številnim ogroženim rastlinskim in živalskim vrstam. Iz naravovarstvenega stališča so posebej pomembni travniki ob ČRNEM POTOKU v bližini kmetije Lakovnik, kjer je bilo doslej zabeleženih prek 70 vrst dnevnih metuljev, med njimi tudi nekatere evropske ogrožene vrste, kot so jesenov pisanček, škržolični pisanček in sviščev modrin. Sprehod ob vijugavi strugi Črnega potoka, popestreni z majhnimi slapiči in tolmuni, bo navdušil vsakega ljubitelja narave. Močvirni travnik zahodno od kmetije Lakovnik v Podgori je bil v preteklosti izsušen, zaradi opustitve rabe pa se ekološke razmere ponovno izboljšujejo. Doslej je bilo v dolini Črnega potoka pri Kotljah opaženih preko 70 vrst dnevnih metuljev, kar samo po sebi govori o izrednem pomenu tega območja za ohranjanje biotske raznolikosti Koroške. Močvirski svišč - Gentiana pneumonanthe – je sicer raztreseno razširjen po celi Sloveniji, vendar je vse redkejši. Kot pove že njegovo slovensko ime, uspeva predvsem na močvirnih travnih površinah, ki so jih različni izsuševalni posegi v zadnjih desetletjih katastrofalno prizadeli. Idilični Črni potok pri Kotljah je eden zadnjih večjih potokov v Občini Ravne na Koroškem, ki ga različni vodovodni posegi še niso uničili. Od Podgore pa vse do izliva v Hotuljko je zato predlagan za zavarovanje kot hidrološki naravni spomenik.	Lahek (relativno dolg) pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom

Tabela 17: Opis kulturno - zgodovinskih znamenitosti v Občini Ravne na Koroškem

KULTURNE IN ZGODOVINSKE ZNAMENITOSTI	**Kratek opis**	**Lokacija / kontakt in oskrbnik**
PREŽIHOVA BAJTA	Severozahodno nad Kotljami se dviguje nizki Preški Vrh. Dobrih deset let so bili Prežihovi starši tam najemniki na gruntu. Po desetih letih je Prežihov oče prihranil toliko, da je kupil Prežihovo bajto, ki je sedaj preurejena v spominski muzej Prežihovega Voranca. Bajta je značilna koroška stavba, ki nas z urejeno notranjostjo spominja na značilno okolje Prežihove mladosti; o njegovem delu pričajo življenjepisne in leposlovne drobtinice v muzeju. Tik nad Prežihovo bajto je nad nekdanjim ajdovim strniščem mogočen bronast Prežihov spomenik, ki ga je izdelal akademski kipar Stojan Batič.	Preški Vrh 13, Kotlje tel: +386 2 870 64 61 in 031 441 429 (tajništvo)
FORMA VIVA	Od 1964 do 1989 se je na Ravnah zvrstilo sedem kiparskih simpozijev Forme vive. Delovišče na Ravnah in v tukajšnji železarni je del nacionalnega projekta mednarodne kiparske kolonije (še Kostanjevica na Krki, Seča pri Portorožu in Maribor). Trideset kiparjev z vseh koncev sveta je tukaj uresničilo monumentalne kiparske zamisli v jeklu in železu, dela pa krasijo urbane ambiente mesta in okoliških krajev.	Različne lokacije po Mežiški dolini Koroški pokrajinski muzej - enota Ravne na Koroškem tel: 02 870 64 61

SPOMENIK NOB na Ravnah	Spomenik NOB stoji v centru Raven, v neposredni bližini krožišča oz. cestnih vpadnic Dravograd - Prevalje - Kotlje. Posvečen je vsem znanim in neznanim junakom, ki so se bojevali za osvoboditev med leti 1941 in 1945. Moderno oblikovan spomenik je visok šest metrov in je iz nerjavečega jekla. Njegov avtor je makedonski akademski kipar Petar Hadži Boškov.	Ravne na Koroškem TIC Ravne na Koroškem tel: 02 822 12 19
SPOMENIK NOB v Kotljah	Na križpotju ob vaških lipah pred pokopališčem v Kotljah stoji mogočen spomenik, ki so ga Hotuljci posvetili partizanskemu mitingu na zadnjo oktobrsko nedeljo leta 1943, ko so bile Kotlje en dan osvobojene, in vsem svojim padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Ob vznožju spomenika je na betonsko osnovo pritrjenih dvanajst bronastih plošč, iz spomenika pa izstopa privzdignjena ogromna kamnita gmota, v katero pritiskajo z vseh strani jeklene palice. Te palice simbolizirajo sile odpora, ki težko gmoto okupacije vztrajno potiskajo iz ravnotežja. Spomenik NOB je postavljen tudi na Rimskem vrelcu, v spomin desetim domačinom, ki so jih zaradi maščevanja Nemci pobili decembra 1943.	Kotlje TIC Ravne na Koroškem tel: 02 822 12 19
SPOMENIK NOB na Koroškem Selovcu	V gozdu na Selovcu stoji spomenik, zasnovan iz sedmih grobo obdelanih granitnih kamnov. Na osrednjem kamnu je peterokraka zvezda. Za spomenikom stoji lesen križ. Na sedmih kamnih so imena z letnicami rojstev in smrti umorjenih talcev. Spomenik stoji na kraju zločina, odkrili so ga 1969 leta. Pri domačiji Vrhnjak stoji spomenik kvadrataste oblike. Sestavljajo ga granitni kosi. V sredini je vzidana bronasta plošča z napisom. Tudi ta spomenik je posvečen sedmim talcem, ustreljenim v gozdu na Selovcu. Ob cerkvi sv. Neže stoji spomenik v obliki Triglava. Januarja 1944 so gestapovci s tovornjakom pripeljali v Dobrije sedem talcev iz dravograjskih zaporov. Naprtili so jim zaboje s strelivom, da so jih peš in bosi nesli k sv. Neži na Selovec. Tam so jih mučili in nato v gozdu umorili.	Koroški Selovec TIC Ravne na Koroškem tel: 02 822 12 19
PARTIZANSKA BOLNIŠNICA MIRTA	V Rožankovem gozdu v Podgori na vzhodnem pobočju Uršlje gore še danes stoji lesen objekt – nekdanja bolnišnica Mirta. Zaradi dotrajanosti so objekt obnovili, najprej leta 1975, nato pa še 1980. Poleti 1944 je Rožankov sin Fika zgradil pod sistemom zemljanke prehodno partizansko bolnišnico. V njej se je zdravila tudi njegova sestra Mirta, zato je po njej bolnišnica dobila ime. Do konca vojne se je v njej zdravilo precej partizanov iz bližnje in daljne okolice.	Podgora, Ravne na Koroškem TIC Ravne na Koroškem tel: 02 822 12 19
LITOPUNKTURE Marka Pogačnika	Marko Pogačnik, rojen 1944 v Kranju, živi z družino v Šempasu. Diplomiral je na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Od 1965-1971 deluje na področju konceptualne umetnosti (skupina OHO), od 1985 dela z litopunkturo, med drugim: grajski park Türnich, litopunkturni proces na južnem Koroškem, oblikoval je državni grb Slovenije... Tudi na Koroškem ga prepoznamo po tipičnih delih, kot je sferična os, ki predstavlja element uravnoteženja tukajšnje pokrajine. Njegova dela so predstavljena tudi na slovenskem delu Koroške: v grajskem parku na Ravnah na Koroškem in v centru Črne na Koroškem.	Ravne na Koroškem Koroški pokrajinski muzej - enota Ravne na Koroškem tel: 02 870 64 61

MALGAJEV SPOMENIK na Dobrijah	Ob regionalni cesti Ravne - Dravograd stoji v bližini domačije Blatnik na Dobrijah spomenik, ki je posvečen komandantu koroških borcev - prostovoljcev za severno mejo Franju Malgaju in tovarišem. Spomenik je zasnoval arhitekt Pengov, ker so starega razdejali Nemci leta 1941 ob okupaciji stare Jugoslavije. Slovesno so ga odkrili leta 1947 nad železniško postajo na Ravnah, a so ga leta 1968 prestavili na sedanje mesto na Dobrijah. Na približno tri metre visokem spomeniku iz belega granita, ki ima na vrhu knežji kamen s peterokrako zvezdo, so tri bronaste plošče s posvetili.	Dobrije Ravne na Koroškem RRA Koroška d.o.o. tel: 02 881 21 16

Tabela 18: Opis arhitekturno - etnoloških znamenitosti v Občini Ravne na Koroškem

ARHITEKTURNO ETNOLOŠKE ZNAMENITOSTI	**Kratek opis**	**Dostopnost**
TRŠKO JEDRO	Trško jedro Raven na Koroškem se razprostira v obsegu, kot ga je upodobil J. V. Valvasor v drugi polovici 17. stoletja, strokovnjaki pa ga uvrščajo med pomembnejša naselbinska spomeniška območja Slovenije. Najlepši predel starega jedra je Stara ulica, ki vodi iz trga do župnijske cerkve sv. Egidija. Hiše v tej ulici so obnovljene, vendar v zasnovah baročne, saj jih v 17. stoletju v večini še ni bilo.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
GRAD RAVNE	Grad Ravne stoji na prodnati terasi nad mestnim jedrom in je star že okoli petsto let. Današnji grad razkazuje neobaročni videz, po zadnji predelavi iz 19. stoletja, sicer pa je stilno neenotna arhitektura rezultat številnih prezidav od pozne gotike do danes. Zadnja celovita obnova (leta 2005) je v celoti upoštevala zahteve varstva kulturne dediščine, hkrati pa je zagotovila funkcionalne prostore za delo Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika, ki domuje v gradu od leta 1949. V grajskih prostorih je ohranjen izjemen fond slikarske dediščine - rezultat likovnih kolonij, ki so v prostorih galerije Likovnega salona potekale od leta 1969 dalje. Galerija prireja redne razstave umetniških del in predstavlja alternativne programe pod okriljem ravenskega muzeja, ki ima v njem stalne zbirke iz zgodovine kraja in Mežiške doline. V gradu je razstavljen tudi bogat fond male plastike.	Lahek (relativno dolg) pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
LOBASOV DVOREC	Stanovanjska hiša večje domačije v Podkraju pod Uršljo goro je nekdanji Lobasov dvorec. Objekt je nadstropna iz kamna zidana, delno podkletena stavba, krita s strmo opečno štirikapnico. Vhod v stavbo vodi skozi polkrožno zaključen kamnit renesančni portal. Okna so dvokrilna, deljena na polja, ter okvirjena z gladkimi plitvimi obrobami. Vhodno in zadnjo stran stavbe v nadstropju členita po ena renesančna bifora (osrednja os s funkcijo hodnika). Nekaj oken je novejših. Prvo nadstropje na vhodni in zadnji steni členita po ena renesančna bifora. Na gladki	Srednje zahteven pristop peš iz različnih smeri ali z avtomobilom; pogojno tudi s primernim kolesom

	fasadi čelne strani so vidni ostanki sončne ure. Notranjščina pritličja in nadstropja je koncipirana tako, da zavzema osrednji prostor veža. Veža v pritličju in nadstropju je obokana (grebenasti križni obok). V prvem nadstropju je deloma ohranjeno izvirno stavbno pohištvo (poslikana vrata kamina, interzirana vrata s podbojem). Stavba je podkletena z obokano kletjo. Obok se upira na čokat steber. Poleg stanovanjske hiše stoji pritlično gospodarsko poslopje. Renesančni dvorec Lobas, ki je skozi stoletja doživel manjše spremembe in ima sedaj videz večjega kmečkega poslopja, je bil v času Valvazorja last gospodov Russdorfov. Pred tem ga je imel nekdanji prošt Winoschich iz Kraiga na Koroškem. Ob koncu 18. stoletja so bili lastniki Steinbergi. V roke današnjega rodu je prišel leta 1812, ko ga je kupil Valentin Lečnik.	
GRAD JAVORNIK	Na robu terase Javornik leži na imenitni razgledni točki nad starim delom mesta grad Javornik. Ima dominantno lego nad mestom in vse kvalitete prezidanega, vendar v osnovi ohranjenega renesančno - baročnega dvorca iz 17. stoletja. Od prvotne stavbe je ohranjeno še celotno jedro, le stolpiča sredi zahodne in južne fasade sta se skrila za neorenesančnimi prizidki. Zahodni rob grajske terase krasi nizko obzidje, ki oblikuje na južnem koncu čuvajnico. Železarne Ravne je v šestdesetih letih 20. stoletja pričela s posegi za njegovo ohranitev, vendar je bila obnova žal prekinjena in čaka na gradu bolj naklonjene čase.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
JANEŽEVA DOMAČIJA	V zaselke samotnih kmetij Strojne, nad strnjenim jedrom s cerkvijo sv. Urha leži Janeževa domačija. Mogočna stanovanjska hiša je izjemen primer ljudskega stavbarstva, ki v osnovi izvira iz 17. stoletja. Črni kuhinji z dvema bivalnima prostoroma so v 18. stoletju priključili še tretjega, nekdanjo kaščo, ki je stala tik ob hiši. Obe poslopji so povezali z lopo in poenotili, tako da so ju objeli s širokim gankom in prekrili z enotno streho. Razen obokane črne kuhinje in kletnega dela je hiša v celoti lesena. Od gospodarskih poslopij sta najzanimivejša kašča in na »T« oblikovano gospodarsko poslopje z značilnim dovoznim mostom. Skrbno in lepo oblikovana poslopja pričajo o domiselnosti, znanju in oblikovalskem čutu graditeljev.	Srednje zahteven pristop peš iz različnih smeri ali z avtomobilom; pogojno tudi s primernim kolesom
KURTNIKOVA DOMAČIJA	Zanimivo kmečko arhitekturo predstavljajo zidane kmečke hiše, kjer je glavni gradbeni material kamen. Primer take ohranjene in kakovostne stavbe je Kurtnikova domačija na Brdinjah. Kot večina kmečkih hiš ima tudi Kurtnikova hiša peč in bohkov kot. Črno kuhinjo so že pred več desetletji preuredili v štedilniško z zidanim “šporhertom”. Ob zidani hiši stojita tu še skedenj z značilno obliko črke T in lesena kašča.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
POŽEGOVA DOMAČIJA	V pobočje Strojne locirano samotno domačijo sestavljajo gospodarsko poslopje, kašča ter stanovanjska hiša. Stanovanjska hiša je pritlično, leseno, v kladni konstrukciji grajeno in podkleteno poslopje, ki ga z dveh strani obdaja gank. Notranjščina ima tri prostore. V srednji osi je veža, levo je izba, desno pa “hiša”.	Srednje zahteven pristop peš iz različnih smeri ali z avtomobilom; pogojno tudi s primernim kolesom

	Na posnetem tramu v “hiši” je letnica 1733. V prizidku hiše stojijo lesena preša, gospodarsko poslopje, skedenj je na T oblikovano, leseno, delno zidano večje poslopje, opremljeno z značilnim dovoznim mostom. Kašča je v kletnem delu zidan, v zgornjih dveh etažah lesen objekt. V čelu obeh etaž je gank. Vse stavbe pokrivajo strme čopaste dvokapne skodlaste strehe. Objekti stanovanjskega in gospodarskega značaja so značilne koroške stavbe ljudskega stavbarstva, ki so locirane na dominantni legi nad cesto.	
MEŽNARJEV SKEDENJ	V neposredni bližini cerkve stoji pod cesto leseno delno iz kamna zidano značilno gospodarsko poslopje. Skedenj ima tipični dovozni most. Poslopje pokriva strma dvokapna čopasta skodlasta streha. Zanimivi so tesarski detajli z objekta: čelne rozete, stebri in konzole. Skedenj je tipičen in dobro ohranjen gospodarski objekt ter predstavlja kvaliteten etnološki spomenik.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
OPLAZOVA KAŠČA	V okviru samotne Strojanske domačije, ki zavzema izjemno lego v pokrajini, sta se ohranili le še kašča in razpadajoča vrhkletna oferska bajta. Podkletena kašča ima lesen dvonivojski zgornji del. Vhod v kaščo je polkrožno zaključen. Kaščo pokriva široka čopasta skodlasta streha. Pod širokim napuščem poteka gank. Pod pristreškom stoji lesena preša. Lepo ohranjena kašča predstavlja izjemen etnološki spomenik.	Srednje zahteven pristop peš iz različnih smeri ali z avtomobilom; pogojno tudi s primernim kolesom
RAČELOVA KAŠČA	V okviru Račelove domačije na Zelenbregu je ohranjena velika, lepo oblikovana kašča. Postavljena je na temelj, ki ga tvori na pol skopana klet. Lesen, dvoetažni zgornji del obkroža gank, ki počiva na bogato oblikovanih konzolah. Skrbno izdelani so tudi stebri in ograja ganka. Meja med obema nivojema so klesana bruna, ki so posneta na ajdovo zrno. Vhodi v kaščo so polkrožni. Robovi so oblikovani komplicirano z dekorativnimi utori najrazličnejših oblik. Na zunanjem tramu je vrezana letnica MDCCCLVI (rimsko za 1856). Kaščo pokriva čopasta dvokapna skodlasta streha. K stenam kašče sta prislonjeni dve veliki preši.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
SKANSEN (muzej na prostem)	V neposredni bližini gradu Ravne so nekoč stali etnološki in tehnični objekti : kašča, frnača, repač, lesno brusilni stroj, vodna turbina in mehanska peč za taljenje svinca. Značilni gospodarski poslopji samotnih kmetij sta kašča in frnača; vodno kladivo - repač so uporabljali pri vseh fužinah. Z Mute so, tako kot repač, pripeljali žerjav, ki je še konec 19. stoletja obratoval na Prevaljah. Zaradi propadanja in uničevanja teh objektov so mnoge prestavili v muzejski del železarne na Ravnah. Nekatere bodo morda nekoč vrnili na prosto.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom

Tabela 19: Opis sakralnih znamenitosti v Občini Ravne na Koroškem

SAKRALNE ZNAMENITOSTI	Kratek opis	Ocena trenutne uporabe v turistične namene[2]
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. ANTONA PUŠČAVNIKA NA RAVNAH NA KOROŠKEM	Cerkev, posvečena sv. Antonu Puščavniku, je podružnica župnijske cerkve sv. Egidija na Ravnah. Cerkev je bila prvič omenjena 1403. leta, verjetno pa je danes stilno neenotna arhitektura stala že pred letom 1400. O datumu nastanka v začetku 15. stoletja govori oblika vzhodnega kornega dela, ki je danes edini ohranjen del prvotne stavbe, ter poslikava severne stene prezbiterija, za razliko od ladje, zvonika in zakristije, ki so bili prezidani v času razcveta baroka v 17. stoletju. Freske v prezbiteriju datirajo iz okoli leta 1400 in so verjetno delo neznanega potujočega slikarja Mojstra iz Nonče vasi, ki je deloval na območju Koroške v prvi četrtini 15. stoletja in je dobil ime po svojem izjemnem slikarskem opusu v cerkvi sv. Marije na Pesku v Nonči vasi na avstrijskem Koroškem. Poslikava sv. Antona predstavlja izjemen spomenik v merilu srednjeveškega stenskega ustvarjanja na Slovenskem.	2
ŽUPNJISKA CERKEV SV. EGIDIJA NA RAVNAH	Župnijska cerkev sv. Egidija je poznoromanska, verjetno je nastala že konec 13. stoletja, čeprav se v arhivskih virih prvič omenja šele 1331. leta. Cerkev je bila večkrat prezidana, z večjimi prezidavami v letih 1622 in 1680. V 17. in 18. stoletju je bila bogato baročno opremljena, tako da se danes ponaša s kar petimi baročnimi oltarji. Notranjščino cerkve krasi več vzidanih poznorenesančnih in zgodnjebaročnih nagrobnikov iz 17. in 18. stoletja. Zaradi bogate dvoladijske notranjščine, bogate stavbne zgodovine, kakovostne opreme in nenazadnje tudi svoje lege na pomolu v osrčju trga se sv. Egidij uvršča med najkvalitetnejše sakralne spomenike v SV delu Slovenije.	3
ŽUPNJISKA CERKEV SV. MARJETE V KOTLJAH	Današnja baročna cerkev sv. Marjete v Kotljah je bila postavljena sredi 18. stoletja na temelju starejše, gotske prednice. Cerkev je pomembna zaradi svoje stavbne zgodovine in kvalitetne baročne opreme, pri kateri še posebej izstopata baročni glavni oltar sv. Marjete, delo Janeza Jurija Mersija, in psevdo baročna prižnica, zgodnje delo slovenjgraškega kiparja Franca Bernekarja. Iz cerkve sv. Marjete izhaja tudi ena najpomembnejših poznogotskih plastik na Slovenskem iz začetka 16. stoletja, srednjeveški kipec sv. Florijana, ki ga danes hrani Narodna galerija v Ljubljani. Ob cerkvi je tudi pokopališče na katerem je pokopan Lovro Kuhar – Prežihov Voranc.	3
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. MOHORJA IN FORTUNATA	Cerkev, posvečena sv. Mohorju in Fortunatu, je postavljena na slemenu, ki se najvišje dvigne na Preškem vrhu in se znižuje proti Šrotneku. Cerkev je od vsega začetka podružnica župnijske cerkve sv. Marjete v Kotljah. Arhivskih podatkov o nastanku cerkve ni, prvič je bila omenjena v vizitaciji konec 16. stoletja. Prvotno je imela cerkev romarski značaj, o čemer govori tudi pripovedka. Ta pravi, da še preden je imela sv. Uršula svojo cerkvico na Uršlji gori, je stala v skalovju Plešivca cerkev, posvečena sv. Mohorju, kamor so ljudje množično romali na božjo pot.	2

[2] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja v turistične namene, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja v turistične namene

PODRUŽNIČNA CERKEV SV. URŠULE	Z lego na 1699 metrov visoki Uršlji gori, ki zamejuje spodnji del Mežiške doline, predstavlja podružnična cerkev sv. Uršule najvišje stoječo cerkev na Slovenskem. Cerkev ima romarski značaj in je podružnica sv. Radegunde v Starem trgu pri Slovenj Gradcu. Začetki njene gradnje segajo v leto 1570, saj je nastala v protireformacijski vnemi ljubljanskega škofa Tomaža Hrena, ki je cerkev 1602. leta, ob zaključku gradnje, tudi posvetil. Stavba predstavlja poznogotsko triladijsko sakralno arhitekturo, ki pa v svoji nakazano dvoranski zasnovi že uveljavlja renesančne gradbene principe. Od stare renesančne notranje opreme je danes ohranjeni le imeniten renesančni kamnit stranski oltar, posvečen sv. Devici Mariji.	4
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. URHA NA STROJNI	Podružna cerkev sv. Urha Strojna je podružnica župnijske cerkve sv. Danijela v Šentanelu in je glede na cerkveno zasnovo verjetno nastala že v srednjem veku. Iz župnijske kronike je razvidno, da so staro cerkev prezidali in povečali 1848. leta. 7. maja 1848 je novo enoladijsko cerkev z zvonikom na severu, obdano s pokopališčem in obzidjem, posvetil škof Anton Martin Slomšek, o čemer priča tudi napis na oboku ladje.	2
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. NEŽA NA VRHEH	Odmaknjena od ceste Kotlje-Slovenj Gradec stoji, v globoko kotanjo skrita, sv. Neža na Vrheh, podružnica župnijske cerkve sv. Roka na Selah. Cerkev je nastala v 14. stoletju in je bila, glede na današnjo podobo, v 18. stoletju prezidana ter v 19. stoletju tudi na novo opremljena. Najpomembnejši del cerkve predstavljajo srednjeveške poslikave prezbiterija s svetopisemskimi prizori in figuralnimi podobami svetnikov, iz okoli 1370. leta.	3
KAPELICA SV. JANEZA NEPOMUKA	Kapelica sv. Janeza Nepomuka je poznobaročna in je bila verjetno, glede na kamniti kip svetnika v osrednji niši, katerega čaščenje se je po Evropi razširilo v 18. stoletju, pozidana v 2. polovici tega stoletja. Postavljena je na mostu v starem mestnem jedru Raven, kateremu daje značilen prostorski poudarek.	1
KAPELICA SV. MATERE BOŽJE	Kapela je prvotno stala poleg stare Mihelačeve bajte ob vpadnici v mesto in je bila pred kratkim prestavljena ob bencinsko črpalko. Kapela je zaprtega tipa z osrednjo nišo, v katero je postavljen kip Matere božje z Jezusom in križem. Verjetno gre za poznobaročno kapelo iz 18. stoletja, natančnejši podatki bodo znani po strokovni analizi plastike.	1
RUTNIKOVA KAPELA NA TOLSTEM VRHU	Kapela stoji ob kmetiji Rutnik na Tolstem vrhu pri Ravnah na Koroškem. Manjšo različico današnje kapele je že v letu 1921 postavil koroški ljudski rezbar Gregor Lipovnik, leta 1939 pa je zgradil večjo, ki je z manjšimi prezidavami v devetdesetih letih 20. stoletja ohranjena še danes. Oprema kapelice je bogata; oltar in podobe so rezbarske umetnine Gregorja Lipovnika.	2

Tabela 20: Opis turističnih kmetij in planinskih koč v Občini Ravne na Koroškem

TURISTIČNE KMETIJE IN PLANINSKE KOČE	Kratek opis	Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov[3]	Dostopnost
Turistična kmetija SPODNJI LEČNIK	Kmetija Spodnji Lečnik leži med samotnimi kmetijami na južni strani Strojne, vzhodno od Zelenbrega pod Šteharnikovim vrhom. Do njih boste prišli po cesti proti Strojni (1km). Pri Orodjarstvu Polovšek zavijete desno na makadamsko cesto, pot pa je označena tudi s kažipoti cesta mošta. Če uživate v naravi in lepem svežem okolju, se lahko sprehodite po gozdni poti iz Dobrij (Malgajev spomenik). Čeprav leži kmetija le dobrih 10 minut vožnje z Raven, se lahko dan preživi v pravem podeželskem okolju. Tam se nabere novih moči in se okrepča z dobro domačo hrano. Ponudijo bolj ali manj znane jedi, ki so jih pripravljale že predhodne generacije. Izbrati je možno med toplimi in hladnimi jedmi (hladne: razni narezki, skuta, domača pašteta…; tople: krompirjeva juha z ocvirki, razni štruklji, bula, pečenice…). Pripravijo tudi jedi po izbiri. Obiskovalci so dobrodošli po predhodnem naročilu, posebej ob nedeljah, ko nudijo nedeljska kosila. Radi se posvetijo večjim zaključenim družbam, ki se lahko zabavajo v dveh prostorih. Po želji uredijo tudi glasbo.	3	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom
Turistična kmetija LIPOVNIK	Kmetija Lipovnik leži na deželi med zelenimi travniki, stran od mestnega vrveža. Lega na pobočju levega brega Meže med Ravnami na Koroškem in Dravogradom pomeni približno enako oddaljenost. V lepem vremenu je s kmetije čudovit pogled na bližnje in daljne planine. Možno je pol ure hoda na vrh hriba, na Šteharnikov vrh, ali pa kar dve uri hoje po gozdnih poteh okoli hriba. Ta pot je primerna tudi za kolesarje in gobarje. Družinska kmetija Lipovnik je znana kot kmetija, kjer se že stoletja ohranja Lipovnikov rod in družinsko ime. Le-to je kmetija dobila po mnogih lipah, ki so na njej rasle in še rastejo, sedaj jih je okoli trideset. Na kmetiji, ki je pridobila certifikat ekološke kmetije, se ukvarjajo z živinorejo in pridelavo ekološke zelenjave in sadja. Vse svoje pridelke porabijo doma za potrebe turizma, ki je ena glavnih dejavnosti na kmetiji. Poleg turizma se ukvarjajo še s prevozništvom, ki je po želji na voljo tudi gostom. Sam gospodar pa poskrbi, da so tudi pozimi ceste vedno prevozne. Kmečki turizem Lipovnik ima že desetletno tradicijo. Poleg dobre domače hrane in pijače lahko uživate v podeželskem okolju in domači živi glasbi. Vedno se trudijo za pristnost in domačnost, ki jo je čutiti pri postrežbi, še bolj pa pri hrani. Postrežejo z domačimi salamami, vratovino, svežimi prekajenimi klobasami, klobasami iz zaseke, pašteto, rženim kruhom in	4	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s primernim kolesom

[3] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

	izvirnimi kmečkimi jedmi, kot so gobova juha, ajdovi žganci, kločevi nudlni (žlikrofi s suhimi hruškami), jabolčni zavitek, sirove palačinke in enolončnice. Po naročilu pripravijo razna nedeljska kosila, slavnostna kosila, svatbene pojedine in tudi jedi na žaru. Na voljo je 100 sedežev v tipično urejenem prostoru, 30 sedežev v manjši sobi s pred prostorom iz katerega je izhod na teraso, kjer je prostora za 50 ljudi. Urejeno je igrišče za košarko in odbojko, nočna razsvetljava in velik parkirni prostor.		
Turistična kmetija OŠVEN	Kmetija Ošven leži ob gozdu na samem, neposredno pod vrhom Uršlje gore, od koder se odpira nepozaben pogled na vas Kotlje, mesto Ravne in, če je vreme lepo, tudi na del planin sosednje Avstrije. Gospodinja, ki je odlična kuharica, zna pripraviti vrsto dobrot: kvašene cmoke, narezek s skuto in bučnim oljem ali kruhov hren. Dobro hrano lahko v izbranem letnem času poplaknete z doma pridelanim sadjevcem. Ošvenovi imajo dolgoletno čebelarsko tradicijo in tako na kmetiji ne manjka medenega žganja, propolisa in medu. S kmetije je možno oditi tudi z zvrhano košaro domačih suhomesnih izdelkov, klobas, skute, kruha in sadjevca. Če ste se kdo poigrava z mislijo o opazovanju divjadi, ga na kmetiji pospremijo tudi na tovrstno dogodivščino. Ljubitelji pohodništva se lahko povzpnejo na Uršljo goro, obiščejo Ivarčko jezero ali planinski dom Naravske ledine. Posebno doživetje pa je tudi spust s sanmi po zasneženih pobočjih. Tik ob kmetiji je smučišče Ivarčko-Ošven z vlečnico in sedežnico.	3	Z avtomobilom ali avtobusom, možno tudi s primernim kolesom
Turistična kmetija SMREČNIK	Turistična kmetija Smrečnik leži na 950 m.n.v. na vrhu Strojne nad občinami Dravograd, Ravne na Koroškem in Prevalje, na drugi strani pa meji na sosednjo državo Avstrijo. Do njih je možno iz več smeri: urejene lokalne in gozdne ceste vas bodo pripeljale iz vseh koroških dolin. Povsod ob cestah so vidne oznake, ki usmerjajo do kmetije. Na obisk se lahko pripeljete z avtobusom, osebnim vozilom, s kolesom, lahko pa pridete tudi peš. Pot poteka skozi znano turistično vas Šentanel, skozi idilično vas Strojna ali po drugih panoramskih poteh. Po izbiri organizirajo razne dejavnosti, kot so: sprehodi, kolesarjenje, kampiranje, pikniki, gobarjenje... V zimskem obdobju nudijo tudi klasično ponudbo pijač in sladoledov. Pri njih praznujejo rojstne dneve, razne obletnice, poroke, občne zbore. Lahko pa se enostavno uživa v neokrnjenem naravnem okolju. V objektu razpolagajo s 120-150 sedeži in prostori, ki so primerni za zaključene družbe in izletnike. V letnem času zagotovijo neomejeno število sedežev v letnem vrtu in na prostem. Občasno ali na željo večje skupine organizirajo tudi veselico, hrano in pijačo po predhodnem dogovoru.	3	Z avtomobilom ali avtobusom, možno tudi peš ali s primernim kolesom
Izletniška kmetija AJNŽIK	Kmetija Ajnžik ponuja urejen piknik prostor za večjo skupino ljudi, možnost športnih aktivnosti, ponujajo tudi večnamenski prostor za razna predavanja in delavnice, predvsem za koroške čebelarje, saj je na kmetiji urejen šolski čebelnjak.	2	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom

SMUČARSKA KOČA	Smučarska koča stoji na severni strani Uršlje gore, na 723 m nadmorske višine. Do koče vodi štiri kilometre urejene makadamske ceste iz smeri Raven na Koroškem, Prevalj ali iz Kotelj. S terase pred kočo se odkriva prečudovit pogled na sam vrh Uršlje gore. Čudovit razgled preko doline, kjer leži kraj Kotlje, se dviga čez Kope na Pohorje, na Ojstrico in na Kozjak. Pred kočo je urejen velik parkirni prostor. Koča je bila v letu 2004 skoraj popolnoma prenovljena. Organiziranim obiskom ponujajo možnost nočitev v dvoposteljnih sobah s toaletnimi prostori in na skupnih ležiščih. Jedilnik vsebuje jedi iz domače kuhinje ter ostale jedi po naročilu. Prostor v gostilni je pozimi zelo primeren za družabna srečanja, športne zaključke, praznovanja rojstnih dni, prednovoletna srečanja, pustna praznovanja. Poleti je v prijetnem okolju na voljo tudi sončna terasa, kjer je prostora za 50 ljudi, zraven terase pa se razprostira travnik s kaminom, kjer imajo idealen prostor za razne piknike in zabave na prostem. V poletni sezoni in v toplih mesecih je v koči in na prostoru pred njo na voljo za okoli 200 oseb javnega prostora, namenjenega kulturnim prireditvam in organiziranim proslavam. Koča je odlična izhodiščna točka za izlete na Uršljo goro (1699).	4	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s primernim kolesom
KOČA NA NARAVSKIH LEDINAH	Koča stoji na jasi na zahodnem boku Uršlje gore, ob cesti, ki pripelje z Raven na Koroškem in pelje naprej proti Križanu, Slovenj Gradcu in na Uršljo goro. Zgradbo je postavil mežiški rudnik v bližini nekdanjega rudokopa. Rudnik je zgradbo odstopil PD Ravne na Koroškem, ki jo je preuredilo v planinsko postojanko in zraven nje zgradilo depandanso; planinsko postojanko je odprlo 24. maja 1964. Leta 1978 so kočo adaptirali in povečali, leta 1986 pa so napeljali telefon. Leta 1990 so namestili centralno ogrevanje in napeljali vodovod. Koča je odprta od 1. maja do 15. oktobra, sicer pa ob sobotah, nedeljah in praznikih. V gostinskem prostoru je 40 sedežev in točilni pult; na klopeh pri mizah ob koči je prostor za 200 ljudi; v 6 sobah je 13 postelj, na skupnem ležišču pa je 16 ležišč; WC, umivalnica s toplo in mrzlo vodo; centralno ogrevanje; tekoča voda, elektrika, telefon.	2	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s primernim kolesom
DOM NA URŠLJI GORI	Dom stoji tik pod vrhom Uršlje gore ali Plešivca (1699 m) zraven cerkve sv. Uršule, zgrajene leta 1602. Na vrhu stoji poslopje RTV s stolpom. Prvo kočo je leta 1912 zgradilo Nemško-avstrijsko planinsko društvo, po 1. svetovni vojni jo je prevzela Mislinjska podružnica SPD. Koča je med NOB, 29. avgusta 1942, pogorela. Po osvoboditvi je požgano kočo prevzelo PD Prevalje, ki jo je obnovilo in 22. avgusta 1948 tudi odprlo. V letih 1980-1983 so zgradili velik, sodobno urejen prizidek in ga funkcionalno povezali s temeljito obnovljeno staro postojanko. Povečani in prenovljeni dom so slovesno odprli 17. junija 1984 ob 65-letnici PD Prevalje. Dom je odprt od začetka junija do konca septembra, sicer pa ob sobotah, nedeljah in praznikih. V gostinskem prostoru je 100 sedežev, točilni pult, pri mizah pred domom pa je 120 sedežev. V 11 sobah je 60 postelj, na dveh	3	Srednje zahteven pristop peš iz različnih smeri zelo pogojno tudi s primernim avtomobilom

	skupnih ležiščih pa 22 ležišč. Na voljo so tudi WC-ji, umivalnica s toplo in mrzlo vodo, novi del doma je centralno ogrevan.		

Tabela 21: Opis tematskih poti v Občini Ravne na Koroškem

TEMATSKE POTI	**Kratek opis**	**Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov[4]**
CESTA MOŠTA	Cesta mošta poteka na območju naselij Tolsti Vrh, Strojna, Zelenbreg, Šentanel, Jamnica in Suhi Vrh. Turistična trasa vodi po kmetijah, kjer je mogoče preizkusiti koroški mošt (sadno vino). Omenjena pijača je zaščitni znak koroških domačij - le redke so kmetije, ki ga ne pridelujejo za lastne potrebe. Dostop do »moštne ceste« je možen iz treh smeri: Ravne, Prevalje in Štopar pri Prevaljah. Pot je v celotni dolžini speljana po lokalnih gozdnih cestah in v večini poteka v senci gozdov, zato je še posebej primerna za gorske kolesarje in pohodnike. Kulturno zgodovinske in naravne zanimivosti, ob katerih se lahko ustavljate so: Janeževa domačija, Smodinova kovačija, Kmečki muzej Dvornik, Brusnikova bajta... Cesta mošta predstavlja tematsko turistično ponudbo, ki poteka na krožni trasi v skupni dolžini 37 km ter se dviga in spušča od dolinskih 400 do hribovitih 1055 metrov nadmorske višine na Strojni. Na to osnovno traso se navezujejo še tri prečne lokalne gozdne ceste, ki tako tvorijo štiri krajše krožne variante.	3
GOZDNA UČNA POT	Skozi gozdne sestoje Navrškega vrha nad Ravnami so učenci ob pomoči gozdarjev uredili malo učno gozdno pot, ki v dolžini dobrih štirih kilometrov s številnimi opazovalnimi točkami ponuja možnost učenja mladim, pa tudi starejšim, željnih odkrivati neštete majhne skrivnosti velikega gozdnega prostora. Opazovalne točke so izbrane naključno in niso stalne. Na osnovi podatkov učencev Osnovne šole Prežihovega Voranca jih je trinajst, v naslednjem zaporedju: lipa, gozd - zaščitni pas, breza, gozdna tla, poseka, pogled na krajino, gospodarski gozd, hrast, mlaka, rdeči hrast, duglazija in zeleni bor, krmljenje divjadi, macesen. Gozdna učna pot se začne v neposredni bližini parka - muzeju na prostem, sklene pa se na gozdnem pobočju nad Osnovno šolo Prežihovega Voranca.	2
VORANČEVA POT	Vorančeva pot se prične v centru Kotelj. Pri pošti, nasproti avtobusne postaje, je v parku postavljen bronast kip »Pobiča s solzicami«, obrnjenega proti Preškemu vrhu. Kip je delo akademskega kiparja Stojana Batiča in daje centru poleg simbolike tudi lepo, kulturno podobo. Pot je možno prehoditi v različnih smereh in je v različnih variantah različno zahtevna.	3
FUŽINARSKA POT	Fužinarska pot spominja na preteklost železarskega mesta Ravne na Koroškem, ko so železarji v dežju ali snegu, pa tudi ob lepem vremenu po več ur hodili po teh stezicah služit svoj vsakdanji kruh v železarno. Pot pelje iz naselja Javornik za reko Mežo proti Dobrijam, nato pa po Breznikovem grabnu proti Koroškemu Selovcu do Sv. Neže, kjer je na ogled cerkev. Nazaj pot vodi čez Brdinje mimo kmetije Kurnik, kjer kmečko poslopje še vedno krasi ena najstarejših kmečkih hiš, katera je stara čez 300 let in	2

[4] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

	je bila pred kratkim obnovljena.	

Tabela 22: Seznam tradicionalnih dogodkov in prireditev v Občini Ravne na Koroškem

PRIREDITEV	Kratek opis	Kraj izvajanja	Datum izvedbe	Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov[5]
PUSTNI KARNEVAL	Prireditev znana po paradi vozov in predstavitev skupinskih maskah, ki se predstavijo skozi naselje Kotlje.	Kotlje	pustna sobota	4
SEJEM ČRNA NEDELJA	Sejem množično obiščejo kramarji iz cele Slovenije, kar privabi ljudi iz okoliških krajev.	Parkirišče Športnega zavoda, Ravne na Koroškem	dva tedna pred Veliko nočjo	3
KRESOVANJE NA JAVORNIKU	Kresovanje popestrijo z zabaviščnim parkom in glasbeno skupino.	Naselje Javornik, Ravne na Koroškem	30.4.	2
PRAZNIK DELA NA IVARČKEM JEZERU	Praznovanje pritegne množice s Koroške, saj dogodek popestrijo z glasbenimi skupinami, poskrbljeno je tudi za jedačo in pijačo.	Ivarčko jezero, Ravne na Koroškem	1.5.	3
RAVENSKI DNEVI	Tedenski festival.	Ravne na Koroškem, šotor pred mestnim kopališčem	zadnji teden v avgustu	2

[5] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

Ravne na Koroškem so že desetletja znano športno središče Koroške. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je železarna z načrtnimi vlaganji v športni standard zagotovila temelje za zgraditev sodobnega športnega parka, ki se danes ponaša z zaokroženo ponudbo tako za domače športnike kot za širšo športno javnost in skozi vse leto nudi široko paleto dejavnosti. Za aktivno preživljanje prostega časa so na enem mestu na razpolago mestno kopališče z olimpijskim bazenom, pokrit zimski bazen, sodoben atletski stadion, športna igrišča in dvorane, tenis center ter smučišče Poseka z umetno zasnežitvijo in razsvetljavo. V Športnem domu ob Gimnaziji Ravne so zimski bazen, dimenzije 25 x 10 m, telovadnica za odbojko in košarko, dvorana za namizni tenis, osemstezno kegljišče, fitnes, finska savna, šahovska soba, dvorana za aerobiko in ritmiko ter borilne veščine. Zunanji park obsega moderniziran stadion s šeststezno umetno maso in nogometnim igriščem ter 350 sedežno tribuno, asfaltno odbojkarsko, košarkarsko in rokometno igrišče, tri peščena tenis igrišča in igrišče za odbojko na mivki. Mestno kopališče se poleg olimpijskega bazena z balonom ponaša tudi z otroškim bazenom, toboganom in drčo. V okviru športnega parka je za adrenalinske športnike na novo urejena atraktivna, štiri in pol kilometra dolga steza za gorsko kolesarjenje. Športni park Ravne na Koroškem je vpet v naravno okolje mesta in Mežiške doline, med Peco in Uršljo goro, v okolje, ki nudi izjemne možnosti za aktivno preživljanje prostega časa in predstavlja lepo izhodišče za izlete v naravo. Tu so doma pohodništvo, planinarjenje in kolesarske ture. Namen in možnosti parka lahko zato s pridom koristijo:

- aktivni športniki in športni klubi za svoje priprave
- rekreativci, izletniki in turisti, ki si želijo nekaj dni aktivnega počitka.

Tabela 23: Seznam športne infrastrukture v Občini Ravne na Koroškem

OBJEKT	Kratek opis	Kapaciteta	Povprečno število dni rabe na leto
DOM TELESNE KULTURE (DTK)	V domu športa je zimski bazen 25 x 10 m, telovadnica za odbojko in košarko, dvorana za namizni tenis, novo štiristezno kegljišče, obnovljen fitnes, finska savna, šahovska soba, dvorana za ples, aerobiko in ritmiko ter borilne veščine, gostinski lokal.		celo leto
MESTNI STADION	Mestni štadion je bil zgrajen leta 1968 in nazadnje obnovljen v letih 1996-1998, ko je dobil moderno 6-stezno atletsko stezo. Skupna površina štadiona znaša 12380 m2, medtem ko je vadbenega prostora 10908 m2. Primarno je objekt namenjen vadbi šolarjev in nogometnemu športnemu klubu. Neposredno ned štadionom se dviga smučišče Poseka. Med štadionom in mestnim kopališčem se nahajajo tudi peščena teniška igrišča		celo leto
MESTNO KOPALIŠČE IN OLIMPIJSKI BAZEN	V letu 2004 so na Ravnah pridobili nov športni objekt, letni olimpijski bazen, ki Občini služi tudi kot mestno kopališče. Pri izvajanju gradnje so vseskozi sledili obema konceptoma bodoče uporabe objekta. Investicija v letni bazen je bila zahtevna v izvedbenem, organizacijskem in finančnem smislu. Gradnja bazena je zahtevala strokoven angažma gradbenih		celo leto

	strokovnjakov, izvajalcev, projektantov in nadzornikov, ki so vsi prvič sodelovali pri tovrstnem objektu. Kljub večjim in manjšim odstopanjem so s skupnimi močmi uspeli zgraditi objekt. Tako je bilo septembra 2004 že uspešno izvedeno poskusno obratovanje. Temperatura vode v letnem bazenu je od 26 do 28℃ . Pozimi objekt prekrijejo s poliestrsko streho in tako omogočijo rekreacijo tudi v zimskem času.		
SMUČIŠČE POSEKA	Smučišče je kljub nizki nadmorski višini (400 – 550 m.n.v.) namenjeno rekreativnemu in tekmovalnemu smučanju. Leži na 8 ha površin, dolžina prog pa je ocenjena na 700 – 1000 metrov.	800 smučarjev na uro	90 dni
ŠPORTNA DVORANA pri OŠ Prežihovega Voranca	Dvorana je primerna za košarko, rokomet, odbojko, mali nogomet, vodeno vadbo in tudi za manjše koncerte in proslave. Dvorana se v prvi vrsti uporablja za poučevanje telesne vzgoje učencev bližnje šole.		celo leto

Občina Prevalje

Občina Prevalje se razprostira med: 46°29' 54" in 49° 36' 50" SGŠ ter 14°49' 57" in 14°57' 20" VGD. Najnižja nadmorska višina znaša 394.4 m, najvišja 1213.3 m, povprečje znaša 646.549 m. Občina meri 58.1 km^2. Središče občine se nahaja 46° 33' 10" (46.55276337°) SGŠ in 14°53' 59" 14.89968333°) VGD, na nadmorski višini 536.8 m, slaba 2 km zahodno od naselja. Sedež občine je na Prevaljah. Prevalje ležijo na nadmorski višini 411m in so geografsko, kulturno in upravno središče občine. Gospodarski razvoj občine še vedno v pretežni meri temelji na industrijski proizvodnji, kjer so najmočneje zastopane predelovalne dejavnosti, sledijo trgovina, proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov, promet in gradbeništvo. Prevalje so razsežno naselje sredi Mežiške doline, kjer se ta najbolj razširi. Ležijo ob glavni cesti Dravograd – Črna na Koroškem. Skozi kraj teče reka Meža, na severni strani ga zapirata Stražišče in Dolga Brda, na jugu Navrški vrh (605m), Temlov vrh (659) in Riflov vrh (726 m). V kraju je dobro razvita trgovska, gostinska, turistična in gospodarska dejavnost. Odlična spodbuda za nadaljnji razvoj, predvsem podjetništva, je nova obrtna cona Šlokn. Vsestransko bogata kulturna dejavnost, ki jo izvajajo številna kulturna društva, daje kraju identiteto in žlahtnost. Območje današnjih Prevalj je bilo naseljeno že v davni preteklosti. O tem pričajo najdbe: plavutasta bronasta sekira, sledovi halštatskih naselbin, prazgodovinske črepinje, kamnita rimska krsta (sarkofag) iz začetka 3. stoletja, brez prednje stene z napisi umrlih, pa je razstavljena pred gostiščem Brančurnik. V središču kraja nastaja Spominski park pomembnih osebnosti Prevalj, ki jih je rodila ali navdihovala Mežiška dolina. Tu so že našli svoje mesto dr. Franc Sušnik, Leopold Suhodolčan, Franjo Golob, Luka Kramolc. V parku so tudi pomniki pomembnih zgodovinskih mejnikov, skulptura v spomin prevaljski železarni, spominsko obeležje Mohorjevi družbi in na zidu ob parku železna skulptura, postavljena ob stoletnici železarne. Prevalje so prepoznavne v slovenskem prostoru tudi zaradi Bralne značke. Slovenska kulturna znamenitost in organizacijska posebnost se je rodila na prevaljski osnovni šoli leta 1961. OŠ Franja Goloba Prevalje ohranja spomin z muzejem Bralne značke. Lahko rečemo, da Prevalje skušajo slediti modernim turističnim trendom in skušajo celo občino turistično modernizirati. Ob velikih potencialih pa so problemi

realizacije podobni kot drugod v Mežiški dolini. Soočajo se s pomanjkanjem idej, financ in povezovanja znotraj in zunaj občine. Na Prevaljah ima sedež tudi turistična agencija Carintia.

Tabela 24: Opis naravnih danosti in znamenitosti v Občini Prevalje

NARAVNE DANOSTI	Kratek opis	Dostopnost
NARAVOVARSTVENA OBMOČJA	Občina Prevalje razpolaga z naravnimi potenciali, ki na prvi pogled nimajo velike turistične vloge. Takšna predstava je lahko napačna. Ob pravilni skrbi in premišljenem načrtovanju se da tudi takšna območja še kako dobro vključiti v turistično ponudbo. Med takšna območja v Občini Prevalje lahko prištejemo Dolga brda, travišče na Holmcu, Juševo močvirje, Počevov travnik, Gornikove lipe, Hermankovi lipi, Jugova lipa, Korošova lipa, Košakova lipa, Kresnikova lipa, Krvava peč, Malinekova lipa, Marinova lipa, Novakova lipa, Poljana, Rešešnikov hrast, Uršijev bor itd. Našteto samo po sebi morda res ne skriva velikega turističnega potenciala na prvi pogled. Če pa jih vključimo ali združimo v tematske poti, ki obiskovalcem nudijo ostale možnosti preživljanja prostega časa, so lahko take naravne danosti neprecenljive v razvoju turizma.	V večini primerov lahek pristop peš iz vseh smeri, z avtomobilom ali s kolesom

Tabela 25: Opis kulturno - zgodovinskih znamenitosti v Občini Prevalje

KULTURNE IN ZGODOVINSKE ZNAMENITOSTI	Kratek opis	Dostopnost
PARK SPOMINA ZNANIH OSEBNOSTI na Prevaljah	Spominski park na Prevaljah stoji na mestu, kjer je bil nekoč ribnik, pozneje park, v katerem so leta 1997 postavili prvo skulpturo - Pomnik železarstvu na Prevaljah. Leto pozneje pa so na pobudo KD Mohorjan prostor namenili Spominskemu parku Prevalj z doprsnimi kipi pomembnih osebnosti občine. Tako je na enem mestu zbran spomin in opomnja potomcem. Doprsne kipe in pomnike praviloma odkrivajo ob jubilejih ali v času Jesenskih srečanj na Prevaljah. Spominski park postaja iz leta v leto bogatejši.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
SPOMINSKI PARK »SVOBODI IN MIRU« na Poljani	Poljana je majhno naselje ob glavni cesti Prevalje - Mežica, ki ga seka reka Meža. V tej značilni kotlini so vidne ohranjene terase, sled nekdanjega jezera, tik ob glavni cesti pa stoji lepa gotska cerkev sv. Janeza Krstnika. Večji del Poljane je zaščiten kot spominsko območje »Svobodi in miru«. Tik pred križiščem, kjer se odcepi cesta proti mednarodnemu mejnemu prehodu Holmec in naprej v Avstrijo, stoji spomenik iz pohorskega tonalita, ki priča o zadnjih bojih v drugi svetovni vojni. Na Levi strani ceste, ki pelje proti Holmcu, stoji spomenik svobodi in miru, delo akademskega kiparja Stojana Batiča. Njegova osnova je raztreščena bomba kragujevka, iz katere so vzleteli golobi, znanilci miru.	Lahek pristop peš (relativno dolg) iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom

MUZEJ BRALNE ZNAČKE na OŠ Prevalje	V osnovni šoli na Prevaljah je vzklila ideja o bralni znački, pobudnika sta bila prof. Stanko Kotnik ter ravnatelj šole Leopold Suhodolčan. Bralna značka je zaznamovala in zaznamuje slovenski kulturni prostor že desetletja. Leta 2001 so v počastitev 40-letnice bralne značke preuredili spominsko zbirko - Muzej bralne značke, prvič postavljene ob 20-letnici. Vsebinsko je obe postavitvi zasnovala Greta Jukič, oblikovno pa arhitekt Borut Bončina. V njem so predstavljeni mejniki iz zgodovine Bralne značke s sporočilom: "*Dvignila se je beroča vojska izpod Pece in Uršlje …*".	Peš, z avtomobilom ali s kolesom
LEKARNA PREVALJE	Prva lekarna na Prevaljah, ustanovljena leta 1926, je bila v lasti mr. ph. Nikola Jordanića, registrirana pa leta 1931 z objavo v Uradnem listu. Poimenoval jo je Lekarna pri sveti Mariji na Prevaljah. Prostore je imela v pritličju stanovanjske hiše v letih 1949, ko so jo nacionalizirali. Opremljena je bila z mojstrsko–1926 narejenim pohištvom (officina) znanega mizarja s Prevalj Alojza Murka. Med drugo svetovno vojno je lekarna normalno delovala in oskrbovala z zdravili in sanitetnim materialom tudi aktiviste osvobodilne fronte (OF). V letih med 1952-1981 jo je vodil mr. ph. Marjan Pestevšek. Ohranjeni so trije Jordanićevi rokopisni zvezki z recepti za izdelovanje zdravil, za mešanje zdravilnih čajnih mešanic, izdelovanje napitkov, parfumov in kozmetičnih krem. Lekarno so 24. 12. 1982 preselili v pritlične prostore nove stavbe Koroške banke.	Peš, z avtomobilom ali s kolesom
BOLNIŠNICA LEŠE	Bolnišnico, pritlično stavbo pravokotne oblike, dolgo okrog 50 in široko 10 m, s čopasto dvokapno streho, danes pokrito z opečnato kritino, so zaradi potreb največjega premogovnika na Slovenskem zgradili v letih med 1854–1860. Imela je tri bolniške sobe za dvajset bolnikov, sobo za bolniškega strežnika in preiskovalno sobo. Na zahodni strani so bili še prizidki: kuhinja, pralnica, stranišča in mrtvašnica. Bolnišnica je sprejemala samo leške rudarje in njihove svojce, ki so imeli brezplačno oskrbo. V najboljših časih so jim hrano prinašali iz bližnje restavracije. Največ bolnikov se je tu zdravilo leta 1919, ko je razsajala griža. Zdravnik je v bolnišnico prihajal po potrebi s Prevalj in iz Črne, do leta 1919, ko so bolnišnico zaprli. Po prenehanju obratovanja premogovnika so stavbo bolnišnice prodali in kupci so v njej uredili stanovanja. Na vzhodnem delu stavbe je spominska plošča, ki jo je leta 2003 odkrilo KD Leše.	Lahek pristop peš (relativno dolg) iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
GROBNICA SV. ROZALIJE	Rozalija je ime svetnice, umrle leta 1160, znane kot zavetnice pred kugo, zato upravičeno sklepajo, da so grobnico postavili v 18. stoletju, ko je na Koroškem pustošila kuga. Kip ležeče Rozalije v grobnici pod cerkvijo sv. Barbare v Zagradu – v votlini izklesani v skalo ob gozdni poti, se vsebinsko naslanja na ljudsko pripovedko o Prevaljah. Rozalija je bila tretja, najmlajša hči graščaka Temelnovega gradu v Zagradu, ki je utonila v jezeru in na mestu, kjer jo je našel, je dal graščak v njen spomin v skalo izklesati grobnico.	Lahek pristop peš (relativno dolg) iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom

SARKOFAG pri Brančurniku	Sarkofag so odkrili leta 1870 pod Brančurnikovim mostom čez Mežo. Nekoliko niže od mostu so po pripovedi starega Brančurnika videli štrleti iz vode še en sarkofag, više pa več marmornih blokov in plošč, ki so jih povodnji ponovno zasule. Ohranjen del sarkofaga je izdelan iz rdečega marmorja, ki izvira iz kamnoloma Kraig v okolici Viruna. Z reliefom ima razčlenjeno le sprednjo stran, medtem, ko so ostale grobo uglajene. Odlomljeni, s profiliranim okvirom obdani napisni del, od katerega je na začetku predzadnje vrstice ohranjena črka M, zadnja pa beseda FECERUNT, na spodnjem robu zaključujeta spiralasto se prepletajoča trakova, na obeh straneh pa pokončno potekajoči akantusovi listi. Notranje stene sarkofaga imajo po vsej površini goste, po dolgem vzporedne, grobo klesane žlebičke. Poškodovan antični marmorni spomenik je verjetno nastal v drugem ali tretjem stoletju našega štetja. Brančurnikova klop pa je še danes sinonim za to izjemno antično najdbo, ki stoji pred gostilno Brančurnik.	Lahek pristop peš (relativno dolg) iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
FORMA VIVA	Na Prevaljah so postavljene tri forma vive iz železa: Vrtiljak pri šoli, skulptura - spomin na železarstvo ob cesti blizu Ahaca in skulptura na Poljani, stičišče zgornjega in spodnjega dela Mežiške doline.	Lahek pristop peš (relativno dolg) iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom

Tabela 26: Opis arhitekturno - etnoloških znamenitosti v Občini Prevalje

ARHITEKTURNO ETNOLOŠKE ZNAMENITOSTI	Kratek opis	Dostopnost
AHACOVA HIŠA	Ahacova hiša na Prevaljah (1798) je najstarejši ohranjen arhitekturni spomenik na Prevaljah, ki ga zaradi prostorskih in oblikovnih vrednot prištevamo med najpomembnejše arhitekturne spomenike na Koroškem. Objekt s starejšo osnovo ima v bidermajerskem slogu okrašeno pročelje iz začetka ali srede 19. stoletja. Hiša je prepoznavna z značilnim obokanim prehodom, skozi katerega so nekoč vozili s konjsko vprego. Še v 19. stoletju se je za hišo bohotilo posestvo z vrtom, sadovnjakom, hlevom ... Sredi dvorišča je bilo veliko korito za napajanje konj in živine z vodnjakom. V začetku 19. stoletja je Avgust Rosthorn prvič prišel na Prevalje, ustavil se je pri Logarju, v gostilni pri Ahacu, kjer mu je gostilničarka postregla z ocvrtimi postrvmi in "rdečimi črnicami", kar je pripomoglo k navdušenju Rosthorna nad bodočimi Prevaljami, kjer je postavil temelje razvoju železarske industrije v kraju. V gostilno pri Ahacu so zahajali obrtniki, uradniki, učitelji, železarji, furmani, ki so vprego postavili na varno notranje dvorišče v senco kostanjev, tu so ob poletnih dnevih modrovali o krizi v železarstvu, o nemirnih vojnih časih. Pomudili so se v zadnji "posebni sobi" ali obiskali notarja, se pomudili na kegljišču, naslonjenem na zahodni del stavbe, ali kupili kruh v pekarni in meso v mesnici. V dvorani pri Ahacu je uprizarjalo igre in pripravljalo druge prireditve društvo Sokol. Stavba je doživela komaj kakšno spremembo, zato je njena pričevalnost še toliko pomembnejša. Tod mimo je minevalo življenje kraja, a Ahacova hiša ostaja skoraj nespremenjena sopotnica, ponosna v vztrajanju njihovih lastnikov s posluhom za ohranitev kulturne dediščine.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
ŠTOPARJEV MOST	Kamnit most, dolg 150 – 200 m, sloni na štirih nosilnih stebrih, visokih približno 40 metrov, je izjemen tehniški spomenik na Koroškem in eden najlepših železniških viaduktov na Slovenskem. Njegova posebnost je v tem, ker je grajen v ovinek, ki se rahlo vzpenja. Graditi so ga začeli že leta 1857. Januarja so ustanovili delniško družbo, ki je prevzela gradnjo mostu in z deli pričela že v istem letu ter ga dogradili leta 1863. Predsednik družbe je bil pliberški grof Georg Thurn Valsassina. Zaradi zelo razgibanega terena so morali na progi Maribor-Celovec zgraditi večje in manjše viadukte in tunele. Za gradnjo omenjenih objektov in tudi za Štoparjev most so lomili in klesali kamen na Volinjaku nad Lešami. Po odprtju proge je nastalo veliko neurje, ki je na posameznih delih uničilo progo.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
ZBIRKA ORODIJ pri Dvorniku	Na kmetiji Dvornik v Šentanelu že od konca 90. let preteklega stoletja Damjan Smolak predstavlja obiskovalcem hišno dediščino. Največ predmetov je vsebinsko vezanih na predstavitev delovnega procesa na kmetiji, od setve do	Srednje zahteven (predvsem dolžina) pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s

	žetve. V delu skednja so razstavljeni stroji, naprave in orodja, ki večinoma niso več v rabi, v hiši pa so na ogled različni predmeti vsakdanje rabe, od notranje opreme do knjig.	kolesom
POVHOV MLIN	Povhov mlin je zidana stavba s »šitlnasto« streho in tremi prostori v pritličju, kjer so mlini, mlinarjeva soba in delavnica. Vse je skrbno ohranjeno: kamen, les, šitlni, opremljena je mlinarjeva soba. V največjem prostoru, mlinu, so nameščeni trije mlinski kamni, ki jih poganja vodno kolo. Stope so pritlični objekt, zidan iz kamna z dvokapno streho s čopom, krito s šitlni. V sedemdesetih letih 20. stoletja je bil mlin ovrednoten kot izjemen kulturni spomenik, ki danes predstavlja novo kvaliteto v turistični ponudbi Mežiške doline. Mlinarstvo je bilo pred stoletjem in več zelo razširjeno, saj je skoraj vsak kmet mlel žito v lastnem mlinu ob bližnjem potoku. Tudi v Šentanelski reki, kjer je Povhov mlin, jih je mlelo kar nekaj. Povhov mlin je prvič omenjen leta 1845. Kot prvi lastnik je leta 1845 zapisan Filip Tomaž. Mlin je redno deloval vse do leta 1950. V njem pa so mleli za potrebe Povhove družine in okoliških kmetij. K mlinu so speljali sosedovo, Lužnikovo toplico - topel izvir, ki je omogočil mletje tudi pozimi.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
VHOD V ROV FRANCISCUS na Lešah	Deset metrov dolg rov z vhodom skozi železna vrata z manjšo lino, z dvema tračnicama pred vhodom in na novo sezidano škarpo so obnovili sredi 80. let prejšnjega stoletja, v sodelovanju Krajevne skupnosti Leše in Delavskega muzeja Ravne na Koroškem. Frančiškov rov je ob poti Prevalje – Leše edini ohranjeni vhod v jamo Leškega premogovnika, kjer so premog izvažali skozi štiri rove, od katerih je bil Evgen dolg 113,76 m, Jožef in Matej 151,68 m ter Barbara 208,56 m. Jamsko vodo so odvajali po posebnem rovu, dolgem 530,88 m. Frančiškov podkop so začeli odpirati že leta 1849 ob leškem potoku in na dolžini 460 m, za zračenje delovišč so v podkopu zgradili Frančiškov zračni jašek. Dolžina podkopa do premogovega sloja je znašala 655 m. Za urejenost in dostopnost skrbi KD Leše, ki vsako leto ob Jesenskih srečanjih na Prevaljah organizira tudi pohod »Po stopinjah leškega rudarja«, ki se začne pred rovom Franciscus. Veliko predmetov iz časa delovanja leškega premogovnika hrani v svoji zbirki domačin Zvonko Topler.	Lahek pristop peš (relativno dolg) iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
PERZONALI na Prevaljah	Pet stanovanjskih hiš, v sedanjem zaselku Perzonali, na koncu zahodne strani Prevalj, ki je v prvem katastru Farna vas označena kot Dolge njive, so zgradili sredi 19. stoletja, v času največjega razcveta železarne. Večstanovanjske zidane stavbe postavljene na obrežje reke Meže, so namenili družinam železarniških delavcev in leških rudarjev, pozneje so v njih živeli tudi rudarji sosednjih rudnikov. Stanovanja so bila majhna, večinoma s kuhinjo in eno sobo ter s skupnim straniščem na koncu hodnika za celo nadstropje. V kuhinjah so gospodinje že kuhale na štedilnikih - "šparhertih". Za hišami ob Meži so si stanovalci postavili drvarnice, nekateri tudi hleve za prašiče, koze in kokoši. Perzonalske gospodinje	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom

	so prale v skupnih pralnicah v spodnjih kletnih prostorih blokov. Med Perzonali in cesto so imeli stanovalci vrtove, neograjene, vendar razdeljene na grede, na katerih je bilo polno fižolovk, da je kraj izgledal kot "posušeni gozd". Danes je podoba Perzonalov odraz sodobnosti, vseeno pa ostaja duh stanovanjske dediščine preteklosti. Stanovalci, ki so drvarnice postavili preblizu reke, so ob hudi povodnji 30. oktobra 1926 ostali brez vsega imetja. Takrat je bila to najhujša poplava v dolini, "stoletna voda", ki menda vedno pride. Meža je odnašala hlode, drva, izruvana drevesa, pohištvo in razno ropotijo. Od enega izmed perzonalskih blokov je podivjana Meža odtrgala tudi precejšen del vogala skupne pralnice.	
ŽELEZNIŠKA POSTAJA na Prevaljah	Prvi vlak je peljal skozi Prevalje iz Maribora v Celovec 31. maja 1863. Istočasno so zgradili tudi stavbo železniške postaje, ki stoji na severnem robu naselja. Zidana, visoko pritlična stavba z močno členjeno fasado je enajst-osna stavba z osrednjim rizalitom ter dvema stolpičema, ki sta še posebej rizalitno poudarjena. Bogato neorenesančna profilacija daje stavbi še dodatno kvaliteto. Po njenem vzoru so gradili železniške postaje še v drugih krajih Slovenije. Nasproti te stavbe stoji pomožni objekt, v katerem sta dva kovinska rezervoarja za vodo. Vsak rezervoar sprejme 45.000 litrov vode. V nadstropju te stavbe so stanovali železničarski uslužbenci. K pomožnemu objektu sodi tudi majhna lopa, v kateri so se do danes ohranili krušna peč, dimnica in bazen za pralnico. Odkopana zemlja je ob gradnji postaje spremenila podobo okolice. Na tem mestu je bil pred tem breg, strmina, ki so jo morali ročno odkopati, da so napravili dovolj veliko ploščad za postajo in vse "ranžirne" tire. Vodovod so napeljali z Brinjeve gore z zajetjem pri kmetu Uncu. Železniška postaja na Prevaljah je postala pomembno prometno središče v Mežiški dolini, kjer so odlagali in tovorili pošiljke, ki so jih prejemali ali pošiljali preko Štajerske in Koroške naprej po Evropi. Da pa bi se ohranilo vsaj nekaj, so zaselek poimenovali Pri postaji.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
PREGANTHAUZ na Prevaljah	Prvo večstanovanjsko hišo za delavce, »Preganthauz«, so na Prevaljah zgradili v prvi polovici 19. stoletja za potrebe bivanja železarniških in premogovniških delavcev. Postavili so jo na desnem bregu reke Meže, na skrajnem ravninskem delu Prevalj pod Riflovim vrhom. Stavba z značilno arhitekturo angleških delavskih hiš iz 18. in 19. stoletja ima značilne zunanje ganke, po katerih se pride v stanovanja. Preganthaus je upodobljen na risbi Prevalj z letnico 1840, ki jo je po predlogi narisal Franc Klemen. V zemljiško knjigo, na parcelni številki 49, pod vložkom št. 17 so jo vpisali leta 1859 kot last Železarne Prevalje, leta 1877 pa je že vrisana tudi na katastrski karti k. o. Prevalje. Hišo so domnevno poimenovali po valjarskem mojstru Josefu Preganthu (1803-1856), ki je tukaj bival z družino.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom
ZID IZ ŽLINDRE na Prevaljah	Tristo metrov dolg zid ob poti pod zaselkom Ugasle peči od Spominskega parka proti železniški postaji, so iz kvadrov odpadne žlindre, ohlajenega odpadka, ki nastane pri taljenju rud v plavžu, zgradili leta 1870. Takrat so v smeri od	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom

	železniške postaje Prevalje proti Lešam gradili železniško progo z nasipom iz omenjenih kvadrov. Enako je utrjen tudi nasip ob levi strani Meže, od mostu čez Mežo ob kovačiji Rebernik do papirniškega mostu. Od leta 1999 je na obzidju pod Ugaslimi pečmi nameščena skulptura Andreja Grošlja iz tračnic narejenih v Železarni Prevalje. Zid iz žlindre predstavlja redko in izjemno ohranjeno dediščino železarske preteklosti Prevalj.	
KOZOLEC na Poljani	Kozolec na Poljani uvrščamo med toplarje in je eden redkih ohranjenih v dolini Meže. Po drugi svetovni vojni je bil last Kmetijske zadruge Prevalje in v letu 2002 je zelo aktivno Turistično društvo Poljana, pod predsedstvom Albina Krajnca dalo pobudo, da dajo kozolcu novo vsebino. Odločili so se, da ga ob straneh zaprejo, mu povečajo uporabnost, in v kozolcu uredijo muzej kmečkega orodja. V vseh letih se je nabralo nekaj deset kosov kmečkega orodja, ki so ga darovali okoliški kmetje in bo ob dokončni ureditvi turistična pridobitev Poljane in Koroške.	Lahek pristop peš iz različnih smeri; z avtomobilom; možno tudi s kolesom

Tabela 27: Opis sakralnih znamenitosti v Občini Prevalje

SAKRALNE ZNAMENITOSTI	**Kratek opis**	**Ocena trenutne uporabe v turistične namene[6]**
CERKEV DEVICE MARIJE NA JEZERU	Župnijska cerkev sv. Device Marije na Jezeru v Farni vasi pri Prevaljah, je kot samostojna župnija v zgodovinskih virih prvič omenjena 25. aprila 1335 in je bila prvotno poimenovana sv. Marija pri Guštanju, oziroma nad Guštanjem. Verjetno so cerkev zgradili že v 13. stoletju, saj je v listinah omenjena že leta 1302. V načrtu iz leta 1861 in iz tlorisa, posnetega leta 1888, je razvidno, da je bila cerkev takrat še enoladijska gotska dvorana. Leta 1890 so povečali obstoječo cerkveno stavbo pod vodstvom gradbenega mojstra Petra Madila s Prevalj. Cerkev so pozidali v času župnikovanja Antona Müllerja, oltarje je postavil župnik Anton Kesnar, posvetil pa jo je celovški škof Jožef Kahn leta 1897. Do leta 1861 je bila cerkev na Fari župnijska cerkev večjega dela spodnje Mežiške doline. Ob župnijski cerkvi pa je v upravi prevaljske fare pet podružnic: cerkev sv. Barbare v Zagradu, cerkev sv. Janeza Krstnika na Poljani, cerkvi sv. Ane in sv. Volbenka na Lešah, cerkev sv. Kozme in Damijana na Brinjevi gori. Cerkev sv. Lenarta na Platu, ki je prvotno tudi sodila k prevaljski, so leta 1967 dodelili fari sv. Jakoba v Mežici. Na fasadi cerkve je nad vhodom kip Križanega, v stenskih nišah pa sta kipa sv. Petra in Pavla. V kapeli pod zvonikom je ohranjen domnevno nekdanji glavni baročni oltar Matere božje. Glavni oltar današnje cerkve s kiparsko skupino Marijinega vnebovzetja, je bogat izdelek umetnega podobarstva s konca 19. stoletja. Notranjost in zunanjost cerkve so v celoti obnovili leta 1990.	2

[6] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja v turistične namene, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja v turistične namene

PODRUŽNIČNA CERKEV SV. BARBARE	Cerkev sv. Barbare, zavetnice rudarjev, zidarjev, kamnosekov, tesarjev, krovcev in arhitektov, stoji v Zagradu južno od Prevalj na terasastem pomolu, ki se na vse strani strmo spušča v dolino Meže. Sv. Barbara je podružnica župnijske cerkve Device Marije na Jezeru. Prvič je cerkev omenjena 3. marca 1496 kot "sandt Warbara bey Guetenstain". V 17. stoletju so cerkev prezidali, od prvotne stavbe se je ohranil le še gotski prezbiterij s freskami iz leta 1466. V osnovi so gotski cerkvi v času baroka v vsej dolžini ladje prizidali stranski kapeli, kar daje cerkvi širino oziroma prečnost. Od notranje opreme sta najpomembnejša stranska oltarja iz začetka 17. stoletja. Na oboku prezbiterija so izjemne gotske srednjeveške freske, delo neznanega mojstra, poimenovanega Mojstra iz Nonče vasi, ki so jih izpod ometa odkrili leta 1959. Na oboku prezbiterija sv. Barbare naslikani motiv Imago pietatis ali Podoba usmiljenja, je v slovenskem prostoru nekaj izjemnega. Na podlagi ohranjenega mojstrskega znaka se domneva, da je bil avtor dejaven v beljaškemu umetniškemu krogu, novejše raziskave pa slikarije navezujejo na zgodnje grafične liste nemškega mojstra E.S. in poudarjajo sorodnost z votivno sliko kanonika Konrada Ernsta, v cerkvi sv. Magdalene v Velikovcu.	2
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. ANE na Lešah	Na hribu nad vasjo Leše stojita podružnični poznogotski cerkvi iz 15. stoletja, cerkev sv. Ane in cerkev sv. Volbenka. Cerkev sv. Ane, priprošnjice in zavetnice mater, nosečnic in otrok polnega zakona, je nastala v prvi polovici 15. stoletja. Stavba daje vtis ličnosti in vitkosti, na severni strani ima vitek, visok in nerazčlenjen zvonik, ki po gotskem stilu dobesedno raste iz tal. Cerkev ima gotsko šilasta okna z bogatim krogovičjem najrazličnejših oblik. Notranjost cerkve je umetnostno zelo bogata. Pravokotno ladjo pokriva lesen, z letvami na kvadratna polja razdeljen strop, ki je v 17. stoletju zamenjal prvotnega gotskega. Na sredi sta Marijin monogram in letnica nastanka 1689. V vsakem polju so naslikani stilizirani rumeni cvetovi pasijonke, osenčeni z različnimi odtenki rjave barve. Stranski oltarji so bili prvotno slikani, kasneje pa so na obe zidani menzi postavili lesena oltarna nastavka. Leta 1978 so odkrili prvotno slikana stranska oltarja in v prezbiteriju renesančno ornamentiko. Lesena stranska oltarja so prenesli v prezbiterij na stranski steni. Oba naslikana oltarčka sta primer poznogotske oltarne arhitekture, opremljena sta z letnico 1577, ob obeh pa sta še inicialki E.P., ki sta iniciali slikarjevega imena in priimka. Na severni steni ladje je freska Pohoda in Poklona treh kraljev. Posebno vrednost daje prostoru nastavek glavnega oltarja, ki sodi v družino zlatih oltarjev in je datiran z letnico 1644. V tronu je kiparska skupina sv. Ane Samotretje - mati Ana skupaj s hčerko Marijo in vnukom Jezusom. Na levi strani je kip neznane mučenke, desno pa kip sv. Barbare. V atiki je slika sv. Družine, na vrhu pa še skupina Križanja. Cerkev ima v zvoniku tri različno velike zvonove, ki jih označujejo kot moški, ženski in otroški zvon. V 19. in prvi polovici 20. stoletja so k cerkvi sv. Ane v procesijah romali verniki iz različnih krajev.	2
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. VOLBENKA na Lešah	Poznogotska cerkev sv. Volbenka na Lešah stoji le nekaj metrov nad cerkvijo sv. Ane, zato pogosto govorimo o leških dvojčicah. Stavba, zgrajena v 15. stoletju, je postavljena v strmi breg in daje vtis moči ter drznega stavbarstva. Cerkev je brez zvonika, vendar je v preteklosti imela na strehi ličen osmerokoten lesen stolpič, ki je ob požaru leta 1885 zgorel. Cerkvena stavbna lupina je predrta z lepimi gotskimi dvodelnimi okni s krogovičji. Najlepši pogled na cerkev je od spodnje	2

	strani, kjer opirajo vse vogale mnogokotnega prezbiterija različno visoki in kar trikrat stopnjevani oporniki. Cerkvena stavba priča o bogati stavbni zgodovini z velikim številom prezidav. Notranjost cerkve je zaradi požara, ki ga je povzročil udarec strele, estetsko osiromašena, saj je poleg lesenega stolpiča pogorel tudi lesen strop in vsa notranja oprema. Prezbiterij še danes krasi lep baročni oltar, vpet pod starodavne gotske oboke. Latinski napis pove, da ga je z darovi faranov dal postaviti župnik Caspar Pillath (1678 – 1706) leta 1680. V tronu je baročno razgiban kip cerkvenega zavetnika sv. Volbenka s cerkvijo v levici, ob stenah sta kipa svetega frančiškana z baklo in sv. Dominika s psom. Stranska oltarja sta preprosta izdelka nove gotike. V cerkvi je tudi križev pot na oljnih podobah. Napisi so v bohoričici. Žal slike zelo bledijo, da barv in podob skoraj ni mogoče več razbrati.	
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. DANIJELA v Šentanelu	Podružnična cerkev v Šentanelu je podružnica sv. Device Marije na Jezeru in je posvečena sv. Danijelu, preroku, katerega ime pomeni hebrejsko »moj sodnik je Bog« ter predstavlja četrtega med štirimi velikimi preroki Stare zaveze. Cerkev Sv. Danijela je v neoromanskem stilu postavil stavbni mojster Lenart Foramitti iz Velikovca. Temeljni kamen so položili maja 1865 in jo dogradili v petih mesecih. Predvidoma je na tem mestu že prej stala cerkvena stavba, za katero niso ohranjeni arhivski zapisi o njenem nastanku. Se pa v virih cerkev prvič omenja med leti 1055–1065, ko je bila kot podružnica pliberške prafare cerkev podarjena briksenški škofiji. Kot župnijska cerkev se prvič omenja leta 1755, takrat je omenjena tudi njena podružnica, cerkev sv. Urha na Strojni. Notranjščina cerkve je bila obnovljena leta 1989. V njej je ohranjena oprema iz časa nastanka cerkve, torej iz druge polovice 19. ali začetka 20. stoletja. Glavni neoromanski oltar, posvečen sv. Danijelu, je datiran z letnico 1904 in je delo kiparja Progarja iz Celovca. Stranski oltar Presvetega srca Jezusovega, je delo ljudskega kiparja Goleša iz Pliberka iz leta 1911. Umetnostno najpomembnejši del cerkvene opreme je baročni stranski Marijin oltar, delo neznanega mojstra, z nastankom v 18. stoletju. Celotna notranjost cerkve je pokrita s slikovitimi freskami iz konca 19. stoletja, delo slikarskega mojstra Battistutija iz Velikovca.	2
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. JANEZA KRSTNIKA na Poljani	Podružnična cerkev sv. Janeza Krstnika na Poljani pri Prevaljah, stoji pred razpotjem cest čez mejo proti Pliberku in zgornjo Mežiško dolino. Cerkev je zgodnjegotska iz začetka 14. stoletja, z bogato stavbno zgodovino. Da je cerkev najstarejša cerkev v prevaljski fari dokazuje patrocinij Janeza Krstnika, kateremu so v poznem 13. in zgodnjem 14. stoletju posvečali tudi samostojne krstne kapele. Stavba je kapelnega tipa, ima enoten tloris, različno oblikovana okna na južni fasadi dokazujejo, da ima cerkev bogato stavbno zgodovino s pozidavami iz različnih umetnostnih obdobij. Nad vzhodnim delom je na ostrešju postavljen zvonik, ki ohranja tradicijo koroških nadstrešnih stolpičev. Pred zahodno fasado je lopa, kar je značilno za koroško cerkveno arhitekturo. Prezbiterij je od ladijskega prostora ločen s preprostim slavolokom. Poslikava in oprema cerkve izvirata iz 17. stol. Glavni leseni oltar, datiran z letnico 1653, je izrazit predstavnik baročnih zlatih oltarjev. Iz istega časa sta tudi oba stranska oltarčka, posvečena sv. Martinu in sv. Urbanu. Na severni strani je prizidana preprosta pravokotna kapela sv. Jakoba, v njej pa je oltar posvečen sv. Jobu, menda edini te vrste pri nas. V cerkvi so že od srednjega veka naprej hranili iz lipovega lesa izrezljan poznogotski kip, glavo sv. Janeza Krstnika.	1

PODRUŽNIČNA CERKEV SV. KOZME IN DAMIJANA na Brinjevi gori	Brinjeva gora je dobila ime po brinju, ki je včasih pokrivalo vrh peščenega hriba. Verjetno je tu že od nekdaj stalo znamenje, 1910. leta pa so na tem mestu postavili kapelico iz lesa. Prva skica kapelice je datirana z dne 19. 9. 1910. Za opis lokacije je uporabljena nemška beseda Straschischa - katastrska občina Stražišče. Brinjegorski kmetje so leta 1935 ob starem zvoniku postavili večjo leseno cerkev sv. Kozme in Damijana z novo ladjo. Leta 1989 so po načrtih arhitekta Andreja Lodranta na Brinjevi gori zgradili novo zidano cerkev. S prostovoljnim delom postavljeno cerkev je blagoslovil nadškof dr. Franc Kramberger 24. 9. 1989. V notranjosti cerkvice so dela domačih umetnikov: kipca sv. Kozme in Damijana sta delo Janka Dolenca, Kristus na križu dr. Alojza Pogorevca, Snemanje s križa slikarja Oskarja Rotovnika-Okija in Kristusova podoba Benjamina Kumpreja. Zvonček pred vhodom zvoni za zdravje. "Dokler boste hodili k nama, boste še živi."	3
KRIŽEV POT NA BRINJEVI GORI	Postavitev križevega pota do cerkvice sv. Kozme in sv. Damijana na Brinjevi gori, je zunanje znamenje evharističnega leta 2005, jubileja fare Device Marije na Jezeru Na Fari. Načrt za postaje križevega pota je izdelal arhitekt Andrej Lodrant, postaje – 14 lesenih rezbarij – pa je izdelal prof. Stanko Lodrant. Blagoslov križevega pota je bil na lepo nedeljo sv. Kozme in sv. Damijana, 25. 9. 2005.	3
KIP SVETE BARBARE na Lešah	S kmetije Kresnik na Lešah izhaja za zgodovino in slogovni razvoj srednjeveškega kiparstva zelo pomemben kip sv. Barbare. Kip je bil v zunanji hišni niši na kmetiji Kresnik, o tem pričajo ustni viri in stare fotografije. Kip je bil izdelan v letih 1450–1460. Kip, visok 128 cm, je izrezan iz lipovega lesa, sekundarni vstavek na hrbtu je iz borovega lesa. Hrani ga Narodna galerija v Ljubljani. V maju 2006 so v nišo postavili popolnoma identičen lesen kip sv. Barbare, izdelan po originalu, delo Štefana Kresnika.	1
KAPELICA PRI PAPIRNICI OB MEŽI na Prevaljah	Kapelica ob mostu čez Mežo, ob križišču, je veliko slopno znamenje in izhaja verjetno iz 17. stoletja. Zaradi spreminjajočega se prostorskega razvoja so kapelico večkrat prestavili. Leta 2005 sta jo obnovila Stanko in Blaž Lodrant. V spodnjih vdolbinah so iz železnih palic oblikovani štirje evangelisti, Luka, Matej, Marko in Janez.	1
KAPELICA NA POLJU na Prevaljah	Kapelico na Polju so verjetno postavili v 17. stoletju. Veliko slopno znamenje, ki ima stenske vdolbine v dvoje nadstropij, je pokrito s strmimi, skodlastimi piramidnimi strešnicami. Zgornje vdolbine so poslikane s svetopisemskimi motivi, spodnje vdolbine pa so poslikane z motivi ajtiološke pripovedke iz zgodovine Prevalj.	1
LEŠKA KAPELICA	V ozki soteski ob cesti Prevalje – Leše stoji gotovo največja kapela zaprtega tipa v občini Prevalje, ki je v zasebni lasti. Uvršča se med tiste kapele, ki imajo dostopno prostornino. Je zidana, vhod v kapelo je s severne strani. Vhodna vrata so bila v preteklosti dvokrilna, lesena. V osemdesetih letih so postavili nova dvokrilna, kovinska. Na obeh stranskih stenah so v zgornjih delih polkrožno oblikovane line s kovinskimi okraski. Po arhitekturi in po reliefu, ki je nad vrati vhoda v kapelo, lahko sklepamo, da je bila kapela zgrajena v času delovanja leškega premogovnika, torej v 19. stoletju. Zdi se, da je kapela votivnega značaja, zgrajena iz zaobljube. Nad vhodom je namreč lepo viden relief, na katerem so simbolično upodobljene Leše z rudarskimi napravami, spodaj ob potoku pa sedi oseba s klobukom v roki in pred njim najbrž ponesrečenec.	2

	Gradnja kapelice se verjetno nanaša na tak dogodek. V njeni notranjosti je bila v preteklosti skupina skulptur Križanja in kip Žalostne matere božje. Sedaj je v njej le še razpelo s Kristusom. Leseni kipi Janez, Marija Magdalena in Žalostna mati božja pa so shranjeni pri enem od lastnikov kapelice. Oltarni prostor je polkrožno apsidalno oblikovan in po stenah okrašen s štukaturo ter dvema slikanima medaljonoma. Po propadu leškega rudnika, je kapelico kupila Katarina Karničnik (Jugova Katra), pravili so ji sveta Katra, ki je bila zelo verna in prava ljudska zdravilka. Kapelo je kupila brez zemlje. V njej nikoli ni bilo verskih obredov. Ljudje pa se spominjajo, da so se župniki tu preoblekli, ko so ob božiču in Veliki noči šli na spoved na Leše. Pred kapelo je počakal župnik tudi pogrebni sprevod z Leš in od tu hodil pred sprevodom do pokopališča na Fari. Kapela je simbol rudarstva in je prvi znanilec rudarske vasi. Njeno stanje pa kliče po obnovi zunanjosti, ureditvi notranjosti in restavriranju kipov ter njihovo vrnitev v kapelo.	
KAPELICA SVETE URŠULE v Šentanelu	Kapelico sv. Uršule v Šentanelu so postavili leta 1865, menda v času, ko so gradili cerkev Sv. Danijela v vasi. Legenda pripoveduje, da je nekoč h kmetu Gorniku prišla neka žena z imenom Uršula in prosila, če lahko postavi cerkvico. Gospodar ni dovolil, češ da bodo romarji preveč poteptali zemljišče. Žena ga je preklela in mu napovedala, da se bo pred njegovo domačijo odprlo brezno, ki bo požrlo vso njegovo imetje. Užaljeno je odšla na Uršljo goro in tam postavila cerkev svete Uršule, ki stoji še danes. V bližini Gornikove domačije je res globača, morda je to nekdanji kolovoz, kmetija z vsemi poslopji pa stoji še danes. Kasneje so farani, menda zaradi slabe vesti, postavili kapelo svete Uršule. Skoraj tesno ob kapeli rastejo štiri mogočne lipe, ki dajejo videz, kot da je kapela ukleščena mednje.	1
JUGOVA KAPELICA na Lešah	Kapelica stoji ob cesti kmetije Gruber p.d. Jug. Na mestu dotrajane stare kapelice so na pobudo okoliških kmetov leta 1995 postavili novo in jo posvetili sv. Uršuli. Poslikave v notranjosti in zunanjosti so delo Jožeta Stefana. Nad vhodom je napis »Sv. Uršula prosi za nas«. Nad zidano menzo je na steni poslikava sv. Uršule, okrog nje pa so številne device. V notranjosti sta poslikani tudi stranski steni, na zahodni strani je Marija z Jezusom, na vzhodni strani pa sv. Rok in obok, kjer je narisan sv. Duh. Na zunanjih stenah sta sv. Anton in sv. Florijan.	1
OSTALI SAKRLANI PREDMETI, KAPELICE IN SAKRALNE STAVBE	V občini Prevalje je še veliko sakralnih predmetov in zgradb. Mnogi so povezani z legendami in pripovedkami, ki so pomembno sooblikovale kulturno in literarno zgodovino območja. Žal so mnoge stavbe in kapelice prepotrebne obnove. V kolikor bodo prepuščene nadaljnjemu propadanju, zanje ne bo več rešitve in Občina se bo soočila z neprecenljivo zgodovinsko izgubo. Prav tako so ti objekti zelo slabo vključeni v turistične ponudbe in programe.	1

Tabela 28: Opis turističnih kmetij in planinskih koč v Občini Prevalje

TURISTIČNE KMETIJE IN PLANINSKE KOČE	Kratek opis	Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov[7]	Dostopnost
Gostilna in turistična kmetija MARIN MILER	Na sredi vasi, s čudovitim pogledom na dolino ter prepadne peči severne stene mogočne Pece, pa na Uršljo goro, Raduho, Obir, Podjuno in Pohorje, leži turistična kmetija Marin Miler. Prespati je možno v pravi kmečki hiši; s hrano, pristnimi koroškimi mesnimi jedmi, pa postrežejo v domači gostilni. Hišne specialitete so jagnjetina in štruklji iz domačega, sušenega sadja. Ponudijo tudi domače marmelade in pijače iz domačega sadovnjaka. Na pašnik, med čredo ovac, so Marin Milerjevi postavili šotor Katarina, v katerem prirejajo zabave in prireditve za popestritev poletnih večerov. Po želji se lahko prostor tudi najame. Goste, ki želijo počitnice preživeti aktivno, bo razveselila novica, da na kmetiji z veseljem svetujejo pri izbiri izletov v kraljestvo Kralja Matjaža - na Peco, v Snežno jamo pod Raduho, k Potočki zijalki na Olševo, na Ivarčko jezero. Priporočajo tudi obisk domačije slovenskega pisatelja Prežihovega Voranca in za turiste urejenega dela rudnika svinca in cinka v Mežici.	3	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom
Turistična kmetija PLODER	Eden izmed najlepših majhnih turističnih krajev je Šentanel. V tej lepi koroški vasici Kumprejevi skrbijo za goste. Razvajajo jih s hrano, domačo seveda: s suhimi mesnimi specialitetami, skuto in sirom, črnim rženim kruhom, moštom vseh vrst, žganjem, skutnimi štruklji ali štruklji iz suhih sliv ali hrušk, suhim sadjem in še kaj bi se našlo. Na Koroškem je zanimivo poleti in pozimi. V bližnji okolici je več manjših smučišč, daleč niso tudi avstrijska. Narava je idealna za sprehode, na ogled so muzeji, gostje pa bodo kdaj ob večerih zaslišali zapeti tudi Šentanelske pavre.	2	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom
Turistična kmetija LUŽNIK	Na turistični kmetiji Lužnik lahko gostje izbirajo med 17-imi ležišči. Neokrnjena narava nudi veliko možnosti za sproščujoče sprehode, ki jih lahko po želji prilagajate osebnim sposobnostim. Pogostijo z jedmi domače koroške kuhinje: domači suhomesnati izdelki, skuta s čebulo in bučnim oljem, jabolčni zavitek, rženi kruh, domač jabolčni mošt in sok. Na ogled je tudi rojstna hiša Luke Kramolca.	2	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom
Turistična kmetija KOLMAN	Na turistični kmetiji Kolman je na voljo 12 ležišč. Namenjena so predvsem obiskovalcem, ki želijo miru in sprostitve v svojem prostem času.	1	Z avtomobilom ali s kolesom

[7] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

Turistična kmetija KOROŠ	Kmetija leži na nadmorski višini 780 m in se razprostira na 45 ha. Iz bližnjega grička se obiskovalcem ponuja odličen razgled. Kmetija je le streljaj oddaljena od avstrijske meje. V lepem vremenu je z nje možno opazovati bližnje in daljne planine: Peco, Obir, Smrekovec in Uršljo goro. V kuhinji se kuhajo izvirne kmečke jedi iz ekološke pridelave. Domače salame, šunka, pašteta, ržen kruh, so specialitete, ki gredo v slast vsem gostom. Gostje, ki pridejo v Jamnico, se lahko kopajo v bazenu ob hiši in si na sprehajalnih poteh okrog Pece in Uršlje gore nabirajo moči za delo. Mimogrede lahko na bližnjih travnikih in v gozdovih nabirajo zdravilna zelišča, gobe, borovnice in jagode.	4	Z avtomobilom ali s kolesom, tudi z avtobusom ali peš
Turistična kmetija MIKL	Na 800 metrih nadmorske višine v zaselku Jamnica lahko gostje v popolnem miru in čistem zraku uživajo na turistični kmetiji Mikl, značilni koroški kmetiji v obliki celka. Stanovanjsko hišo obkrožajo gospodarska poslopja, okrog se raztezajo travniki in njive, vse skupaj pa zaokrožuje smrekov in borov gozd. Na kmetiji kmetujejo na zdrav in do živali prijazen način. Za goste so uredili dva apartmaja. Možna sta najem ali bivanje s hrano. V apartmaju, velikem okrog 60 kvadratnih metrov so kopalnica, kuhinja z dnevnim prostorom in dve ločeni spalnici. Možna so dodatna ležišča. Opremljena sta z vsem potrebnim za prijetno bivanje (od TV, posteljnine, brisač, kuhinjskih pripomočkov do posode). Na domačiji sta čebelnjak in ribnik, ki ponuja možnost ribolova, pozimi pa drsanja. Na dvorišču sta urejena igrišče za odbojko in otroško igrišče (peskovnik, gugalnice, tobogan). Gostje pa se lahko podajo tudi v širšo okolico in v gore - na Peco, Uršljo goro, Raduho.	3	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom
Izletniška kmetija PEKAV	Kmetija leži v slikoviti koroški vasi Šentanel, ki obiskovalca očara tako s svojo arhitekturo kot tudi s prelepim razgledom na Uršljo goro, Peco, Raduho in Podjuno. Na kmetiji boste lahko okušali dobrote koroške kuhinje: kločove nudlne, koroški hren, skuto z bučnim oljem, sirove in ajdove štruklje, potice, črn in ržen kruh, pečen v krušni peči; s svojim izborom bodo očarali tudi vegetarijance. Ljubitelji dobre kapljice – pozor! Vas, v kateri se nahaja Turistična kmetija Pekav, slovi po tem, da iz sodov pritekajo debeli curki prvovrstnega mošta.	2	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom
Turistična kmetija PEČNIK	Turistična kmetija Pečnik leži na začetku vasi Šentanel. Nudi prostor za piknike in rekreacijo. Na voljo so igrišča za odbojko na mivki, košarko, travnato igrišče za mali nogomet, pozimi urejeno drsališče. Po dogovoru je možna tudi raznovrstna domača gostinska ponudba (domači narezki).	2	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom

Zelo bogata je tudi ostala gostinska ponudba Občine Prevalje. Med najbolj znana gostišča se uvrščajo: gostišče Brančurnik, gostišče Krivograd, restavracija, picerija in slaščičarna Škufca, slaščičarna Polanšek, gostilni Pik in Hober. Prav na vseh nudijo zelo kvalitetno pripravljene jedi in prijazen ambient.

Tabela 29: Opis tematskih poti v Občini Prevalje

TEMATSKE POTI	Kratek opis	Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov[8]
CESTA MOŠTA	Cesta mošta poteka na območju naselij Tolsti Vrh, Strojna, Zelenbreg, Šentanel, Jamnica in Suhi Vrh. Turistična trasa vodi po kmetijah, kjer je mogoče preizkusiti koroški mošt (sadno vino). Omenjena pijača je zaščitni znak koroških domačij - le redke so kmetije, ki ga ne pridelujejo za lastne potrebe. Dostop do »moštne ceste« je možen iz treh smeri: Ravne, Prevalje in Štopar pri Prevaljah. Pot je v celotni dolžini speljana po lokalnih gozdnih cestah in v večini poteka v senci gozdov, zato je še posebej primerna za gorske kolesarje in pohodnike. Kulturno zgodovinske in naravne zanimivosti, ob katerih se lahko ustavljate so: Janeževa domačija, Smodinova kovačija, Kmečki muzej Dvornik, Brusnikova bajta... Cesta mošta predstavlja tematsko turistično ponudbo, ki poteka na krožni trasi v skupni dolžini 37 km ter se dviga in spušča od dolinskih 400, do hribovitih 1055 metrov nadmorske višine na Strojni. Na to osnovno traso se navezujejo še tri prečne lokalne gozdne ceste, ki tako tvorijo štiri krajše krožne variante.	3
MLINARSKA POT	Svojevrstna pokrajina in izvirnost, ki se popotniku razkazuje na vsakem koraku v osrčju Koroške, je zadosten razlog, da prehodijo Mlinarsko pot, ki po nekaj urah lahko preide v Rekreacijsko pot. Mlinarska pot vodi mimo Štoparjevega mostu na Poljani, po dolini Šentanelske reke. Pot se vije po dolini do obeležja, kjer je stal Kajžerjev mlin, nato do Zvonikovega mlina, nadalje proti Koroševi elektrarni, ki izkorišča vodo iz potoka. Ozka steza se vzpenja ob potoku, kjer so ob vznožju vidne sledi Peršatovega in Mikelnovega mlina, ki ga je nadomestila majhna elektrarna. Smerokaz Mlinska pot usmerja popotnike do obnovljene kapelice in mimo turistične kmetije Mikl. Svoje storitve nudi tudi le pet minut oddaljena turistična kmetija Koroš, s častitljivo lipo in starodavno kaščo. Pot se nadaljuje mimo idilično urejene kmetije Peršat in kmetije Gradišnik. Po poti navzdol se spustite v dolino Belškega potoka tik ob avstrijski meji, kjer je nekoč deloval Gradišnikov mlin in Pogačev ter Vinkov mlin na avstrijski strani. Ponovno se pot povzpne v hrib in prispemo do bio kmetije Jamnik. Tik ob meji z Avstrijo obidemo kmetijo Ling in v bližini lepo preurejeno Sonjakovo karavlo. Ponovno se usmerimo proti Povhovemu mlinu, kjer zaključimo Mlinarsko pot.	2
REKREACIJSKA POT	Iz Mlinarske poti je pri kmetiji Mikl odcep na Rekreacijsko pot proti Šentanelu. Pri smerokazu vodi pot mimo kmetij Pečar, Pernat, Kozul in po enourni hoji se prispe do turistične kmetije Dvornik, kjer je na ogled Zbirka kmečkega orodja. Od tod dalje se pot nadaljuje do Gornikove kmetije, kjer stoji kapelica sv. Uršule, ki varuje mogočne Gornikove lipe. Potem po strmi stezi ob robu Gornikove globače do središča turistične vasi Šentanel. Tu očara Brusnikova bajta, častitljiva cerkev sv. Danijela, lepo urejeno pokopališče ob cerkvi (poslednje prebivališče Luke Kramolca), Kramolčeva kašča, spomenik NOB … Šentanel obiskovalci zapuščajo navzdol mimo Kolmanove domačije, polni lepih vtisov. Le pet minut je oddaljena turistična kmetija Ploder. Pot se končuje mimo Lužnikove domačije, navzdol po stezi v	2

[8] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

	Lužnikovo reko, do Polhovega mlina, kjer se Mlinarska in Rekreacijska pot skleneta.	

Tabela 30: Seznam tradicionalnih dogodkov in prireditev v Občini Prevalje

PRIREDITEV	**Kratek opis**	**Kraj izvajanja**	**Datum izvedbe**	**Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov**[9]
IZBOR MOŠTNE D'ČVE	Zanimiv in pester program kulturnih društev, glasbeni večer	različno v občini Prevalje	zadnja sobota v mescu novembru	4
OTROŠKA PUSTNA MAŠKARADA	Otroška pustna maškarada na Prevaljah je ena redkih tradicionalnih otroških pustnih maškarad v koroškem okolju, ki jo prirejajo vse od leta 1951.	Prevalje	pustna nedelja	3
JESENSKA SREČANJA NA PREVALJAH	V okviru Jesenskih srečanj potekajo na Prevaljah v drugem tednu septembra že od leta 1987 številne zabavne in športne prireditve. Prireditev je poimenoval Janez Mrdavšič, slavist, pisatelj in dolgoletni ravnatelj Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika na Ravnah na Koroškem.	Prevalje	pričetek v drugem tednu v septembru	3

[9] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

Tudi v občini Prevalje se lahko pohvalijo z bogato tradicijo športa. Med vsemi najbolj izstopajo ekipni športi, predvsem moški nogometni klub Korotan in ženska ekipa odbojkaric. Oboji so poskrbeli, da so Prevalje zapisane na športni zemljevid Slovenije. Nogomet so na Prevaljah začeli igrati v začetku 30. let dvajsetega stoletja, morda tudi nekaj prej, vendar za to ni verodostojnih dokazov. Z ustanovitvijo samostojnega kluba NK Korotan se je odbor začel bolj načrtno ukvarjati tudi z mladimi. Tako je že leta 1957 klub imel zelo solidno mladinsko moštvo. Ti mladinci so že konec 50-tih in začetku 60-tih večinoma igrali za člansko moštvo. Največje uspehe je klub dosegal v 90. letih prejšnjega stoletja, ko se je z uvrstitvijo v 1. slovensko nogometno ligo uspešno kosal z najmočnejšimi. Tam so ostali do sezone 2001 / 2002, ko je klub zaradi finančnih težav skoraj propadel in bil poslan v najnižji rang tekmovanja. Nekoliko drugačna je zgodba ženskega odbojkarskega kluba. Odbojko so na Prevaljah rekreativno igrali že v 60-tih letih na igrišču pod kostanji pri nogometnem stadionu. Leta 1967 so mladinke pod okriljem TVD Partizan odigrale tekmo občinskega tekmovanja z ekipo Mežice in jih premagale z 2:0. Odbojkarski klub z imenom OK Korotan je bil ustanovljen leta 1971 kot sekcija v okviru TVD Partizan. Izgradnja nove telovadnice, ki so jo pri osnovni šoli zgradili leta 1969 je bila ključni pogoj za organiziranje redne vadbe odbojke. Odbojkarski klub se je včlanil v Odbojkarsko zvezo Slovenije in vključil v tekmovanja, ki jih je zveza organizirala in vodila. Na ustanovnem občnem zboru leta 2002 postane odbojkarska sekcija DŠVR Partizan samostojno društvo Odbojkarski klub Prevalje. Društvo je sprejelo svoj statut in izvolilo potrebne organe za delovanje ter hkrati postavilo strategijo razvoja odbojke na Prevaljah. Predsedniško funkcijo je prevzel Janez Dokl, dve leti kasneje pa Borut Urnaut. Oboji se trudijo, da bi nadaljevali tradicijo uspešnega delovanja v ekipnih tekmovanjih. Predvsem skrb za mlajše selekcije je zelo kvalitetna. Manjka, podobno kot pri ostalih problemih, stalnih finančnih prilivov, ki bi omogočili kakovostnejše delovanje na dolgi rok. Seveda pa ob vsem ne smemo pozabiti na ostale kvalitetne športnike s Prevaljske občine, ki s svojimi rezultati vedno znova navdušijo.

Tabela 31: Seznam športne infrastrukture v Občini Prevalje

OBJEKT	Kratek opis	Kapaciteta	Povprečno število dni rabe na leto
KOLESARSKE POTI	S Prevalj vodijo označene poti (vijoličasti krog, rdeči krog, modri krog, rumeni krog) na Leše, Šentanel, Strojno, Dolgo Brdo in zeleni krog Po poteh Blaža Mavrela v Strojni. Določene poti - kroge je možno med sabo kombinirati, tako da imate z njimi možnost spoznati celotno okolico Prevalj.		celo leto
ŠPORTNA DVORANA pri OŠ Franja Goloba	Dvorana je primerna za košarko, rokomet, odbojko, mali nogomet, vodeno vadbo in tudi za manjše koncerte in proslave. Dvorana se v prvi vrsti uporablja za poučevanje telesne vzgoje učencev bližnje šole. Primerna je tudi za vse, ki se aktivno ukvarjajo s fitnesom. Ob sami telovadnici na prostem je urejeno še igrišče za mali nogomet.		celo leto
MESTNI STADION	Možnost igranja nogometa, v bližini so igrišča za tenis in košarko. V prihodnje želijo pridobiti dodatne investitorje, ki bi omogočili izgradnjo dodatnih rekreativnih objektov. Tudi takšnih za najmlajše.		celo leto

Občina Mežica

Mežica je zaradi svoje geografske lege pomembno izhodišče za ljubitelje planinarjenja in gorskega kolesarjenja. Okoliški hribi, travniki in obširni zeleni gozdovi so prepredeni s številnimi gozdnimi cestami, ki kolesarjem in pohodnikom omogočajo, da izbirajo med različno zahtevnimi potmi. Mežica pa je tudi izhodiščna točka za planinske izlete na mogočno goro Peco, ki se v vsej svoji lepoti dviga nad krajem. Že stoletja odeta v tančice skrivnostne legende o Kralju Matjažu. Legenda, ki je nastala v 15. stoletju, govori o dobrem kralju, ki se je pred premočno turško vojsko zatekel na goro, ki mu je v eni svojih votlin ponudila zavetje. Le streljaj od votline, kjer se nahaja kip Kralja Matjaža, planinsko društvo Mežica na Mali Peci (1665 m) upravlja prijeten planinski dom. Utrujeni od raziskovanja okolice se obiskovalci lahko spočijejo na kateri od številnih samotnih kmetij, ki so raztresene po mežiških hribih. V prijetnem ambientu še vedno dobro ohranjenega ljudskega stavbarstva, gospodinje postrežejo s številnimi doma pripravljenimi dobrotami. Posebno mesto v koroški kulinariki zaseda mošt, tradicionalna pijača pridobljena z alkoholnim vretjem jabolčnega soka in črn ržen kruh. Mežica je bila v preteklosti poznana kot pomembno rudarsko središče. Rudnik svinca in cinka Mežica je eden najstarejših rudnikov v Evropi, saj so rudna bogastva pod Peco izkoriščali že Rimljani. Prvi pisni viri pa segajo v leto 1665. Z razvojem rudnika so se pospešeno razvijale tudi druge dejavnosti, v Mežico se je priseljevalo vedno več ljudi iz bližnje in daljne okolice. Dolga leta rudarjenja so svojevrstno zaznamovala življenje ljudi in pokrajino v okolici. Danes v mestu najdemo številne pomnike, ki spominjajo na razgibano preteklost. Da bi se ohranila bogata rudarska dediščina so bili za turistične oglede urejeni nekateri predeli rudnika. Danes se na obrobju Mežice, na Glančniku, kjer so bili nekoč številni rudniški objekti, nahajata vhod v turistični rudnik in muzej. Tam se lahko obiskovalci, željni doživetij, s pravim rudarskim vlakom odpeljejo v osrčje gore Pece, kjer si ob spremstvu vodiča ogledajo kako je v različnih zgodovinskih obdobjih potekalo delo v rudniku. V rudniku pa je urejen tudi prostor namenjen koncertom in drugim različnim dogodkom. Posebnost mežiškega rudnika je tudi več kot 5 kilometrov dolga podzemna kolesarska pot, kjer vas izkušeni vodiči z gorskimi kolesi popeljejo skozi skrivnostne rove, ki v razpokah skrivajo lesketajoče kristale. Občina Mežica se trudi, da bi bogato tradicijo povezala z sodobnimi trendi in zahtevami turizma, ki s široko paleto ponuja veliko priložnosti mežiškim turističnim potencialom.

Tabela 32: Opis kulturno - zgodovinskih znamenitosti v Občini Mežica

KULTURNE IN ZGODOVINSKE ZNAMENITOSTI	**Kratek opis**	**Dostopnost**
RUDNIK Mežica	V rudniku so predstavljeni načini rudarjenja in rudarska oprema, ki so jo rudarji uporabljali v različnih zgodovinskih obdobjih, od začetkov pred 340. leti do zadnjih dni rudarjenja v preteklem stoletju. Pot v turistični rudnik se prične, ko se obiskovalci primerno opremljeni usedejo v avtentične jamske vozičke v katerih se odpeljejo po 3,5 km dolgem Glančnikovem rovu do revirja Moring. Na postajališču Moring obiskovalci izstopijo iz vlaka in se peš odpravijo po 1,5 km dolgi poti. Na tej poti so razstavljeni številni eksponati, prostori pa urejeni tako, kot bi jih pravkar zapustili rudarji. Prava atrakcija je kolesarska pot, ki je speljana po podzemlju Pece! Obiskovalci jo lahko prevozijo v spremstvu vodiča.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom ali avtobusom
RUDARSKI MUZEJ v okviru podzemlja Pece	V muzejski stavbi so predstavljene številne zbirke: Etnološka zbirka – prikaz bivanjske kulture mežiških rudarjev, zbirka rud, mineralov in fosilov, jamomerska soba ter zbirka fotografij naravoslovnega fotografa Maksa Kunca.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
SPOMENIK NOB pred Narodnim domom v Mežici	Spomenik je posvečen tako žrtvam druge svetovne vojne kot borcem za severno mejo. Odkrili so ga 22. julija 1952. Mežiški spomenik NOB je Plečnikov povratek k čisti stebrni obliki. Pri delu je sodeloval tudi profesor Anton Bitenc, zadnji Plečnikov asistent, ki je po Plečnikovi smrti dokončal njegova dela.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
SPOMENIK RUDARJU	Spomenik je delo akademika Stojana Batiča s katerim je izražena tradicionalna navezanost kraja na rudarsko panogo, ki je v Mežici v preteklosti prerasla v način življenja njenih prebivalcev.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom

Tabela 33: Opis arhitekturno - etnoloških znamenitosti v Občini Mežica

ARHITEKTURNO ETNOLOŠKE ZNAMENITOSTI	Kratek opis	Dostopnost
NARODNI DOM Mežica	Narodni dom Mežica v sodobno urejeni dvorani nudi prostor za različne vrste prireditev – od glasbenih koncertov do gledaliških predstav za staro in mlado, ter za različne lokalne prireditve. Hram mežiške ustvarjalnosti ustvarja že od l. 1940. V prostorih narodnega doma se odvija letno skoraj 100 kulturnih prireditev. Za ljubitelje gledališke umetnosti sta na razpolago gledališki in otroški abonma s predstavami najrazličnejših slovenskih gledališč, v programu izven pa se je do sedaj zvrstilo že lepo število slavnih imen (Neisha, Tinkara Kovač, Perpetum Jazzile, Carmina Slovenica, Eroika, Marko Hatlak & Funtango, Gwen Huges, Josipa Lisac,Tanja Bukovec, Terra Folk, Katalena ...). Prav tako Narodni dom gosti plesne nastope različnih skupin in plesnih šol.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
LESENE KAŠČE	Na okoliških kmetijah je ohranjenih precej lesenih kašt (starinske shrambe živil). Posebej zanimive so pri Ladiniku na Platu z vrezanima letnicama 1631 in 1765, pri Kajžerju na Platu, pri Enciju in Graufu v Podkraju, pri Potočniku pod Gorno, z vrezano letnico 1731.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom

Tabela 34: Opis sakralnih znamenitosti v Občini Mežica

SAKRALNE ZNAMENITOSTI	Kratek opis	Ocena trenutne uporabe v turistične namene[10]
CERKEV SV. LENARTA na Platu	Med krajani Mežice, Prevalj in Leš je znana podružna cerkev sv. Lenarta na Platu. Zaradi svoje odmaknjenosti in lege na nadmorski višini (1050 m) je nekoliko skrivnostna. Pri obnovi so posamezne najdbe potrdile domnevo, da je cerkev stara vsaj štiristo let. Zgrajena je v gotskem slogu 16. stoletja. Zapis na steni v cerkveni notranjosti razodeva letnici 1515 in 1535. Mnogi deli opreme so še prvotni: poslikan lesen strop in kor, ki ga podpira steber z letnico 1728, stranska oltarja, Marijin na mestu oltarja sv. Trojice iz leta 1755 in oltar sv. Gregorja papeža z letnico 1766. Po izdelavi in podobi je iz istega časa tudi glavni oltar. V prezbiterju je čudovito gotsko okno, ki je v celoti obnovljeno. Cerkev sv. Lenarta na Platu, ki je do leta 1967 spadala pod okrilje župnijske cerkve sv. Device Marije na Jezeru, po tem letu pa so jo reorganizirali v mežiško faro. Gre za ličen objekt, ki je nastal na prehodu iz pozne gotike v zgodnjo renesanso in je kot tak zelo redek predstavnik tega obdobja na Slovenskem. Renesančne prvine so vidne predvsem v dvoranski zasnovi in plastični stavbni dekoraciji. S cerkvico je povezana tudi legenda po kateri naj bi	2

[10] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja v turistične namene, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja v turistične namene

	obiskovalca, ki zagrize v »čudežno verigo« za vse večne čase rešilo zobobola.	
CERKEV SV. JAKOBA v Mežici	Župnija sv. Jakoba v Mežici leži v razširjenem delu zgornje Mežiške doline. Ustanovljena je bila leta 1783. Zavetnik župnijske cerkve in župnije je apostol Jakob starejši. Najstarejša pisna omemba kraja in cerkve sv. Valentina in Jakoba v Mežici je iz leta 1154. Zaradi večjega števila vernikov so leta 1840 staro cerkev podrli in na istem mestu zgradili sedanjo. Poleg župnijske cerkve je v župniji tudi gotska cerkev sv. Lenarta na Platu in kapela sv. Cirila in Metoda na Peci.	2

Tabela 35: Opis turističnih kmetij in planinskih koč v Občini Mežica

TURISTIČNE KMETIJE IN PLANINSKE KOČE	Kratek opis	Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov[11]	Dostopnost
TURISTIČNA KMETIJA KAJŽAR	Kmetija, ki se nahaja v deželi kralja Matjaža, leži le lučaj iz Mežice. Iz dvorišča se popotniku odpre lep razgled na mesto in goro Peco. Gostitelji so ponosni, da lahko gostom ponudijo doma pripravljeno hrano. Ajdovi žganci, štruklji, odojek iz krušne peči, ržen kruh in suhomesnati izdelki, so le delček iz njihove raznolike kulinarične ponudbe. Poskrbijo tudi za vegetarijance. Za ljubitelje športa so na kmetiji uredili igrišči za košarko in nogomet. Tisti, ki se radi podajo na raziskovanje okolice, se lahko odpeljejo do bližnjega rudnika Mežica ali se povzpnejo na Peco in spotoma obiščejo še speče kraljestvo kralja Matjaža. Otrokom so na voljo otroška igrala, lahko pa spoznavajo tudi domače živali, med katerimi jih bo najbolj navdušilo škotsko govedo – »živalska posebnost« kmetije.	2	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom ali avtobusom
TURISTIČNA KMETIJA REHT	Tik ob slovensko-avstrijski meji, ob mejnem prehodu Reht, stoji pod Peco kmetija Reht. Razgled se odpira na Uršljo goro, Pliberško polje in avstrijska smučarska središča. Kmetija je prepoznavna po častitljivi lipi tik ob hiši, ki v poletnih dneh daje prijeten hlad in senco. Ržen ali beli kruh, sveža skuta, ajdovi žganci s telečjo obaro, bula s kislim zeljem, ajdovi, skutni, orehovi ali kločevi štruklji, pečen odojek – to je le nekaj dobrot, ki jih ob različnih vrstah žganic in sokov postavijo na mizo. Obiskovalci lahko prosti čas preživijo aktivno. Kmetija je lahko začetna in/ali končna postaja družinskih izletov.	3	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom ali avtobusom
IZLETNIŠKA KMETIJA VOJAK – JAKOPIČ	Kmetija, ki je v prvi vrsti prijazna postojanka domačim in tujim izletnikom, leži v neposredni bližini mnogih pohodnih poti. Lahko je tudi vmesna postojanka pri katerem od zahtevnejših pohodov na okoliške gore. Obiskovalcem nudijo domače specialitete in jedi po naročilu. Sprejmejo tudi organizirane skupine.	1	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom ali avtobusom

[11] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

Podobno kot v ostalih občinah Mežiške doline, se tudi v Občini Mežica lahko pohvalijo s pestro ponudbo ostalih gostinskih lokalov in okrepčevalnic. Med najbolj poznane sodijo: okrepčevalnica Spodnji Reht, gostišče Krebs, okrepčevalnica Orada, okrepčevalnica M, okrepčevalnica Meža, okrepčevalnica Vera, bar Marinka, bar Ob Meži in Dakar bar. Obstajajo tudi drugi, ki dopolnjujejo ponudbo in v zadnjih letih širijo svojo ponudbo.

Tabela 36: Opis tematskih poti v Občini Mežica

TEMATSKE POTI	**Kratek opis**	**Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov[12]**
POT NA GORNO	Pohod se začne izpred hotela Peca in sledi planinskim oznakam poti na Peco po Podpeški ulici do Smrečnikovih travnikov, po katerih se vzpne proti Graufu. Pod kmetijo Grauf pot zavije desno proti gostilni Hanže, od koder pelje po makadamski cesti približno 1000m, kjer malo nad večjim levim ovinkom – za smerokazom zavije desno v gozd. Pravi vzpon na Gorno se tu nad Potočnikovimi travniki šele začne. Prijetna gozdna pot /lovska steza/ vodi okrog pobočja Gorne do Slovensko - Avstrijske meje. Če pohodniki malo pred mejniki zavijejo desno, pridejo do lepe razgledne točke - Jelenova peč, od koder se spomladi, ko bukve še nimajo listja in jeseni, ko listje že odpade, vidi daleč naokrog: do Pliberškega polja, Brusnija, Hamunovega vrha, Šentanela, Mežice. Pri Avstrijski meji pot zavije levo – strmo v hrib in po nekaj skalnih serpentinah prispe na vrh. Ta je porasel z nizkim grmičevjem in travo. Z vrha je lep razgled na Peco, ki je kot na dlani, na Smrekovec, Jankovec, Uršljo goro in Svinjo planino. Vrača se po drugi, bolj položni poti, levo ob mejnikih z Avstrijo do Šteng. Na Štengah je spominsko znamenje borcem 2. svetovne vojne. Tu se križajo in stikajo poti in ceste iz Mežice, Črne in Helene ki vodijo proti Peci na Terčovo. S Šteng pelje gozdna pot nazaj proti Mežici. Spremlja planinske oznake in se iz gozda po smučišču - travniku spusti ob Golobovi hiši do kmetije Grauf. Pri kmetiji Grauf je ohranjena, okrog 100 let stara kašča, ki velja za najlepšo v tem delu Mežiške doline. Graufova domačija je prekrita s skodlami, po koroško - šiklni. Lep je tipičen lesen balkon - gank, ki je zgrajen iz tesanih brun, prav tako hiša. To je kmečki zaselek, zgradbe so postavljene v krogu in tvorijo krožno gorico. Značilno je tudi leseno korito, kjer se popotniki lahko odžejajo z dobro pitno vodo. Od Graufa se vračajo po isti poti kot pri vzponu.	3
POT NA LEŠE	Pot na Leše je primerna za vse pohodnike in ljubitelje rekreacije. Omogoča sprostitveni sprehod ali bolj intenzivno aktivnost, ki jo lahko obiskovalci priredijo svojim sposobnostim. Mnogi jo tudi pretečejo, najbolj pogumni pa jo prevozijo s kolesom. Gre za relativno nezahtevno pot, ki ponuja možnost sproščanja v naravi. Mnogi obiskovalci uživajo v panoramskih razgledih in svoj sprehod končajo na Platu.	1

[12] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

Tabela 37: Seznam tradicionalnih dogodkov in prireditev v Občini Mežica

PRIREDITEV	Kratek opis	Kraj izvajanja	Datum izvedbe	Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov[13]
MEŽIŠKO POLETJE	Zanimiv in pester program različnih kulturnih, glasbenih in gledaliških skupin in posameznikov. Program ponuja nekaj za vse starostne generacije.	različno v občini Mežica	maj, junij	4
BARBARIN SEJEM	Sejem poteka na čast bogati in pestri rudarski tradiciji kraja (kar 330 let so v Mežici kopali svinčevo in cinkovo rudo). Sv. Barbara, po kateri ima sejem tudi ime, pa je zavetnica rudarjev. Na sejmu s svojimi izdelki in ponudbo prevladujejo domačini.	Mežica	4.12., 5.12	3
VESELI DECEMBER	Večdnevni kulturno – umetniški program za vse generacije.	večinoma mesto Mežica	december	3
PUSTNI KARNEVAL	Parada skupinskih in posameznih pustnih mask.	Mežica	pustna sobota	2

[13] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

Šport v občini Mežica ne predstavlja pomembnejše gospodarske ali družbene panoge. Tradicija klubov in društev je skoraj nična in lokalno omejena, manjkajo tudi posamezniki, ki bi dosegli ali dosegali vidnejše uspehe na mednarodnem prizorišču. Če pa do uspehov že pride, so le – ti omejeni na lokalno raven. K takemu stanju veliko prispeva tudi dotrajana in povsem neustrezna infrastruktura. Razen nekaterih kolesarskih poti, ki so zgledno urejene in kažejo zametke bolj profesionalne turistične ponudbe, se Občina Mežica ne more pohvaliti s športno – turistično ponudbo.

Občina Črna na Koroškem

Občina Črna na koroškem se razprostira med 46°25' 2" in 46 °30' 45" SGŠ ter 14°40' 47" in 14°58' 15" VGD. Najnižja nadmorska višina znaša 51 4.77 m, najvišja 2123.83 m, povprečje znaša 1068.21 m. Občina meri 156 km^2 (155961134.217 m^2). Središče občine se nahaja 46° 27' 49" SGŠ in 14°50' 1" VGD, na nadmorski višini 782,9 m, približno 600 m JZ od sotočja Meže in Bistre. Upravno, politično in gospodarsko jedro občine se nahaja v mestu Črna na Koroškem. Črna na Koroškem (575 m n.v.) je slikovito, prijetno naselje v trikraki dolini ob reki Meži na desno in Javorskim potokom na levo, na križišču dveh cest - na levo proti Šoštanju in desno proti Koprivni. Domneva, da je bila Črna naseljena že v rimskem času, je resnično samo domneva, ki nima trdne opore. Črna se v virih prvič omenja leta 1137, kot navaja avstrijska umetnostno - zgodovinska topografija. Leta 1309 se v virih navaja župnik iz Črne, v poznejših navedbah pa najdemo podatke o kmetih, ki so tu živeli (1317, 1449, 1461). Iz leta 1620 so znani tudi prvi zapiski o fužinarstvu, ko se je v Črni naselil fužinar in rudar iz Labotske doline Melhior Puc; tja je dal prenesti tudi svoje koncesije za dve talilni peči. Že leta 1624 je rudnik in fužine prodal grofu H. L. Thurnu. To je verjetno tisti korak, ki je dolino Meže v poznejših stoletjih vse do danes zaznamoval z rudniki svinca in železarstvom. Nato je očitno tudi v Črni po letih uspešnega trgovanja s svincem v obdobju 1620 - 1634 nastopilo obdobje inflacije, ko se je svinec slabše prodajal. Iz leta 1644 je v koroškem deželnem muzeju v Celovcu ohranjen tudi prvi pisni vir, ki omenja rudarjenje v Črni, iz leta 1665 pa izvira listina, ki dovoljuje kopanje svinčenega sijajnika v Črni. V 17. in 18. stoletju je zato sledilo močno poseljevanje Črne in okolice. Rudarjenje svinčeve in cinkove rude je bilo tako zakoličeno za nadaljnjih 330 let. Rudarjenje je danes opuščeno, na "knapovške" čase pa spominjata turistični rudnik in muzej »Podzemlje Pece« v sosednji Mežici, kjer se lahko radovedni obiskovalec z jamskim vlakom odpravi po starih rudarskih sledeh. V centru vasi je na ogled tudi stalna etnološka zbirka, ki priča o bivalni kulturi Črnjanov in njihovem delu v preteklosti. Rudnik je odločilno vplival na podobo kraja, kot ga vidimo danes. Po zaprtju rudnika so prebivalci poskušali preživeti kot je le bilo možno. Kar nekaj se jih je zaposlilo v ostalih gospodarskih panogah, med katerimi turizem igra vedno vidnejšo vlogo. K temu nedvomno veliko prispevajo zelo uspešni športniki, ki s svojimi uspehi Črno na Koroškem jasno rišejo na slovenski in svetovni zemljevid. Imajo smučarski klub, ki je dal znana imena, kot so Mitja Kunc, Katjuša Pušnik, Ožbi Ošlak, danes tudi Tina Maze in Aleš Gorza ter Nataša Lačen. Šport ima v kraju dolgoletno tradicijo, še posebej zimski športi. Na črnjanskem smučišču (z dodatnim zasneževanjem in možnostjo nočne smuke) so začeli kariero danes svetovno znani smučarji, blizu vasi je speljana tudi tekaška proga, možno pa je tudi plezanje po zaledenelih slapovih. Vse pomembnejše postaja tudi alpinizem in športno plezanje v urejenih okoliških naravnih plezališčih in na umetni steni v hotelu. S takimi turističnimi potenciali se zdi, da mora Črna počistiti samo še z negativnimi posledicami, ki jih je prineslo rudarjenje v smislu degradacije okolja. Potem lahko Črna s pravim razvojem postane pomembno turistično središče ne samo na lokalnem, pač pa tudi višjem nivoju.

Tabela 38: Opis naravnih danosti in znamenitosti v Občini Črna na Koroškem

NARAVNE DANOSTI	Kratek opis	Dostopnost
NAJEVSKA LIPA	Najevska lipa je mati vseh slovenskih lip. Stara naj bi bila kar 780 let, njen obseg v prsni višini pa je 12,5 metra. Lipa je v sredini votla, na severni strani pa je gosto obraščena z mahovi in lišaji. Z južne strani je vhod v njeno notranjost. Izročilo trdi, da se je pri Najevnikovi kmetiji zaraslo skupaj dvanajst lip, zato je ta lipa tako velika in mogočna. Avgusta 1991 je bilo pri Najevski lipi prvo srečanje slovenskih državnikov, ki je postalo tradicionalna prireditev v juliju.	Peš ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
BOŽIČEV SLAP	Nedaleč od Božičeve kmetije nad Črno na Koroškem teče potoček, ki ustvarja kar visoko slapišče. V zgornjem delu je slapišče enopramensko, v spodnjem delu pa se razprši na drobne ‚laske'. Slapišče je lahko dostopno in izlet do sem je primeren za vsakogar. Slapišče je vodnato pomladi ter jeseni, poleti pa od potoka ostane le vlažna stena.	Peš ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
REZMANOV SLAP	Rezmanov slap je najlepši na Koroškem. Ni ravno med visokimi slapovi - visok je le 9 m, vendar je doživetje padajoče vode izredno intenzivno. Čeprav se slap skriva le 200 m od ceste, je zaradi brezpotja ter spolzkega terena žal težje dostopen. Enkratno bi bilo, če bi se skozi grapo uredila stezica - tako bi lahko slap postal prava znamenitost v okolici Črne na Koroškem.	Peš. Z avtomobilom do primernega parkirišča v okolici.
HELENSKI POTOK	Helenski potok izvira pod Stoparjevim vrhom (1027 m), teče pod Sv. Heleno in rudnikom Helena ter si v spodnjem toku kot levi pritok reke Meže utira pot v soteski pod Navrškim vrhom (1001 m). V približno 3 km dolgem toku naredi 300 m višinske razlike. Razen manjših šumov ne ustvarja pravih slapov. Najvišji je dobre 3 m visok šum, ki pa je zaradi slikovitosti dovolj zanimiv za ogled.	Peš ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
KRAJINSKI PARK TOPLA	Topla je čudovita alpska dolina pod južnimi stenami Pece. Zaradi svojih izjemnih naravnih lepot je zaščitena. Posebnost živalstva te lepe doline so alpski zajec, alpski jereb ali belka, ruševec, divji petelin in gozdni jereb. V gostih gozdovih gnezdijo tudi nekatere ujede, v čistih vodah potoka Topla pa živijo postrv potočnica, rak koščak in potočne školjke, ki so zaradi svoje ekološke funkcije zavarovane živalske vrste.	Peš ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
PECA	Peca je najvzhodnejši dvatisočak v Sloveniji. Dokaj obsežno goro na južni strani omejujeta dolini Tople in Meže, na severu pa se dviga nad Podjuno. Njeno vršno zgradbo sestavlja več vrhov. Najvišji vrh, 2.126 m visoka Kordeževa glava (nemško Kordeschkopf) leži v njenem južnem delu, je planotasta, porasla pretežno s travo in nizkim rušjem.	Srednje zahteven do zahteven pristop peš

Tabela 39: Opis kulturno - zgodovinskih znamenitosti v Občini Črna na Koroškem

KULTURNE IN ZGODOVINSKE ZNAMENITOSTI	Kratek opis	Dostopnost
FORMA VIVA	Polnoplastična, ulita krogla, ki danes stoji v Črni, je bila najbolj ambiciozna rešitev v nizu Rotarjevega raziskovanja sferičnih geometrijskih teles z razprtim, počenim jedrom. Večino skulptur je dotlej realiziral v bronu, manj pa v kamnu, le - to na ravenski Formi vivi pa je izdelal v jeklu in izkoristil surovo teksturo materiala, ki z leti z rjavenjem le pridobiva v slikovitosti izraza. Za izjemni opus modernističnega kiparskega snovanja v šestdesetih in s krono v delu na Ravnah, je Rotar leta 1971 prijel državno nagrado Prešernovega sklada.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
VOTLINA KRALJA MATJAŽA	Od leta 1928 je na Mali Peci planinski dom (1665 m), ob njem pa kapelica sv. Cirila in Metoda. V neposredni bližini planinskega doma je votlina kralja Matjaža. To je deloma tudi umetno izdolben rov z votlino, v kateri je kip legendarnega kralja Matjaža. Votlina je znamenita kulturno pričevalna znamenitost.	Srednje zahteven pristop peš
PLEČNIKOV SPOMENIK	Spomenik v središču Črne na Koroškem je posvečen vsem padlim Črnjanom v I. in II. svetovni vojni in je delo največjega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika. Otvoritev spomenika je bila 31. avgusta 1952.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom ali avtobusom
RUDARSKI MUZEJ ČRNA	Tradicijo in podobo rudarskega kraja izrisuje muzej, domiselno postavljen v skalo sredi trga. V več kot 330 letih rudarjenja v teh krajih so rudarji izkopali 800 km rovov. Rudišca se raztezajo na 64 km2. Izkopali so okrog 19 milijonov ton rude in pridobili 1 milijon ton svinca in 1 milijon ton cinka.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom ali avtobusom

Tabela 40: Opis arhitekturno - etnoloških znamenitosti v Občini Črna na Koroškem

ARHITEKTURNO ETNOLOŠKE ZNAMENITOSTI	Kratek opis	Dostopnost
KMETIJE IN KAŠČE v Topli	Celoten zaselek objema visoke, mogočne in osamele kmetije Burjak, Florin, Kordež, Fajmut in Končnik, ki jih z vseh strani obdajajo obsežni, gosti smrekovi in macesnovi gozdovi. Izredno velike in mogočne kmetije v Topli so pravzaprav kar majhni zaselki; etnologi jih imenujejo »celki«. Vse domačije odlikuje izredna arhitektura domačij in kašč. Zanje je značilna tradicionalna lesena in kamnita gradnja ter enodelna skodelna kritina streh. Vse domačije so izraziti primerki kmečke alpske arhitekture s sledmi dimničnega izročila iz obdobja 16. do 19. stoletja.	Lahek pristop (relativno dolg) peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
ETNOLOŠKA ZBIRKA ČRNA	V prostorih bivše pošte je urejena Etnološka zbirka, ki z eksponati iz 19. in prve polovice 20. stoletja priča o življenju, delu in bivalni kulturi prebivalcev Črne in okoliških kmetij.	Lahek pristop peš iz vseh smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom

Tabela 41: Opis sakralnih znamenitosti v Občini Črna na Koroškem

SAKRALNE ZNAMENITOSTI	Kratek opis	Ocena trenutne uporabe v turistične namene[14]
CERKEV SV. OŽBOLTA v Črni	Župnija Črna se prvič omenja leta 1137 kot podružnica Šmihela pri Pliberku. Kar 326 let, od leta 1461 do leta 1787, je pripadala ljubljanski škofiji. Samostojna župnija je postala leta 1616. Župnijska cerkev stoji v središču Črne in je posvečena sv. Ožboltu, zavetniku koscev, živine in proti kugi. Je primer enovito zasnovane neoromanske arhitekture, sedanjo podobo pa je dobila leta 1885, ko je bila po požaru obnovljena in posvečena. Poleg glavnega oltarja s podobo sv. Ožbolta, kralja s krono, žezlom in ptico v roki sta v cerkvi še dva stranska oltarja (Marijin in Križev). Lepo stropno poslikavo krasijo freske z upodobitvami svetnikov. Vitraži ob glavnem oltarju nosijo podobe sv. Srca Jezusovega in Marijinega.	3
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. HELENE	Podružnična cerkev sv. Helene zavetnice rudnikov, zakladnikov, žebljarjev ter priprošnica proti streli in nevarnosti ognja v Podpeci, je preprosta v gotskem slogu zgrajena cerkvica na višini 1026 m. Posvečena je bila leta 1477, leta 1986 je bila temeljito obnovljena.	3
CERKEV SV. JAKOBA v Koprivni	Gotska župnijska cerkev sv. Jakoba starejšega, zavetnika delavcev, romarjev in vojakov ter priprošnika za vreme in poljske pridelke, je bila domnevno pozidana v 13. ali 14. stoletju. Predstavlja enkraten krajinski spomenik, ki stoji nad dolino reke Meže na višini 1073 m. Zaradi svoje posebne lege je kljub zalo razgibani gorati pokrajini vidna iz vseh okoliških dolin, sporočilo njenih treh bronastih zvonov pa seže tudi do najbolj oddaljenih domačij. Poleg glavnega oltarja sv. Jakoba, upodobljenega s popotno palico in školjko, sta v cerkvi dva stranska oltarja Materi Božji in oltar sv. Petra. Posebnost je strop poslikan z motivi rožnega venca in človekovih poslednjih reči s starinskimi podnapisi. Tako kot zunanjost in notranjost cerkve, sta bili leta 1986 lepo obnovljeni tudi kapelici s kipoma sv. Jurija in sv. Martina ob vhodu na pokopališče.	3
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. ANE	Na strmem pobočju jelenovega vrha na višini 1221 m, v bližini meje z Avstrijo, stoji podružnična cerkev sv. Ane. Svetnica je priprošnica za srečen zakon, porod in za obdarjenost z otroki ter zavetnica proti neurju. Gotska cerkev sv. Ane z oltarjem Črne Marije je grajena zelo preprosto, veliko pa prispeva k enotni podobi lepe Koprivske pokrajine. Domačija Jelen ob cerkvi, je izjemno lepa kmetija in je kot celota enkraten narodopisni spomenik.	3

[14] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja v turistične namene, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja v turistične namene

Tabela 42: Opis turističnih kmetij in planinskih koč v Občini Črna na Koroškem

TURISTIČNE KMETIJE IN PLANINSKE KOČE	Kratek opis	Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov[15]	Dostopnost
TURISTIČNA KMETIJA PLAZNIK	Gre bolj za izletniško kmetijo, kjer obiskovalcem postrežejo s pristnimi koroškimi dobrotami: rženim kruhom, koroškim kosilom, narezkom s skuto in še kakšno dobroto, ki naj ostane kulinarično presenečenje. V okolici kmetije so številne sprehajalne poti na katerih se uživa v neokrnjeni naravi, minute za rekreacijo pa se lahko na športnem igrišču kmetije podaljšajo v ure.	1	Z avtomobilom ali peš, možno tudi s kolesom
KOČA NA PIKOVEM	Koča stoji na razglednem hribčku zraven cerkvice sv. Helene na hribovitem območju, ki se razprostira vzhodno od Pece do reke Meže. Okolica, kjer stoji koča, ima ime po bližnjem kmetu Piku, spada pa v območje obsežnega hribovitega naselja Podpeca, ljudsko ime Helena. V dveh gostinskih prostorih je 50 sedežev, točilni pult; pri mizah pred kočo je 200 sedežev; v eni sobi so 4 postelje; WC, umivalnica s toplo in mrzlo vodo; gostinska prostora ogrevajo s pečjo, tekoča voda, elektrika, telefon.	3	Lahek pristop (relativno dolg) peš iz različnih smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
DOM NA PECI	Dom stoji na jasi tik pod vrhom na vzhodni strani Male Pece (1731 m). V dveh gostinskih prostorih je 80 sedežev, točilni pult; pri mizah pred domom je 60 sedežev; v 18 sobah je 81 postelj, na skupnem ležišču pa 19 ležišč; WC, umivalnice s toplo in mrzlo vodo v pritličju in nadstropju; gostinska prostora ogrevajo s pečmi; tekoča voda, elektrika, telefon; tovorna žičnica. V Mladinskem domu je 8 ležišč; postrežejo s toplimi in mrzlimi napitki; večje skupine se morajo za nastanitev predhodno dogovoriti.	3	Lahek pristop (relativno dolg) peš iz različnih smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom
DOM NA SMREKOVCU	Dom stoji ob robu planine Roma na južnem pobočju Smrekovca. Prvo kočo je zgradila Šaleška podružnica SPD v Šoštanju in jo odprla 3. septembra 1933. Partizani so jo 12. avgusta 1942 požgali. Leta 1949 je prevzelo pogorišče PD Črna na Koroškem, ki je zgradilo in 30. septembra 1951 odprlo novo postojanko. V letih 1958 do 1962 so postavili 3 počitniške hišice. Leta 1976 so kočo povečali in obnovili; ob otvoritvi 26. junija 1977, so jo preimenovali v Dom na Smrekovcu. Leta 1983 so dom priključili na električni daljnovod iz Šoštanja. Dom je odprt od začetka maja do konca oktobra, v drugih mesecih pa ob sobotah, nedeljah in praznikih. Za večje skupine ga po dogovoru odprejo tudi ob drugih dnevih. V dveh gostinskih prostorih je 60 sedežev, točilni pult; v 8 sobah je 36 postelj, na skupnem ležišču pa 20 ležišč; v počitniških hišicah je 13 postelj; WC, umivalnica	3	Lahek pristop (relativno dolg) peš iz različnih smeri ali z avtomobilom, lahko tudi s kolesom

[15] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

	s toplo in mrzlo vodo v domu; gostinska prostora ogrevajo s pečmi; tekoča voda, elektrika.		

Ponudbo turističnih kmetij in kulinaričnih specialitet ter nastanitvenih možnosti dopolnjujejo še apartma Kralja Matjaža, apartma Maček, gostišče pri Mojci in gostišče pri Matjažu.

Tabela 43: Seznam tradicionalnih dogodkov in prireditev v Občini Črna na Koroškem

PRIREDITEV	**Kratek opis**	**Kraj izvajanja**	**Datum izvedbe**	**Ocena trenutnega izkoriščanja turističnih potencialov**[16]
SREČANJE DRŽAVNIKOV POD NAJEVSKO LIPO	Tradicionalno srečanje državnikov Slovenije pri materi vseh slovenskih lip na Ludranskem vrhu nad Črno na Koroškem	Črna na Koroškem	julij	4
GRADOVI KRALJA MATJAŽA	Vsakoletno tekmovanje ekip v gradnji snežnih gradov, ki poteka v Podpeci nad Črno na Koroškem, popestreno s številnimi spremljajočimi zabavnimi prireditvami.	Podpeca	zadnji teden v januarju	4
TURISTIČNI TEDEN	Ena izmed prireditev z najdaljšo tradicijo v Sloveniji z velikim številom kulturnih, zabavnih, športnih in drugih prireditev.	Črna na Koroškem	avgust	3

[16] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

Tabela 44: Seznam športne infrastrukture v Občini Črna na Koroškem

OBJEKT	Kratek opis	Kapaciteta	Povprečno število dni rabe na leto [17]
SMUČARSKI CENTER Črna na Koroškem	Prav v središču Črne na Koroškem je smučišče, primerno za rekreacijsko in tekmovalno smučanje, pa tudi za treninge slaloma in veleslaloma za vse kategorije smučarjev. Smučarski delavci zagotavljajo 90 smučarskih dni letno, če je snega premalo, pa si pomagajo z dodatnim zasneževanjem. Dolžina smučarskih prog je približno 3 kilometre, obsegajo pa 15 ha površin. V neposredni bližini sta 3,5 km in 10 km dolgi tekaški progi.	vlečnica: 626 smučarjev na uro	90
KOLESARSKE POTI	Občina Črna na Koroškem se lahko pohvali s prvim gorskim kolesarskim parkom v Sloveniji. Poti se dvigujejo po eni dolini in se spuščajo po sosednji. Poimenovane so po živalih iz okolice: Ježev krog, Veveričin krog, Zajčev krog, Lisjakov krog, Risov krog, Petelinov krog, Jazbečev krog, Jelenov krog, Gamsov krog in Medvedov krog. Teh poti je 10 v skupni dolžini 350 km. Poti vodijo iz doline do najvišjih možnih točk pod vrhovi v okolici. Poti z gorskimi vzponi so 4, v skupni dolžini 63 kilometrov in skupnega vzpona 4.100 višinskih metrov.		celo leto

Športna zveza Črna na Koroškem združuje športna društva in klube, tako tekmovalne kot rekreativne. Občani in tuji obiskovalci se lahko organizirano ukvarjajo z alpskim smučanjem, smučarskimi teki, nogometom, odbojko, kegljanjem, šahom, konjeništvom, karatejem, planinstvom, alpinizmom, pa tudi s tenisom, odbojko na mivki, malim nogometom, hokejem na rolerjih, zimskim kegljanjem in rekreativno z ostalimi športi. Omeniti je treba še nogometni stadion, v sklopu katerega sta tudi dve tenis igrišči in pa igrišče za odbojko na mivki. Naredili so še asfaltno igrišče na Pristavi, ki je omogočilo športno udejstvovanje številnim otrokom in mladini.

[17] 1 – zelo nizka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov, 5 – zelo visoka stopnja izkoriščanja turističnih potencialov

I.1.1 I.3.2. Statistični kazalci

Prenočitvene zmogljivosti

Za turiste je pomembno, da imajo kraji, ki jih obiščejo dobro urejene prenočitvene oziroma bivalne zmogljivosti. Poleg stroškov so pomembni še varnost, udobje / higienske razmere in lokacija določenega objekta, kjer turist biva. Omenjene so že bile slabe prenočitvene zmogljivosti in nastanitvene kapacitete na območju Mežiške doline. Število turistični sob se med leti 2004 in 2007 ni bistveno spremenilo. Stanje se je bistveno spremenilo v letu 2008, ko je število turističnih sob upadlo na 66. Stanje gre pripisati strožjim mednarodnim in slovenskim predpisom. Poleg tega pa je bilo veliko začasnih turističnih sob opuščenih. Predvsem v občini Prevalje, kjer bilo v letu 2008 na voljo samo 5 turističnih sob. Vsekakor pa je potrebno upoštevati, da se v daljšem časovnem obdobju lahko spremenijo klasifikacije in posledično ne zajamejo istih subjektov. Podatki zaradi tega niso primerljivi. Večkrat se tudi zgodi, da za kakšno od štirih občin podatki niso bili posredovani in zaradi tega niso vključeni v statistični prikaz. Nenazadnje je treba opozoriti, da vsi, ki se ukvarjajo s turizmom, svoje dejavnosti ne registrirajo kot turistično panogo in tudi zaradi tega podatki niso popolni. Leta 2009 se je število turističnih sob nekoliko povečalo in sicer iz 66 na 91, prav tako se je število ležišč iz 287 povečalo na 391.

Grafikon 12: Prenočitvene zmogljivosti v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem med leti 2004 - 2009

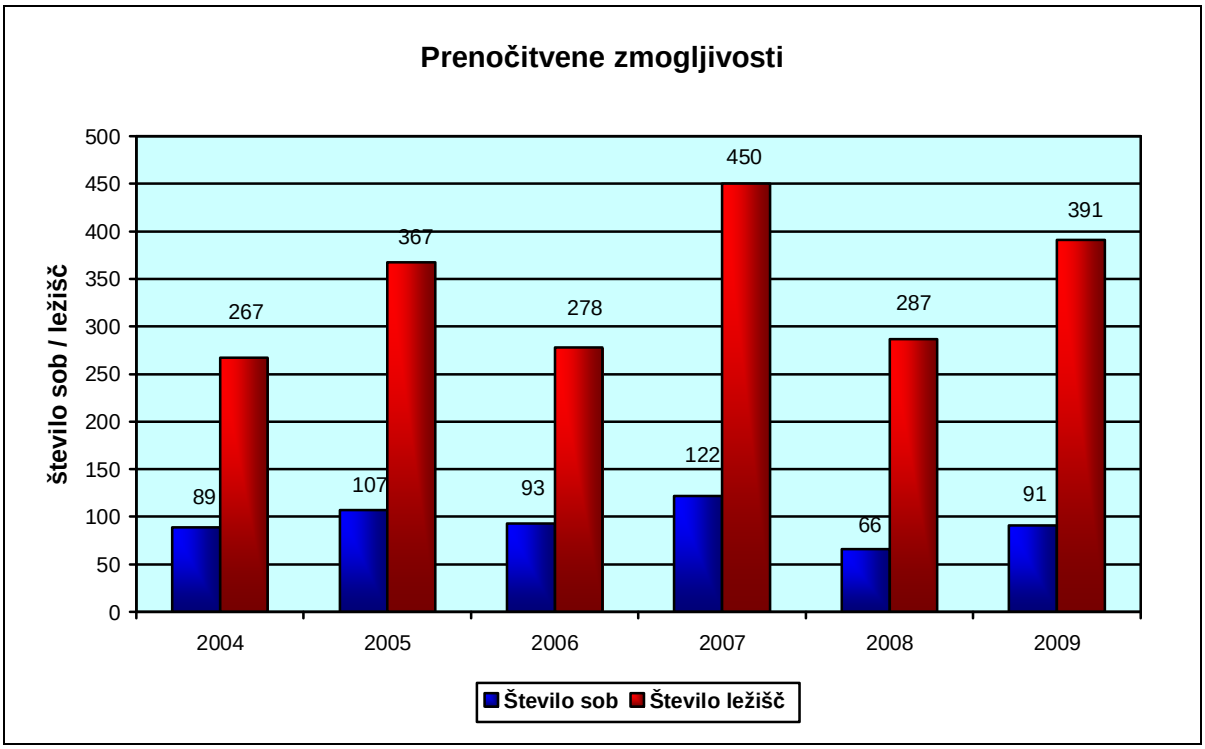

Vir: SURS, 2010

Delež domačih/tujih gostov

Tudi pri vseh naslednjih statističnih kategorijah je potrebno biti pazljiv na zgoraj omenjene pomanjkljivosti pri objavljanju statističnih podatkov. Za območje Mežiške doline je že od leta 2005 značilno, da ga obišče več tujih, kot domačih gostov. Slednji so bili v večini zadnjič leta 2004, ko jih je bilo 1542. Tega leta je Mežiško dolino obiskalo 1316 tujih gostov. Potem pa se je situacija obrnila in vse od leta 2005 naprej imajo tuji gostje okoli 55% delež. Število gostov je v letu 2008 močno upadlo in je bilo celo nižje kot leta 2004. Pred letom 2008 je število

gostov, razen manjših izjem, naraščalo. Povsem drugačno je stanje glede števila prenočitev. Tudi tukaj so tuji gostje v večini, a je njihov delež bolj izrazit. Leta 2004 je bilo zadnjič, da so domači gostje ustvarili več nočitev kot tujci. Ustvarili so namreč 56,5% vseh nočitev. V letih 2005, 2006 in 2006 je bil delež nočitev domačih turistov v Mežiški dolini nižji in sicer okoli 44%, 46% in 51%. Ko se je po treh letih naraščanja zazdelo, da bodo doseženi rezultati iz leta 2004, se je zgodilo leto 2008, ko je bil zabeležen občuten padec pri številu nočitev med domačimi turisti, ki se je glede na predhodno leto več kot prepolovilo. Leta 2008 so domači gostje ustvarili samo 33% nočitev. Takšen podatek je lahko zelo zaskrbljujoč, če imamo v mislih dejstvo, da Slovenija v težkih gospodarskih časih in obdobju recesije, pri načrtovanju okrevanja oz. nadaljnjega razvoja turizma stavi predvsem na domače turiste. Kljub zelo pomembni vlogi, ki jo imajo turisti iz drugih držav, se ne sme zanemarjati vloge domačih turistov. Kot ciljna skupina je tipičen turist 21. stoletja že davno prešel razslojevanje na domače in tuje, ki v večini primerov obstaja samo še v statističnih kategorijah. Proces globalizacije in tehnološki napredek sta omogočila, da se turisti zdaj delijo na druge skupine. Predvsem so v ospredju njihove zahteve in pričakovanja. Ciljati je potrebno na turista kot takega in podlagi njegovih želja sestaviti primerno ponudbo. V nasprotnem primeru turisti nehajo obiskovati določeno lokacijo. Posledično je bilo v Mežiški dolini leta 2008 občutno manjše tudi skupno število nočitev, vendar se je tako število gostov kot število nočitev že naslednje leto zopet povečalo. Delež nočitev tujih gostov je tako bolj ali manj konstanten in ne prihaja do bistvenih odstopanj. Lahko pa poudarimo da konstantno narašča.

Tabela 45: Število gostov in nočitve v letih od 2004 do 2009 na območju Mežiške doline

Mežiška dolina / leta	Število gostov skupaj	Število nočitev skupaj	Indeks rasti števila gostov	Indeks rasti števila nočitev	Povprečna doba bivanja / število noči
2004	2858	8619	*	*	2,2
2005	2974	8919	104,06	103,48	1,9
2006	2619	8944	88,06	100,28	2,0
2007	3224	9104	123,10	101,79	2,0
2008	2729	6828	84,65	75,00	2,1
2009	3732	9857	136,75	144,36	/

Vir: SURS, 2010

Grafikon 13: Prihodi domačih in tujih turistov v Občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem med leti 2004 - 2009

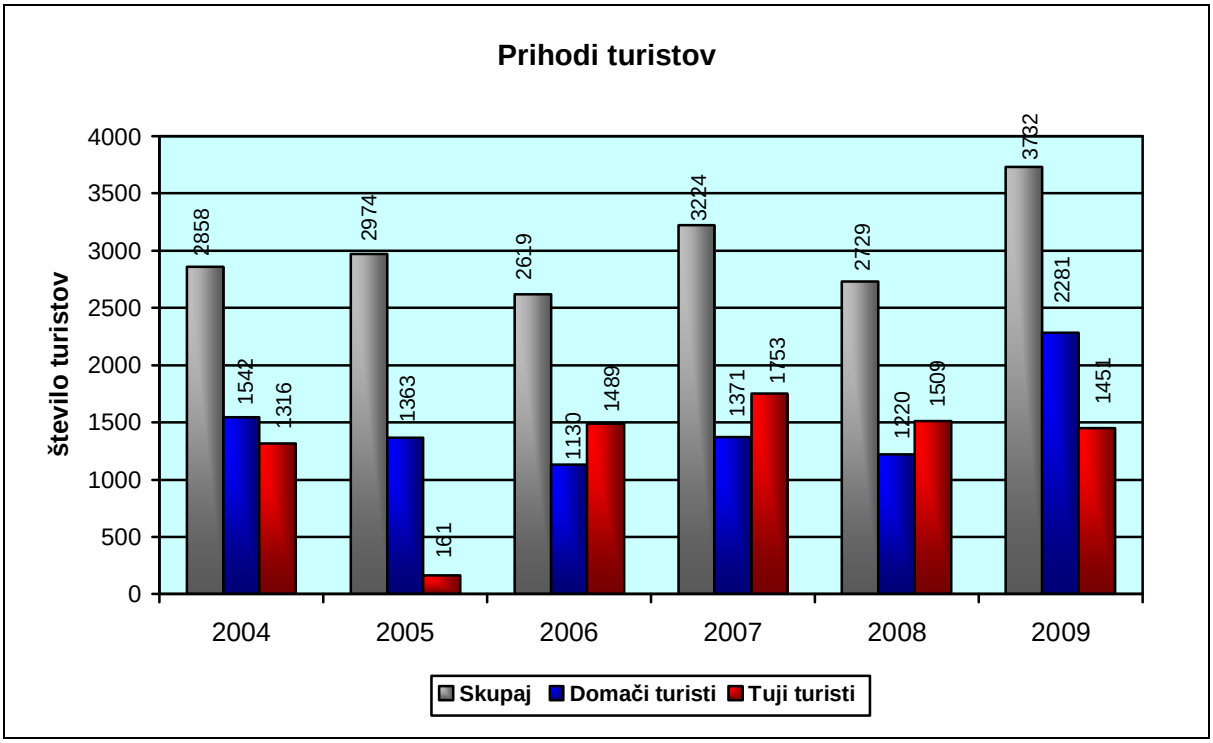

Vir: SURS, 2010

Grafikon 14: Število prenočitev domačih in tujih turistov v Občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem med leti 2004 - 2009

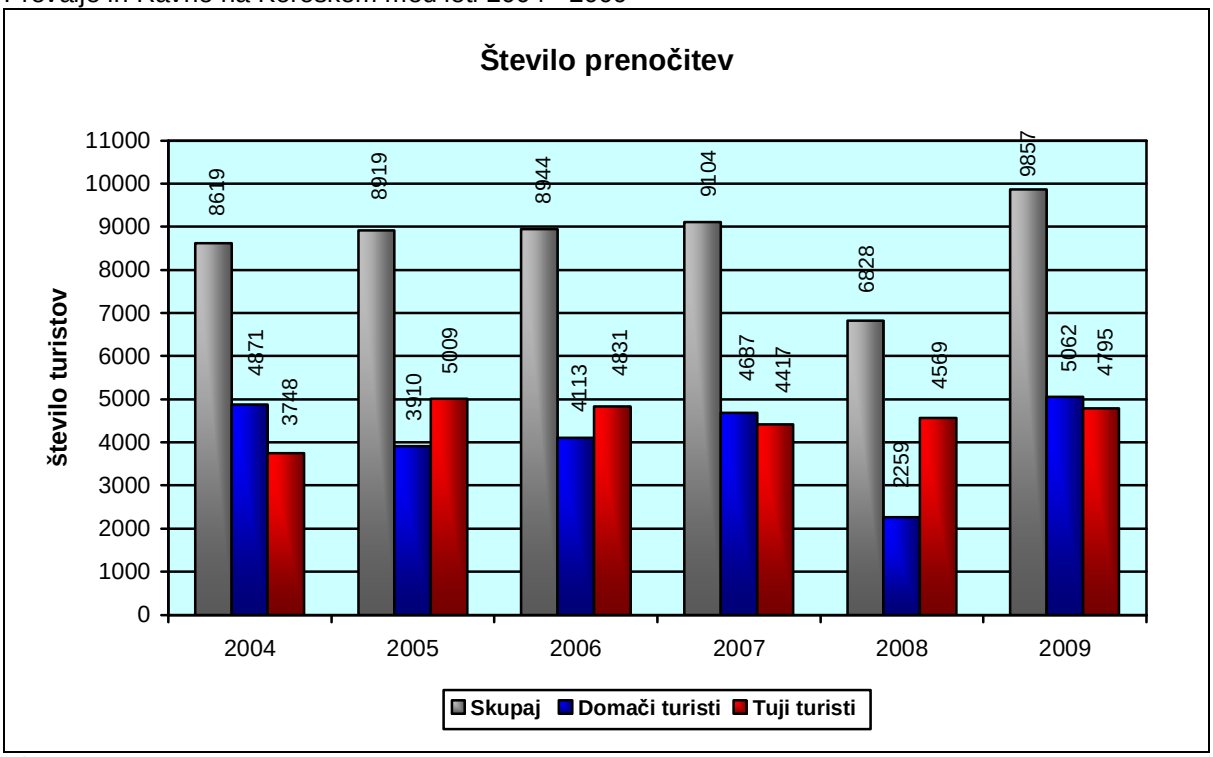

Vir: SURS, 2010

Obiskanost – dnevni izletniški gostje

Obisk dnevnih izletniških gostov je zelo težko merljiv. Zaradi potencialov, ki omogočajo dnevne turistične aktivnosti domačih in tujih obiskovalcev, je že sedaj pripravljenih veliko turističnih ponudb med katere štejemo tematske sprehajalne poti, kolesarske poti, gostinsko ponudbo, naravne znamenitosti in druge. V kolikor se takšni obiskovalci ne oglasijo v kakšnih turističnih centrih (TIC) ali kakšnih podobnih institucijah, kjer bi iskali informacije, se ponavadi ne vpišejo v statistiko. Zato imamo za določena območja ali turistično ponudbo zgolj ocene, ki temeljijo na tistih, ki informacije poiščejo.

Ciljni segmenti gostov

Pri odločitvi za preživljanje prostega časa v turistični destinaciji Mežiška dolina prevladujejo naslednji motivi:

- možnost za sprostitev in počitek
- lokalna kulinarika
- osebna varnost med bivanjem
- cene
- gostoljubnost domačega prebivalstva
- ponudba kulturnih prireditev
- prvovrstni hoteli
- privlačne vasi in zanimivo podeželsko življenje
- neokrnjena narava in zavarovana območja narave
- možnost za ogled muzejev, galerij in razstav
- podnebne razmere in ugodno vreme
- primernost za družinske počitnice
- možnost nakupov tradicionalnih izdelkov

Iskalci sprostitve, kulinaričnih specialitet in kulturno – etnološki navdušenci so med najpomembnejšimi segmenti turistov v Mežiški dolini. Pomembni so tudi tisti, ki želijo počitnice preživeti nekoliko bolj aktivno v krogu družine. V zimskem času so v ospredju predvsem smučišča, v poletnem pa pohodništvo in gorništvo ter kolesarstvo. Zelo pomembno je, da turisti velikokrat iščejo povezavo med različnimi ponudbami, da popestrijo svoje preživljanje prostega časa. Družinski izlet je lahko celodnevni pohod z vmesnimi postanki na turističnih kmetijah, kjer obiskovalci spoznavajo podeželsko življenje, kulinarične specialitete in tipično floro in favno določenega območja. Paziti je potrebno, da se določena kulturna krajina ohranja v nekih tradicionalnih okvirih. Turisti, ki bi prednostno iskali zabave (diskoteke, igralnice, zabaviščni parki) so na območju zaenkrat manj pomembni. Vsako grobo poseganje v naravo s postavljanjem turističnih objektov, ki ne upoštevajo zahtev okolja, je lahko usodno. Ni namreč nujno, da bodo turisti določeno lokacijo začeli obiskovati samo zaradi infrastrukture. Po drugi strani pa se lahko začenja izgubljat delež tistih, ki so se večkrat vračali v isti kraj.

Anketa o tujih turistih v Republiki Sloveniji v poletni sezoni 2006, ki jo je izvedel SURS, kaže segmentiranost tujih gostov v »drugih turističnih krajih« iz različnih vidikov. Ker se Mežiška dolina uvršča v kategorijo »drugih turistični« ali celo »drugih krajev« lahko rezultate navedene ankete uporabimo za prikaz strukture in značilnosti ciljnih segmentov gostov, predvsem tujih, v turistični destinaciji Mežiška dolina.

Starostna struktura gostov, kaže, da je bilo 50,1% turistov starih od 25-44 let, 37,1% od 45-64 let, slabih 9% od 15-24 let, 3,9% je bilo starejših od 65 let. Večina turistov pride s partnerjem ali prijatelji, zelo veliko je tudi tistih, ki pridejo sami. Nekoliko drugače pri tistih turistih, ki ustvarjajo nočitve. Tukaj je velika večina takšnih, ki pridejo s partnerjem. Delež individualnih turistov je relativno visok in dosega dobrih 30%. Rezultat je verjetno posledica dejstva, da je na območju veliko turistične ponudbe za enodnevne aktivnosti, ki so velikokrat

vezane na rekreacijo in šport. Poleg tega gre tudi za obiskovanje družin in znancev ob prazničnih dnevih. Veliko je tudi takšnih, ki kraje v Mežiški dolini obiščejo iz poslovnih razlogov.

Kar 88% vseh turistov se za obisk Mežiške doline odloči brez pomoči potovalne ali turistične agencije. To je lahko po eni strani dobro, ker obiskovalcu pušča svobodo pri načrtovanju aktivnosti med obiskom. Po drugi strani pa vse skupaj kaže na slabo prepoznavnost turistične destinacije Mežiške doline pri turističnih agencijah. Poleg tega bi lahko agencije bolje organizirale počitnice in jih ponudile kot različne pakete. 44% je takih, ki turistično destinacijo Mežiška dolina obiščejo po priporočilu sorodnikov ali prijateljev, 38% pa je tistih, ki obiskujejo zaradi lastnih izkušenj.

Izdatki turistov

Raziskave kažejo, da v Sloveniji turisti v povprečju porabijo okoli 150 € dnevno. Odstopanja so po posameznih kategorijah turistov precejšnja. Že dolga leta za najbolj zapravljive veljajo turisti iz Italije. Sledijo jim Hrvatje, Avstrijci in Nemci. Italijani so v večini tudi takrat, ko gre za velika dnevna zapravljanja in stroški narastejo preko 200 € na dan. Nemci in Avstrijci pa veliko raje porabijo denar za manjše, mnogi bi rekli tudi bolj premišljene nakupe. Za leto 2009 je bilo značilno, da so vsi turisti trošili manj, spreminjajo pa se tudi nakupovalne in turistične navade. Vedno več je t.i. odločitev v »zadnjem trenutku«, zmanjšuje se število krajših potovanj preko leta, nekoliko daljši pa postaja glavni dopust v letu. Slovenski turizem je v letu 2009 ustvaril ničelno rast, za leto 2010 pa se pričakuje podoben trend.

I.4. Analiza konkurence - turistična ponudba v bližnji okolici

Hiter pregled turistične ponudbe v okolici Mežiške doline potrdi domnevo, da se tudi tam srečujejo z istimi prednostmi, podobnimi potenciali in identičnimi problemi pri razvoju turistične panoge. Prav gotovo povsod najdemo neizkoriščene turistične potenciale od neokrnjene narave do arhitekturno – etnoloških posebnostih. Ponekod je turistična ponudba dobro zasnovana, ima vizijo in ciljem, ki jim sledi. Skrbijo za skladen, sonaraven razvoj in se skušajo po najboljših močeh prilagajati svetovnim turističnim trendom. Treba je poudariti, da so nekatera območja bolj, druga manj prizadeta zaradi stanja v gospodarstvu in prav zaradi tega transformacija oziroma prestrukturiranje v različni okoljih poteka različno. Zdi se, da je vsem skupno pomanjkanje denarja in jasno zastavljenih ciljev. Ni prave integralne vizije, ki bi območje povezalo znotraj in vzpostavilo temelje za povezovanje navzven. Potrebno bo spremeniti tudi miselnost, ki je v veliko primerih glavna ovira začetka ali nadaljnjega razvoja. Ob togosti nekaterih administrativnih aparatov, neustrezni infrastrukturi in nepripravljenosti na novosti se zdi, da bodo turistični potenciali tudi v prihodnje ostali neizkoriščeni. Kot rečeno, obstajajo svetle izjeme, ki pa so žal preveč osamljeni primeri in kot taki po mnenju poznavalcev, v veliki nevarnosti glede prihodnjega razvoja. Zdaj, ko se je Slovenija že popolnoma uveljavila v mednarodnih organizacijah in v nekaterih igra vidno vlogo, je čas, da tudi pri razvoju turizma naredi korak naprej. Predvsem je treba odmisliti občutke omejenosti, nadaljevati tam, kjer so uspešno že začeli in z dobrimi vizijami začeti dosledno tam, kjer turistični potenciali čakajo, da se jih izkoristi.

I.4.1. Dravska dolina

Južno od reke Drave se nahaja Pohorje, ki se na severu prevesi v 50 km dolgo Dravsko dolino. Dravska dolina povezuje Panonsko kotlino in alpski svet. Radlje ob Dravi (371 m.n.v.) so nastale v širšem delu Dravske doline v Muško-Radeljski kotlini na višjem robu širokega

Radeljskega polja. Radeljsko polje je največja rečno-ledeniška nasipina v Dravski dolini, ki je že nekdaj omogočala razvoj kmetijstva navkljub neugodnemu podnebju. V preteklosti so geografi območje, kjer ležijo Radlje, prištevali k Pohorskemu Podravju. Novejša regionalizacija Slovenije pa to območje uvršča v pokrajino Pohorje, Strojna in Kozjak. Na jugozahodu jo omejujejo Vzhodne Karavanke, na jugu Konjiško hribovje, na jugovzhodu Dravinjske gorice, na vzhodu Dravska ravan, na severovzhodu Slovenske gorice in na severu meja s sosednjo Avstrijo. Osrednja enota pokrajine je reka Drava, njen največji vodotok, ki teče v smeri od zahoda proti vzhodu.

Za turistična točko lahko smatramo Dravsko dolino s svojimi naselji samo po sebi. Na začetku doline stoji grad Pukštajn, dolina pa se nato razširi pri vasi Trbonje. Na širokih terasah na severnem bregu ležita kraja Muta in Radlje ob Dravi, ki sta tržne pravice, prav tako kot Vuzenica, dobila že v srednjem veku. Na griču nad Radljami stoje razvaline Starega gradu, v trgu pa je nekoč deloval tudi dominikanski samostan. Hidroelektrarne so zgrajene pri Dravogradu, nad Vuzenico in pod Vuhredom.

Mesta, ki so omenjena, se lahko pohvalijo s svojimi arhitekturnimi in drugimi kulturnimi znamenitostmi. Ogleda vredni so okoliški sakralni objekti. Prava posebnost je rotunda na Muti. Vsi tisti, ki se potepajo po okoliških pohodnih in kolesarskih poteh pa se lahko okrepčajo v gostinskih lokalih ali na turističnih kmetijah. Postrežejo z lokalnimi specialitetami, veliko jih pripravijo po domačih receptih.

Na območju je nekaj tradicionalnih dogodkov, ki pa so v večini primerov lokalnega pomena in ne privabijo širših množic. Rekli bi lahko, da tudi na območju turistične destinacije Dravska dolina primanjkuje integralnih celovite in razpoznavne turistične ponudbe. Ni institucij, ki bi oglaševanje spravili na višjo raven. Manjka jasno zastavljenih ciljev in ni sredstev, ki bi zagotavljalo uresničevanje. Zdajšnja turistična in prometna infrastruktura pa ne moreta zagotavljati večjega števila gostov.

Izjema, ki jo je potrebno izpostaviti je splavarjenje na reki Dravi. Nudijo različne programe, sprejmejo lahko do 110 gostov na splav. Ponudba sestoji iz prijetnega potovanja, pogostitve in prikaza tradicionalnih »flosarskih« običajev. Animacijski program na samem splavu poskrbi tudi za najmlajše udeležence. Organizirati je možno tudi večdnevne izlete z vmesnimi postanki in ogledi okoliških krajev.

Tabela 46: Prihodi in nočitve turistov v Občinah Dravograd, Muta in Radlje ob Dravi leta 2009

	2009		
	Dravograd	**Muta**	**Radlje ob Dravi**
prihodi turistov	2440	147	947
nočitve turistov	6001	155	3406

Vir: SURS, 2010

Primer dobre prakse

Kot primer dobre prakse trženja turizma v Dravski dolini lahko vsekakor navedemo že omenjeno ponudbo splavarjenja po reki Dravi. Začnemo lahko z dejstvom, da imajo na spletu zelo dobro oblikovano stran, ki vsakemu obiskovalcu že na začetku postreže z osnovnimi kontaktnimi podatki in krajšim uvodnim nagovorom. Na voljo pa je tudi krajši video posnetek. Stran je bila do konca leta 2009 obiskana skoraj 160 000 krat. V podrobnejših menijih je ob krajši zgodovinski predstavitvi splavarjenja možno spoznati tudi podrobno ponudbo. Nudijo

program splavarjenja, program za otroke, doživljajski spust, izposojo kanujev, eno ali večdnevne izlete in »boom« poletni vikend.

Strokovnjaki, ki delujejo na področju turizma, se strinjajo, da je vpliv marketinga v turizmu v zadnjih letih v skokovitem porastu. Ni več pomembno samo »kaj se ponuja« ampak tudi »na kakšen način se ponuja«. Turistična atrakcija sama po sebi še ne privablja ali zagotavlja večjega števila turistov. V potrditev takšnega razmišljanja lahko navedemo s turističnega vidika žalostno stanje arheološkega najdišča v Potočki zijalki. Jama na južnem pobočju Olševe nad Logarsko dolino bi lahko bila na različne načine vključena v turistično ponudbo. Trenutno stanje pa pomeni, da je lokacija znana strokovnjakom arheološke stroke in je zelo lokalno omejena. Treba se je torej zavedati, da se tudi velika večina turistov za svoje počitnice velikokrat odloča »skozi oči«. Pri tem je potrebno paziti, da ponudba na oglasu ne sme postati nerealna do take mere, da izgubi stik z dejanskim stanjem. Posledica je lahko silno razočaranje obiskovalcev nad videnim, ki se v takšen kraj zagotovo ne bodo več vrnili.

Program splavarjenja traja od dveh do dveh in pol ur. Splava, ki lahko sprejmeta do 110 gostov, posedujeta tudi certifikat o varnem plovilu, kar mnogim gostom olajša odločitev za spust po reki. Sam program se začne s pozdravnim nagovorom in se nadaljuje s pestro kulinarično in kulturno ponudbo. Vseskozi so prisotne tradicionalne prvine, ki se odražajo v »flosarski« malici, »flosarskem« krstu, »flosarski« kavi in spremljevalni glasbi. Podobno je organiziran program za otroke, ki je prilagojen različnim generacijam šolske mladine. Kot taka je turistična ponudba splavarjenja odlična ideja za izlet, športni, naravoslovni in tehnični dan. Odvisno od zahtev posamezne šole se program prilagodi in učencem zagotavlja nepozabno doživetje.

Tiste, ki si želijo plovbo doživeti nekoliko bolj adrenalinsko, se lahko odločijo za t.i. doživljajski spust. Traja od tri do štiri ure na manjšem splavu, ki sicer sprejme nekoliko manj gostov, a so le-ti aktivni udeleženci splava. Potovanje po reki Dravi se večkrat prekine zaradi obiskov pri gostoljubnih ribičih, ki poskrbijo za dobro vzdušje. Vse skupaj pa je tudi priložnost za malico iz nahrbtnika.

Prav posebno doživetje je spust s kanuji po reki Dravi. Raziskovanje številnih potokov, zalivov, prodišč in obrežij reke predstavlja pravo raziskovanje. Plovba s kanuji traja do 8 ur z več postanki, z obiski ribiških koč, »flosarskega« pristana, od Dravograda, vse do Dravč in Vuzenice. Po predhodnem dogovoru je možna organizacija potovanja od Dravograda do Maribora ves dan.

Pri vsej ponudbi velja posebno pozornost nameniti njihovemu dodelanemu povezovanju z različnimi turističnimi panogami. Najbolje se to odraža v eno ali dvodnevnih izletih, ko lahko obiskovalec splavarjenje združi z obiskom in raziskovanjem Mute, Slovenj Gradca ali Dravograda.

Pohvalna je tudi njihova »odprtost« do konkurence. Svoj ponudbo skušajo dopolniti z usmerjanjem gostov do drugih turističnih atrakcij, ki so vključene v njihov »boom« poletni vikend. Ta vključuje 2X polpenzion z zajtrkom in večerjo, možnostjo igranja namiznega tenisa ali badmintona in izposojo gorskega kolesa s katerim vas napotijo na kolesarske poti v okolici Pohorja. Opozorijo na možnost obiska Mežice in podzemnega vlakca ali aerodroma Slovenj Gradec.

Za tiste, ki jih najbolj prepričajo številke, lahko navedemo statistične podatke, ki so jih posredovali Koroški splavarji na Dravi. S splavarjenjem so začeli leta 2000 in leta 2010 praznujejo deseto obletnico delovanja. Vse od takrat so prepeljali povprečno med 11 000 in 12 000 gostov na leto. Pri tem beležijo trend porasta števila gostov za približno 10 – 15% vsako leto. Skupno so tako prepeljali že več kot 115 000 gostov, kar predstavlja povprečno

približno 150 voženj na leto. V različnih programih, ki smo jih omenjali v prejšnjih odstavkih pa gostijo povprečno okoli 35 000 gostov na leto.

Zelo podobna turistična ponudba bi se lahko razvila na območju Mežiške doline. Bogata železarska in rudarska tradicija bi lahko bila prikazana kot tematska pot po celotni dolini. Nudili bi lahko eno ali več dnevne izlete z vmesnimi tematskimi postanki. Programi bi bili prilagojeni različnim skupinam. Če bi na eni strani nekdanji zaposleni železarji in rudarji med svojimi počitnicami obujali spomine na pretekle dni, bi se lahko šolske skupine na športnih, tehniških in naravoslovnih dnevih seznanile s pomembnostjo še vedno zelo pomembnih, pa čeprav v zadnjem času premalo cenjenih poklicev. Tematska pot bi bila obogatena z bogatimi etnološkimi zbirkami, lahko pa bi se tudi kulinarično precej dopolnila.

I.4.2. Mislinjska dolina

Rečica Mislinja priteče po ozki soteski, Mislinjskem grabnu, iz osrčja Pohorja. V prvi razširitvi doline stoji slikovito naselje Mislinja. Od tu dalje teče rečica po široki dolini s pretežno ravnim dnom. Iz vzporedne stranske doline izpod zadnjih obronkov Kamniško Savinjskih Alp priteče potok Jenina, ki se v Slovenj Gradcu steka v Mislinjo. Mislinjska dolina poteka pod obronki Uršlje gore na zahodni in Pohorja na vzhodni strani. Kot taka predstavlja naravno mejo med Štajersko in Koroško. V antiki je po dolini potekala cesta Celeia - Colatio - Virunum, ki je ostala pomembna povezava tudi v srednjem veku. Po opustitvi železniške proge leta 1968 (Velenje – Otiški Vrh) povezuje Savinjsko, Mežiško in Dravsko dolino le magistralna cesta Velenje – Dravograd. Prav zaradi tega se na območju Mislinjske doline v zadnjih letih odpirajo pereča vprašanja, ki so povezana z izgradnjo nove hitre ceste, ki naj bi širšo območje bolje povezala s pomembnimi prometnimi potmi. Trasa hitre ceste še ni določena in po nekaterih scenarijih bi lahko izgradnja ceste hudo škodovala dolini iz okoljskega vidika. Boljša prometna infrastruktura bi po eni strani pomenila boljšo dostopnost. Po drugi strani pa je potrebno poudariti, da je naravno bogastvo eden od prednostnih turističnih potencialov. V kolikor bodo ta območja z izgradnjo ceste močno degradirana ali ogrožena, bo ogrožen tudi turistični razvoj. Strokovnjaki se strinjajo, da je turizem perspektivna gospodarska panoga Mislinjske doline. Je pa trenutno stanje daleč od želenega. V večini primerov se soočajo z identičnimi problemi, ki so že bili navedeni.

Nekaj primerov dobre prakse pa vendarle velja omeniti. Ne samo zaradi delovanja na ožjem področju, pač pa tudi zaradi dejstva, da se lahko od njih marsikaj nauči ali pa se jih vključi v širše zastavljene projekte. Med glavne potenciale turističnega razvoja nedvomno sodi neokrnjena narava, ki omogoča ureditev tematskih sprehajalnih in rekreacijskih poti. V te namene je bila v letu 2008 izgrajena »Kolesarska pot po Mislinjski dolini«. Učinki projekta so vidni predvsem preko razširitve, popestritve in dviga kakovosti turistične ponudbe v turističnih destinacijah, možnostih oblikovanja integralnih turističnih, kulturnih in naravnih produktov ter v razvoju drugih storitev na različnih področjih, nastanku novih delovnih mest in povečanem številu prihodov turistov in drugih obiskovalcev. Manjka pa informacijskih točk ob sami poti, ki bi lahko bila tematsko prepletena z okoliškimi turističnimi kmetijami ali športnimi objekti. V bližnji okolici so namreč zelo lepo urejena smučišča, ki zagotavljajo solidne turistične storitve. Pohvale vredno je tudi bližnje letališče v Mislinjski dobravi. Obiskovalcem je na voljo gostišče s petimi zvezdicami in nastanitev v avtokampu ali bungalovih. Poleg ponudbe poletov in padalskih skokov (samostojno ali v tandemu) so odlično povezani tudi z ostalimi turističnimi dejavnostmi. Po dogovoru organizirajo tudi številne druge aktivnosti kot so npr. jahanje, vožnja s konjsko vprego, kolesarjenje, planinarjenje in sprehode v naravo, oglede kulturno - zgodovinskih znamenitosti Mislinjske doline in Koroške ter oglede muzejskih zbirk. Pozimi uredijo proge za tek na smučeh, ki so speljane tik ob vzletno – pristajalni stezi.

Slovenj Gradec, ki predstavlja upravno, gospodarsko in kulturno središče Mislinjske doline pa je s svojim starim mestnim jedrom privlačna turistična destinacija. Pohvalijo se lahko z

bogatimi kulturno – etnološkimi zbirkami. Naravna in arhitekturna dediščina je prav tako bogata, gostinska ponudba pa zadovoljiva. Zagotovljene so tudi nastanitvene kapacitete, ki pa bi lahko bile številčno in kvalitetno nekoliko na višjem nivoju. Predvsem zaradi gorsko – turističnega centra Kope, ki s svojimi sedmimi vlečnicami zagotavljajo okoli 6000 smučarjev na uro.

Tabela 47: Prenočitvene zmogljivosti Občin Slovenj Gradec in Mislinja leta 2009

občina	število sob	ležišča
Mislinja	104	388
Slovenj Gradec	108	238

Vir:SURS, 2010

Tabela 48: Prihodi in prenočitve turistov v Občinah Slovenj Gradec in Mislinja leta 2009

občina	2009		
		prihodi turistov	število prenočitev
Mislinja	domači	8963	23257
	tuji	1402	5414
	skupaj	10365	28671
Slovenj Gradec	domači	2193	4858
	tuji	2932	11667
	skupaj	5125	16525

Vir: SURS, 2010

Primer dobre prakse

Poslovni turizem ali z drugo oznako poimenovan konferenčni turizem (kongresni turizem) že od nekdaj predstavlja velik potencial v turistični panogi. Turisti te panoge so predstavniki določenih organizacij in institucij. Nemalokrat pa gre za visoke državne uradnike ali predstavnike, ki določeno državo gostiteljico obiskujejo prvič in je zato še toliko bolj pomembno, da turistična ponudba zagotovi dober vtis.

Omenjeno slovenjgraško letališče združuje ponudbo aktivnega turizma s potencialom konferenčnega turizma, ki sam po sebi zahteva zagotovitev primernih, na visokem nivoju urejenih, nastanitvenih prostorov in seveda dopolnilne infrastrukture, ki omogoča organizacijo seminarjev, predavanj, predstavitev, delavnic ali drugih pomembnih srečanj. Poskrbljeno je za kulinarično ponudbo, ki jo zagotavlja prijazno in strokovno osebje.

Za potrebe seminarjev ali mednarodnih konferenc se poleg nastanitvenih kapacitet na voljo tudi grafoskop, LCD projektor, TV, platno za projiciranje in tabla z listi. Ob koncu delovnega dne lahko obiskovalci izbirajo med ponudbo na samem letališču. Nudijo jim panoramske polete, kjer lahko vidijo bližnjo okolico iz zraka ali pa se odločijo za skok s padalom.

Konferenčni turizem je pomemben predvsem zaradi dejstva, da vtise o turistični lokaciji s seboj ponesejo ljudje, ki so predstavniki določenih gospodarskih ali političnih skupin. Ponavadi gre za pripadnike višjih družbenih slojev, ki cenovno niso tako izbirčni, pričakujejo pa kvalitetne in brezhibne turistične storitve.

Res je, da Mežiška dolina nima lastnega letališča, ki bi potencialnim poslovnim turistom omogočalo neposreden dostop. Kljub temu pa se lahko zgradijo nastanitvene kapacitete in infrastruktura, ki bodo takšen turizem omogočali. Z izgradnjo objektov višjega ranga z vso potrebno dopolnilno infrastrukturo bi morda omogočali celo hitrejši razvoj poslovnega ali

kongresnega turizma. Raziskave v svetu namreč kažejo, da se tudi poslovni turisti na svojih potovanjih raje umaknejo iz mestnih jeder in od glavnih prometnih vozlišč. Zato ne preseneča dejstvo, da se veliko svetovnih srečanj zgodi v mondenih zimskih ali zdraviliških letoviščih. Bistveno je zagotavljanje visoko kvalitetnih turističnih storitev, ki se lahko medsebojno povezujejo ali celo dopolnjujejo. Ob ugodni poslovni klimi so lahko celo pospeševalec celotnega gospodarskega razvoja regije. Cilji morajo biti seveda naravnani tako, da določena srečanja postanejo vsakoletna in tako zagotavljajo nek stabilen razvoj. Kratkoročno gledano je razvoj takega turizma precej drag in rizičen. Z dobro vizijo in profesionalnim delom pa lahko postane ena od najbolj donosnih panog v turizmu.

I.4.3. Savinjska dolina

Savinjska dolina se deli na tri pokrajinske enote: Zgornja Savinjska dolina, Spodnja Savinjska dolina in Dolina med Celjem in Zidanim mostom. Zgornja Savinjska dolina se prične z Mozirsko kotlinico. Največji kraj na tem območju je Mozirje. V Mozirju je znani park Savinjski gaj, nad Mozirjem pa zimski športno rekreacijski center Golte. Naselbine tega območja izhajajo še iz rimskih in srednjeveških časov. Med mesta z izredno bogato kulturno ter arhitekturno dediščino lahko uvrstimo Gornji Grad, Rečico in Ljubno. Dolina Savinje je ponekod globoko zajedena med strma pobočja Ojstrice (2350 m.n.v) in Velike planine na zahodu ter Velikega Rogatca (1557 m.n.v.) na vzhodni strani. Nedaleč vstran je mogočno pobočje Raduhe (2062 m.n.v.). Pod Ojstrico se odpira pravi naravni biser – stranska alpska dolina Robanov kot. Iz nje teče potok Bela, ki se v šumnikih spušča proti Savinji. Bližnja Logarska dolina je tako izrazitih oblik, da ji je v Alpah le malo podobnih. Ravno dno doline je široko in zeleno, pobočja so strma in skalnata. Prav na koncu Logarske doline je slap Rinka, ki pada preko skalne stene 80 metrov globoko. Zanimiva je tudi vzporedna samotna dolina Matkov kot.

Na območju Spodnje Savinjske doline sta največja kraja Šempeter in Žalec, ki je znan kot središče hmeljarstva. Hmelj iz Žalca izvažajo po vsem svetu. Vas Podlog blizu Šempetra je izhodišče za turistično urejeno jamo Pekel, iz katere izvira potok Peklenščica. Jama ima dva vhoda povezuje jo gozdna učna pot. Vse skupaj je odličen primer združevanja različnih tematskih sklopov, ki lahko turistu zagotovijo enkratno izkušnjo. V Šempetru je ogleda vredna tudi Rimska nekropola. Prečudovit in neprecenljiv zgodovinski spomenik je razstavljen na prostem. Za vse informacije skrbijo z znanjem dobro podkovani uslužbenci. Na kraju samem pa so tudi turistične prodajalne.

Poleg naravnih lepot in bogastva v Savinjski dolini, je potrebno urediti tudi urbano območje regije – mesto Celje. Mesto se je razvilo na ravnini ob vhodu v tesno dolino po kateri teče Savinja proti Savi. Tu so se že od nekdaj križale poti iz vseh smeri. Prvotno ilirsko naselje Celeia je na tem kraju obstajalo že pred 3500 leti. O antičnem bogastvu pričajo številne izkopanine, na zemljevid Evrope pa so ga v 14. in 15. stoletju zapisali Celjski grofje. Takrat je mesto doživelo izreden vzpon in razcvet, ki se je z vmesnimi upočasnitvami nadaljeval tudi potem, ko so oblast v drugi polovici 15. stoletja prevzeli Habsburžani. Celje je danes tretje največje slovensko mesto. Je tudi gospodarsko zelo uspešno in po nekaterih kriterijih najhitreje rastoče. Poleg tega hranijo izredne muzejske zbirke, ohranjajo kulturno in zgodovinsko dediščino. Pohvalijo pa se lahko tudi s starim mestnim jedrom. Ljubitelji kulinarike bodo v mestu našli številna gostišča in restavracije, ki ponujajo lokalne specialitete. Mesto je tudi zelo dobro povezano s pomembnimi prometnimi potmi.

Pri pregledovanju turistične destinacije Savinjska dolina preprosto moramo izpostaviti najmočnejšega turističnega ponudnika. To so vsekakor okoliška zdravilišča. Na splošno lahko za slovenska zdravilišča zapišemo, da so kljub krizi v letu 2009 uspela zadržati visok obisk domačih in tujih gostov. K temu je vsekakor pripomoglo širjenje ponudbe v preteklih letih in sprotno prilagajanje zahtevam na večjih trgih. Storitve so posledično resda nekoliko dražje, a se je še enkrat potrdilo, da določen segment turistov pri svojem oddihu zahteva

predvsem kakovost. V bližini Celja najdemo veliko zdraviliških krajev, ki resnično ponujajo pester program. Nekateri so od Celja oddaljeni nekoliko dlje, vendar je mogoče obisk takšnega kraja združiti z družinskim izletom.

Na splošno daje Savinjska dolina izredno dober vtis z vidika turistične ponudbe. Res je, da imajo glede naravne dediščine prednost pred nekaterimi regijami, a je potrebno v isti sapi poudariti, da znajo to dediščino tudi zelo dobro tržiti. Programi njihovih turističnih ponudnikov so dodelani in ciljno zelo dobro naravnani. Ne manjka jim možnosti hitrega prilagajanja in nadgrajevanja. Medsebojno sodelovanje različnih gospodarskih panog je boljše kot marsikje drugje. Turistična ponudba je resnično tako bogata, da jo je nemogoče prikazati v nekaj odstavkih. Paketi se ne razlikujejo samo tematsko, pač pa tudi po dolžini trajanja. Mnogo stvari je zato v enodnevni ali dvodnevni ponudbi. Zaključimo lahko z ugotovitvijo, da je turizem na območju Savinjske doline izredno dobro razvit. Obstajajo še možnosti izboljšav, ki pa se zdijo ob dobro zastavljenih vizijah in doslednem izvajanju le – teh povsem možne. Prav gotovo pa lahko njihove uspešne turistične centre obravnavamo kot primere pravilnega razvoja turizma.

Grafikon 15: Prihodi turistov v Občinah Celje, Dobrna, Laško, Podčetrtek, Rogaška Slatina, Zreče med leti 2004 - 2009

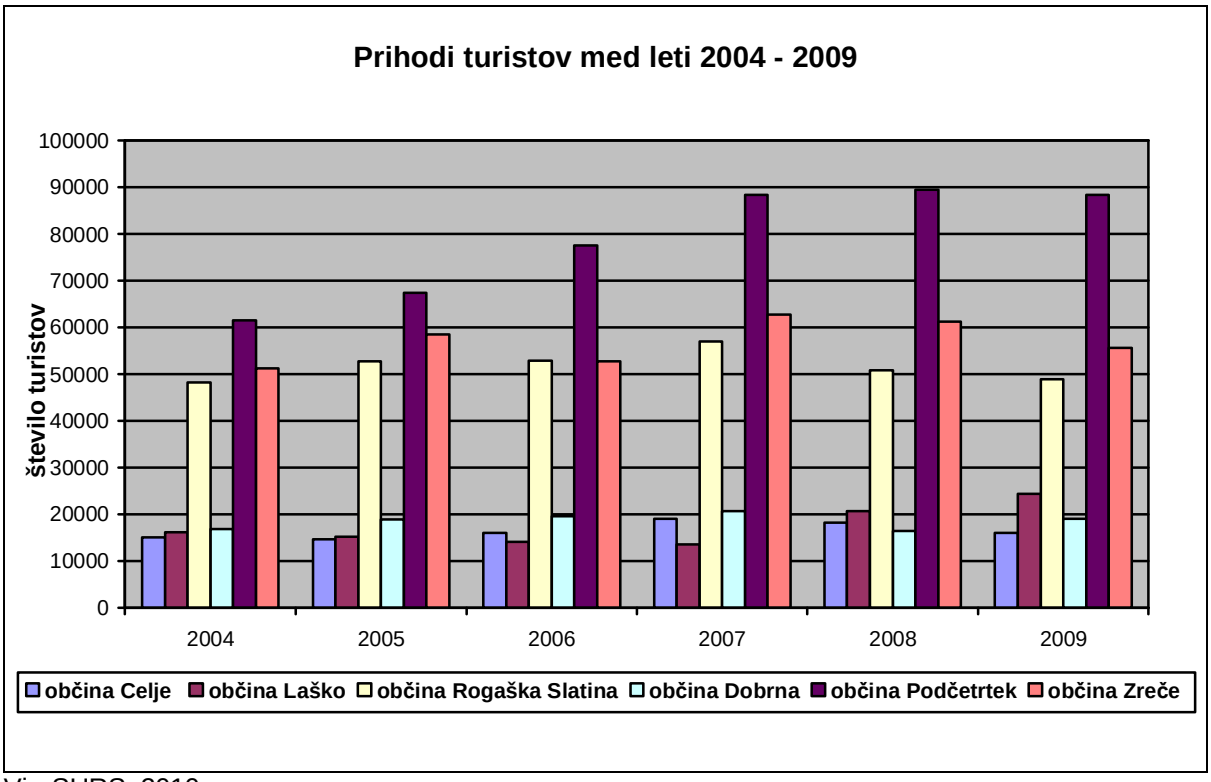

Vir: SURS, 2010

Iz grafikona 15 se lahko lepo vidi pomembnost zdraviliškega turizma za regijo. S svojimi dobro načrtovanimi vizijami in kvalitetno ponudbo dosegajo konstantno rast glede števila turistov. Visoke številke so uspeli obdržati tudi v težkih gospodarskih časi, kar kaže na zmožnost hitrega prilagajanja in primerne odzivnosti novim razmeram. Občino Podčetrtek je leta 2009 po statističnih podatkih obiskalo 88 376 turistov. To je več kot Občine Celje, Dobrna in Laško skupaj. Omenjene tri občine je istega leta obiskalo 59 475 turistov. Zelo dobre številke so beležili tudi v Občini Zreče, ki jo je leta 2009 skupno obiskalo 55 651 turistov.

Primer dobre prakse

Kot primer dobre prakse turistične ponudbe na območju Savinjske doline velja izpostaviti zdraviliški turizem. Mnoga prepričanja o zdraviliškem turizmu so zgrešena oziroma se niso spremenila s spremembami, ki jih je zdraviliški turizem doživel v zadnjih letih. Zgodovinsko gledano so prvi turisti, velika večina je bila predstavnikov angleške demokracije, ob koncu 18. in nato v 19. stoletju na svojih potovanjih stremeli predvsem po oddihu, ki bi jim omogočal sprostitev in povrnitev telesne ter psihične energije. Iz deževne in hladne Anglije so odhajali na obisk sredozemskih ter drugih evropskih obal in ugotavljali blagodejen vpliv tamkajšnjega podnebja. Pojavljati so se začela zdraviliška mesta, ki so veliko svojih storitev opravili z raznimi kopelmi. Izraz za tako mesto so prevzeli po belgijskemu Spa-ju, ki je postalo sinonim za vse turistične destinacije, ki so ponujale hidroterapijo, tretmaje z mineralno vodo ali vroče termalne kopeli.

Zdraviliški turizem se je do danes razvil do te mere, da lahko turisti izbirajo med skoraj neomejenimi možnostmi različnih terapij, ki zagotavljajo dobro počutje in boljši izgled. Slovenska zdravilišča pri tem niso izjema. Ravno nasprotno. V slovenskem turizmu igrajo eno vidnejših vlog in dosegajo odlične poslovne rezultate. Zastarelo je namreč mišljenje, da je za razvoj zdraviliškega turizma potrebna naravna danost. Seveda je potrebno razumeti, da na določenih območjih težje razvijamo določeno turistično panogo in je lahko tak turistični razvoj povsem nerentabilen, s tem pa tudi nesmiseln.

Slovenija ima to prednost, da velja za blagodejno deželo kar se tiče človekovega počutja. Nobena izjema pri tem ni Mežiška dolina. Snovalci zdraviliškega turizma v Mežiški dolini bi se marsikaj lahko naučili na slovenskih primerih. Klasična termalna in klimatska zdravilišča zagotavljajo sprostitev telesa in duha pa tudi pomoč pri različnih težavah z zdravjem. V skoraj vseh zdraviliščih so v zadnjem obdobju razvili programe za lepoto in sprostitev. V ponudbo se lahko vključijo fitnes in »beauty« centri, solariji, turške in finske savne ter whirlpooli. Ponudba se lahko obogati še z raznovrstnimi masažami – od klasičnih ročnih masaž, limfnih drenaž, refleksnih masaž stopal do masaž, ki temeljijo na starodavnih spoznanjih vzhoda.

Omenili smo že, da se klasični in pasivni »3S turizem« počasi povsem umika iz ponudbe ter svoje mesto prepušča atraktivnemu in aktivnemu »3E turizmu«. S podobnimi zahtevami so se v zadnjih letih srečala tudi zdravilišča in nujno se je bilo prilagoditi. Težava je bila namreč v tem, da so se ljudje, ki so prišli na obisk zdravilišč zaradi zdravstvenih težav, v zdraviliščih počutili podobno, kot v ostalih zdravstvenih ustanovah. Da bi spremenili počutje in razmišljanje takšnih gostov so zdravilišča začela razvijati t.i. »wellness«. Wellness ni zdravilo, wellness je zdrav način življenja. Gre za neko harmonično, stalno gibanje posameznika, ki išče mir in notranjo uravnoteženost. Ob pravilnem prehranjevanju za dobro počutje telesa poteka takšno uživanje pod budnim očesom in mehkimi rokami strokovnjakov za wellness.

V večini slovenskih zdravilišč in številnih wellness centrih so skladno z indikacijami posameznih zdravilnih faktorjev na voljo zdravniki specialisti. Poleg naravnih danosti in klasičnih medicinskih sredstev pri svojem delu uporabljajo mnoge fizioterapevtske metode, elektro in kinezioterapijo, hipo in hiperbarično terapijo ter druge oblike zdravljenja.

Možnosti zdraviliškega turizma so pravzaprav neomejene. Zdraviliški turizem pa v današnjem stresnem okolju predstavlja vedno pomembnejšo turistično panogo. Bolj kot na same geografske danosti je vezan na moderno infrastrukturo, kvalitetno in edinstveno ponudbo, predvsem pa na prijazno in strokovno osebje.

I.4.4. Avstrijska Koroška

Avstrijska Koroška, kot Slovenci poimenujemo območje severno od državne meje, je pravzaprav avstrijska zvezna dežela na jugu Avstrije. Geografsko gledano je pravzaprav pretežno kotlina med okoliškimi Alpami. Preko Karnijskih Alp na jugozahodu meji na sosednjo Italijo, prek Karavank na jugu pa s Slovenijo. Gorovje Ture jo na severu ločujejo od zvezne dežele Salzburg. Na vzhodu meji na avstrijsko deželo Štajersko, na zahodu pa na Tirolsko. Glavno mesto dežele je Celovec (avstrijsko Klagenfurt), gospodarsko pomemben pa je še Beljak (Villach). Med obema mestoma obstajajo močne gospodarske vezi. Prebivalstvo avstrijske Koroške je danes pretežno nemško govoreče z značilnim dialektom. Slovenska manjšina ima po popisu približno 15.000 pripadnikov na jugu dežele. Neuradne ocene pa navajajo od 150.000 do 200.000 pripadnikov slovenske manjšine.

Avstrija spada v modernem svetu med turistične velesile. Dejstvo je toliko bolj presenetljivo, ker država nima dostopa do morja. Kljub temu pa se po večini statističnih turističnih kategorij uvrščajo v sam svetovni vrh. Izredno pohvalen je njihov pozitiven odnos do turizma in skrbno načrtovanje nadaljnjega razvoja. Zdi se, da so vedno korak pred ostalimi. Ob skladnem razvoju podpornih dejavnosti se avstrijskemu turizmu tudi v prihodnje obetajo dobri časi. Znano je, da so bile turistično najbolj razvite države ob pojavu svetovne gospodarske krize najbolj prizadete. Kakšno bo dejansko okrevanje, bo pokazal čas. Je pa res, da je bila Avstrija na krizo zelo dobro pripravljena in se s trenutnim stanjem zelo dobro spoprijema.

Avstrijska Koroška slovi po svojih odličnih smučiščih in čudovitih jezerih. Ponudba posameznih turističnih panog je tako dobro povezana, da je konkurenca lahko upravičeno zaskrbljena. Pravzaprav ni turistične panoge, ki je na avstrijskem Koroškem ne bi bilo mogoče najti. Nudijo pravzaprav skoraj vse. Za staro in mlado. Za umirjene in tiste nekoliko bolj adrenalinske. Za premožnejše in tiste, ki imajo nekaj manj pod palcem. V mestnih in vaških jedrih so čudovite arhitekturne in etnološke zbirke. Muzejske zbirke so zelo bogate in jasno prikazujejo preteklo obdobje dežele. Skoraj vsi turistični centri ponujajo rekreativno ali športno sproščanje. Na voljo so vodne, pohodne in smučarske aktivnosti. Za hrano in pijačo skrbijo dobro uveljavljena gostišča in restavracije, ki nudijo lokalne in svetovne specialitete. Posebno prednost pa ima avstrijska Koroška tudi v svojih turističnih nastanitvenih kapacitetah, ki jih je več kot dovolj in so v večini primerov zelo kvalitetna. Na enako visoki ravni delujejo tudi turistični informacijski centri in ostale dopolnilne dejavnosti. Omenimo samo oznake, ki so namenjene turistom ali pa trgovinice s spominki in spominskimi brošurami.

Na tem mestu omenimo zgolj delček turistične ponudbe na avstrijskem Koroškem. Med najbolj znane destinacije vsekakor sodijo Vrbsko, Osojsko in Belo jezero. Prekrasen in ogleda vreden je tudi naravni spomenik soteska »Čepa« v Borovljah. Ljubitelji živali lahko obiščejo Park plazilcev Happ, grad Landskron s pticami roparicami in sovami ali Živalski vrt Rožek in družinski izlet dopolnijo še s skupinskim ogledom markantnega gradu Rožek. Grad ponuja resnično fascinantno pustolovščino za celo družino, ki se ob koncu lahko pozabava tudi v bližnjem naravnem labirintu.

Pohodnih poti je pravzaprav nešteto in so tudi tematsko zelo dobro dopolnjene. Za navdušence zabaviščnih parkov je idealen obisk Minimundusa. Tam se da videti miniaturne kopije najslavnejših zgradb iz celega sveta. Na koncu lahko omenimo enega najbolj slikovitih gradov na svetu – grad Ostrovica, ki je pravzaprav naravno – arhitekturen unikat. Grad je namreč zgrajen na 150 metrov visokem naravnem osamelcu in je bil v današnjo obliko dograjen med leti 1570 in 1586 na mestu veliko starejšega jedra. Grad je slovel po svoji utrjenosti in nedostopnosti. Do osrednjega kompleksa vodi kar 14 velikanskih vrat.

Povsem na koncu spomnimo še na izredno dobro kvalificirano delovno silo, ki je zaposlena v turističnih dejavnostih po celi Avstriji. Po statističnih podatkih je bilo leta 2008 v Avstriji kar 307.200 ljudi zaposlenih v turizmu. Od tega 62% v nastanitvenih in gostinskih objektih. 29,9% jih je bilo zaposlenih v dejavnostih povezanih s turističnim transportom. 8,1% pa v turističnih dejavnostih povezanih s kulturnimi in športnimi prireditvami.

Po podatkih istega inštituta so turisti v Avstriji leta 2008 največ denarja porabili za nastanitev. Kar 31,2% vseh prihodkov v turizmu so zagotovili iz tega področja. Sledijo prihodki od prodaje hrane in različnih pijač. Ti so imeli 27,1% delež. Na tretjem mestu so bili z 17,2% deležem prihodki od prodaje turističnih in neturističnih izdelkov.

Tabela 49: Število turističnih sob in število turističnih postelj na avstrijskem Koroškem med leti 2001 in 2008

	avstrijska Koroška							
leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Število turističnih sob	12.609	11.898	11.486	11.080	11.106	10.685	10.310	9.967
Število turističnih postelj	227.731	218.873	217.810	214.690	214.812	210.210	205.389	203.803

Vir: Inštitut za statistiko Republike Avstrije, internetni vir, 2010

Tabela 50: Število turističnih prihodov, nočitev in povprečna doba bivanja na avstrijskem Koroškem med leti 1995 in 2009

	avstrijska Koroška		
leto	število prihodov	število nočitev	povprečna doba bivanja
1995	2.231.954	14.837.634	6,6
1996	2.155.337	13.723.196	6,4
1997	2.136.735	12.970.945	6,1
1998	2.225.607	13.198.421	5,9
1999	2.186.955	13.066.330	6,0
2000	2.256.402	12.830.532	5,7
2001	2.341.644	13.012.209	5,6
2002	2.426.576	13.357.631	5,5
2003	2.527.510	13.478.598	5,3
2004	2.441.801	12.900.001	5,3
2005	2.477.634	12.730.632	5,1
2006	2.467.001	12.300.769	5,0
2007	2.624.896	12.794.526	4,9
2008	2.681.700	12.962.421	4,8
2009	2.676.947	12.749.206	4,8

Vir: Inštitut za statistiko Republike Avstrije, internetni vir, 2010

Tabela 50 pokaže, da so trendi svetovnega turizma zelo dobro vidni na primeru Avstrije. Medtem, ko je število prihodov več ali manj konstantno oz. v rahlem porastu, je število nočitev v letu 2008 in 2009 za približno 2 milijona manjše. Rezultat je posledica dejstva, da ljudje izbirajo bolj aktivne počitnice in se pri problematiki bivanja vedno bolj poslužujejo modernih turističnih navad. Po celem svetu je zelo popularna izmenjava stanovanj v različnih državah ali pa gostovanje pri kakšni družini. Poleg tega so bila nekatera smučišča in zimski centri zaradi zelo »zelenih zim« prisiljeni spremeniti ponudbo, ki vključuje veliko več dnevnih aktivnosti, ki so lahko tudi cenovno dostopnejše. Vse skupaj se odraža tudi v krajšanju povprečne dobe bivanja, ki je na primeru Avstrije nekoliko drugačna kot v Sloveniji. Tukaj je slika ravno obratna.

Avstrijska Koroška v turističnem smislu vsekakor predstavlja veliko priložnost tudi za Slovenijo in njene obmejne regije. Veliko programov Evropske unije spodbuja in finančno podpira čezmejno sodelovanje. Od Avstrijcev bi se lahko veliko naučili iz njihovih uspehov, pa tudi iz njihovih napak. Zmotno je namreč mišljenje, da v turizmu Avstrije ni pomanjkljivosti in težav. Kot glavne literatura navaja: premajhna horizontalna povezanost med panogami, prevelika skoncentriranost na evropski trg, slabše plače zaposlenih v turizmu glede na kakovost storitev ter preveliki pritiski na okolje v turističnih centrih.

Primer dobre prakse

Večino turističnih značilnosti in turistične ponudbe, ki je tako značilna za avstrijsko Koroško, lahko turisti najdejo nedaleč od slovensko – avstrijske meje. Klopeiner See (slovensko: Klopinjsko jezero) je jezero blizu mesta Völlkemarkt in je kljub svoji relativni majhnosti uveljavljena turistična destinacija z zelo dodelano turistično ponudbo.

Treba se je namreč zavedati, da enolična turistična ponudba ni več sposobna preživeti na zahtevnem mednarodnem trgu. Obiskovalci v času svojega obiska želijo preizkusiti čim več različnih stvari, videti čim več znamenitosti ali posebnosti ter okusiti čim večje število različnih kulinaričnih specialitet. Naloga turističnega ponudnika pa je, da zagotovi čim boljšo ponudbo na podlagi tistega s čimer razpolaga. Nekateri so v prednosti zaradi naravnih danosti, drugi imajo na voljo trženje bogate kulturne in etnološke dediščine, tretji ponujajo povsem moderne in nove turistične atrakcije. Vendar prav vsi skušajo svojo ponudbo dopolniti s tistimi turističnimi elementi, ki bi jim zagotovili stalen dotok obiskovalcev.

Klopinjsko jezero je z 1,1 km2 površine relativno malo jezero. Ko pa navedemo, da je v okolici urejenih 1246 km kolesarskih poti, preko 800 km pohodniških poti, da je na voljo igrišče za golf z 18-imi luknjami, da je urejena infrastruktura, ki omogoča plezanje, surfanje, tenis, potapljanje, tek in celo »bungy jumping«, je jasno, da gre za ponudbo kjer skoraj vsakdo najde nekaj zase. Če navedemo, da v jezeru z 48 metri globine živi 15 ribjih vrst, potem je logično, da ga radi obiščejo tudi ribiči. Tisti, ki si želijo bolj umirjenih počitnic se posvetijo sprehodom in sprostitvenim programom. Drugi izberejo veliko bolj aktivne dejavnosti. Najbolj pomembno pa je, da lahko prav vsi obiskovalci po lastni želji uresničijo svoje želje in kombinirajo različne aktivnosti.

Eden od ključnih pogojev za tako poslovanje so vsekakor nastanitvene kapacitete, ki jih v okolici Klopinjskega jezera ne manjka. V okoliških krajih je na voljo preko 40 hotelov različnih kategorij. Ob tem so na voljo številni apartmaji in turistične sobe, pa tudi različni kampi, ki so posebej priljubljeni med družinami. Izredno bogata je kulinarična ponudba, kjer je možno izbirati med velikimi restavracijami ali zasebnimi kuhinjami.

Zelo pomembno je dejstvo, da turistična destinacija Klopinjsko jezero ni sezonsko omejena. Svojo turistično ponudbo so prilagodili letnim časom in tako je v zimskem obdobju na voljo prav toliko aktivnosti, kot poleti. Na voljo je preko 120 km stez za tek na smučeh, veliko je tudi poti za zimsko pohodništvo. Najbolj izkušeni premagujejo med 400 in 2 200 metri nadmorske višine. Nudijo drsanje na številnih zaledenelih površinah. Posebno privlačna pa so okoliška smučišča. Eno od takšnih je smučišče Petzen, ki obiskovalcem ponuja 24 km smučarskih prog. Razpolagajo z moderno 6-sedežno sedežnico in 4-sedežno vlečnico. Proge so zelo dobro označene in so namenjene smučarjem različnih kategorij. Med vsemi najbolj izstopa 12-kilometrska proga za smuk, ki jo je mogoče presmučati v treh variantah. Poskrbijo za najmlajše, ki so jim uredili tematski park, podobno so storili tudi za vse, ki smučišče obiščejo s snowboardom.

Turistična destinacija Klopinjsko jezero lahko zato služi kot zgleden primer turistične ponudbe, ki na majhnem območju omogoča zelo raznoliko, predvsem pa medsebojno odlično povezano turistično ponudbo. Kot taka slovi po svoji vsestranski fleksibilnosti. Tako so na voljo aktivnosti, ki bi jih zaradi naravnih danosti mnogi turisti odmislili. Neodvisno od letnih časov se ta ponudba vseskozi dopolnjuje, izpopolnjuje in prilagaja željam in trendom na turističnem trgu.

Po tem modelu bi lahko mnoge elemente turizma prenesli na območje Mežiške doline in tudi Koroške kot celote. Vse skupaj se mora začeti že v fazi načrtovanja, za katerega morajo biti zadolženi strokovno usposobljeni in motivirani kadri. Da pride do realizacije načrtov, se morajo določene družbene, politične in gospodarske skupine prilagajati potrebam končnega cilja. Vložiti bo potrebno še veliko resnega dela, ki bo moralo zajeti predvsem osnovne in začetne faze določenih projektov. Trdni temelji so pogoj nadaljnjega razvoja, ki lahko zaradi tega celo preseže zastavljene cilje. Mežiška dolina ima namreč večino naravnogeografskih danosti, ki omogočajo razvoj mnogih turistični panog. Ponudijo se lahko pohodne poti, kolesarske steze, adrenalinski parki, razni wellness centri, muzeji, arhitekturna, arheološka in etnološka dediščina. Ponudijo se lahko tradicionalni dogodki, ki se morajo časovno in vsebinsko nujno uskladiti na ravni občin. Bogata kulinarična ponudba se lahko odlično dopolnjuje s poslovnim turizmom. Zaradi obmejne lege lahko območje postane pomembna destinacija vseh vrst nakupovalnega turizma. Z izgradnjo novih nastanitvenih kapacitet se bodo pojavila nova delovna mesta, ki bodo ob celoviti turistični ponudbi zagotovljena za celo leto in ne bodo odvisna od turistične sezone.

Vsi, ki bodo vključeni v prihodnje projekte razvoja turizma v Mežiški dolini pa morajo storiti tudi velik miselni preskok, ki se lahko kasneje samodejno prenese na širšo družbo. Nikakor se ne sme več gledati tisto, česar Mežiška dolina za ustrezen turistični razvoj nima. Delo ne sme potekati z miselnostjo, da primanjkuje tega in onega. Mežiška dolina ima velik turistični potencial. Ima veliko prednosti, ki jih je potrebno kar najbolje izkoristiti.

I.5. Povzetek analize v obliki SWOT analize

Tabela 51: SWOT analiza turistične destinacije Mežiška dolina

PREDNOSTI	SLABOSTI
• lega v bližini avstrijske meje in bližina emitivnih evropskih trgov • večstoletna tradicija železarskih, metalurških in rudarskih panog • vključevanje tradicije in domače obrti v turistično ponudbo • vzpostavljene kolesarske in pohodniške poti • lepota in neokrnjenost narave • bogata favna in flora • bližina okoliških gora • mir in varnost (z vidika demografije, z vidika turizma) • bogata kulturno – zgodovinska dediščina • bogata etnografska dediščina – oživljanje običajev preko društev in obstoj številnih prireditev • kakovost in cena gostinske ponudbe • kulinarične specialitete • raznolikost turistične ponudbe na relativno majhnem območju • nekaj uveljavljenih podjetnikov v turizmu in gostinstvu • velik potencial za razvoj sonaravnega turizma • ustanovitev TIC (turistično – informacijskih centrov po dolini)	• premajhna prepoznavnost Mežiške doline kot turističnega cilja • slaba prometna infrastruktura in odmaknjenost od pomembnih prometnih poti • ni organiziranih vodniških služb • mrtvilo v mestnih in vaških jedrih • neznanje tujih jezikov pri domačinih • zelo slaba tehnološka infrastruktura (možnost priklopa na internet) • katastrofalno stanje lokalnih cest • pomanjkanje sredstev za obnovitvena dela • premalo turističnih prenočitvenih in bivalnih kapacitet • ni skupnega trženja turistične ponudbe • pomanjkanje celovitih in tematskih turističnih paketov • kulturna dediščina še ni ustrezno vključena v turistično ponudbo • nezadostno in neprimerno kmetovanje, ki ni dovolj povezano s turizmom • neizkoriščenost turistično potencialno privlačnih točk • pomanjkanje integralnih turističnih proizvodov • nezadostna sanacija degradiranega okolja • nezadostna komunalna infrastruktura • nepovezanost lokalne turistične ponudbe s ponudbo na regionalni ali državni ravni • nezadostno meddržavno turistično sodelovanje • nepovezanost turistične ponudbe znotraj turističnega območja • nepovezanost posameznih turističnih panog • neinteres turističnih subjektov za skupno, partnersko strateško načrtovanje razvoja turizma v Mežiški dolini • pomanjkanje dolgoročne vizije o razvoju turizma (neopredeljeni cilji razvoja turizma) • premalo izobraženega in usposobljenega kadra • splošna pasivnost domačinov • pomanjkanje resnih finančnih investicij v turistični razvoj • ni trgovske ponudbe

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• avtentičnost ponudbe • uporaba sodobnih informacijskih storitev – internet • bolj učinkovito trženje in promocija – razvoj blagovne znamke turističnega območja • oživitev mestnih jeder in vaških jeder • večje izkoriščanje kulturno – zgodovinskih potencialov v turistične namene • pridobivanje finančnih sredstev iz strukturnih skladov EU • aktivno lobiranje na nacionalnem nivoju pri sprejemanju strateških in tržnih odločitev • intenzivni tržni nastop na zdaj še nepreizkušenih trgih • razvoj družinskih nastanitev in drugih gostinskih obratov • vključevanje lokalnih turističnih programov v regionalno in nacionalno turistično ponudbo • povezovanje s sosednjimi turističnimi destinacijami • povezovanje znotraj turističnega območja • pritegnitev novih investitorjev	• nevlaganje ali preskromno investiranje v razvoj kadrov in infrastrukture • prevelika, neustrezna in nesistematična pozidava na območjih primernih za razvoj turistične ponudbe • splošna recesija na mednarodnem gospodarskem področju • nesprejemanje turističnega razvoja s strani lokalnega prebivalstva • širjenje okolju neprijaznih dejavnosti • neugodno podjetniško okolje z administrativnimi ovirami • prevelika usmerjenost v eno gospodarsko panogo – izgubljanje drugih delovnih kadrov • opuščanje naravne in kulturne podeželske krajine • pomanjkanje sredstev za razvoj turistične infrastrukture • prevelika usmerjenost na enolične trge in nezmožnost hitrega prilagajanja

1.6. SWOT analiza s konkretnimi elementi za Mežiško dolino

Tabela 52: SWOT analiza za Mežiško dolino

PREDNOSTI	SLABOSTI
• Bližina turistično razvitih destinacij v sosednji Avstriji (smučišče Peca, jezera, Celovec) • Podzemlje Pece • Kolesarske poti: • Krajinski park Topla • Redke živalske vrste: • Redke rastlinske vrste: • Okoliške gore in vrhovi: Peca, Uršlja gora, Raduha, Olševa, Smrekovec, Brinjeva gora, Naravske ledine … • Kulturno zgodovinska dediščina: Prežihova bajta, Malgajev spomenik, Spomeniki NOB, Spominski park »Svobodi in miru«, Muzej bralne značke, Sarkofag pri Brančurniku, Forma viba, Rudarski muzej Mežica, Plečnikov spomenik v Črni, Rudarski muzej v Črni… • Etnografska dediščina: trško jedro na Ravnah, Grad Ravne, Grad Javornik, Janeževa domačija, kašče, domačije, Štoparjev most, Ahacova hiša, Povhov mlin, zbirka starega orodja pri Dvorniku, Kozolec na Poljani, Narodni dom Mežica, kmetije in kašče v Topli, Etnološka zbirka v Črni • Tradicionalne prireditve: Turistični teden v Črni, Srečanje državnikov pod Najevsko lipo, Gradovi kralja Matjaža, Mežiško poletje, Barbarin sejem, Jesenska srečanja na Prevaljah, Andrejevanje –moštna gavda z izborom moštne d'čve, Pustni karneval v Kotljah, Sejem na črno nedeljo, Kresovanje na Javorniku, Praznik dela na Ivarčkem, Ravenski dnevi… • Kulinarične specialitete: rženi kruh, sadni kruh, potica, pogača, mežerli, kločevi nudelni, mošt, žganje, sladek mošt, borovničeva marmelada, ocvirki,… • Znane gostilne s tradicijo: Brančurnik, Delalut, Rešer, Rifel, Lečnik, Krebs,… • Znani kmečki turizmi: Marin, Rifel,	• Mežiška dolina – prepoznana po onesnaženosti s svincem • Nepovezana ponudba – nesodelovanje turističnih ponudnikov • Nepoznavanje celovite ponudbe Mežiške doline in Koroške • Ni izdelane celovite strategije razvoja turizma in dolgoročne vizije • Ni krovne povezovalne organizacije – vsak TIC deluje zase • Pomanjkanje kapitala za večje investicije • Neizkoriščenost že obstoječe ponudbe in potencialov • Ni agencije, ki bi goste vodila na Koroško – v Mežiško dolino • Posamezne turistične dejavnosti se ne povezujejo (npr. športne prireditve in ponudba gostincev) • Neizkoriščene obstoječe nočitvene kapacitete (Hotel Krnes, Brančurnik, Delalut, Turistične kmetije…) • Ni povezave s sosednjo avstrijsko Koroško • Premajhna podpora razvoju turizma s »politične ravni« • Pomanjkanje specifičnih znanj in motivacije med ponudniki turističnih storitev (komunikativnost, informacije o Mežiški dolini, tuji jeziki, strežba) • Pomanjkljivo razvit informacijski sistem (ni enotnega sistema neprometnih oznak – označitve turistične ponudbe, nepreglednost obstoječih tabel, kažipotov, zemljevidov, slab pretok informacij med ponudniki, neizkoriščene možnosti predstavitev na svetovnem spletu)

Ploder, Koroš, Pečnik, Plaznik, Kajžar, Vojak-Jakopič, Reht, Mikl, Lipovnik, Ošven • Tematske poti: kolesarske poti v Črni, na Šentanelu, na Prevaljah Pot na Gorno, Pot na Leše, Cesta mošta, Mlinarska pot, Rekreacijska pot, Gozdna učna pot, Vorančeva pot, Fužinarska pot, Čebelarska pot – čebelarsko - sadjarski učni center • Planinski domovi in postojanke: Dom na Smrekovcu, Dom na Peci, Dom na Raduhi, Pikovo, Dom na Uršlji gori, Smučarska koča, Koča na Naravskih ledinah • Sakralne znamenitosti: župnijske cerkve, podružnične cerkve, najvišja cerkev v Sloveniji na Uršlji gori, kapelice, Križev pot na Brinjevi gori, Kip svete Barbare na Lešah, Črna Marija v cerkvi sv. Ane v koprivni • Potencial za razvoj sonaravnega turizma: Krajinski park Topla, Smrekovec, Plezalna stena v Topli, Strojna, Jamnica, Šentanel, Leše, vrhovi okrog Mežice, pogorje Pece, Raduhe, Olševe, Brinjeva gora, Ivarčko – Ošven, Naravske ledine.. • Športna infrastruktura: smučišče v Črni, telovadnica s plezalno steno v Črni, na Ravnah, nogometni stadion v Črni, plezališča v Topli, stadion Mežica, telovadnica, stadion Prevalje, športna dvorana pri OŠ Franja Goloba, Dom telesne kulture na Ravnah, mestni stadion na Ravnah, mestno kopališče in olimpijski bazen, smučišče poseka, športna dvorana pri OŠ Prežihov Voranc • Igralniško območje – igralnica na Poljani • TIC-i: PKM Črna, TIC Prevalje, TIC Ravne • Prepoznani produkti: Podzemlje Pece, Gorski kolesarski park, Park kralja Matjaža • Nižje cene osnovnih storitev kot drugod • Potenciali turistične ponudbe v letni in zimski sezoni • Bližina letališča Celovec	

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• Neprepoznavnost – še neodkrite lepote • Specifičnost ponudbe – Podzemlje Pece, Gradovi kralja Matjaža • Bližina avstrijskih jezer, smučišča na Peci • Priprava skupne strategije razvoja turizma • Vzpostaviti sodelovanje med TIC-i • Že prepoznani produkti: Podzemlje Pece, Gradovi kralja Matjaža, Gorski kolesarski park • Varnost • Prijaznost domačinov • Znanje tujih jezikov • Znani Korošci oz. iz Mežiške doline na različnih področjih (športniki, pisatelji, glasbeniki,… • Igralniško območje – 15 v Sloveniji • Že uveljavljene in prepoznane tradicionalne prireditve, ki jih je potrebno le nekoliko dopolniti, posodobiti • Že obstoječi temelji ponudbe na vseh področjih, ki jih je potrebno le nadgraditi in povezati • Trendi v sodobnem turizmu – varnost, bližina destinacije, neodkritost, izogibanje množicam,	• Ni prepoznanih nosilcev aktivnosti, preveč pričakovanj se navezuje na občine in TICe • Pasiven odnos in nesprejemanje turističnega razvoja s strani lokalnega prebivalstva • Pomanjkanje sredstev za nova vlaganja, za posodabljanje in vzdrževanje infrastrukture • Nesodelovanje, medsebojno nerazumevanje in nasprotovanje

II. VIZIJA IN CILJI

II.1 *Vizija*

Mežiška dolina – Koroška,

s številnimi še neodkritimi kotički, ki ponujajo priložnost za:

varen in miren oddih, spoznavanje redkih živalskih in rastlinskih vrst, atraktivno gorsko kolesarjenje, plezanje in pohodništvo, spoznavanje kulturne in zgodovinske dediščine, pokušino dobre hrane in tradicionalne pijače, spoznavanje podzemlja Pece, skrivnostnih legend in pravljičnih bitij ter srečanje z junaki današnjega časa na športnem, literarnem, glasbenem in številnih drugih področjih.

II.2 *Cilji*

II.2.1 Strateški cilji

Ključni cilj je:

POVEČATI ŠTEVILO OBISKOVALCEV IN NOČITEV V MEŽIŠKI DOLINI.

Strateški cilji:

1. Vzpostaviti redno sodelovanje in povezovanje ponudnikov
2. Razviti skupne turistične produkte
3. Vzpostaviti skupno celostno podobo, trženje in promocijo
4. Zastaviti izvedbeni načrt za obdobje 2010 -2013

II.2.2 Podrobna kvantitativna in kvalitativna opredelitev strateških ciljev za obdobje 2010 – 2013

1. Vzpostaviti redno sodelovanje in povezovanje ponudnikov – delovne skupine, sekcije, zveze društev, ki se srečujejo 1x mesečno.

2. Razviti 4 skupne turistične produkte.

3. Vzpostaviti skupno celostno podobo, trženje in promocijo – zastaviti 4 skupne promocijske aktivnosti na leto, sodelovati na 4 skupnih trženjskih aktivnostih, izdelati 4 promocijske zloženke.

4. Zastaviti izvedbeni načrt za obdobje 2010 -2013.

III. STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA V MEŽIŠKI DOLINI

III.1 *Konkurenčne prednosti in pozicioniranje*

Turistična destinacija oblikuje svojo pozicijo skozi segmentiranje trga in raznolikost produktov, ki jih ponuja. Pozicioniranje pomeni definirati kakšno mesto ima naša turistična destinacija oz. naš turistični produkt (Mežiška dolina) v primerjavi z drugimi – konkurenčnimi destinacijami oz. produkti. Pozicioniranje pomeni, da s tem razlikujemo svoj produkt od konkurence po tistih značilnostih, ki so pomembne za neko ciljno skupino. Pozicioniranje vpliva na promocijo in oblikovanje produkta s tem pa dosegamo konkurenčno prednost. Z analizo prepoznamo sedanjo pozicijo, nato pa s cilji in vizijo definiramo želeno pozicijo. Z zastavljenimi aktivnostmi nato uresničujemo zastavljene cilje.

Konkurenčno pozicioniranje pomeni, da skušamo vplivati na videnje ali dojemanje naše turistične destinacije v zavesti potrošnika. Ustvariti moramo edinstveno privlačnost destinacije.

III.1.1 Definiranje konkurenčnih prednosti

Konkurenčne prednosti Mežiške doline:

1. Neprepoznano območje – še neodkriti kotički in lepote, specifičen relief, krajinski park, gore in vrhovi, redke živalske in rastlinske vrste
2. Tradicija rudarstva – Podzemlje Pece
3. Gorsko kolesarsko območje
4. Kulinarika
5. Pristna prijaznost ljudi
6. Sakralne znamenitosti
7. Tradicionalne prireditve
8. Znane osebnosti z najrazličnejših področij: pisatelji, slikarji, glasbeniki, športniki…
9. Obmejna lega – ob zelo priznani turistični destinaciji – Avstrijski koroški
10. Bližina letališča Celovec

III.1.2 Strateško pozicioniranje

Mežiška dolina se želi pozicionirati kot destinacija za:

- ljudi, ki iščejo miren in varen kotiček, daleč od množic, kjer čas teče počasneje
- ljubitelje še neodkritih kotičkov, neokrnjene narave, redkih rastlinskih in živalskih vrst
- ljubitelje avantur in aktivnosti v naravnem okolju - pohodništva, gorskega kolesarjenja, plezanja, jahanja, smučanja
- ljudi, ki želijo spoznati podobe iz preteklega življenja rudarjev in železarjev
- ljudi, ki jih privlačijo naši legendarni junaki in pravljična bitja
- ljudi, ki želijo spoznati okolje iz katerega izhajajo naši športni junaki, pisatelji, likovniki, glasbeniki…drugi uspešni in znani Korošci

III.2 *Ključne strategije na področju razvoja in trženja*

Strategija je dolgoročen načrt dejanj oz. aktivnosti, ki so potrebne za to, da rešimo probleme in realiziramo oz. dosežemo zastavljeni cilj.

Razvoj turizma v Mežiški dolini bomo zastavili na naslednjih strategijah:

III.2.1 Strategija partnerstev

Vzpostaviti je potrebno učinkovita partnerstva (javno-zasebna) in horizontalno povezati ponudbo v dolini in posamezne destinacije.
Spodbuditi je potrebno povezovanje med ponudniki istovrstnih produktov v horizontalne mreže oziroma nastajanje interesnih združenj oz. konzorcijev.

Strategija partnerstva se bo uresničevala tako, da se bo za vsak oblikovan skupni produkt vzpostavilo partnerstvo in redne oblike sodelovanja. Partnerstva sodelujejo pri skupnih razvojnih, promocijskih in trženjskih aktivnostih.

III.2.2 Strategija diferenciacije

Gre za tak pristop, ki ustvarja prednosti produkta ali destinacije s ponujanjem drugačnih storitev, produktov ali izkušenj, takih, ki imajo edinstveno vrednost.
Ponudba destinacije ali produkta je tako drugačna od tiste, ki jo ponujajo konkurenčne destinacije ali produkti. V očeh turista je potrebno ustvariti občutek, da ponujamo nekaj nekaj izvirnega, drugačnega, boljšega kot drugi.

Strategijo diferenciacije bomo uresničevali tako, da bomo pri razvoju in oblikovanju turističnih produktov iskali posebnosti, raznolikosti, specifične lastnosti, svojo identiteto, prepoznavnost in različnosti od drugih.
Na teh temeljih bomo zastavili svojo ponudbo in jo tudi na drugačen, izviren način promovirali in tržili.

III.2.3 Strategija diverzifikacije

Diverzifikacija pomeni razpršitev tako na področju razvoja produktov, kot na področju njihovega trženja. Potrebno je razvijati nove različne turistične produkte in vstopati na nove trge.
Že obstoječi produkti se lahko inovativno dopolnijo, prilagodijo za nove trge (sestavljeni proizvodi, modularnost, fleksibilnost…)

Strategijo diverzifikacije bomo uresničevali tako, da bomo turistične produkte oblikovali na različnih področjih, z različno ponudbo (šport, kultura, podeželje…) in jo tudi ponudili na različne trge oz. različnim tržnim segmentom/skupinam.

III.2.4 Strategija konkurenčnosti in privlačnosti

Turistični produkti ali destinacije morajo biti konkurenčni, imeti določene prednosti ali z vidika kvalitete ali cenovne ugodnosti. Konkurenčnost pomeni, da si enakovreden ali boljši od drugih. Konkurenčnost pomeni tekmovalnost, se pravi, da moraš vedno opazovati in spremljati konkurenco in se truditi biti boljši od nje.

Privlačnost destinacije ali turističnega produkta pomeni, da razvijamo in ponujamo take produkte, izkušnje, storitve, ki so za različne ciljen skupine zanimivi, privlačni oz. atraktivni. Potrebno je nenehno spremljanje tržnih trendov in odzivov.

Strategijo konkurenčnosti in privlačnosti bomo uresničevali tako, da bomo razvijali kvalitetne in atraktivne produkte, se ves čas primerjali s konkurenco, spremljali svetovne trende in se nanje pravočasno odzivali.

III.2.5 Strategija tržnega komuniciranja

Tržno komuniciranje so vse aktivnosti, ki jih destinacija ali produkt izvaja z namenom vzpostaviti komunikacijo z obstoječimi in potencialnimi obiskovalci.

Pri tržnem komuniciranju je zelo pomembna izgradnja oz. oblikovanje jasne identitete turistične destinacije ali produkta (npr. Mežiške doline).
Ljudje se ne odzivamo na stvarnost samo, temveč na tisto, kar zaznavamo kot stvarnost. Prav zato moramo identiteto oblikovati tako, da izzove niz asociacij, ki jih v daljšem obdobju zaznava posameznik in temeljijo na njegovi posredni ali neposredni izkušnji z blagovno znamko.
S pomočjo različnih inštrumentov, kot so: ime, logotip, znaki, okolje, prireditve… v reklamne namene oblikujemo identiteto v upanju, da bo v očeh potrošnika/turista ustvaril zaželeno podobo o blagovni znamki, destinaciji ali produktu. Oblikovanje identitete pomeni vključiti načine, s katerimi se destinacija ali produkt želi istovetiti pred javnostjo. Podoba pa je način, kako javnost destinacijo zaznava. Podoba, ki jo destinacija preko komunikacijskih medijev neprestano pošilja naokoli mora vsebovati prepoznavno in razumljivo sporočilo, da se potrošniku/turistu vtisne v spomin in ga ne zamenjuje s podobnimi sporočili konkurentov.

Ključna izhodišča, ki jih bomo upoštevali pri tržnem komuniciranju:

1. Promocijske aktivnosti bomo usmerili v grajenje in komuniciranje krovne znamke, skupne identitete
2. Poudarek bomo dali predstavitvi na internetu
3. Za vsak ključni turistični produkt in ciljni trg se pripravi poseben splet tržnega komuniciranja
4. Izkoristili bomo vse promocijske in distribucijske kanale sodelujočih partnerjev
5. Poskrbeli bomo za sistematično usposabljanje in motiviranje vseh posameznikov, ki so aktivni na področju turizma, da postanejo »prodajalci« turistične destinacije oz. produkta
6. Pri tržnem komuniciranju bodo sodelovali vsi partnerji, ki so kakorkoli povezani s turistično destinacijo oz. produktom.

III.3 *Razvojni model*

III.3.1 Strukturiranje turistične ponudbe

Dodana vrednost turizma je tem višja, čim bolj je strukturirana turistična ponudba. Razvijati je torej potrebno različno turistično ponudbo – tako glede na vrsto turizma, na vsebine, ki jih zajema, kot na ciljne skupine, katerim je namenjena.

Glede na obstoječe turistične potenciale, lahko v Mežiški dolini razvijamo zelo strukturirano turistično ponudbo, in sicer:

Glede na vrsto turizma:
- izletniški turizem
- stacionarni turizem.

Glede na vsebine:
- ponudba športnih aktivnosti
- ponudba kulturnih in zgodovinskih znamenitosti
- ponudba atraktivnih naravnih lepot
- ponudba specifične kulinarike
- ponudba kmečkih turizmov
- ponudba prireditev
- ponudba sakralnih znamenitosti
- ponudba zimskih aktivnosti….

Glede na ciljne skupine:
- športniki in obiskovalci, ki svoj prosti čas preživljajo aktivno
- smučarji
- planinci in alpinisti
- športni klubi
- verska združenja
- družine z otroki
- ljubitelji neokrnjene narave
- poznavalci in ljubitelji kulture, umetnosti, pisane besede
- šolarji, dijaki
- skupine izletnikov
- študentje in strokovnjaki s področja geologije, rudarstva
- prebivalci in turisti iz obmejnih avstrijskih krajev…

III.3.2 Vloga javnega in vloga zasebnega sektorja

Turizem je dejavnost, ki je zelo povezovalna in torej združuje in povezuje veliko število akterjev – od gospodarskih dejavnosti, naravnih danosti, kulturnih znamenitosti, zgodovinske dediščine, infrastrukturnih pogojev in drugih dejavnikov, ki vplivajo na konkurenčno sposobnost posamezne turistične destinacije oz. produkta.
Vsi našteti dejavniki so seveda med seboj tesno povezani in delujejo kot sistem v katerem mora delovati vsak njegov del, če želimo da je ponudba, ki jo doživlja gost na tem turističnem območju kakovostna in sposobna za tekmovanje na zelo konkurenčnem
turističnem trgu.

Razvojni model, ki ga bomo zastavili za območje Mežiške doline je skladen z Razvojnim načrtom in usmeritvami slovenskega turizma za obdobje 2007 -2011, ki ga je zastavilo Ministrstvo RS za gospodarstvo.

Bistvena usmeritev je **krepitev modela destinacijskega managementa, ki ponudnike turističnih storitev iz vseh sektorjev spodbuja k večji medsebojni povezanosti ter k večji vključitvi dopolnilnih dejavnosti, društvenih aktivnosti in tradicionalnih znanj v svojo ponudbo.**
Zastavljeni razvojni model bo spodbujal:

- organiziranost razvoja turizma na različnih ravneh, vsebinah, območjih, produktih…
- oblikovanje ključnih turističnih destinacij oz. produktov
- razvoj novih oblik upravljanja – javno zasebna partnerstva.

Pri razvoju turizma v območju sodelujejo naslednji subjekti:
1. Javni sektor:
- Država
- Lokalne skupnosti
- Javna podjetja, organizacije, ustanove in zavodi

2. Zasebni sektor:
- Neposredni ponudniki turističnih storitev
- Komplementarni ponudniki storitev (obrtniki, kmetje, trgovci, …)

3. Civilni sektor:
- Prebivalci turističnega območja.

Vloga javnega sektorja je predvsem v: vzpostavljanju in vzdrževanju komunalne in turistične infrastrukture, v pripravi prostorskih načrtov, v reguliranju področja obremenjenosti okolja, v sodelovanju pri promocijskih storitvah in informiranju, v vzpostavljanju ustrezne socialne in zaposlitvene politike in vplivanju na ugodne življenjske razmere lokalnega prebivalstva.

Ključnega pomena za razvoj turizma je zasebni sektor, ki zagotavlja obseg in raznolikost turistične ponudbe. Gospodarski subjekti in podjetniki izvajajo različne turistične dejavnosti, tržijo svoje storitve in produkte, zaposlujejo posameznike, izvajajo promocijo, organizirajo potovanja…

Civilni sektor – prebivalci območja, pa k razvoju turizma prispevajo predvsem s svojim aktivnim delom v različnih društvih, združenjih, organizacijah. Predstavljajo zelo pomemben komplementarni dejavnik pri turistični ponudbi, saj s svojim delom ohranjajo kulturno in naravno dediščino in običaje, organizirajo prireditve, izvajajo promocijske aktivnosti, spodbujajo sodelovanje, povezovanje…

Razvojni model, ki ga bomo zastavili za območje Mežiške doline bo ponudnike turističnih storitev iz vseh treh sektorjev spodbujal k večji medsebojni povezanosti.

III.3.3 Organiziranost

Če želimo, da bodo turistične aktivnosti tržno usmerjene in vodene, se mora destinacija organizacijsko ustrezno oblikovati. Temeljno vodilo naj bi bil napredek, to pa pomeni boljšo organiziranost in boljše rezultate.

Postaviti je potrebno organizacijo, ki bo zagotavljala načrtno in tvorno sodelovanje javnega in zasebnega sektorja pri oblikovanju celovite in kakovostne turistične ponudbe in promocije celotnega turističnega območja.

Zakon o pospeševanju turizma, 1998, je lokalnim skupnostim predpisal, da mora na svojem območju ustanoviti lokalno turistično organizacijo in je določal obvezno članstvo za vse pravne osebe, ki imajo sedež ali poslovne enote v občini, za podjetnike-posameznike, katerih dejavnost je neposredno povezana s turizmom, nadalje za sobodajalce in za tiste kmete, ki opravljajo gostinsko dejavnost, njeni člani pa so bili lahko tudi turistična in druga društva.

Zakon o spodbujanju razvoja turizma, ki je stopil v veljavo 1.2.2004, ne predpisuje več obvezne postavitve lokalne turistične organizacije. Zakon še vedno določa, da je načrtovanje, organiziranje in izvajanje politike spodbujanja razvoja turizma na ravni turističnega območja v pristojnosti občin. Dalje določa, da občine te pristojnosti lahko prenesejo katerikoli pravni osebi, ki je pridobila status za delovanje v javnem interesu.

Vodilo vseh subjektov na turističnem območju naj bi bila vizija razvoja turizma. Aktivnosti za doseganje ciljev so na vseh področjih različne, vodijo pa na isto pot pospeševanja razvoja turizma kot plod učinkovitejšega sodelovanja. Naloga občine pri tem pa je vzpostaviti in vzdrževati organiziran sistem, ki bo omogočal doseganje skupnih ciljev vseh subjektov, ki delujejo na področju turizma.

Pri razvoju turističnega območja pa je zelo pomembno, da se predstavniki vseh ponudnikov turističnih storitev, civilna družba in javni sektor zavedajo, da na poti razvoja stopajo vzporedno.
Turizem je sistem součinkovanj in pri tem ne smemo pozabiti niti na lokalno prebivalstvo, ki živi skupaj s turizmom in za turizem.

Glede na to, da imamo v Mežiški dolini v vsaki od občin (razen v Mežici) vzpostavljen TIC, se zdi najbolj smiselno, da se le-ti povežejo v neko krovno organizacijo, ki prevzame koordinacijo in vodenje aktivnosti na področju razvoja turizma.
Občina Mežica pa v to krovno organizacijo imenuje svojega predstavnika. Krovna organizacija bo poskrbela za sodelovanje in vključevanje vseh subjektov, ki delujejo na področju razvoja turizma – tako iz javnega koz zasebnega sektorja in sfere civilne družbe.

V začetku je lahko ta krovna organizacija deluje neformalno – na osnovi sklenjenega dogovora in določenih nalog in pristojnosti, kasneje pa lahko razmišljamo tudi o formalni ustanovitvi LTO ali katerekoli druge organizacijske oblike.

IV. TURISTIČNI PRODUKTI

IV.1 *Pregled obstoječe turistične ponudbe*

IV.1.1 Področje športa in rekreacije

1. Zima v Parku kralja Matjaža

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
GRADOVI KRALJA MATJAŽA	Tradicionalna prireditev	Občina Črna, PKM, Pri Matjažu	Razglednice, zloženka,	www.gradovikraljamatjaza.com	Mladi, družine, društva, organizirane skupine iz vse Slovenije		Smučanje v Črni, ponudba Hotela Krnes, Podzemlje Pece,
SMUČANJE NA SMUČIŠČU ČRNA	Smučišče se nahaja v središču kraja in je primerno tako za rekreacijsko kot tekmovalno smučanje. Ima sistem umetnega zasneževanja, možna je tudi nočna smuka in šola smučanja.	Občina Črna		www.crna.si www.sloveniaholidays.com/smucisca	Družine, otroci, smučarji tekmovalci, rekreativni smučarji,		Ponudba hotela Krnes, sankanje, drsanje, smučarski teki, FIS tekmovanja, zimski pohodi, gradovi kralja Matjaža
	Na smučišču v Črni	Občina Črna		www.crna.si	Družine,		Ponudba hotela Krnes, smučanje,

SANKANJE	je urejena sankaška proga.				otroci		drsanje, smučarski teki, FIS tekmovanja, zimski pohodi, gradovi kralja Matjaža
TEK NA SMUČEH	V Logah je urejena tekaška proga.	SK Črna,		www.crna.si	Družine, otroci, rekreativni športniki		Ponudba hotela Krnes, smučanje, drsanje, sankanje, FIS tekmovanja, zimski pohodi, gradovi kralja Matjaža
DRSANJE	Na stadionu NK Peca je v zimskem času urejeno osvetljeno drsališče in osvetljena steza za kegljanje na ledu oz. po domače »šajbanje«	NK Peca		www.rr-vel.si	Otroci, družine		Ponudba hotela Krnes, smučanje, smučarski teki, sankanje, FIS tekmovanja, zimski pohodi, gradovi kralja Matjaža
FIS TEKMOVANJA	SK Črna – Tab organizira FIS tekmovanja	SK Črna – Tab		www.skcrna.si www.crna.si	FIS tekmovalci ,družine		Sankanje, drsanje, smučarski teki, ponudba hotela Krnes, gradovi kralja Matjaža
ZIMSKI (NOČNI) POHODI	PD Črna 1.1. organizira Novoletni pohod na Peco: od Matjaža do Matjaža, v decembru pa je vsako leto tradicionalni pohod »Čez goro k očetu« MDO Koroških PD	PD Črna na Koroškem		www.pzs.si www.hribi.net	Pohodniki, planinci		Ponudba hotela Krnes, smučanje, smučarski teki, sankanje, FIS tekmovanja, gradovi kralja Matjaža, planinske postojanke

2. Gorsko kolesarjenje

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
GORSKE KOLESARSKE POTI	Označene poti, možno kolesarjenje z vodstvom, Ekohotel na kmetiji Koroš	KREATUR d.o.o.		www.podezelska-avantura.si www.mtbpark.com	Gorski kolesarji		Turistične kmetije, planinske postojanke, Podzemlje Pece, pohodništvo, Dobrote izpod Pece, sakralne in naravne znamenitosti

3. Poletne avanture

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
KOLESARSKI VZPON NA URŠLJO GORO	Vzpon na Uršljo goro z gorskimi kolesi	Kolesarski klub Ravne		www.sportravne.si	Gorski kolesarji		Prežihova bajta, turistične kmetije, planinske postojanke
POKAL SPUST IVARČKO	Dirka slovenskega pokala v spustu,	MTB Koroška		www.mtbkoroska.net	Gorski kolesarji		Kundijeve kolesarske poti, kolesarska pot okrog Uršlje gore,

	GT Zlato kolo in skoki v jezero.						Prežihova bajta, turistične kmetije
GORSKI TEK NA NARAVSKE LEDINE	S tekom se uradno prične Teden športa na Ravnah, ki ga organizira Zveza športnih društev Ravne.	Zveza športnih društev Ravne na Koroškem		www.glasdoline.si	Rekreativni športniki in tekači		Planinske postojanke, turistične kmetije, Prežihova bajta
OBISK GORA IN VRHOV (URŠLJA GORA,…) Okolica Raven ponuja obilo možnosti za daljše in krajše pohode (Uršlja gora, Naravske ledine, Šteharski vrh, Navrški vrh)	Organizirani pohodi PD Individualni obisk	Planinsko društvo Ravne		www.tic-ravne.si	Pohodniki, kolesarji, družine, šole in vrtci		Cesta mošta, turistične kmetije,planinske postojanke, Prežihova bajta, Fužinarska, Vorančeva, Gozdna učna pot
JADRALNO PADALSTVO Najbolj atraktivna vzletišča za jadralne padalce so na Ošvenu in Uršlji gori.	Organizirana so jadranja v tandemu in šola jadralnega padalstva.	Koroška šola jadralnega letenja Čuk		www.pgal.net	za ljudi, ki jih zanimajo adrenalinski športi		Kolesarjenje, pohodništvo, turistične kmetije
KREJANOV MEMORIAL	V okviru jesenskih srečanj poteka kolesarska prireditev, ki je že dobro poznana v širšem Slovenskem okolju	Alpski smučarski klub Fužinar	Plakati, zloženke, Objava na radiu; lokalna TV Ravne, Prevalje; časnik Večer	www.prevlje.si, www.jesenska-srecanja.com www.fuzinar-ask.com	Kolesarji in rekreativci vseh starosti	Če bi hoteli prireditev organizirati na še večjem nivoju, bi potrebovali več	Kundijeve kolesarske poti, Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, Podzemlje Pece

						sistemskih sredstev	
KUNDIJEV GORSKI TEK	Tradicionalni tek v okviru jesenskih srečanj, ki se ga vsako leto udeleži 30-40 tekačev (večinoma iz Koroške)	Kundi	Plakati, zloženke, letaki, objava na radiu, v Večeru, Poletu	www.jesenska-srecanja.com www.prevalje.si	4 kategorije – moški in ženske do 30 in nad 30 let	Potrebna je finančna pomoč v obliki sponzorstva za majice, nagrade in promocijski material	Cesta mošta, Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, Kundijeve kolesarske poti
PLEZANJE NA RAVNJAKOVI STENI	Individualne aktivnosti	AK Ravne	Vodnik: Slovenija – športno plezalni vodnik	www.akravne.si www.plezanje.net	Športi plezalci, alpinisti	Potrebna obnova stene - pregled in menjava vijakov	Ostala športna ponudba…
JAHANJE PRI RAVNJAKU	Individualni obiski				Mladi, družine, pohodniki	Potreben bi bil inštruktor jahanja	Plezanje, kolesarjenje, pohodništvo
POHODNIŠTVO (BRINJEVA GORA, VOLINJAK, JANKOVEC)	Pot na Brinjevo goro je slabo označena, izlete na Volinjak organizira PD	PD Prevalje		www.pdprevalje.si	Pohodniki, izletniki, družine, šole		Cesta mošta, Dobrote izpod Pece, Prežihovina, Podzemlje Pece, turistične kmetije
MEDNARODNI TEK BORISA KERŠBAUMERJA	Tradicionalna prireditev, letos že 25. Več relacij: **-**ND – Orešnikov most **-**ND – Harmonkov	Tekaški klub GRČA	Objava na radiu	www.mezica.si www.slovenijatece.si, www.sportnikoledar.si,	Otroci in odrasli	Teče se na progah dolžine, 100m, 500m, 1km, 6km in	Turistične kmetije, Podzemlje Pece, Dobrote izpod Pece

	križ - ND – Dom upokojencev			www.e-karizma.com		10,3km	
OBISK GORA IN VRHOV NAD MEŽICO	Pohodne poti so označene na Turistični karti Mežiške doline, organiziranih vodenj ni	V preteklosti »študijski krožek«, poti vzdržuje PD Mežica	Knjižica »Spoznajmo vrhove nad Mežico«, Turistična karta Mežiške doline	www.mezica.si	Pohodnik vseh starosti, družine, šole,	Potrebno je postaviti in obnoviti oznake tudi ob poteh, postaviti omarice za vpisno knjigo	Turistične kmetije, Podzemlje Pece, Dobrote izpod Pece, druga PD, društva iz zamejstva
KOLESARJENJE	Kolesarske poti so speljane po gozdnih cestah v okolici Mežice		Turistična karta Mežiške doline, knjižica »Spoznajmo vrhove nad Mežico«		Kolesarji, družine	Kolesarske poti so označene na Turistični karti Mežiške doline, postavljene so table	Turistične kmetije, Podzemlje Pece, Kundijeve kolesarske poti, Vrhovi nad Mežico
MARATON KRALJA MATJAŽA	Prireditev v okviru turističnega tedna	ŠZ Črna			Tekači, mladi	Promocijski material	Pohodništvo, ponudba Hotela Krnes,
PLEZANJE NA BURJAKOVI STENI	Urejene plezalne poti		zloženka		Športni in rekreativni plezalci		Krajinski park Topla, ponudba Hotela Krnes, pohodništvo,
PLEZANJE PRI MATVOZU	Urejene plezalne poti				Športni in rekreativni plezalci		Krajinski park Topla, ponudba Hotela Krnes, pohodništvo

PLEZANJE V TELOVADNICI OŠ ČRNA NA KOROŠKEM	Organizirano plezanje	AK Črna			Športni in rekreativni plezalci, mladi		
JAHANJE PRI MATJAŽU V PODPECI	Organizirano jahanje, poletni tabori	Okrepčevalnica Pri Matjažu		www.primatjazu.com	Mladi, družine, ljubitelji narave, pohodniki		Pohodništvo, kolesarjenje, plezanje, dolina Tople
KLUB 24	Organizirano kot klub	Klub 24		www.obcinacrna.eu/klub24/index.html	Pohodniki, športniki, alpinisti, kolesarji		Vsa ponudba okoliških gora, možnosti za kolesarjenje, pohodništvo,

4. Tematske in rekreativne poti

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
GOZDNA UČNA POT	Skozi gozdne sestoje Navrškega vrha nad Ravnami so učenci ob pomoči gozdarjev uredili malo učno gozdno pot, v dolžini dobrih štirih kilometrov s številnimi opazovalnimi točkami.	Učenci osnovne šole Prežihovega Voranca, gozdarji	Gozdna učna pot na Navrški vrh - zloženka	www.tic-ravne.si	Šolarji, predšolski otroci	Potrebna je obnova in ponovna označitev poti	Vrtci, šole, KOK Ravne

VORANČEVA POT	Prežihovo pot lahko uporabljamo kot sprehajalno ali tekaško pot. Na poti je osem vmesnih postaj, ki lahko služijo za krajši počitek ali za ogled znamenitosti.		Vorančeva pot - zloženka	www.tic-ravne.si	Šolarji, dijaki, izletniki, društva	Potreben bi bil letak oz. zemljevid	Vrtci, šole, društva, KOK Ravne, Muzej bralne značke
FUŽINARSKA POT	Fužinarska pot spominja na naše prednike, ki so v dežju in snegu več ur hodili po teh stezicah služit svoj vsakdanji kruh v železarno.		Zemljevid Fužinarske poti, TIC Ravne na Koroškem	www.tic-ravne.si	Kolesarji, šolarji, pohodniki	Potreben bi bil letak oz. zemljevid	cerkev Sv. Neže, Hiška Žalik žene, kmetija Kurnik, kjer kmečko poslopje še vedno krasi ena najstarejših kmečkih hiš, ki je stara čez 300 let
KOLESARSKA POT OKOLI URŠLJE GORE	Na poti okoli Uršlje gore boste spoznali vse zanimive točke, ki jih ponuja okolica. (Rimski vrelec, Ivarčko jezero, Ošven,…)		Zemljevid, TIC Ravne na Koroškem	www.tic-ravne.si	Gorski kolesarji	Potreben bi bil letak oz. zemljevid	Cesta mošta, Kundijeve kolesarske poti, Prežihova bajta, turistične kmetije
MALGAJEVA POT	Pohod je organiziran v spomin na Franja Malgaja, borca za severno mejo.	Domoljubno društvo Franja Malgaj		www.tic-ravne.si	Pohodniki, planinci	Potreben bi bil letak oz. zemljevid	Šole, društva, KOK Ravne,
	Cesta mošta poteka na območju naselij Tolsti Vrh, Strojna, Zelenbreg,	Sadjarsko društvo Mežiške		www.tic-ravne.si	kolesarji, pohodniki, družine,	Table so sicer postavljene, vendar	Turistične kmetije, Dobrote izpod Pece, Kundijeve kolesarske poti, Povhov mlin,

CESTA MOŠTA	Šentanel, Jamnica in Suhi Vrh. Turistična trasa vodi po kmetijah, kjer je mogoče preizkusiti koroški mošt (sadno vino)	doline			ljubitelji koroške kulinarike	drugače ni nič organizirano - v ponovnem zagonu, potrebna so vlaganja	pletenje košar
MLINARSKA POT		TD Šentanel	»Po mlinarski in rekreacijski poti« - zloženka	www.prevalje.si	kolesarji, pohodniki		
REKREACIJSKA POT PROTI ŠENTANELU		TD Šentanel	»Po mlinarski in rekreacijski poti« - zloženka	www.prevalje.si	kolesarji, pohodniki		
POT V STROJNO	Ni označena	TD Šentanel			Družine, pohodniki, šole, vrtci	Potrebna bi bila obnova in spremembe, sredstva so že pridobljena	Cesta mošta, Dobrote izpod Pece, turistične kmetije
KUNDIJEVE KOLESARSKE POTI	S Prevalj vodijo označene poti na Leše, Šentanel, Strojno in Dolgo Brdo	KUNDI	»Kundijeve kolesarske poti« - zloženke	www.prevalje.si	kolesarji		Cesta mošta, Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, Podzemlje Pece

PO STOPINJAH LEŠKIH RUDARJEV	Ob poti, ki je dolga 12 km obiskovalci spoznavajo zanimivosti kraja, predvsem pa pomnike vezane na čas delovanja leškega premogovnika	KD Leše	»Učna pot: Po stopinjah leških rudarjev« - zloženka	www.prevalje.si www.lese.si	šolarji, dijaki, pohodniki, družine	Ni označeno (table so v izdelavi), ni nič organizirano - potreben bi bil vodič, ki bi bil usposobljen za organizirana vodenja.	Turistične kmetije, muzej na Lešah – TOPLER, Podzemlje Pece, Dobrote izpod Pece, »Knapovška košta«
PLANINSKE POTI PD PREVALJE **→Prevalje – Naravske ledine – Uršlja gora** **→Kozji hrbet** **→Mežica – Naravske ledine**	Poti so popisane in vnesene v register planinskih poti.	Za urejanje poti skrbi Odbor za planinske poti PD Prevalje		www.pdprevalje.si	Šolarji, družine, pohodniki	Lesene smerokaze so nadomestili kovinski, obnovljene so markacije, posekane so veje.	Šole, vrtci, KOK Ravne
KOLESARSKA POT POD GORO	V spremstvu vodiča in soju naglavnih svetilk lahko varno prekolesarite več kot pet kilometrov edinstvene podzemne poti iz ene doline v drugo	Podzemlje Pece	S kolesom v podzemlje - zloženka	www.podzemljepece.com	Kolesarji, družine		Knapovška košta, Dobrote izpod Pece, Muzej rudnika Mežica
VRHOVI NAD MEŽICO	Okolica Mežice je obdana s potmi in vrhovi, ki poleg izletov ponujajo tudi geološke,	Skupina posamezniko v (študijski krožek) ob finančni	Knjižica » Spoznajmo vrhove nad Mežico«,	www.mezica.si	Pohodniki vseh starosti, družine,	Potrebno je postaviti in obnoviti oznake tudi	Podzemlje Pece, turistične kmetije, Dobrote izpod Pece, druga PD, društva iz

	botanične, etnološke in zgodovinske zanimivosti.	pomoči Občine Mežica, poti vzdržuje PD Mežica	Turistična karta Mežiške doline		šole	ob poteh, postaviti omarice za vpisno knjigo	zamejstva
KOLESARSKE POTI	Kolesarske poti so speljane po gozdnih cestah v okolici Mežice.		Turistična karta Mežiške doline, knjižica »Spoznajmo vrhove nad Mežico«		Kolesarji, družine	Kolesarske poti so označene na Turistični karti Mežiške doline, postavljene so table	Turistične kmetije, Podzemlje pece, Kundijeve kolesarske poti, Vrhovi nad Mežico
GOZDNA UČNA POT TEBER	Ni organiziranega ogleda in vodenja	TIC PKM	Zloženka	www.crna.si	Šolarji, otroci,	Obnova oznak, tabel, same poti	Podaljšanje poti, povezava s Čebelarskim domom, Etnološkim in rudarskim muzejem v Črni
KOLESARSKE POTI – SLEDI DIVJINE **Ježev krog, Veveričin krog, Zajčev krog, Lisjakov krog, Srnjakov krog, Kunin krog, Risov krog, Petelinov krog, Jazbecov krog, Jelenov krog, Gamsov krog in Medvedov krog**	Ni organiziranega obiska				Kolesarji, družine, mladi, športniki	Obnova oznak, vzdrževalna dela na poteh, promocijski material	S ponudbo hotela Krnes, s ponudbo NK Peca za športne priprave nogometašev, s prireditvami v turističnem tednu

IV.1.2 Področje kulturno zgodovinske dediščine

1. Podzemlje Pece

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
Podzemlje Pece -ogled turističnega rudnika in muzeja	Odprto vsak da razen ponedeljka v poprečju 17.000 obiskovalcev letno	Podzemlje Pece, d.o.o.	Prospekti v 4 jezikih, CD- Železna pot, Filmi, Članki v revijah ,	Ja – www.podzemljepece.com	Otroci, mladina, študentje Odrasli (društva, podjetja,..) Družine, Strokovnjaki iz naravoslovnih področij,	V dostopno cesto, v ureditev okolice, V zgradbe za razširitev dejavnosti (- nova recepcija, razstavni prostori, večnamenski prostor, bar in trgovina)	- Turistični rudniki v Sloveniji, Avstriji in Italiji, -Turistične kmetije na Koroškem, -Turistične jame v Sloveniji, -Gostišča na Koroškem, -S Koroškim pokrajinskim muzejem, -Koroškimi splavarji (na Koroškem je fajn), kmetijo Klančnik, Pivovarno Človeška ribica, podjetjem VABO, z STO, -z Koroškimi vrtci- Projekt kulturno žlahtnjenje najmlajših, -S šolami na Koroškem (likovni natečaj, sodelovanje v raziskovalnih projektih..)

							-S turističnimi agencijami po Sloveniji, -Slovenskim muzejskim društvom, -Skupnostjo muzejev Slovenije- pedagoška sekcija(Kulturni bazar…), -Turistična zveza Slovenije (Turizmu pomaga lastna glava) -Znanstvene in strokovne inštitucije (Inštitut Jožef Stefan, Geološki zavod Slovenije…) -Koroški radio – skupne promocijske aktivnosti, Gostišče Lipa – Muta…. LAS Mislinjske doline,
RUDARSKI MUZEJ ČRNA Tradicijo in podobo rudarskega kraja izrisuje muzej, domiselno postavljen v skalo sredi trga. V več kot 330 letih rudarjenja v teh krajih so rudarji izkopali 800 km rovov. Rudišca se raztezajo na 64 km2.	Ogled po predhodnem dogovoru	PKM Črna		www.crna.si, www.koroska.si, www.pkm.si	Šolarji, društva, izletniki		Podzemlje Pece, Muzej Ravne, »Knapovška košta«, Dobrote izpod Pece, Po stopinjah leških rudarjev

2. Levi devžej

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
RIMSKI VRELEC Ob vznožju mogočne Uršlje gore izvira na nadmorski višini 510 metrov Rimski vrelec, naravna mineralna voda, izjemno bogata z železom.	Individualni obisk	Občina Ravne, z razpisom se išče novi kupec				Potrebna temeljita obnova	Kolesarjenje, pohodništvo, naravna mineralna voda, Prežihova bajta, Uršlja gora,
PREŽIHOV SPOMINSKI MUZEJ Prežihova bajta,značilna koroška stavba, je urejena v spominski muzej. Tik nad Prežihovo bajto stoji bronast Prežihov spomenik, ki ga je izdelal akademski kipar Stojan Batič.	Organiziran ogled po predhodnem dogovoru z muzejem, Individualni ogledi	Muzej Ravne na Koroškem	»Vorančeva pot«, »Prežihove Kotlje«	www.tic-ravne.si, www.prezih.net, www.kpm.si, www.kotlje.si	Društva, izletniki, šolarji, vrtci		Ostala društva, slovenske šole, Prežihova pot, KOK Ravne, Muzej Ravne, kolesarjenje, Muzej bralne značke
MUZEJ RAVNE Stalne zbirke Koroškega muzeja, ki so postavljene v ambient renesančnega gradu obsegajo: železarsko, rudarsko, gozdarsko in lesarsko zbirko, etnološko zbirko, lapidarij, muzej na prostem in likovno zbirko Forma vive. Na območju	Organiziran ogled po predhodnem dogovoru z muzejem, Individualni ogledi	Koroški pokrajinski muzej	»Železo in kruh«, »Forma viva«,	www.tic-rvne.si, www.kpm.si	Šolarji, društva, posamezniki		KOK ravne, šole, društva iz cele Slovenije, izletniki, Muzej bralne značke, Prežihov spominski muzej, Rudarski muzej Črna

opuščene proizvodnje Železarne Ravne nastaja muzej tehniške dediščine Koroške							
MUZEJ BRALNE ZNAČKE V osnovni šoli na Prevaljah je vzklila ideja o bralni znački, pobudnika sta bila prof. Stanko Kotnik ter ravnatelj šole Leopold Suhodolčan. Leta 2001 so v počastitev 40-letnice bralne značke preuredili spominsko zbirko - Muzej bralne značke	Organiziran ogled po predhodnem dogovoru	OŠ Franja Goloba Prevalje		www.prevalje.si, www.koroska.si	Šolarji, vrtci,		Spominski park na Prevaljah, KOK Ravne, ostale knjižnice po Sloveniji, šole, vrtci, Krojačkov dan, Prežihova bajta
POVHOV MLIN Povhov mlin je zidana stavba s »šitlnasto« streho in tremi prostori v pritličju, kjer so mlini, mlinarjeva soba in delavnica. Vse je skrbno ohranjeno: kamen, les, šitlni, opremljena je mlinarjeva soba.	Ogled po predhodnem dogovoru	TD Šentanel	»Povhov mlin«	www.prevalje.si. www.koroska.si	Šolarji, društva		Kmečki muzej Dvornik, turistične kmetije, Dobrote izpod Pece, Kundijeve kolesarske poti, cesta mošta
FORMA VIVE Od 1964 do 1989 se je na Ravnah zvrstilo sedem kiparskih simpozijev Forme vive. Trideset kiparjev z vseh koncev sveta je tukaj uresničilo monumentalne	Individualni obisk	Koroški pokrajinski muzej	»Forma viva«	www.tic-ravne.si, www.kpm.si	Šolarji, umetniki		KOK Ravne, Muzej Ravne, umetniški tabori

kiparske zamisli v jeklu in železu, dela pa krasijo urbane ambiente mesta in okoliških krajev.							
KMEČKI MUZEJ DVORNIK Na kmetiji Dvornik v Šentanelu Damjan Smolak predstavlja obiskovalcem hišno dediščino. V delu skednja so razstavljeni stroji, naprave in orodja, ki večinoma niso več v rabi, v hiši pa so na ogled različni predmeti vsakdanje rabe.	Ogled po predhodnem dogovoru	Damjan Smolak		ww.prevalje.si www.koroska.si	Šoarjie, vrtci, društva		Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, cesta mošta, Kundijeve kolesarske poti, Povhov mlin, Janeževa domačija, Brusnikova bajta
SPOMINSKI PARK POLJANA Večji del Poljane je zaščiten kot spominsko območje »Svobodi in miru«. Tik pred križiščem stoji spomenik iz pohorskega tonalita, ki priča o zadnjih bojih v drugi svetovni vojni. Na Levi strani ceste pa stoji spomenik svobodi in miru, Stojana Batiča. Njegova osnova je raztreščena bomba kragujevka, iz katere so vzleteli golobi, znanilci	Individualni obisk	Zveza združenja borcev NOB, učenci OŠ Prevalje v okviru UNESCA (spomenik svobodi in miru)		www.prevalje.si www.koroska.si	Društva, šolarji,		Turistične kmetije, Dobrote izpod Pece, ostala slovenska društva, Podzemlje Pece, Muzej Ravne, Rudarski muzej Črna, kolesarjenje, spomeniki NOB

miru.							
NAJEVSKA LIPA Najevska lipa je mati vseh slovenskih lip. Stara naj bi bila kar 780 let, njen obseg v prsni višini pa je 12,5 metra. Lipa je v sredini votla, na severni strani pa je gosto obraščena z mahovi in lišaji	Individualni obisk	Zavod RS za varstvo narave		www.zrsvn.si www.koroska.si	Pohodniki, turisti		Srečanje državnikov pod Najevsko lipo, turistične kmetije, ponudba ostalih vrhov in gora, kolesarjenje

3. **Svobodi in miru**

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
SPOMINSKI PARK »SVOBODI IN MIRU« NA POLJANI Tik pred križiščem stoji spomenik iz pohorskega tonalita, ki priča o zadnjih bojih v drugi svetovni vojni. Na Levi strani ceste pa stoji spomenik svobodi in miru, Stojana Batiča. Njegova osnova je raztreščena bomba kragujevka, iz katere so vzleteli golobi, znanilci miru.		Zveza združenja borcev NOB, učenci OŠ Prevalje v okviru UNESCA (spomenik svobodi in miru)		www.prevalje.si, www.koroska.si			Turistične kmetije, Dobrote izpod Pece, ostala slovenska društva, Podzemlje Pece, Muzej Ravne, Rudarski muzej Črna, kolesarjenje, spomeniki NOB

MALGAJEV SPOMENIK NA DOBRIJAH Ob regionalni cesti Ravne - Dravograd stoji v bližini domačije Blatnik na Dobrijah spomenik, ki je posvečen komandantu koroških borcev - prostovoljcev za severno mejo Franju Malgaju in tovarišem. Je delo arhitekta Pengova	.	ZZB NOB ravne		www.tic-ravne.si www.koroska.si			Ostali spomeniki NOB, Muzej Ravne, KOK Ravne, Zveza združenja borcev NOB, ostala društva, šole
SPOMENIK NOB NA RAVNAH Spomenik NOB stoji v centru Ravne, v neposredni bližina krožišča. Posvečen je vsem znanim in neznanim junakom, ki so se bojevali za osvoboditev med leti 1941 in 1945. je delo makedonskega akademskega kiparja Boškova.				www.tic-ravne.si www.koroska.si			Ostali spomeniki NOB, Muzej Ravne, KOK Ravne, Zveza združenja borcev NOB, ostala društva, šole
SPOMENIK NOB V KOTLJAH				www.tic-ravne.si www.koroska.			Ostali spomeniki NOB, Muzej Ravne, KOK Ravne, Zveza

Pred pokopališčem v Kotljah stoji mogočen spomenik, ki so ga Hotuljci posvetili partizanskemu mitingu na zadnjo oktobrsko nedeljo leta 1943, ko so bile Kotlje en dan osvobojene, in vsem svojim padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja.				si			združenja borcev NOB, ostala društva, šole, Prežihova bajta
SPOMENIK NOB NA KOROŠKEM SELOVCU V gozdu na Selovcu stoji spomenik, zasnovan iz sedmih grobo obdelanih granitnih kamnov. Na sedmih kamnih so imena z letnicami rojstev in smrti 7 talcev, ki so bili ustreljeni v gozdu na Selovcu.				www.tic-ravne.si www.koroska.si			Ostali spomeniki NOB, Muzej Ravne, KOK Ravne, Zveza združenja borcev NOB, ostala društva, šole, turistične kmetije, cerkev sv. Neže
PARTIZANSKA BOLNIŠNICA MIRTA V Rožankovem gozdu v Podgori na vzhodnem pobočju Uršlje gore še danes stoji lesen objekt – nekdanja bolnišnica Mirta. Do konca vojne se je v njej zdravilo precej partizanov iz bližnje in daljne okolice.				www.tic-ravne.si www.koroska.si			Ostali spomeniki NOB, Muzej Ravne, KOK Ravne, Zveza združenja borcev NOB, ostala društva, šole
SPOMENIK NOB PRED				www.koroska.			Ostali spomeniki NOB, Muzej Ravne,

NARODNIM DOMOM V MEŽICI Spomenik je posvečen tako žrtvam druge svetovne vojne kot borcem za severno mejo. Mežiški spomenik NOB je Plečnikov povratek k čisti stebrni obliki.				si			KOK Ravne, Zveza združenja borcev NOB, ostala društva, šole, pohodništvo, kolesarjenje, Podzemlje Pece
PLEČNIKOV SPOMENIK Spomenik v središču Črne na Koroškem je posvečen vsem padlim Črnjanom v I. in II. Svetovni vojni in je delo največjega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika.				www.koroska.si www.koroska.si			Ostali spomeniki NOB, Muzej Ravne, KOK Ravne, Zveza združenja borcev NOB, ostala društva, šole, pohodništvo, kolesarjenje, Podzemlje Pece

4. **Sakralne znamenitosti**

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. ANTONA PUŠČAVNIKA NA RAVNAH NA KOROŠKEM	Cerkev, posvečena sv. Antonu Puščavniku, je podružnica župnijske cerkve sv. Egidija na Ravnah. Cerkev je bila prvič omenjena 1403. leta, verjetno	Župnija Ravne na Koroškem	Napovednik	www.dmdekanija.si www.tic-ravne.si	Verniki, romarji, družine, društva		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva

	pa je danes stilno neenotna arhitektura stala že pred letom 1400.						
ŽUPNJISKA CERKEV SV. EGIDIJA NA RAVNAH	Župnijska cerkev sv. Egidija je poznoromanska, verjetno je nastala že konec 13. stoletja, čeprav se v arhivskih virih prvič omenja šele 1331. leta.	Župnija Ravne na Koroškem	Napovednik	www.dmdekanija.si www.tic-ravne.si	Verniki, romarji, družine, društva		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva
ŽUPNJISKA CERKEV SV. MARJETE V KOTLJAH	Današnja baročna cerkev sv. Marjete v Kotljah je bila postavljena sredi 18. stoletja na temelju starejše, gotske prednice.	Župnija Kotlje	Napovednik, Župnijska cerkev sv. Marjete Kotlje - knjižica	www.dmdekanija.si www.tic-ravne.si	Verniki, romarji, družine, društva		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, Kuharjevi dnevi, Prežihova bajta
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. MOHORJA IN FORTUNATA	Cerkev, posvečena sv. Mohorju in Fortunatu, je postavljena na slemenu, ki se najvišje dvigne na Preškem vrhu in se znižuje proti Šrotneku. Cerkev je od vsega začetka podružnica župnijske cerkve sv. Marjete v Kotljah.	Župnija Kotlje	Napovednik	www.dmdekanija.si www.koroska.si www.tic-ravne.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, Kuharjevi dnevi, Prežihova bajta

PODRUŽNIČNA CERKEV SV. URŠULE	Z lego na 1699 metrov visoki Uršlji gori, ki zamejuje spodnji del Mežiške doline, predstavlja podružnična cerkev sv. Uršule najvišje stoječo cerkev na Slovenskem.	Župnija Stari tg	Napovednik, Uršlja gora – zloženka, zemljevid	www.dmdekanija.si www.urslja-gora-cerkev.si/Legenda www.prevalje.si www.tic-ravne.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, planinska društva, planinske postojanke, legende
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. URHA NA STROJNI	Podružna cerkev sv. Urha Strojna je podružnica župnijske cerkve sv. Danijela v Šentanelu in je glede na cerkveno zasnovo verjetno nastala že v srednjem veku.	Župnija Strojna	Napovednik	www.dmdekanija.si www.tic-ravne.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva,
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. NEŽA NA VRHEH	Odmaknjena od ceste Kotlje-Slovenj Gradec stoji, v globoko kotanjo skrita, sv. Neža na Vrheh, podružnica župnijske cerkve sv. Roka na Selah. Cerkev je nastala v 14. stoletju.	Župnija Ravne na Koroškem	Napovednik	www.dmdekanija.si www.tic-ravne.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, pohodništvo, kolesarjenje
KAPELICA SV. JANEZA NEPOMUKA	Kapelica sv. Janeza Nepomuka je poznobaročna in je bila verjetno	Župnija Ravne na Koroškem		www.tic-ravne.si	Verniki, romarji, družine,		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem,

	pozidana v 2. polovici tega stoletja. Postavljena je na mostu v starem mestnem jedru Raven, kateremu daje značilen prostorski poudarek.				društva		društva,
KAPELICA SV. MATERE BOŽJE	Kapela je prvotno stala poleg stare Mihelačeve bajte ob vpadnici v mesto in je bila pred kratkim prestavljena ob bencinsko črpalko. Kapela je zaprtega tipa z osrednjo nišo, v katero je postavljen kip Matere božje z Jezusom in križem.	Župnija Ravne na Koroškem		www.tic-ravne.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva,
RUTNIKOVA KAPELA NA TOLSTEM VRHU	Kapela stoji ob kmetiji Rutnik na Tolstem vrhu pri Ravnah na Koroškem. Oprema kapelice je bogata; oltar in podobe so rezbarske umetnine Gregorja Lipovnika.	Župnija Ravne na Koroškem		www.tic-ravne.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, pohodništvo, kolesarjenje

GROBNICA SV. ROZALIJE	Rozalija je ime svetnice, umrle leta 1160, znane kot zavetnice pred kugo, zato upravičeno sklepajo, da so grobnico postavili v 18. stoletju, ko je na Koroškem pustošila kuga. Rozalija je bila tretja, najmlajša hči graščaka, ki je utonila v jezeru in na mestu, kjer jo je našel, je dal graščak v njen spomin v skalo izklesati grobnico.	Župnija Prevalje		www.koroska.si	Verniki, romarji, družine, društva		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva
CERKEV DEVICE MARIJE NA JEZERU	Župnijska cerkev sv. Device Marije na Jezeru v Farni vasi pri Prevaljah je kot samostojna župnija v zgodovinskih virih prvič omenjena 25. aprila 1335 in je bila prvotno poimenovana sv. Marija pri Guštanju oziroma nad	Župnija Prevalje	Napovednik	www.dmdekanija.si www.prevalje.si www.koroska.si	Verniki, romarji, družine, društva		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva

	Guštanjem. Verjetno so cerkev zgradili že v 13. stoletju, saj je v listinah omenjena že leta 1302.						
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. BARBARE	Cerkev sv. Barbare, zavetnice rudarjev, zidarjev, kamnosekov, tesarjev, krovcev in arhitektov, stoji v Zagradu južno od Prevalj na terasastem pomolu, ki se na vse strani strmo spušča v dolino Meže. Sv. Barbara je podružnica žup. cerkve Device Marije na Jezeru.	Župnija Prevalje	Napovednik	www.dmdekanija.si www.koroska.si	Verniki, romarji, družine, društva		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. ANE na Lešah	Na hribu nad vasjo Leše stojita podružnični poznogotski cerkvi iz 15. stoletja, cerkev sv. Ane in cerkev sv. Volbenka. Cerkev sv. Ane, priprošnjice in zavetnice mater, nosečnic in otrok polnega zakona, je	Župnija Prevalje	Napovednik, Leše - zloženka	www.dmdekanija.si www.prevalje.si www.lese.si www.koroska.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, Po stopinjah leških rudarjev, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, »Kapovška košta«

	nastala v prvi polovici 15. stoletja.						
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. VOLBENKA na Lešah	Poznogotska cerkev sv. Volbenka na Lešah stoji le nekaj metrov nad cerkvijo sv. Ane, zato pogosto govorimo o leških dvojčicah. Stavba, zgrajena v 15. stoletju, je postavljena v strmi breg in daje vtis moči ter drznega stavbarstva. Cerkev je brez zvonika.	Župnija Prevalje	Napovednik, Leše - zloženka	www.dmdekanija.si www.prevalje.si www.lese.si www.koroska.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, Po stopinjah leških rudarjev, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, »Kapovška košta«
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. DANIJELA v Šentanelu	Podružnična cerkev v Šentanelu je podružnica sv. Device Marije na Jezeru in je posvečena sv. Danijelu, preroku, katerega ime pomeni hebrejsko moj sodnik je Bog ter predstavlja četrtega med štirimi velikimi preroki Stare zaveze.	Župnija sv. Danijel nad Prevaljami	Napovednik	www.dmdekanija.si, www.koroska.si www.prevalje.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, Dobrote izpod Pece, cesta mošta, Povhov mlin, Dornikov muzej
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. JANEZA KRSTNIKA	Podružnična cerkev sv. Janeza Krstnika	Župnija	Napovednik	www.dmdeka	Verniki,		Ostali sakralni spomeniki in cerkve –

na Poljani	na Poljani pri Prevaljah stoji pred razpotjem cest čez mejo proti Pliberku in zgornjo Mežiško dolino. Cerkev je zgodnjegotska iz začetka 14. stoletja, z bogato stavbno zgodovino.	Prevalje		nija.si www.koroska.si www.prevalje.si	romarji, družine, društva		romarski turizem, društva, turistične kmetije, kolesarjenje, društva iz zamejstva
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. KOZME IN DAMIJANA na Brinjevi gori	Brinjeva gora je dobila ime po brinju, ki je včasih pokrivalo vrh peščenega hriba. Verjetno je tu že od nekdaj stalo znamenje, 1910. leta pa so na tem mestu postavili kapelico iz lesa.	Župnija Prevalje	Napovednik	www.dmdekanija.si www.koroska.si www.prevalje.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, turistične kmetije, kolesarske poti, Dobrote izpod Pece
KRIŽEV POT NA BRINJEVI GORI	Postavitev križevega pota do cerkvice sv. Kozme in sv. Damijana na Brinjevi gori je zunanje znamenje evharističnega leta 2005, jubileja fare Device Marije na Jezeru Na Fari. Načrt za postaje križevega pota je izdelal arhitekt Andrej Lodrant,	Župnija Prevalje		www.koroska.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, kolesarske poti

	postaje – 14 lesenih rezbarij – pa je izdelal prof. Stanko Lodrant.						
KIP SVETE BARBARE na Lešah	S kmetije Kresnik na Lešah izhaja za zgodovino in slogovni razvoj srednjeveškega kiparstva zelo pomemben kip sv. Barbare. Kip je bil izdelan v letih 1450–1460. Kip, visok 128 cm, je izrezan iz lipovega lesa, sekundarni vstavek na hrbtu je iz borovega lesa. Hrani ga Narodna galerija v Ljubljani.	Župnija revalje			Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, Po stopinjah leških rudarjev, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, »Kapovška košta«
KAPELICA PRI PAPIRNICI OB MEŽI na Prevaljah	Kapelica ob mostu čez Mežo ob križišču je veliko slopno znamenje in izhaja verjetno iz 17. stoletja. V spodnjih vdolbinah so iz železnih palic oblikovani štirje evangelisti, Luka, Matej, Marko in Janez.	Župnija Prevalje			Verniki, romarji, družine, društva		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva

KAPELICA NA POLJU na Prevaljah	Kapelico na Polju so verjetno postavili v 17. stoletju. Veliko slopno znamenje, ki ima stenske vdolbine v dvoje nadstropij, je pokrito s strmimi, skodlastimi piramidnimi strešnicami.	Župnija Prevalje			Verniki, romarji, družine, društva		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva
LEŠKA KAPELICA	V ozki soteski ob cesti Prevalje – Leše stoji gotovo največja kapela zaprtega tipa v občini Prevalje, ki je v zasebni lasti. Uvršča se med tiste kapele, ki imajo dostopno prostornino.	Župnija Prevalje		www.koroska.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, Po stopinjah leških rudarjev, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, »Kapovška košta«
KAPELICA SVETE URŠULE v Šentanelu	Kapelico sv. Uršule v Šentanelu so postavili leta 1865, menda v času, ko so gradili cerkev Sv. Danijela v vasi. Legenda pripoveduje, da je nekoč h kmetu Gorniku prišla neka žena z imenom Uršula in prosila, če lahko postavi	Župnija sv. Danijel nad Prevaljami			Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, Dobrote izpod Pece, cesta mošta, Povhov mlin, Dornikov muzej

	cerkvico, ker ji ta ni dovolil, je užaljeno odšla Uršjo goro in tam postavila cerkev svete Uršule..						
JUGOVA KAPELICA na Lešah	Kapelica stoji ob cesti kmetije Gruber p.d. Jug. Leta 1995 postavili novo in jo posvetili. Sv. Uršuli.	Župnija Prevalje			Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, Po stopinjah leških rudarjev, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, »Kapovška košta«
OSTALI SAKRALNI PREDMETI, KAPELICE IN SAKRALNE STAVBE	V občini Prevalje je še veliko sakralnih predmetov in zgradb. Mnogi so povezani z legendami in pripovedkami, ki so pomembno sooblikovale kulturno in literarno zgodovino območja. Žal so mnoge stavbe in kapelice prepotrebne obnove.	Župnija Prevalje		www.dmdekanija.si www.prevalje.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki	Moge stavbe in kapelice so potrebe obnove, objekti so slabo vključeni v turistično ponudbo.	Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, Dobrote izpod Pece, cesta mošta
CERKEV SV. LENARTA na Platu	Med krajani Mežice, Prevalj in Leš je znana podružna cerkev	Župnija Mežica	Napovednik	www.dmdekanija.si www.koroska.	Verniki, romarji, družine,		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem,

	sv. Lenarta na Platu. Zaradi svoje odmaknjenosti in lege na nadmorski višini (1050 m) je nekoliko skrivnostna. Pri obnovi so posamezne najdbe potrdile domnevo, da je cerkev stara vsaj štiristo let.			si	društva, pohodniki		društva, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, Podzemlje Pece
CERKEV SV. JAKOBA v Mežici	Župnija sv. Jakoba v Mežici leži v razširjenem delu zg. Mežiške doline. Ustanovljena je bila leta 1783. Zavetnik župnijske cerkve je apostol Jakob starejši.	Župnija Mežica	Napovednik	www.dmdekanija.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, Podzemlje Pece
CERKEV SV. OŽBOLTA v Črni	Župnija Črna se prvič omenja leta 1137 kot podružnica Šmihela pri Pliberku. Župnijska cerkev stoji v središču Črne in je posvečena sv. Ožboltu, zavetniku koscev, živine in proti kugi.	Župnija Črna na Koroškem	Napovednik	www.dmdekanija.si www.koroska.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, Podzemlje Pece, Rudarski muzej, »Knapovška košta«

PODRUŽNIČNA CERKEV SV. HELENE	Podružnična cerkev sv. Helene zavetnice rudnikov, zakladnikov, žebljarjev ter priprošnica proti streli in nevarnosti ognja v Podpeci je preprosta v gotskem slogu zgrajena cerkvica na višini 1026 m.	Župnija Črna na Koroškem	Napovednik	www.dmdekanija.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, Podzemlje Pece, planinske postojanke
CERKEV SV. JAKOBA v Koprivni	Gotska župnijska cerkev sv Jakoba starejšega, zavetnika delavcev, romarjev in vojakov ter priprošnika za vreme in poljske pridelke, je bila domnevno pozidana v 13. ali 14. stoletju. Predstavlja enkraten krajinski spomenik, ki stoji nad dolino reke Meže na višini 1073 m.	Župnija Koprivna	Napovednik	www.dmdekanija.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, turistične kmetije, pohodništvo, kolesarske poti, Podzemlje Pece
PODRUŽNIČNA CERKEV SV. ANE	Na strmem pobočju jelenovega vrha na višini 1221 m v bližini meje z Avstrijo, stoji podružnična gotska	Župnija Koprivna	Napovednik	www.dmdekanija.si www.koroska.si	Verniki, romarji, družine, društva, pohodniki		Ostali sakralni spomeniki in cerkve – romarski turizem, društva, turistične kmetije, pohodništvo,

	cerkev sv. Ane z oltarjem Črne Merije. Svetnica je priprošnica za srečen zakon, porod in za obdarjenost z otroki ter zavetnica proti neurju.						kolesarske poti, Podzemlje Pece

5. Svet legend

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
KRALJ MATJAŽ	Votlina Kralja Matjaža pod Peco, gradovi kralja Matjaža v Mitneku v Podpeci			www.gradovikraljamatjaza.com www.crna.si	Pohodniki, planinci, družine, otroci, društva		Park kralja Matjaža, ponudba drugih vrhov in gora, gradovi kralja Matjaža, ostale legende, planinske postojanke
ŽAL ŽENE	Kresna noč z Žal ženami na Volinjaku (junij)	Kulturno društvo Leše	»Čarobni svet Volinjaka«	www.prevalje.si www.lese.si www.koropedija.si	Pohodniki, planinci, družine, otroci, društva		ponudba vrhov in gora, ostale legende, planinske postojanke, šole, KOK Ravne
LEGENDA O AJDOVSKI DEKLICI				www.prevalje.si www.koropedija.si	Pohodniki, planinci, družine, otroci, društva		ponudba vrhov in gora, ostale legende, planinske postojanke, šole, KOK Ravne, turistične kmetije
LEGENDA O PERKMANDELCU				www.dogaja.s	Družine,		Podzemlje Pece, Rudarski muzej v

				e www.koroska.si www.crna.si	kolesarji, šole, turisiti		Črni, ostale legende, KOK Ravne, »Knapovška košta«
LEGENDA O TREH GRAŠČAKOVIH HČERAH	Grb prevaljške občine, lesena skulptura v krožišču, cerkev sv. Device Marije na jezeru, cerkev sv. Barbare in kapelica Rozalije			www.prevalje.si www.koroska.si	Romarji iz vele Slovenije		Ostali sakralni spomeniki, ostale legende, šole, KOK Ravne, turistične kmetije
LEGENDA O GOZDNEM MOŽU			»Narodne pripovedke iz Mežiške doline« (Vinko Möderndorfer)	www.sl.wikisource.org/wiki/Gozdni_mož	Otroci, šolarji		Ostale legende, KOK Ravne, založbe, šole
LEGENDA SV. URŠULI	Cerkev sv. Uršule na Uršlji gori, odtis stopinje v skali, kapelica v Šentanelu		»Narodne pripovedke iz Mežiške doline« (Vinko Möderndorfer)	www.urslja-gora-cerkev.si/Legenda www.prevalje.si	Romarji, pohodniki, planinci		Ostale legende, ostale sakralne znamenitosti, ponudba ostalih vrhov in gora, Uršlja gora, planinske postojanke

IV.1.3 Področje naravnih znamenitosti

1. V visoki družbi

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
NAJEVSKA LIPA	Najevska lipa je mati vseh slovenskih lip. Stara naj bi bila kar 780 let, njen obseg v prsni višini pa je 12,5 metra. Lipa je v sredini votla, na severni strani pa je gosto obraščena z mahovi in lišaji.	Zavod RS za varstvo narave	Tradicionalno srečanje državnikov pod Najevsko lipo, ki poteka že od leta 1991	www.zrsvn.si www.koroska.si	Izletniki, pohodniki, društva, gorski kolesarji		Tradicionalno srečanje državnikov pod lipo, ostale redke lipe, pohodništvo, kolesarjenje, turistične kmetije, ponudba ostalih vrhov in gora
OSTALE REDKE LIPE	Gornikove lipe, Hermankovi lipi, Jugova lipa, Korošova lipa, Košakova lipa, Kresnikova lipa, Malinekova lipa, Marinova lipa, Novakova lipa, Kozlova lipa, Pričnikova lipa				Izletniki, pohodniki, društva, kolesarji		Najevska lipa, kolesarjenje, turistične kmetije, pohodništvo
BOŽIČEV SLAP	Nedaleč od Božičeve kmetije nad Črno na Koroškem teče			www.koroska.si www.burger.si www.slapovisl	Izletniki, pohodniki, društva, plezalci		Ostali slapovi, pohodništvo, kolesarjenje, plezanje?, ponudba ostalih vrhov in gora,

	potoček, ki ustvarja kar visoko slapišče.			ovenije.info			društva, planinci
REZMANOV SLAP	Rezmanov slap je najlepši na Koroškem. Ni ravno med visokimi slapovi - visok je le 9 m, vendar je doživetje padajoče vode izredno intenzivno.			www.burger.si www.koroska.si www.slapovislovenije.info	Izletniki, pohodniki, društva, plezalci?		Ostali slapovi, pohodništvo, kolesarjenje, plezanje?, ponudba ostalih vrhov in gora, društva, planinci
HELENSKI POTOK	Helenski potok izvira pod Stoparjevim vrhom (1027 m), teče pod Sv. Heleno in rudnikom Helena ter si v spodnjem toku kot levi pritok reke Meže utira pot v soteski pod Navrškim vrhom (1001 m).			www.obcinacrna.eu www.burger.si	Izletniki, pohodniki, kolesarji		Cerkev sv. Helene na Pikovem, pohodništvo, kolesarjenje, Podzemlje pece, ponudba planinskih postojank
VOTLINA KRALJA MATJAŽA	V neposredni bližini planinskega doma je votlina kralja Matjaža. To je deloma tudi umetno izdolben rov z votlino, v kateri je kip legendarnega kralja Matjaža.			www.hribi.net www.kam.si	Pohodniki, planinci, izletniki, družine, društva		Gradovi kralja Matjaža, legenda o kralju Matjažu, ostale koroške legende, Dom na Peci, Koča na Pikovem, pohodništvo, kolesarjenje

KRAJINSKI PARK TOPLA	Topla je čudovita alpska dolina pod južnimi stenami Pece. Zaradi svojih izjemnih naravnih lepot je zaščitena.		»Krajinski park Topla«, »Krajinski park Topla« - zemljevid	www.koroska.si www.natura2000.gov.si www.zrsvn.si	Izletniki, družine, pohodniki, društva, gorski kolesarji, plezalci		Brunarica s čebelarsko zbirko, zaščitene živalske in rastlinske vrste, kolesarjenje, pohodništvo, turistične kmetije, ponudba ostalih vrhov in gora
ORJAŠKE SMREKE NA JEŽEVEM	Posebnost doline Bistre so orjaške smreke - svečniki na Ježevem.			www.sloblogi.drugisvet.com (Kristjan Krajger)	Izletniki, pohodniki, gorski kolesarji		Najevska in ostale lipe, pohodništvo, kolesarjenje, turistične kmetije
POTOK BISTRA	Teče po dolini Bistre.				Izletniki, pohodniki, gorski kolesarji		Pohodništvo, kolesarjenje, turistične kmetije
UGASLI VULKAN SMREKOVEC	Smrekovec je edino vulkansko pogorje v Sloveniji. Vulkan Smrekovec je bil aktiven pred približno 30 milijoni leti v geoloških obdobjih terciarja: oligocenu in miocenu. Vulkanizem je potekal v morskem okolju.	Dom na Smrekovcu - PD Črna/Viktor Povsod		www.smrekovec.net www.hribi.net www.burger.si www.pzs.si www.koroska.si	Izletniki planinci, pohodniki, kolesarji,		Pohodništvo, Dom na Smrekovcu, ponudba okoliških vrhov in gora, kolesarjenje

PECA	Peca je najvzhodnejši dvatisočak v Sloveniji. Dokaj obsežno goro na južni strani omejujeta dolini Tople in Meže, na severu pa se dviga nad Podjuno.. Najvišji vrh je 2.126 m visoka Kordeževa glava.	Dom na Peci - PD Mežica/ Roman Abraham		www.pzs.si www.hribi.net www.koroska.si	Planinci, pohodniki, izletniki, družine, razna društva		Dom na Peci, votlina kralja Matjaža, Pikovo, Mitnek, ponudba ostalih vrhov in gora, Dobrote izpod Pece, pozimi smučanje na Peci
URŠLJA GORA	Uršlja gora je visoka 1699 metrov in sodi med lažje dostopne planinske cilje. Ob prihodu na goro se ponuja lep razgled na Mežiško, Mislinjsko, Šaleško in Dravsko dolino. Na vrhu stoji cerkev sv. Uršule, ki je najvišje stoječa cerkev na Slovenskem. Poleg cerkve je planinski dom	Dom na Uršlj PD Prevalje/ Jože Merc i gori -	»Uršlja gora« - zemljevid	www.pzs.si www.hribi.net www.koroska.si www.urslja-gora-cerkev.si/ www.tic-ravne.si	Planinci, pohodniki, izletniki, družine, gorski kolesarji, jadralni padalci		Dom na Uršlji gori, ponudba ostalih vrhov in gora, cerkev sv. Uršule, legenda o sv. Uršuli, Koča na Naravskih ledinah, gorsko kolesarjenje, jadralno padalstvo
RADUHA	Velika Raduha je z višini 2062 m najvišji vrh Raduhe, pogorja ki se strmo dviga vzhodno od Robanovega kota.	Koča v Grohotu pod Raduho - PD Mežica/Martin Slapnik		www.pzs.si www.koroska.si www.planinec.si	Planinci, pohodniki, izletniki, družine, gorski		Najvišje ležeča kmetija v Sloveniji – Bukovnik, Koča v Grohotu pod Raduho ponudba ostalih

	Z vrha se nam odpre lep razgled na najvišje vrhove Kamniško Savinjskih Alp ter Olševi, Peci, Uršlji gori, Travniku in Komnu, Goltem ter večini vrhov nad osrednjim delom reke Savinje.			www.hribi.net	kolesarji,		vrhov in gora, gorsko kolesarjenje
OLŠEVA	Govca je najvišji vrh pogorja Olševe, ki se nahaja nad Solčavo na jugu in nad vasjo Koprivna na severovzhodni strani. Ker vrh ni poraščen je z njega zelo lep razgled proti sosednji Peci in Raduhi.			www.koropedija.si www.hribi.net www.burger.si	Planinci, pohodniki, izletniki, družine, razna društva		Potočka Zijalka - pomembno arheološko in paleontološko najdišče, ponudba ostalih vrhov in gora
STROJNA	Strojna (1055 m) je izrastek Centralnih Alp in se razprostira od Suhega vrha vse do meje z Avstrijo. Hribovito naselje raztresenih kmetij slovi po strminah, v katerih je delo na poljih in pašnikih zelo težko vsakdanje opravilo.			www.tic-ravne.si	Pohodniki, izletniki, kolesarji		Janeževa domačija, kašče, cesta mošta, na Strojni je pokopan koroški bukovnik, ljudski pesnik Blaž Mavrel.

JAMNICA	Naselje nad Prevaljami, znano po turističnih kmetijah.				Pohodniki, izletniki, kolesarji		Koroševa kašča, kolesarjenje, pohodništvo, turistične kmetije, mlinarska pot, Dobrote izpod Pece
ŠENTANEL	Od Štoparja po dolini Šentanelske reke proti Strojni leži vas Šentanel poimenovana po farnem patronu sv. Danijelu. Šentanel z razvitim kmečkim turizmom privablja številne obiskovalce in je prepoznaven turistični produkt.		»Turistična vas Šentanel« – zloženka, »Po mlinarski in rekreacijski poti« – zloženka, »Povhov mlin« - knjižica	www.prevalje.si www.hribi.net www.koropedija.si	Pohodniki, izletniki, kolesarji, razna društva		Turistične kmetije, Dobrote izpod Pece, cesta mošta, kolesarske poti, pohodništvo, narečne pripovedi in ljudsko prepevanje – Luka Kramolc, Povhov mlin, Kmečki muzej Dvornik, Mlinarska pot, rekreacijska pot
CESTNIKOV SLAP	V dolini Meže v Tolstem vrhu pada na dvorišče Cestnikove domačije slikovit slap. Gradita ga dve skalni stopnji. Spodnja je visoka okoli 16 metrov, zgornja pa 10 metrov. Tako slap predstavlja s 26 metri enega največjih slapov na metamorfnih kamninah.			www.koroska.si www.tic-ravne.si	Izletniki, kolesarji, razna društva		Ostali slapovi, pohodništvo, kolesarjenje, plezanje?, ponudba ostalih vrhov, društva, cesta mošta

VOTLA PEČ	Vzhodno od Raven na Koroškem leži v reki Meži velik blok pegmatita, ki se je odlomil od višje ležečih pegmatitnih žil. Predstavlja nekakšen naravni most.			www.koroska.si www.tic-ravne.si	Izletniki, kolesarji, razna društva		Muzej Ravne, Forma vive, Prežihova bajta, kolesarjenje, ostale naravne znamenitosti
RAVBARSKA LUKNJA	Vhod v Ravbarsko luknjo, edino znano jamo v pegmatitu, katere nastanek še ni povsem pojasnjen. Pegmatitne žile se razprostirajo od reke Meže na jugu do Libelič na severu, v dolžini več kot 10 kilometrov.			www.koroska.net www.tic-ravne.si	Izletniki, kolesarji, razna društva		Muzej Ravne, Forma vive, Prežihova bajta, kolesarjenje, ostale naravne znamenitost

2. Planinske koče in postojanke

Postojanka/koča	Upravnik/najemnik	Ležišča	Promocijski material/ aktivnosti	Telefon/ spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje/kategorija	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
DOM NA PECI	PD Mežica/ Roman Abraham	V sobah - 81, skupna ležišča -19		02 82 38 406 www.pzs.si www.hribi.net www.koroska.si	Pohodniki, planinci	Odprto ob sobotah, nedeljah in praznikih, kategorija 2	Votlina kralja Matjaža, Podzemlje Pece, ponudba okoliških gora
KOČA NA PIKOVEM	PD Mežica/Ivan Mlinar	7		02 82 38 525 www.pzs.si www.koroska.si	Pohodniki, planinci, gorski kolesarji	Odprta vse dni v tednu, kategorija 3	Ponudba okoliških gora, jahanje pri Matjažu
KOČA V GROHOTU POD RADUHO	PD Mežica/Martin Slapnik	V sobah - 23, skupna ležišča -22		041 690 011 www.pzs.si www.koroska.si	Pohodniki, planinci	Odprto ob sobotah, nedeljah in praznikih, kategorija 2	Ponudba okoliških gora, najvišje ležeča kmetija v Sloveniji - Bukovnik
DOM NA SMREKOVCU	PD Črna/Viktor Povsod	V sobah -33		03 584 15 88 www.pzs.si www.hribi.net www.koroska.si	Pohodniki, planinci	Odprto ob sobotah, nedeljah in praznikih, kategorija 2	Ponudba okoliških gora in vrhov
DOM NA URŠLJI GORI	PD Prevalje/ Jože Merc	V sobah -36, skupna ležišča -20	»Uršlja gora«	050 612 586 www.pzs.si www.hribi.net	Pohodniki, planinci, gorski	Odprto ob sobotah, nedeljah in	Romarski turizem, legenda o sv. Uršuli, ponudba

				www.koroska.si	kolesarji, jadralni padalci	praznikih, kategorija 2	okoliških gora in vrhov, ponudba planinskih postojank, jadralno padalstvo
SMUČARSKA KOČA NAD RAVNAMI	g. Ernest Štern	30		02 82 21 002 www.smucarska-koca.com www.koroska.si	Pohodniki, tekači, kolesarji	Odprta vse dni v tednu	Ivarčko jezero, Prežihova bajta, turistične kmetije
POŠTARSKI DOM POD PLEŠIVCEM	PD PTT Maribor/Marija Javornik	V sobah -17, skupna ležišča -30		02 82 21 055 www.pzs.si www.hribi.net www.koroska.si	Kolesarji, pohodniki	Odprto vse dni, razen ob torkih, kategorija 3	Ponudba okoliških vrhov in gora, Ivarčko jezero, Prežihova bajta, »Pekel«
KOČA NA NARAVSKIH LEDINAH	PD Ravne/Peter Fajmut	V sobah -13, skupna ležišča -16		02 82 21 001 www.pzs.si www.hribi.net www.koroska.si	Kolesarji, pohodniki, tekači, planinci	Odprto ob sobotah, nedeljah in praznikih , kategorija 3	Uršlja gora, gorski teki, ponudba okoliških vrhov, Ivarčko jezero, Prežihova bajta

IV.1.4 Ponudba podeželja

1. Barvitost podeželja

ČRNA NA KOROŠKEM	KATEGORIJA (število jabolk)
Turistična kmetija PLAZNIK	/
Turistična kmetija SMREČNIK	/

MEŽICA	KATEGORIJA (število jabolk)
Turizem na kmetiji REHT	/
Kmečki turizem KAJŽAR	/
Izletniška kmetija VOJAK - JAKOPIČ	/

PREVALJE	KATEGORIJA (število jabolk)
Turistična kmetija MARIN - MILER	3
Turistična kmetija PLODER	3
Turistična kmetija LUŽNIK	2
Turistična kmetija KOLMAN	1
Turistična kmetija PEKAV	/
Turistična kmetija PEČNIK	/
Turistična kmetija KOROŠ	4
Turistična kmetija MIKL	3
Turistična kmetija POVH	3
Kmetija DVORNIK	/

RAVNE NA KOROŠKEM	KATEGORIJA (število jabolk)
Turistična kmetija SMREČNIK	/
Turistična kmetija OŠVEN	3
Turistična kmetija SPODNJI LEČNIK	/
Turistična kmetija LIPOVNIK	2

2. Kulinarične specialitete

Koroške specialitete	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
MOŠT	Prodaja mošta v hišicah, Prodaja na turističnih kmetijah, Prodaja na prireditvah	Dvornik, Mališnik, Gradišnik,	»Dobrote izpod Pece« - brošura	www.global navas.si	Turisti, izletniki, lokalno prebivalstvo		Ostale Dobrote izpod Pece, ostale koroške jedi, »Knapovška košta«, cesta mošta, kolesarske poti, pohodništvo, ponudba vrhov in gora, turistične kmetije
DOMAČ RŽEN KRUH	Prodaja mošta v hišicah, Prodaja na turističnih kmetijah, Prodaja na prireditvah Prodaja v TUŠu, Merkatorju	Dvornik, Kavh, Štriker, Sonjak, Kajžer, Jakopič	»Dobrote izpod Pece« - brošura	www.global navas.si	Turisti, izletniki, lokalno prebivalstvo		Ostale Dobrote izpod Pece, ostale koroške jedi, »Knapovška košta«, cesta mošta, kolesarske poti, pohodništvo, ponudba vrhov in gora, turistične kmetije

DOBROTE IZPOD PECE (sadni, pekovski, suhomesni, medeni izdelki, med in testenine)	Prodaja mošta v hišicah, Prodaja na turističnih kmetijah, Prodaja na prireditvah	A.L.P. PECA d. o.o.	»Dobrote izpod Pece« - brošura	www.global navas.si	Turisti, izletniki, lokalno prebivalstvo, pohodniki		Ostale koroške jedi, »Knapovška košta«, cesta mošta, kolesarske poti, pohodništvo, ponudba vrhov in gora, turistične kmetije
KNAPOVŠKA KOŠTA	V turističnem rudniku in muzeju Mežica se lahko obiskovalci po predhodnem dogovoru okrepičajo z značilnim knapovškim zajtrkom ali malico, »Knapovška košta« - knjiga Brigite Rajšter	Podzemlje pece, Brigita Rajšter	Knjiga »Knapovška košta«	www.podzemlje pece.com, www.tic-ravne.si	Turisti, izletniki, pohodniki, šole, društva		Podzemlje pece, Rudarski muzej Črna, Po stopinjah leških rudarjev, Dobrote izpod Pece, ponudba vrhov in gora, turistične kmetije, kolesarske poti
BOROVNICE – »ČRNICE«	Individualni ponudniki, (borovničeva marmelada – Dobrote izpod Pece)				Turisti, pohodniki, izletniki	Te sadeže bi bilo potrebno vključiti v ponudbo turističnih kmetij, jih ponuditi turistom kot atrakcijo (nabiranje, pokušanje)	Turistične kmetije, pohodništvo, planinska društva, kolesarske poti, ponudba planinskih postojank – »borovničev štrudl«

Turistične kmetije, ki ponujajo koroške jedi	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
Gostilna in Turistična kmetija Marin (Šentanel)	domači suhomesnati izdelki, skuta s čebulo in bučnim oljem, debeli in drobni ocvirki, jagnetina, ajdovi vzhajanci, ajdovi cmoki, mežerli, jabolčni zavitek, pašteta, domača zaseka, žolca, štruklji, rženi kruh, domač jabolčni mošt in sok in jedi po naročilu		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.marin.koroska.org www.prevalje.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Dobrote izpod Pece, cesta mošta, kolesarske poti, Podzemlje Pece, Povhov mlin, Dvornikov muzej, pohodništvo
Turistična kmetija Ploder (Šentanel)	kruhov hren in govedina, kipjenki, domači suhomesnati izdelki, skuta s čebulo in bučnim oljem, debeli in drobni ocvirki, jabolčni zavitek, kločevi		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.prevalje.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Dobrote izpod Pece, cesta mošta, kolesarske poti, Podzemlje Pece, Povhov mlin, Dvornikov muzej, pohodništvo

	štruklji, rženi kruh, domač jabolčni mošt in sok						
Turistična kmetija Lužnik (Šentanel)	domači suhomesnati izdelki, skuta s čebulo in bučnim oljem, jabolčni zavitek, rženi kruh, domač jabolčni mošt in sok		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.prevalje.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Dobrote izpod Pece, cesta mošta, kolesarske poti, Podzemlje Pece, Povhov mlin, Dvornikov muzej, pohodništvo
Turistična kmetija Koroš (Jamnica)	kruhov hren in govedina, domači suhomesnati izdelki, skuta s čebulo in bučnim oljem, jabolčni zavitek, pašteta, kločevi štruklji, rženi kruh, domač jabolčni mošt in sok		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.prevalje.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Dobrote izpod Pece, cesta mošta, kolesarske poti, Podzemlje Pece, Povhov mlin, Dvornikov muzej, pohodništvo
Turistična kmetija Mikl (Jamnica)	domači suhomesnati izdelki, skuta, jabolčni zavitek, pašteta, štruklji, rženi kruh, domač jabolčni mošt in sok		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.prevalje.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Dobrote izpod Pece, cesta mošta, kolesarske poti, Podzemlje Pece, Povhov mlin, Dvornikov muzej,pohodništvo

Gostilna Hober (Breznica)	Jedi po naročilu			www.prevalje.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		
Izletniška kmetijaPekav (Šentanel)	kruhov hren in govedina, domači suhomesnati izdelki, skuta s čebulo in bučnim oljem, jabolčni zavitek, pašteta, kločevi štruklji, rženi kruh, domač jabolčni mošt in sok		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.prevalje.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Dobrote izpod Pece, cesta mošta, kolesarske poti, Podzemlje Pece, Povhov mlin, Dvornikov muzej, pohodništvo
Turistična kmetija Ošven (Kotlje)	prava domača hrana		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.tic-ravne.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Kolesarjenje, pohodništvo, Prežihova bajta, Uršlja gora, Ivarčko jezero, Rimski vrelec z mineralno vodo
Turistična kmetija Spodnji Lečnik (Tolsti vrh)	razni narezki, skuta, domača pašteta; krompirjeva juha z ocvirki, razni štruklji, bula, pečenice		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.tic-ravne.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Kolesarjenje, pohodništvo, cesta mošta,
Turistična kmetija	domače salame,		»Koroška –	www.tic-	Turisti,		Kolesarjenje,

Lipovnik (Tolsti vrh)	vratovina, sveže prekajene klobase, klobase iz zaseke, pašteta, ržen kruh, izvirne kmečke jedi, kot so gobova juha, ajdovi žganci, kločevi nudlni (žlikrofi s suhimi hruškami), jabolčni zavitek, sirove palačinke in enolončnice		Koroške turistične kmetije« - zloženka	ravne.si www.koroska.si	izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		pohodništvo, cesta mošta
Turistična kmetija Reht (Mežica)	domače specialitete, jedi po prednaročilu		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.mezica.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Podzemlje Pece, ponudba vrhov in gora, pohodništvo, kolesarjenje
Kmečki turizem Kajžar (Mežica)	domače specialitete, hišna specialiteta- odojk iz krušne peči, jedi po prednaročilu		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.mezica.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Podzemlje Pece, ponudba vrhov in gora, pohodništvo, kolesarjenje
Izletniška kmetija Vojak – Jakopič (Mežica)	domače specialitete in jedi po naročilu			www.mezica.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji,		Podzemlje Pece, ponudba vrhov in gora, pohodništvo, kolesarjenje

					društva		
Turistična kmetija Plaznik (Bistra)	različne vrste pijač (piva, vina, sokovi, žgane pijače...), doma pridelan "mošt" oz. jabolčnik, več vrst žganja - slivovo, malinovo, borovničevo, narezek z domačimi specialitetami, skuto in ržen kruh. Po prednaročilu pa nudijo tudi vse vrste slavnostnih kosil, specialiteti pa sta ajdovi štruklji s skuto in "kločevi nudlni"		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.crna.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Ponudba vrhov in gora, Krajinski park Topla, gorsko kolesarjenje, Najevska lipa, pohodništvo
Turistična kmetija Smrečnik – Gorza (Ludranski vrh)	domači narezki s skuto, klobase ter kosila po naročilu		»Koroška – Koroške turistične kmetije« - zloženka	www.naizlet.si www.koroska.si	Turisti, izletniki, pohodniki, kolesarji, društva		Ponudba vrhov in gora, Krajinski park Topla, gorsko kolesarjenje, Najevska lipa, (srečanje državnikov pod lipo), pohodništvo

IV.1.5 Področje tradicionalnih prireditev

1. Zabavne prireditve

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
KRESOVANJE NA JAVORNIKU	Kresovanje popestrijo z zabaviščnim parkom in glasbeno skupino.	Turistično društvo Ravne na Koroškem		www.tic-ravne.si	Lokalno prebivalstvo	Potreba po promocijskem materialu	
RAVENSKI DNEVI	Tedenski festival s pestrim kulturnim, športnim, glasbenim in zabavnim programom	KZK in TD Ravne na Koroškem	Zloženka, plakati, objava na radiu, objava v občinskem glasilu	www.tic-ravne.si	Lokalno preivalstvo		Šole, vrtci, Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, cesta mošta, Prežihova bajta, KOK Ravne, Muzej Ravne
JESENSKA SREČANJA NA PREVALJAH	Tradicionalne športne, zabavne in druge prireditve, ki privabijo številno lokalno prebivalstvo	Občina Prevalje objavi razpis za zunanjega izvajalca	Plakati, zloženke, objava na radiu	www.jesenska-srecanja.com	Vso lokalno prebivalstvo – za vsakega nekaj		Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, Podzemlje Pece, društva, šole
DOBRODELNI BOLŠJI SEJEM POD	Prireditev traja med vikendom, nekje maja – aprila,	Skupina posamezniko v			Družine, zbiratelji	Manjka promocija – finančna sredstva	Šole, vrtci, CUDV, društva

KOZOLCEM	obiskovalcev je povprečno nekje 200						
ANDREJEVANJE - MOŠTNA GAVDA Z IZBOROM MOŠTNE D'ČVE	Zanimiv in pester program kulturnih društev, glasbeni večer.	Sadjarsko društvo Mežiške doline	Plakati, objava na radiu, časopisih, na lokalnih tv postajah	www.tepka.si www.bajta.si,	Lokalno prebivalstvo, ostale koroške občine in ostale »kraljice«		Cesta mošta, Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, tradicionalni običaji, koroške jedi
MEŽIŠKO POLETJE	Tradicionalna enotedenska prireditev, ki poteka v juniju – športni, kulturni, glasbeni dogodki; poskrbljeno je tudi za najmlajše	TD Mežica	Plakati, jumbo plakati, zloženke, objava na radiu, objava v občinskem glasilu - ŠUMC	www.mezica.si	Vso lokalno prebivalstvo	Potrebno je privabiti občane, da se dogodkov udeležijo v večjem številu – znane osebe	Podzemlje Pece, Turistične kmetije, kolesarske in pohodne poti
SREČANJE DRŽAVNIKOV POD NAJEVSKO LIPO	Tradicionalna prireditev	Občina Črna	Uradna vabila	www.crna.si	Prebivalci Mežiške doline		Rudarski in Etnološki muzej v Črni, kolesarske poti, pohodništvo
GRADOVI KRALJA MATJAŽA	Tradicionalna prireditev	Občina Črna, PKM, Pri Matjažu	Razglednice, zloženka,	www.gradovikraljamatjaza.com	Mladi, družine, društva, organizirane skupine iz vse Slovenije		Smučanje v Črni, ponudba Hotela Krnes, Podzemlje Pece,

2. Etnološko – kulturne prireditve

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
PUSTNI KARNEVAL V KOTLJAH	Prireditev znana po paradi vozov in predstavitev skupinskih maskah, ki se predstavijo skozi naselje Kotlje.	KD Kotlje v sodelovanju z občani.	Plakati, objava na radiu	www.tic-ravne.si	Otroci, družine	Potreba po promocijskem materialu	Ostali pustni karnevali na Koroškem in po Sloveniji, sodelovanje s šolami in vrtci
SEJEM ČRNA NEDELJA	Sejem množično obiščejo kramarji iz cele Slovenije, kar privabi ljudi iz okoliških krajev.	Turistično društvo Ravne na Koroškem	Objava na radiu, kabelski TV	www.tic-ravne.si	Lokalno prebivalstvo (otroci, družine)	Potreba po promocijskem materialu	Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, šole, društva
PRAZNIK DELA NA IVARČKEM JEZERU	Tradicionalna prireditev, ki je vsako leto množično obiskana, poskrbljeno je tudi za kulturni program ter hrano in pijačo	Turistično društvo Ravne na Koroškem	Plakati, objava na radiu	www.tic-ravne.si	Delavci, starejše generacije	Potreba po promocijskem materialu	Povezovanje s sindikati iz širše Slovenije, Prežihova bajta, Muzej Ravne, Dobrote izpod Pece
KOROŠKO KULTURNO POLETJE	Poteka na štirih že običajnih prizoriščih - koncerti,	RRA		www.tic-ravne.si	Lokalno prebivalstvo		

	klasične, popularne, etno glasbe, gledališke, cirkuške in folklorne predstave						
KUHARJEVI DNEVI	Posvečeni spominu na pisatelja Lovra Kuharja, vsak dan v tednu se v Kotljah ali okolici zvrsti vsaj en dogodek oziroma prireditev.	Krajevna skupnost Kotlje		www.tic-ravne.si	Lokalno prebivalstvo, šolarji		Prežihova bajta, Muzej Ravne, KOK Ravne, šole in društva, Muzej bralne značke
MEDNARODNA KIPARSKO-SLIKARSKA KOLONIJA		Koroški likovniki	Objava na radiu, KTV		Domači in tuji umetniki		Muzej ravne, KOK Ravne, turistične kmetije, Dobrote izpod Pece, Podzemlje Pece, Prežihova bajta, Forma Vive
OTROŠKA PUSTNA MAŠKARADA	Tradicionalna prireditev za otroke, ki je vsako leto zelo dobro obiskana	OŠ Prevalje	Plakati osnovnošolcev, Obvestila na OŠ, obvestila na Koroškem radiu, na kabelski televiziji		Otroci, družine		Z ostalimi organizatorji maškarad, Kurenti, Pliberk

SUŠNIKOVI DNEVI	Tradicionalna prireditev s pestrim kulturnim in glasbenim programom	KD Mohorjan	Zloženka, plakati, objava na radiu in časopisih	www.mohorjan.si	Intelektualci na glasbeno – kulturnem področju	Potreba po finančnih sredstvih	Društva, KOK dr. Franca Sušnika Ravne, Dobrote izpod Pece, šole
KROJAČKOV DAN	Tradicionalna prireditev za otroke (delavnice, šotor pred DD),obisk drugih slovenskih šol	OŠ Franja Goloba Prevalje	Letaki osnovnošolcev, letak v okviru jesenskih srečanj, obvestila na OŠ, po radiu,v šolskih glasilih	www.jesenska-srecanja.com	Otroci,družine	Krojačkov dan bi bilo potrebno razviti na nivo festivala!	Knjižnice, šole, društva Prijateljev mladine, vrtci, ustvarjalna društva
PROSLAVA NA POLJANI	Vsakoletna, množično obiskana tradicionalna prireditev ob obletnici konca 2.sv. vojne (zadnji boji na evropskih tleh)	Zveza združenja borcev NOB	Plakati, objava na radiu, v časopisu		Starejši, upokojenci		turistične kmetije, Podzemlje Pece, Leški cerkvi, Prežihovina, Dobrote izpod Pece, šole, knjižnica Ravne, društva
ŠTEHVANJE NA POLJANI	Prireditev traja eno dopoldne, obiskovalcev je	Konjerejsko društvo	Plakat		Vsi – otroci, družine,	Manjka promocija – finančna	Turistične kmetije, šola jahanja, Dobrote izpod Pece, tradicionalni običaji

	vsakič približno nekje 150	Poljana			mladina, starejši, tudi nelokalno prebivalstvo	sredstva	(pletenje košar), tradicionalne koroške jedi
SREČANJE POHODNIKOV OB SLOVENSKEM KULTURNEM PRAZNIKU	Pohod na Volinjak, branje poezije (prireditev obišče okrog 200 ljudi iz cele Koroške)	KD Leše	Plakati, zloženka, Objava na radiu in v časopisih		Pohodniki in planinci, družine		KOK Ravne, založbe, šole,
BARBARIN SEJEM	Tradicionalni sejem pred občino in okolico, ki poteka vsako leto 4. decembra na dan sv. Barbare - zavetnice rudarjev	TD Mežica	Objava na radiu, objava v Šumcu		občani	Sejem je dobro obiskan in dobro organiziran	Dobrote izpod Pece, Podzemlje Pece, Knapovška košta, šole, vrtci
TURISTIČNI TEDEN	Tradicionalna prireditev	Turistično društvo Črna	Program,	www.crna.si	Prebivalci Mežiške doline, nekdanji Črnjani, prebivalci sosedje Šaleške in Savinjske doline	Promocijski material, letni vrt,	Podzemlje Pece, Rudarski in Etnološki muzej v Črni, dolina Tople, Čebelarska zbirka, pohodništvo, plezanje

3. Športne prireditve

Prireditve/aktivnosti	Kako je organizirano/ razvito	Kdo je izvajalec/ upravljalec	Promocijski material/ aktivnosti	Spletna stran/ predstavitev	Ciljna skupina	Potrebna vlaganja/ stanje	Povezovanje z drugo ponudbo – katero?
SILVESTRSKI TEK NA JAVORNIKU	Silvestrski tek na progi dolžine 1150 metrov okoli naselja Javornik	Četrtna skupnost Javornik	Objava na radiu, plakati	www.tic-ravne.si	Lokalno prebivalstvo – rekreativni in nerekreativni tekači	Potreba po promocijskem materialu	Povezava z olimpijsko kartico, povezovanje z ostalimi atletskimi klubi
FIS TEKMOVANJA	Slalom, ki ga organizirajo člani kluba	Alpski smučarski klub Fužinar	Plakati, objava na radiu; lokalna TV Ravne, Prevalje; Objava v časniku Večer	www.sportravne.si, www.fuzinar-ask.com	Smučarji tekmovalci - ranga FIS tekmovanj	Več bi morali narediti za promocijo same prireditve.	Smučišče Črna
MEDNARODNI PLAVALNI MITING	Mednarodni plavalni miting v 50 m bazenu	Plavalni klub Fužinar	Objava na radiu	www.pkfuzinar.si	Plavalci iz različnih slovenskih in tujih plavalnih klubov		Pokal »Boberček«
MEDNARODNI PLAVALNI MITING ZA POKAL »BOBERČEK«	Mednarodni plavalni miting v 50 m bazenu za otroke	Plavalni klub Fužinar	Objava na radiu	www.pkfuzinar.si	Plavalci iz različnih slovenskih in tujih plavalnih klubov		Turistične kmetije, Dobrote izpod Pece, Podzemlje Pece
POHOD »ČEZ GORO K OČETU«	Tradicionalni pohod proti Železni Kapli.	Planinsko društvo Ravne na Koroškem	Objava na radiu	www.tic-ravne.si	Pohodniki, planinci		Prežihova bajta, šole, KOK Ravne

POKAL SPUST IVARČKO	Dirka slovenskega pokala v spustu, GT Zlato kolo in skoki v jezero.	MTB Koroška		www.mtbkoroska.net	Gorski kolesarji		Kundijeve kolesarske poti, kolesarska pot okrog Uršlje gore, Prežihova bajta, turistične kmetije
KREJANOV MEMORIAL	V okviru jesenskih srečanj poteka kolesarska prireditev, ki je že dobro poznana v širšem Slovenskem okolju	Alpski smučarski klub Fužinar	Plakati, zloženke; objava na radiu; lokalna TV Ravne, Prevalje; časnik Večer	www.prevalje.si www.jesenska-srecanja.com www.fuzinar-ask.com	Kolesarji in rekreativci vseh starosti	Če bi hoteli prireditev organizirati na še večjem nivoju, bi potrebovali več sistemskih sredstev	Kundijeve kolesarske poti, Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, Podzemlje Pece
KUNDIJEV GORSKI TEK	Tradicionalni tek v okviru jesenskih srečanj, ki se ga vsako leto udeleži 30-40 tekačev (večinoma iz Koroške)	Kundi	Plakati, zloženke, letaki, objava na radiu, v Večeru, Poletu	www.jesenska-srecanja.com www.prevalje.si,	4 kategorije – moški in ženske do 30 in nad 30 let	Potrebna je finančna pomoč v obliki sponzorstva za majice, nagrade in promocijski material	Cesta mošta, Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, Kundijeve kolesarske poti
KULTURNI ŠOK	Tradicionalno športno obeleženje kulturnega praznika z dobrodelnim pridihom (udeležijo se ga	Organizira Občina Prevalje v sodelovanju s posamezniki (Tomaž Ranc)	Plakati, promocija na OŠ Prevalje, objava na radiu, v časopisih	www.kulturni- sok.si	Vso lokalno in ostalo prebivalstvo		Podzemlje Pece, turistične kmetije, Dobrote izpod Pece, Prežihovina

	ekipe novinarjev, poslancev, policajev in duhovnikov)						
DOBRODELNA TEKMA ZVEZD	Največji dobrodelni dogodek na Koroškem na katerem se zberejo zvezde iz športnega življenja v Sloveniji, ter odigrajo nogometno tekmo	DM dr. Franca Sušnika – Mladi za mlade	Reportaža na A- Kanalu (Svet), objava na radijih, zloženke, jumbo plakati	www.tekmazvezd.si	Poleg lokalnega, tudi ostalo prebivalstvo	Potreba po sponzorjih	Podzemlje Pece, turistične kmetije, Dobrote izpod Pece, Prežihovina, Muzej Ravne
MEDNARODNI TEK BORISA KERŠBAUMERJA	Tradicionalna prireditev, letos že 25. Več relacij: **-**ND – Orešnikov most **-**ND – Harmonkov križ **-** ND – Dom upokojencev	Tekaški klub GRČA	Objava na radiu	www.mezica.si, www.slovenijatece.si, www.sportnikoledar.si, www.e-karizma.com	Otroci in odrasli	Teče se na progah dolžine, 100m, 500m, 1km, 6km in 10,3km	Turistične kmetije, Podzemlje Pece, Dobrote izpod Pece
TRADICIONALNI MATJAŽEV POHOD NA PECO	PD Mežica vsako drugo soboto v februarju organizira Matjažev pohod na Peco	PD Mežica	Objava na radiu, plakati, razpis pohoda	www.pzs.si	Pohodniki, planinci vseh starosti	Pregled in obnova poti za varno hojo (pred pohodom)	Planinske postojanke, Dobrote izpod Pece, turistične kmetije, PD v Sloveniji, društva v zamejstvu, planinski prijatelji iz Hrvaške in drugod

CCCT CAHN CLIMBING COMPETITION TOPLA	Dobro organizirano	Koroški alpinistični klub		http://ccct.grta-studios.com/	Mladi, rekreativni in športni plezalci	Promocijski material	Dolina Tople, Čebelarska zbirka, ponudba Hotela Krnes, pohodništvo, kolesarjenje

IV.2 *Definiranje ključnih turističnih produktov*

IV.2.1 Produkt: GORSKI KOLESARSKI PARK

V zgornji Mežiški dolini že več kot deset let obstaja prvi gorski kolesarski park in hotel v Sloveniji z vso za gorske kolesarje potrebno infrastrukturo. V občini Prevalje je označeno kolesarsko omrežje – Kundijeve poti nastajajo pa vedno nove zamisli o razširitvi ponudbe.

Kolesarska ponudba po posameznih občinah obstaja vendar ni povezana in kot taka ne ustreza za uporabo in trženje v turizmu. Iz obstoječe ponudbe je potrebno izpostaviti najboljše kolesarske ture in dodati ture, ki bodo povezale ponudbo posameznih občinah v smiselno in za turizem uporabno celoto

Podprodukti:

- **Kolesarske poti**
    - Izdelava skupnega omrežja kolesarskih poti za Mežiško dolino iz že obstoječih poti (Sledi divjine, Kundijeve poti , Pot okoli Uršlje)
    - Urediti povezave s sosednjimi kolesarskimi omrežji: Dravska kolesarska pot, Pohorje, Avstrijsko kolesarsko omrežje, Savinjsko, Šaleško
    - Označitev določenih kolesarskih poti in obnova obstoječih oznak)

- **Legalizacija in ureditev gozdnih stez za vodene ekološko kolesarske ture**

Množica obstoječih in opuščenih gozdnih vlak in poti je v določenih predelih primerna za vodene kolesarske ture. Po vzoru gozdnih učnih poti bi lahko organizirali gorsko kolesarske ture na katerih bi udeležence seznanjali z neškodljivim in varnim kolesarjenjem v naravnem okolju.

Z Zavodom za gozdove, lastniki zemljišč, Planinskimi društvi itd. je potrebno izbrati tiste poti po katerih bi bilo pod določenimi pogoji možno legalno

organizirati in voditi manjše skupine kolesarjev.

- Kolesarske informaciske točke

Po kriterijih Slovenske turistične organizacije imata status kolesarske informacijske točke TIC Ravne in Ekohotel kmetija Koroš na Jamnici.

V Mežici je najprimernejša točka rudarski muzej Podzemlje Pece, potrebno pa je opremiti TIC v Črni na Koroškem in Prevaljah in za te pridobiti status.

- **S kolesom v podzemlje**

Kolesarska pot v podzemlju Pece – »Underground Biking« je edinstvena na svetu in jo vsako leto obišče vedno več obiskovalcev iz različnih koncev sveta. V okviru projekta geopark bodo pounudbo razširili na tematske kolesarske poti v okolici.

- **Prireditve in tekmovanja**

Odmevne in tudi mednarodne kolesarske prireditve in tekmovanja organizirajo številni lokalni klubi ki jih je potrebno terminsko uskladiti in promovirati v okviru projekta.

Nosilec: MTB Koroška

Nosilec produkta: Kreatur d.o.o., Jamnica 10, Prevalje

Partnerji:

Klub Krnes Avantura – Črna na Koroškem

Kolesarski klub MTB Koroška

Kolesarski klub Ravne – Ravne na Koroškem

Duštvo Kundi - Prevalje

Podzemlje Pece

Ciljne skupine:

Glavni cilj so nam predvsem gorski kolesarji, ki radi vozijo po razgibanih terenih. Oddaljenost Slovenije od potencialnih tržišč je zelo važna, saj večina gorskih kolesarjev prihaja s svojimi avtomobili le majhen del se odloča za železnico ali letalo, zato so naša ciljna tržišča predvsem Nemčija, Avstrija, Švica, severna Italija države Beneluxa in zaradi nizkocenovnih letalskih prevoznikov pa tudi Velika Britanija.

Promocija in trženje:

spletna stran, zloženka, predstavitve na sejmih

Obstoječi projekti, ideje, načrti:

1. Kolesarska karta - Gorski kolesarski park Peca

Na kolesarskih sejmih v Sloveniji in tujini je veliko povpraševanje po kolesarskih zemljevidih s splošnimi kolesarskih informacijami, zato je potrebno pripraviti informacijske kolesarske karte v uveljavljenem merilu turistične karte (1:50 000). Namen kolesarske karte je, da turistom kolesarjem ponudi celosten pregled in osnovne informacije o turistični kolesarski ponudbi Mežiške doline v občinah Ravne na Koroškem, Prevalje, Mežica, Črna na Koroškem ter jih napoti na lokalne informacijske centre, kjer bodo lahko dobili podrobnejše informacije.

2. Singletrail park Jamnica

Prepoved vožnje vsepovsod v naravnem okolju na eni in vse večje povpraševanje po čim bolj naravnih, tehnično zahtevnejših in posebnih gorskih kolesarskih stezah, ki so namenjene varnemu in brezskrbnemu uživanju kolesarjev je največja priložnost za naše področje.

Veliko kolesarskih centrov predvsem v Veliki Britaniji in ZDA urejuje in na novo gradi gorske kolesarske poti imenovane singletrails. Tehnično zahtevne poti v okolje privabljajo veliko več kolesarskih turistov kot navadne kolesarske poti. Ti zagotavljajo lokalnemu prebivalstvu nove vire zaslužka in razvoj turistične dejavnosti.

Priložnost v našem področju je množica bolj ali manj opuščenih kolovozov in gozdnih poti, ki pa so med sabo nepovezane, a jih je zaradi konfiguracije terena možno z ureditvijo krajših povezav povezati med seboj in spremeniti v pravi »singletrail park«.

Prednosti in priložnosti Singletrail Parka:
- dobre in stalno urejene proge pritegnejo vedno več kolesarjev, ki iščejo tehnično zahtevne poti,
- kolesarje usmerimo na privlačno progo in se zato ne vozijo vsepovsod,
- s pravim prikazom varovanja narave začne vedno več kolesarjev spoštovati naravno dediščino,
- nove podjetniške priložnosti za kmetije v bližini: prenočišča, prodaja pijače, hrane itd.,
- turizem prinaša nove možnosti za zaposlovanje mladih,
- večina Evropskih smučarskih centrov razvija ektremne freeride parke, s ponudbo urejenih poti - singletrailov za zahtevne a bolj »zmerne« gorske kolesarje, pa lahko dobimo gorski kolesarski park, ki bo lahko konkuriral obstoječim po svetu.

Za Jamnico zasnovani idejni projekt ponuja priložnost, da bi na 5 kmetijah s povezavo obstoječih stez in kolovozov uredili singletrail park s skupno dolžino poti 40 km.

3. Usposabljanje informatorjev v TICih in kolesarskih vodnikov

Za razvoj produkta je najpomebneši kader, ki bo nosilec nadaljnega razvoja. V dolini imamo veliko navdušenih kolesarjev, ki pa niso usposobljeni za razvoj in trženje kolesarskega turizma, zato je eden izmed pomebnih podprojektov izobraževanje in usposabljanje.

Izvedbeni projekti: Singletrail park Jamnica

IV.2.2 Produkt: PODZEMLJE PECE

Podprodukti:

- Ogled rudnika
- Ogled muzeja
- S kolesom v podzemlje

Nosilec:

Podzemlje Pece, d.o.o., Podjetje za razvoj turistične in muzejske dejavnosti
Naslov: Glančnik 8, 2392 MEŽICA
Telefon: 00 386 (2) 870 01 80
Spletna stran: www.podzemljepec.com
Lastnik: CPM –GM, d.o.o.

Šifra glavne dejavnosti podjetja:

91.020	Dejavnost muzejev
91.030	Varstvo kulturne dediščine

Družba Podzemlje Pece d.o.o. je nastala z izločitvijo iz družbe CPM-Gradbeni materiali d.o.o., ki je naslednica hčerinske družbe Rudnika svinca in cinka Mežica v zapiranju d.o.o., družbe RSCM-Gradbeni materiali d.o.o.
Rudnik svinca in cinka Mežica je bil eden zadnjih svinčevo – cinkovih rudnikov v Evropi, ki je konec dvajsetega stoletja še deloval. V svojem več kot tristoletnem delovanju je skozi stoletja dajal kruh številnim družinam, močno pa je vplival na življenje izven rudnika na območju Mežiške doline. Po zaprtju rudnika je ostala bogata tehnična, kulturna in naravna dediščina. Ob močni lokalni iniciativi in želji zaposlenih, da se ta dediščina ohrani je družba RSC Mežica v zapiranju, d.o.o. med projekte zapiranja uvrstila tudi Projekt ohranitve kulturne in naravne dediščine. V projektu je bilo opredeljeno območje v rudniku, ki ostane odprto še po dokončanem zapiranju rudnika in bo služilo v turistične, izobraževalne, raziskovalne in študijske namene.
Ohranjena bogata tehnična, naravna in kulturna dediščina rudarstva, ki nudi tudi številne priložnosti za razvoj drugih dejavnosti: turizma, obrti in podjetništva.
Izpeljan je bil tudi postopek za razglasitev kulturno tehničnih spomenikov.

Z občinskimi odloki so zavarovani kot kulturno - tehnični spomeniki:

- Stara uprava rudnika Mežica na Glančniku,
- Glančnik rov z delom revirja Moring,
- »Mašinhaus« in delavnice na Glančniku
- in Separacija v Žerjavu.

Z občinskim odlokom so zavarovani kot naravni spomeniki:

- sedimentni profil v vrhnjem delu rudnika Topla,
- nahajališča wulfenita in kalcita v zgornjih delih rudnika Helena
- in del rudišča Moring s profilom najpomembnejših rudonosnih ladinijskih plasti in tipična orudenja Mežiških rudišč.

Turistični rudnik in muzej je za obiskovalce odprt od leta 1997, ko se je za javnost odprl del urejenega kompleksa v rudniku in del muzeja na Glančniku. Kasneje pa so se dodajale še vedno nove vsebine. Do decembra 2009 obiskalo že preko 200.000 turistov, z letnim obiskom blizu 20.000 pa se uvršča med najbolj obiskane turistične destinacije na Koroškem.

Turistični rudnik in muzej deluje že enajsto leto in v tem času so bile vzpostavljene številne povezave s turističnimi rudniki in muzeji v Sloveniji, Avstriji in Italiji, kakor tudi med strokovnimi institucijam (Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo v Ljubljani, Geološki zavod Slovenije, Inštitut Jožef Štefan,...). Referenčni projekti, ki smo jih izvajali ali pri njih sodelovali so:
- Transverzala turističnih jam Slovenije (1997-2005),
- Transverzala podzemnih muzejev (PHARE CBC Slovenija – Avstrija SPF 2001);
- Organizacija 1. slovenskega geološkega kongresa skupaj z Geološkim zavodom Slovenije (2002);
- Upravljanje narave s sodelovanjem in partnerstvom - Krajinski park Topla (IUCN-CEPA), ki ga je vodil Zavod RS za varstvo narave (2003);
- Raziskave in ohranjanje naravnih vrednost s področja mineralogije v Sloveniji v sodelovanju z Inštitutom Jožef Štefan (2003-2010);
- Festival dveh kultur (PHARE CBC Slovenija – Avstrija SPF 2004);
- Mineralna bogastva Slovenije, skupaj s Prirodoslovnim muzejem Slovenije 2004,
- GEOPTRIP, ki ga je vodil Ministrstvo za okolje in prostor, Uprava za varstvo narave;
- projekt Železna pot, v okviru programa Alpine Space, INTERREG III B (2004-2007).

Aktivno smo sodeloval na številnih manjših projektih in organiziral različna srečanja in strokovne sestanke. Redno aktivno sodeluje pri organizaciji Dnevov evropske kulturne dediščine, kakor tudi pri pripravi aktivnosti za dneve evropskih muzejev in pri organizaciji dogodkov na poletno muzejsko noč. Sodeluje tudi v pedagoški sekciji muzejskega društva Slovenije in z drugimi izobraževalnimi institucijami. S prispevki in udeležbo so zaposleni sodelovali tudi na različnih strokovnih simpozijih in konferencah.

Muzeju je bilo leta 2004 podeljeno priznanje Slovenske turistične organizacije za inovativni produkt leta (2. nagrada), leta 2007 pa je bil nominiran za Evropski muzej leta.

Ustanovitelj družbe Podzemlje Pece d.o.o. in edini lastnik je družba CPM d.d., ki je ustanovil družbo z namenom:
- ohranitve, naravne tehnične in kulturne dediščine rudarstva,
- razvoja in širitve turistično - muzejske dejavnosti,
- za izvajanje projektov s področja turizma in ohranjanja dediščine,
- sodelovanja pri vzpostavitvi Evropskega geoparka pod okriljem UNESCA, sodelovanja pri razvoju geo turizma,
- ohranjanja rudniškega arhiva za možnosti nadaljnjega študija rudišča in geoloških posebnosti,
- sodelovanja z znanstvenimi, izobraževalnimi in drugimi institucijami doma in v tujini,
- za name pridobitve statusa muzeja in statusa za izvajanje javne službe za ohranitev tehnične dediščine rudarstva.

Najpomembnejše storitve podjetja

Trenutno se izvajajo naslednji programi oz. produkti :

- **ogledi turističnega rudnika za posameznike in skupine**

V rudniku so predstavljeni načini rudarjenja in rudarska oprema, ki so jo rudarji uporabljali v različnih zgodovinskih obdobjih, od začetkov pred 340. leti do zadnjih dni rudarjenja v preteklem stoletju. Pot v turistični rudnik se prične, ko se obiskovalci primerno opremljeni usedejo v avtentične jamske vozičke v katerih se odpeljejo po 3,5 km dolgem Glančnikovem rovu do revirja Moring. Na postajališču Moring obiskovalci izstopijo iz vlaka in se peš odpravijo po 1,5 km dolgi poti. Na tej poti so razstavljeni številni eksponati, prostori pa urejeni tako, kot bi jih pravkar zapustili rudarji. Predstavljeni so načini rudarjenja in rudarska oprema, ki so jo rudarji uporabljali v različnih zgodovinskih obdobjih, od začetkov pred 340. leti do zadnjih dni rudarjenja. Ogled rudnika traja približno 1,5 ure. Obiskovalce vodijo za to posebej usposobljeni vodiči. Objekt pa sodi še vedno pod rudarski nadzor.

- **ogledi turističnega rudnika s kolesom**

Kolesarska avantura se začne v Črni, na Igrčevem. Vodniki razdelijo gostom potrebno opremo za kolesarjenja (kolo, čelado, svetilko), ter jih seznanijo z varnostnimi navodili. Vodeni so do vhoda v rudnik (1,5 km), nato sledi podzemno kolesarjenje(cca 6 km). Po izstopu iz rudnika se obiskovalci spustijo po makadamski cesti, do muzeja na Glančniku.

Ogled rudnika s kolesom je edinstvena atrakcija, saj se je s kolesom možno popeljati skozi rudnik samo v Mežici.

- **ogled muzejskih zbirk**

V zgradbi na Glančniku, ki so leta 1928 zgradili angleški lastniki rudnika, za potrebe muzeja pa je bila obnovljena in prenovljena v letih 1995-1997. Na površini: 300m^2 so urejene številne tematske zbirke muzej, muzej pa razpolaga s 1076 razstavljenimi predmeti, med katerimi so najpomembnejši kosi redkega minerala wulfenita.

- **Ogled naravnih vrednot rudnika**

Za strokovne skupine in zainteresirano javnost organiziramo tudi vodene ogleda dela rudnika Topla, kjer so ohranjene zanimive rudne strukture in rudnika Helena-Barbara, kjer so na mestu ohranjeni lepi minerali.

- **Organizacija koncertov in drugih dogodkov**

V klicalni sobi na Moringu organiziramo tudi številne dogodke, kot so koncerti, predavanja, predstavitve, ali posebne prireditve za skupine, ki želijo individualni program. Pri organizaciji posebnih dogodkov sodelujejo tudi druge turistične ali izobraževalne organizacije.

Ciljne skupine:

Za ogled turističnega rudnika z vlakom in muzejskih zbirk:

Skupine:

- **šolarji,**
- **dijaki,**
- **študentje,**
- **upokojenci,**
- **razna interesna združenja,**
- **višje starostne skupine otrok iz vrtca in njihovi straši,**
- **podjetja…**

Posamezniki:

- **družine,**
- **turisti na počitnicah na turističnih kmetijah, kopah, bližnjih jezerih…**

Za ogled turističnega rudnika s kolesom:

- **šolarji (stari nad 10 let) – COŠD, šole v Sloveniji, Avstriji..,**
- **dijaki,**
- **študentje (domači in tuji..),**
- **Kolesarji,**
- **drugi športniki,**
- **razna interesna združenja,**
- **podjetja…**

Posamezniki:

- **družine,**
- **turisti na počitnicah na turistučnih kmetijah, kopah, bližnjih jezerih…**

Koncerti in drugi dogodki:

- **prebivalci širše okolice, zainteresirana javnost**

Ogledi naravnih vrednost rudnika:

- **Strokovnjaki, geologi, študentje, šolarji, ki jih zanimajo naravne vrednote rudnika**

Promocijske aktivnosti

Za pospeševanje prodaje izvajamo tržne aktivnosti, ki so usmerjene predvsem v domači trg in na trge sosednjih držav Avstrije, Italije in Hrvaške. Pospešene promocijske aktivnosti izvajamo preko zime in pomladi, nekatere tudi skozi vso leto:

- Pošiljamo direktno pošte Osnovnim šolam, turističnim agencijam, srednjim šolam,različnim društvom, upokojencem, podjetjem (ponudba posebnih paketov pred novim letom, za poslovna srečanja…)….
- Razdeljujemo promocijske material po okoliških turističnih ponudnikih: turistične kmetije, planinske koče, turistično informacijski centri, muzeji, kolesarske trgovine…;
- Razdeljujemo promocijske materiale turističnim ponudnikom v Avstriji - Koroška (jezera, avtokampi, športne trgovine…)

- Razdeljujemo promocijskih materialov po TIC-h po Sloveniji, po kolesarskih trgovinah, pri drugih turističnih ponudnikih…
- Organiziramo predstavitvene dneve za naše poslovne partnerje (Turistične agencije, ponudnike gostinskih storitev…)
- Izvajamo različne dogodke v muzeju: dan muzejev, muzejska poletna noč, ob dnevu EKD in božično novoletni koncert, koncert na Igrčevem…
- Sodelujemo na workshopih in sejmih STO (specializirani sejmi outdoor-kolesarjenje) v tujini (Zagreb, Dunaj, Gradec, Amsterdam, Birgingham, Fidrihshafen..),
- Udeležujemo se sejmov skupaj z drugimi partnerji: Sejem Počitnic (Alpe-Adrija) Ljubljana, Gradec, Gorica, Tržič…
- Vključujemo se v slovenske turistične-promocijske materiale (STO-stranske poti so zanimivejše od glavnih, turistično informacijska karta Slovenije, STO-S kolesom po Sloveniji, prospekt – Kras, slovenske turistične jame, skupna razglednica….)
- Vključujemo se v mednarodne povezave, z namenom skupne promocije (akcija - počitnice na kmetiji, transverzala turističnih rudnikov Slovenije, Avstrije in Italije,..),
- Vključujemo se v promocijske aktivnosti v povezavi z drugimi ponudnik s Koroškem- (Kreatur-Mountain Bike Park, Pro relax, Kmetija Klančnik, pivovarna Človeška ribica, Koroški pokrajinski muzej, Vabo…) – skupne promocijske akcije, skupni reklamni materiali,….
- Izvajamo skupne promocijske aktivnosti v okviru neformalne povezave Dežela okrog Pece (Avstrijske in Slovenske občine okoli Pece, skupni promocijski materiali, skupna spletna stran),….
- Sodelujemo pri promocijskih aktivnostih skupaj s Skupnostjo muzejev Slovenije - pedagoška sekcija muzejev (Kulturni bazar – Cankarjev dom, predstavitve na srečanju ravnateljev osnovnih in srednjih šol, skupna knjižica s pedagoškimi programi za osnovne šole, aktivnosti ob dnevu družin…),
- V rudniku izvajamo številne aktivnosti kot so koncerti, igre, drugi kulturni dogodki..
- Letno prirejamo likovni natečaj za osnovnošolce,
- Vključujemo se tudi v promocijske akcije slovenskih časopisov – reklame v posebnih turističnih izdajah (Dnevnik, Nedelo, …),
- Občasno oglaševanje na radiu (Gorenc, Kum, Slovenj Gradec…),
- Vsakoletno sodelovanje z lokalnim Koroškim radiom,
- Doniranje nagrad in razdeljevanje promocijskih materialov na številnih turističnih in športnih prireditvah (Tek za zdravje, Gradovi kralja Matjaža, Turizmu pomaga lastna glava-TZS, Mežiško poletje, Turistični teden-Črna na Koroškem, Konjeniško tekmovanje-Slovenj Gradec, …..)
- Objava člankov v strokovnih, znanstvenih in lokalnih revijah (Naš čas, Mineralien Welt, …)
- Predstavitve na TV v različnih strokovnih, razvedrilnih in turističnih oddajah za odrasle in mladino …
- Pripravljamo predstavitve, referate in posterje na znanstvenih konferencah in kongresih doma in v tujini,
- Predstavitve na specializiranih sejmih mineralov (Hamburg -D, Seint Marie aux Mine-Francija, Tržič…)…

Spletna stran

Spletno stran www.podzemljepece.com poskušamo sproti posodabljati in dodajati nove sveže informacije! Obisk spletne strani se giblje od 2800 do 3500 na mesec.

Sodelovanje z znanstvenimi inštitucijami

Zaradi samega strokovnega in znanstvenega pomena dediščine rudarstva sodelujemo studi s Fakultetami (Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo..), drugimi strokovnimi inštitucijami kot sta Geološki zavod Slovenije, Inštitut Jožef Štefan,…

Sodelovanje v evropskih projektih in prijave na Evropske projekte

Projekt Železna pot

V letih 2005-2007 smo bili partnerji projekta Železna pot, ki je bil financiran s strani Evropske unije – program Alpine space, Interreg IIIB, katerega vodilni partner je bil iz Italije vključenih pa je bilo še 9 partnerjev iz Italije, Avstrije in Slovenije. V okviru projekta so bile izvedene številne skupne akcije, izvedli pa smo tudi nekaj investicij.

Projekt Kulturno žlahtnenje najmlajših

Vključeni smo v projekt Kulturno žlahtnjenje najmlajših katerega nosilec je Vrtec Vodmat iz Ljubljane, delno pa je sofinanciran iz Evropskega socialnega sklada in Ministrstva za šport. V projektu poleg vrtcev iz Ljubljane in kulturnih ustanov in umetnikov sodelujejo tudi vrtci mežiške doline, ter poleg nas tudi Koroški pokrajinski muzej**.**
Cilji projekta: spoznavanje (doživljanje) kulture slovenskega prostora, spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti pri otrocih, ozaveščanje vloge odraslega pri načrtovanju, izvajanju in evalviranju dejavnosti s področja kulture pri predšolskem otroku.
V okviru projekta so se v našem muzeju odvijale številne aktivnosti, ki so se jih udeležili otroci iz vrtcev. Zanje smo pripravili delavnice in programe, ki jih bomo tudi v prihodnje ponujali vrtcem.

Projekt Geopark

V želji nadaljnjega razvoja turizma na osnovi dediščine in naravnih vrednot smo razvili idejo, da bi na območju okrog gore Pece vzpostavili Geopark. Projekt smo prijavili na razpis: Cilj 3 – Evropsko teritorialno sodelovanje Slovenija –Avstrija, pričetek projekta september 2010.

Geopark je oblika neformalnega varovanja, interpretacije, promocije in trženja geološke dediščine na geografsko zaključenem območju. Geološke vsebine so osnova za razvoj spremljajočih izobraževalnih, turističnih in drugih gospodarskih dejavnosti. Poleg geoloških znamenitosti, ki naj bi prevladovale, so v geoparku lahko predstavljene tudi vse ostale zvrsti naravnih vrednot in kulturne dediščine. Geoparki

imajo v Evropskih državah že več desetletno tradicijo. Leta 2000 je bila ustanovljena Evropska mreža geoparkov pod okriljem UNESCO (European Geopark Network – EGN), ki združuje že 32 geoparkov z evropsko pomembno geološko dediščino. Članstvo v evropski mreži Geoparkov pomeni tudi vključitev v svetovno UNESCO-vo mrežo Geoparkov. Temeljni cilj EGN je varovanje in promocija geološke dediščine, povezovanje evropskih držav pri izmenjavi dobrih praks, informacij in izkušenj pri varstvu geološke dediščine ter promocija celovitega pristopa k varstvu narave.
Izhajajoč iz bogate geološke dediščine in ostalih še nerazvitih potencialov širšega območja jugozahodnih Karavank, ocenjujemo, da bi lahko vzpostavitev Geoparka pomembno prispevala k socialno-ekonomskemu in kulturnemu razvoju območja.
Z navedenim projektom bomo pripravili podlage za vzpostavitev Geoparka, ki bo omogočil intenzivnejši trajnostni razvoj navedenega območja. V okviru novo formirane mreže med turističnimi ponudniki, kakor tudi med kulturnimi, izobraževanimi in znanstvenimi inštitucijami na obeh straneh meje, bomo vzpostavili skupen načrt upravljanja. Razvili bomo predstavitvene točke geoloških zanimivosti na terenu, ki bodo privabljale obiskovalce in bodo javno dostopne. Poleg tega pa bodo geološke znamenitosti predstavljene v različnih strokovnih, promocijskih in informativnih materialih.
Načrtovano območje projekta, ki zajema občine Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje, Ravne na Koroškem, Dravograd, Pliberk, Suha, Bistrica nad Pliberkom, Globasnica, Galicija, Žitara Vas, Železna Kapla in Sele, ima izjemne geološke naravne vrednote. Območje je veliko 997 km2, na njem pa živi okrog 51.500 prebivalcev. Ljudje na tem območju so skoraj 350 let živeli tudi od rudarjenja v svinčevo cinkovih rudiščih na pobočjih Pece, Uršlje gore in Obirja. Izdanki rudnih teles in njihovi ostanki v starih rudnikih še danes privlačijo pozornost obiskovalcev in znanstvenikov, saj so nekateri izjemnega, svetovnega znanstvenega pomena. Čez to območje poteka Periadriatska prelomna cona, kjer se spektakularno stikajo različne kamnine Euro - Azijske in Afriške tektonske plošče. Raznovrstne kamnine in druge ostanke pestrega vulkanskega delovanja iz oligocena najdemo na Smrekovškem pogorju. Na predvidenem območju Geoparka so številna nahajališča rudnih mineralov in tudi nekaterih redkih mineralov, ostanki fosilov. V Potočki zijalki, na pobočju Olševe, so tudi paleolitski – kamenodobni ostanki zgodnjih prebivalcev tega področja. Zaradi živahne prelomne in narivne tektonike in erozij ob dvigu Savinjskih Alp in Karavank, se je razvil svojevrsten zanimiv relief. Čudoviti gozdovi, gorski pašniki in skalovja nudijo bivalni prostor številnim posebnim rastlinam in živalim.
Projekt je nadgradnja že izvedenih projektov čezmejnega sodelovanja in vzpostavljenih čezmejnih povezav med lokalnimi skupnostmi in drugimi organizacijami z območja.
Danes na tem območju že delujejo posamezni ponudniki in muzeji, ki gradijo svojo vsebino in ponudbo na čezmejnem povezovanju naravnih vrednot, kakor tudi skrbijo za ohranjanje in varovanje le teh. Ključni ponudniki so tudi vključeni v projektno partnerstvo.
Z aktivnostmi, predvidenimi v projektu, bomo prispevali k pospeševanju čezmejnega razvoja in k ohranjanju naravnih vrednot na celotnem območju Geoparka. Geopark bo organiziral aktivnosti in zagotavljal logistično podporo za posredovanje geološkega znanja in okoljskega koncepta širši javnosti. To bo doseženo s pomočjo varovanih in že populariziranih geoloških spomenikov, muzejev, informacijskih centrov, označenih poti, vodenih tur, šolskih ekskurzij, popularne literature, kart, izobraževalnih materialov, razstav, seminarjev… Stimuliral bo dialog med znanstvenimi inštitucijami in lokalnim prebivalstvom. S projektom ciljamo na

zainteresirano javnost skozi celotni cikel izobraževanja (vrtci, osnovne šole, srednje šole, študenti, vseživljenjsko učenje), na lokalno prebivalstvo z območja Geoparka in seveda tudi na pričakovane obiskovalce izven območja Geoparka.

Družba Podzemlje Pece, d.o.o. je predvidena za vodilnega partnerja, sodeluje pa še 11 projektnih partnerjev. Rezultati razpisa bodo v juniju 2010.

Projekt AdventurePeca

Na razpis Cilj 3 – Evropsko teritorialno sodelovanje Slovenija –Avstrija smo prijavili tudi projekt Adventure Pece v okviru katerega bomo izgradili Doživljajski park na Glančniku ob muzejskem kompleksu in doživljajski park na Peci. Projektna partnerja pa sta tudi Smučišče Pece (v Avstriji) in Turistično združenje na Klopinskem jezeru. V okviru projekta bomo izvedli tudi številne skupne promocijske aktivnosti.

- Raziskave in ohranjanje naravnih vrednot s področja mineralogije

Z Inštitutom Jožef Štefan bomo sodelujemo na projektu Raziskave in ohranjanje naravnih vrednot s področja mineralogije v Sloveniji, v okviru katerega smo že v preteklih letih naredili dopolnili in uredili smo zbirko mineralov in posneli kratek film, ki ga prikazujemo v muzeju, nadaljujemo pa z raziskovalnim delom in z zbiranjem novega muzejskega gradiva.

Aktivnosti / ukrepi:

- **Vodeni ogledi turističnega rudnika za posameznike in skupine**
- **Vodeni ogledi turističnega rudnika s kolesom**
- **Vodeni ogled muzejskih zbirk**
- **Organizacija koncertov in drugih dogodkov**
- **Varovanje in vzdrževanje muzejskih eksponatov**
- **Varovanje arhivskega gradiva**
- **Bar in trgovina**
- **Evedintiranje in dokumentiranje**

IV.2.3 Produkt: AVANTURE V PARKU KRALJA MATJAŽA

Podprodukti:

- TIC Park kralja Matjaža

Že od decembra 1998 v Črni deluje turistično informacijska pisarna, ki domačinom in obiskovalcem ponuja storitve s področja informiranja, promocije, trženja in organizacije turističnih storitev in produktov.

Neizkoriščeni potenciali in številne razvojne možnosti na področju turizma v Mežiški dolini in celotni Koroški regiji dajejo tudi TIC možnosti, da razvije nove produkte, organizira nove storitve, vzpostavi nova partnerstva in zastavi nove projekte na področju razvoja turizma v Mežiški dolini.

- Gradovi kralja Matjaža

Vsako leto januarja v Podpeci nad Črno na Koroškem, v Parku kralja Matjaža, poteka dvodnevna turistična prireditev Gradovi kralja Matjaža. Osrednji dogodek je tekmovanje ekip v gradnji snežnih gradov; oba dneva pa prinašata še številna spremljajoča športna in zabavna dogajanja. Prireditev, ki je bila prvič organizirana leta 1993 je zaradi svoje izvirnosti in zanimivosti postala največja zimska turistična prireditev na Koroškem. V dosedanjih sedemnajstih prireditvah so ekipe zgradile natanko 883 snežnih gradov, prireditev pa si je ogledalo več deset tisoč obiskovalcev.

Ime prireditve se nanaša na legendo o kralju Matjaž, ki s svojimi vojščaki počiva pod Peco. Vsako leto enkrat se legendarni vojskovodja poda med svoje podložnike, si med snežnimi stvaritvami izbere svoj grad, med obiskovalkami pa Alenčico.

S prižiganjem bakel in razglasitvijo najlepših gradov doživi celodnevno pravljično dogajanje v Podpeci zvečer svoj vrhunec. Dogajanje pa se nadaljuje naslednji dan in je namenjeno predvsem ogledu gradov ter otrokom, ki lahko uživajo v pestrem celodnevnem programu.

- Smučanje in sankanje

Prav v središču Črne na Koroškem je smučišče, primerno za rekreacijsko in tekmovalno smučanje, pa tudi za treninge slaloma in veleslaloma za vse kategorije smučarjev. Na njem so svoje prve zavoje naredili smučarji svetovnega kova kot so Katjuša Pušnik, Mitja Kunc, Aleš Gorza in seveda Tina Maze. Smučarski delavci zagotavljajo 90 smučarskih dni letno, če je snega premalo, pa si pomagajo z dodatnim zasneževanjem, saj ima smučišče urejen sistem umetnega zasneževanja, tako da tudi ob neprimernih temperaturah zagotavlja sneg. Dolžina smučarskih prog je približno 3 kilometre, obsegajo pa 15 ha površin, možna pa je tudi nočna smuka. Kot dodatno ponudbo smučišče ponuja tudi sankanje, vendar razen sankaških tekem, ki jih pripravijo okoliški kmetje, na tem področju ni druge organizacije.

- Tek na smučeh

V Logah na bližnjem travniku kmetije Cvelbar, so urejene tekaške proge. Tam ima svojo »bazo« tudi domači klub SK Črna – tekaška sekcija. Lansko leto so Črnjani tam organizirali tekmovanje tekačic in tekačev na smučeh za Zimski pokal Cockta in sicer v disciplini sprint štafete, klasična tehnika. Organizatorji so pripravili progo, ki je bila

dolga 600m. Mlajši dečki in deklice so se pomerili na razdalji 2x2x600m, starejši dečki in deklice so morali preteči še eden krog več, torej 2x3x600. V alternativni tekmi so se pomerili tudi najmlajši, cicibani in cicibanke, ki so tekmovali na razdalji 600m v individualni tekmi in s skupinskim štartom.

- Drsanje in kegljanje na ledu

Na stadionu NK PECA je pozimi urejeno osvetljeno drsališče in osvetljena steza za kegljanje na ledu oz. po domače »šajbanje«.

- Pohodništvo

PD Ravne vsako leto organizira tradicionalni pohod »Čez goro k očetu«. Pohodniki se zberejo na Ravnah na Koroškem, od koder se z avtobusi odpeljejo do kmetije Lipold v Koprivni v občini Črna na Koroškem. Od tam pot nadaljujejo peš, najprej do kmetije Kumer, kjer se okrepčajo, in nato prečkajo mejo na prehodu Luže. Pot jih naprej vodi do kmetije Čemer, kjer pohodnike s kulturnim programom in pogostitvijo pričakajo zamejci z avstrijske Koroške.
Pot se zaključi pri Raztočniku, kakšnih osem kilometrov pred Železno Kaplo.

PD Črna na Koroškem vsako leto organizira tudi Novoletni pohod na Peco: od Matjaža do Matjaža.

- Alpinizem

Alpinistični odsek črna deluje že od leta 1974. Danes šteje AK Črna 40 članov, od katerih je 10 aktivnih in vsako leto registriranih pri Komisiji za alpinizem, PZS. V klubu dajemo poudarek predvsem alpinizmu in v zadnjih letih tudi športnemu plezanju, ter vzgoji mladih plezalcev. Vsako leto si prizadevajo izpeljati vsaj eno alpinistično odpravo.

Klub upravlja tudi s plezališčem Burjakove peči in Matvoz, kjer so nastale v zadnjih letih številne nove športno - plezalne smeri vseh težavnostnih stopenj. Zaradi tega in prečudovitega ambienta prihaja sem vsako leto več plezalcev, s čimer je delo kluba poplačano.

Od leta 2007 se v Topli odvija prireditev CCCT festival plezanja in dobre volje, ki vsako leto privabi več plezalcev in obiskovalcev.

- Kolesarjenje

Prvi gorski kolesarski center v Sloveniji obstaja v Črni na Koroškem že od leta 1995. Številne gorske doline se v okolici Črne dvigajo pod mogočne alpske vrhove. Gozdovi z nepregledno mrežo gozdnih cest in kolovozov nudijo skoraj neomejene možnosti za gorsko kolesarjenje. Za kolesarjenje označen ali v vodičih opisan gorski labirint gozdnih cest in kolovozov smo poimenovali Sledi divjine. Poti se dvigujejo po eni dolini in se spuščajo po sosednji. Poimenovane so po živalih iz okolice: Ježev krog, Veveričin krog, Zajčev krog, Lisjakov krog, Srnjakov krog, Kunin krog, Risov krog, Petelinov krog, Jazbecov krog, Jelenov krog, Gamsov krog in Medvedov krog.

Nosilec: Park kralja Matjaža

V decembru 1998 je bila ustanovljena zadruga za razvoj in trženje turizma Park kralja Matjaža z.o.o..

TIC Park kralja Matjaža – zadruga, je bil ustanovljen decembra 1998. Od samega začetka deluje turistično informacijska pisarna za posredovanje informacij, za trženje skupnih turističnih produktov in kot administrativni servis za lokalno prebivalstvo.

Kot najpomembnejši turistični produkti so se izkazali smučišče (smučanje, gostinska ponudba) enodnevni tematski izleti, paketi zimskih počitnic – šole v naravi, smučanje z organizacijo tekmovanj in tradicionalne promocijske prireditve – Gradovi kralja Matjaža, Maraton kralja Matjaža, Turistični teden, srečanje državnikov pri Najevski lipi…

Z obnovo rekreacijskih površin in objektov so ustvarjeni osnovni pogoji za trženje športne ponudbe. Z izgradnjo sistema zasneževanja se lahko v normalnih zimskih razmerah podaljša število smučarskih dni.

Razvoj in trženje turistične ponudbe ostaja prioritetno področje podjetja Park kralja Matjaža z.o.o. tudi v letu 2010, ko se spreminjata tako lastniška kot organizacijska struktura podjetja.

V podjetju PKM od maja 2010 ni redno zaposlenih oseb, vodenje TIC in tudi podjetja PKM je prevzelo razvojno podjetje A.L.P. PECA, ki je tudi eden od ustanoviteljev in solastnikov zadruge PKM.

Delo v TIC se nadaljuje z aktivnostmi na vseh ključnih področjih turističnega udejstvovanja, in sicer:

- posredovanje informacij
- ponudba promocijskih materialov
- prodaja spominkov
- organizacija in vodenje enodnevnih izletov
- sodelovanje pri upravljanju smučišča in trženju kapacitet
- sodelovanje pri organizaciji tradicionalnih prireditev
- razvoj novih turističnih produktov
- sodelovanje s turističnimi ponudniki v lokalnem /regionalnem/nacionalnem in mednarodnem okolju
- administrativni servis za lokalno prebivalstvo.

Partnerji:

Občina Črna na Koroškem, Občina Mežica, NK Peca, SK Črna, AK Črna, TD, Črna, TD Mežica, Hotel Krnes, DPM Črna, PD Črna in PD Mežica, Športna zveza Črna, Čebelarsko društvo Črna, Čebelarsko društvo Žerjav, Lovske družine, KUD Krsnik, Perkmandelci.

Ciljne skupine:

Posamezniki in skupine - ki se bodisi udeležijo posameznih aktivnosti ali prireditev, bodisi si jih le ogledajo in posamezniki, ki jim aktivnosti v naravi pomenijo prijetno druženje in rekreacijo.

Otroci in družine – ki bodo v vseh prireditvah našli vsebine zase, prat tako pa so zanje primerne športne in rekreativne kapacitete.

Rekreativni smučarji in smučarji tekači - smučišče Črna zagotavlja 90 smučarskih dni letno, proga je dolga 3 km, možna pa je tudi nočna smuka. V bližini smučišča (v Logah) so urejene tudi tekaške proge.

Pohodniki in planinci – Peca, Raduha, Olševa, Smrekovec in ostali vrhovi nad Črno s svojo čudovito naravo ponujajo nešteto možnosti za zahtevne in manj zahtevne zimske pohode.

Šole – izbirne vsebine, športni dnevi, zimske šole v naravi – V Črni je od lanskega leta ponovno odprt Hotel Krnes, ki je s svojo kapaciteto v kombinaciji s pestro športno ponudbo v Črni, idealna lokacija za organizirane zimske šole v naravi.

Promocija in trženje:

- Oblikovanje skupne ponudbe in njeno posredovanje šolam, vrtcem, društvom
- Izdelava spletne strani s turistično ponudbo (PKM)
- distribucija promocijskega materiala okoliškim gostinskim ponudnikom, turističnim kmetijam, planinskim kočam, turistično informacijskim centrom, društvom, šolam, občinam, knjižnicam,…
- izdelava plakatov
- prispevki v časopisih, občinskih glasilih

Obstoječi projekti, ideje, načrti:

Sankanje – povezava z društvi, ureditev prog, organizacija tekmovanj

Šole v naravi – povezava s hotelom Krnes, šolami, ponudniki zimskih in letnih športnih aktivnosti, turističnimi vodiči in gostinci

Reorganizacija in ponovna vzpostavitev TIC »Park kralja Matjaža« - povezava z občinama Črna in Mežica, društvi, gostinci, turističnimi kmetijami, Hotelom Krnes, smučiščem Črna, Dobrotami izpod Pece in ostalimi turističnimi ponudniki, izdelava spletne strani

Aktivnosti / ukrepi:

- spodbuditi posamezne ponudnike k sodelovanju in oblikovanju skupne ponudbe
- ureditev, nadgradnja in vzdrževanje športne in ostale turistične infrastrukture
- usposobiti izvajalce za nudenje kvalitetnih storitev
- organizacija prireditve, dogodkov in aktivnosti (Gradovi kralja Matjaža, sankaške in tekaške tekme za otroke in odrasle, šola smučanja in šola teka na smučeh za otroke in odrasle, šola drsanja, vsakodnevna animacija
- organizacija športnih dni za šole, izbirnih vsebin za srednje šole
- organizacija športnih aktivnosti v času zimskih in poletnih počitnic
- organizacija tekem v »šajbanju« in balinanju
- organizacija sejma rabljene zimske ali druge športne opreme
- vodeni pohodi na okoliške hribe (za šole, društva,…)

- promocija vseh aktivnosti.

Izvedbeni projekti:

- Ureditev TRIM steze v Črni
- Usposabljanje promotorjev turizma v zg. Mežiški dolini
- Obuditev turistične ponudbe – Hotel Krnes
- Reorganizacija in vzpostavitev TIC PKM
- Izleti v Park kralja Matjaža
- Ponudba za šole v naravi
- Tematske poti
- Urejene in označene kolesarske poti
- Festival starorudniških godb
- Urbana TRIM steza
- Sprehajalna pot skozi Mežico
- Vsak Črnjan in Mežičan vsaj enkrat na Peco in v turistični rudnik
- Zloženka o turistični ponudbi Mežice

IV.2.4 Produkt: TEHNIŠKA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Podprodukti:

- Muzej Ravne

Koroški pokrajinski muzej na Ravnah na Koroškem, ustanovljen leta 1953 kot Delavski muzej, vse od ustanovitve daje največji poudarek gospodarski zgodovini na Koroškem. Železarska zbirka prikazuje razvoj železarstva in jeklarstva na Koroškem od začetkov leta 1620 dalje. Na vodno silo Meže in Šumca so se v 18. stoletju oprle fužine v Črni, Mežici in na Ravnah. Močan, a kratkotrajen vzpon (1835-1899) je doživela železarna na Prevaljah, ki je zaradi kvalitete izdelanih tračnic in številnih tehničnih novosti dosegla svetovni ugled, tako kot tudi jeklarna grofa Thurna (Železarna Ravne), ki se je specializirala za izdelovanje jekel. V Mislinji je od srede 18. stoletja več kot sto let obratovala Zoisova železarna, za katero so železovo rudo in oglje pridobivali v pohorskih gozdovih. Tako kot tudi za fužine ob potoku Bistrica, ki so že v drugi polovici 16. stoletja poganjal vodna kladiva, »repače«. Ob potoku Plavžnica pri sv. Primožu so topili železovo rudo v visoki peči do leta 1833. Prvotno so proizvajali žeblje in za tedanji čas uporabne izdelke iz železa. V začetku 19. stoletja so v kovačijah na Muti kovali različno orodje (lopate, motike, sekire, svedre…), v livarni sive litine pa vlivali raznovrstne izdelke (okvirje, možnarje, likalnike..).
Znamenit eksponat zbirke je pudlovka – peč, v kateri so izdelovali izredno kakovostne vrste jekla. Na Prevaljah so odkrili način uporabe rjavega premoga pri pudlanju, kar je bila pomembna novost v kurilni tehnologiji in v metalurgiji. Na območju bivše Železarne Ravne stojijo objekti, krčilna kovačnica, perzonal in laboratorij, ki so najstarejši ohranjeni objekti železarne in so namenjeni muzejski predstavitvi zgodovine železarstva na Koroškem. Tako tu nastaja osrednji muzej železarstva na Slovenskem. V njem bo predstavljena zgodovina proizvodnje železa in jekla, način življenja železarjev in razvoj mesta Ravne na Koroškem.
V zgodovini razvoja dveh najstarejših industrijskih panog rudarstva in železarstva je imelo pomembno mesto tudi gozdarstvo. Jamski les in oglje sta bila dva glavna izdelka tukajšnjih gozdov vse do 19. stoletja, ko je na veljavi pridobil rezan les. V gozdarsko – lesarski zbirki so razstavljeni predmeti in orodja, ki so jih uporabljali pri vsakdanjem delu v gozdu in za obdelavo lesa. Pomemben vir dohodkov je predstavljala prodaja lesa, zlasti rezanega. Prve žage na vodni pogon so v Evropi omenjene v 14. stoletju, v Dravski dolini leta 1403. Številnejše so v drugi polovici 19. stoletja, ko z izgradnjo železnice postane les izvozno blago. Po drugi svetovni vojni so se nekatere žage razvile v lesno predelovalne obrate, kot je Lesna Slovenj Gradec. Znamenitosti zbirke so: deblo 300 let starega macesna iz Koprivne, kolobar 200-letnega javorja s Primoža na Pohorju, rjavi medved ter modela žage venecijanke in mislinjske železnice.

- **Forma vive**

Kiparski simpoziji druge polovice 20. stoletja so v svetu predstavljali novost, ki je v svet umetnosti vnašala mobilnost umetnikov v mednarodnih izmenjavah ter intenzivnejši stik z dosežki sodobnega kiparstva v svetu. Temu zgledu so sledile tudi kiparske manifestacije na Slovenskem, kjer so pod skupnim imenom **Forma viva**

(živa oblika) nastala štiri delovišča (Kostanjevica, Seča pri Portorožu, Ravne in Maribor) s skupnim motom ustvariti mednarodno motivirano celoto skulptur v navezavi na tradicionalni kiparski material okolja. Na Ravnah so železarska atmosfera in industrijsko orientirani ambienti, ki izhajajo iz več kot tristo let stare tradicije fužinarstva, ustvarili tvorni temelj za sedem mednarodnih kiparskih simpozijev **Forma vive v jeklu**.

Simpoziji so na Ravnah pod finančnim okriljem Železarne Ravne in taktirko idejnega vodje projekta Franca Faleta potekali med leti 1964 - 1989. Nastalo je 30 monumentalnih skulptur, ki jih je 30 umetnikov iz 15 držav vsaj prvotno ustvarjalo načrtno, v simbiozi z izhodišči za načrtovanje razvoja urbanih ambientov mest Ravne, Prevalje, Mežica in Črna, kamor so bile kasneje postavljene. Danes Forma viva predstavlja najpomembnejšo sodobno kiparsko zbirko Koroške, ki predstavlja vpogled v mednarodno kiparsko snovanje druge polovice 20. stoletja. V zbirki je ohranjenih 28 skulptur, ki so v upravljanju muzeja že od leta 1996. Muzej je svojo zbirko promoviral na razstavah, v okviru promocije pa je bil izdan tudi katalog Forma viva 1964 – 1989, Ravne na Koroškem 1999.
Na Ravnah so skulpture ustvarili med drugimi: Zvonimir Kamenar, 1981, krožišče, Ravne; Milena Braniselj, 1981, pred OŠ Prežihov Voranc, Ravne; Roberto Steel, 1984, Kotlje-Rimski Vrelec; Zoran Petrović, 1964, pred Občino Ravne; Yves Trudeau, 1964, pred Gasilskim domom, Ravne; John Hoskin, 1965, pred staro kinodvorano, Ravne; Katsuyi Kishida, 1970, na Javorniku, Ravne; Yuki Oyanagi, 1975, pred Tušem, Ravne; Jo Oda, 1964, Čečovje, Ravne; Ichiro Yoshiba, 1965, pri atletskem stadionu, Ravne; Thomas A. Lindsey, 1981, pred Gimnazijo, Ravne; Irmtraud Olga Ohme, 1981, v fazi obnavljanja, pred OŠ Javornik, Ravne; Koji Ishikawa, 1989, Janeče, Ravne.
Leta 2008 so tri nove skulpture ustvarili Roman Makše, Boštjan Drinovec in Primož Oberžan ter italijanski umetnik Graziano Pompili.

- Prežihova bajta - spominski muzej Prežihovega Voranca

Nad Kotljami je na Preškem vrhu **Prežihova bajta**, ki je od leta 1979 spominski muzej slovenskega pisatelja Lovra Kuharja - Prežihovega Voranca (1893 – 1950). Bajta je značilna koroška stavba malega kmeta »bajtlerja«, ki nas z urejeno notranjostjo spominja na značilno okolje Prežihove mladosti, o Prežihovem delu pa pričajo življenjepisne in leposlovne drobtinice v muzeju.
Etnološko zanimiva Prežihova bajta je prislonjena ob sončno reber Preškega vrha, od koder je lep razgled na Kotlje ter celo hotuljsko kotlino na vzhodni in na košato Uršljo goro na južni strani. Notranja razporeditev prostorov hiše in »štiblca« je značilna za tip hiše s črno kuhinjo. Skupaj s hlevom predstavlja bajta vzporedni tip kmečkega doma, tudi stanovanjski in gospodarski objekti so prilagojeni velikosti zemljišča. Prežihovo bajto so kupili Kuharjevi leta 1911. Od tod je torej odhajal mladi Voranc v svet in sem se je vračal. Tu se je skrival s svojimi somišljeniki med obema svetovnima vojnama in sem so v letih diktature in druge svetovne vojne romale njegove misli, ko je moral biti brezdomec v tujih deželah. Tu so svoja mladostna leta preživeli tudi njegovi bratje Alojz, Ivan in Avgust.
Tik nad Prežihovo bajto stoji nad nekdanjim ajdovim strniščem mogočen bronast **Prežihov spomenik**, ki ga je izdelal akademski kipar Stojan Batič.
Prežihova bajta nas s svojo zunanjo podobo in notranjo urejenostjo seznanja z značilnim kmečko-delavskim okoljem, iz kakršnega so izšli Voranc in veliko njegovih

literarnih junakov, s tem pa nam pomaga vsaj posredno spoznavati tudi Prežihovo človeško podobo in svet njegove literature.
Ob Prežihovi bajti stoji skedenj, v katerem je načrtovano skozi delovne šege in navade in Vorančeve literarne opise predstaviti način življenja na kmetiji. Pomemben poudarek v novi muzejski postavitvi bo dan Vorančevi družini in ustvarjalnosti različnih umetnikov, ki so navdih našli v Vorančevih delih.
Ob hiši in skednju stoji Kratutperška kašča, ki je tu dobila mesto leta 2010 in kot taka pripoveduje zgodbo o koroški tradicionalni kulturi. Kmetova žitnica je bila zakladnica hrane na kmetiji v času, ko vplivi industrijske revolucije niso bili tako izraziti na podeželju. Kot tesarski izdelek z dekorativnimi elementi pa je izjemen spomenik ljudske umetnosti.

- Malgajev spomenik

Ob regionalni cesti Ravne - Dravograd stoji v bližini domačije Blatnik na Dobrijah spomenik, ki je posvečen komandantu koroških borcev – prostovoljcev Franju Malgaju in tovarišem. Spomenik je posvečen tudi žrtvam druge svetovne vojne. Na približno tri metre visokem spomeniku iz belega granita, ki ima na vrhu knežji kamen s peterokrako zvezdo, so tri bronaste plošče.
Po večmesečnih bojih na Koroškem je nadporočnik Franjo Malgaj 6. maja 1919 tragično preminil na Tolstem vrhu pri Ravnah na Koroškem, star komaj 25 let. Posmrtno je bil 1920 odlikovan s Karađorđevo zvezdo z meči 4. stopnje. Na mestu njegove smrti so mu Slovenci leta 1924 postavili spomenik. Ob začetku 2. sv. v. leta 1941 so nacisti spomenik razbili in uničili. Na njegovo mesto so po vojni postavili novega. Slovesno so ga odkrili leta 1947 nad sedanjo železniško postajo na Ravnah, a so ga leta 1968 prestavili v bližino regionalne ceste. Leta 2010 so ga prestavili na novo lokacijo v bližino železniškega mostu čez reko Mežo. Občina Ravne na Koroškem je postala lastnica dela zemljišča, kjer ima načrt razvijati spominski park.

- Spominski park »Svobodi in miru«

Poljana je majhno naselje ob glavni cesti Prevalje - Mežica, ki ga seka reka Meža. V tej značilni kotlini so vidne ohranjene terase, sled nekdanjega jezera, tik ob glavni cesti pa stoji lepa gotska cerkev sv. Janeza Krstnika. Večji del Poljane je zaščiten kot spominsko območje »Svobodi in miru«. Tik pred križiščem, kjer se odcepi cesta proti mednarodnemu mejnemu prehodu Holmec in naprej v Avstrijo, stoji spomenik iz pohorskega tonalita, ki priča o zadnjih bojih v drugi svetovni vojni. Na Levi strani ceste, ki pelje proti Holmcu, stoji spomenik svobodi in miru, delo akademskega kiparja Stojana Batiča. Njegova osnova je raztreščena bomba kragujevka, iz katere so vzleteli golobi, znanilci miru.

- Po stopinjah leških rudarjev

Leše so se z odprtjem premogovnika leta 1820 iz tihega zaselka, kraja samotnih kmetij, začele spreminjati v delavski kraj. Kmalu so se razvile v pravo delavsko središče, kamor so prihajali ljudje na delo od daleč naokoli. Kraj je rasel, dobival novo podobo s stavbami za potrebe premogovnika, hišami in hišicami, ki so postajale dom in razvedrilo knapu in njegovi družini. Po stodevetnajstih letih pa je usahnilo tudi življenje leškega rudnika. Ta najpomembnejši del leške knapovške

zgodovine je prepoznavnost Leš tudi danes. Z oblikovanjem tematske poti »Po stopinjah leških rudarjev se ohranja tisti delček preteklosti, ki je kraj zaznamoval.

Tematska pot je dolga 12 km, teče po zaselku Leše in povezuje 9 točk z ostanki iz življenja leških knapov, in sicer: leško kapelico, karbid basngo, jamsko železnico, vhod v rov Franciscus, staro šolo, frlescimer, relief v kamnu, bolnico, spominsko zbirko predmetov leškega premogovnika in starin, cerkev sv. Ane in cerkev sv. Volbenka.

- Fužinarska pot

Fužinarska pot spominja na preteklost železarskega mesta Ravne na Koroškem, ko so železarji v dežju ali snegu, pa tudi ob lepem vremenu po več ur hodili po teh stezicah služit svoj vsakdanji kruh v železarno. Pot pelje iz naselja Javornik za reko Mežo proti Dobrijam, nato pa po Breznikovem grabnu proti Koroškemu Selovcu do Sv. Neže, kjer je na ogled cerkev. Nazaj pot vodi čez Brdinje mimo kmetije Kurnik, kjer kmečko poslopje še vedno krasi ena najstarejših kmečkih hiš, katera je stara čez 300 let in je bila pred kratkim obnovljena.

- Vorančeva pot

Vorančeva pot, zarisana v Kotlje, Podgoro in Preški vrh, je svojevrsten, značilen in enkraten spomenik. Vorančeva pot predstavlja postaje pisateljevega življenja v rojstnih Kotljah, od rojstva naprej. Pot se prične v centru Kotelj, kjer je v parku postavljen bronast kip Pobiča s solzicami. Pot se nadaljuje do Rimskega vrelca, kjer je vzidana spominska plošča, ki priča o grozotah med 2. svetovno vojno. Od tu pelje pot naprej proti Kotniku, rojstni hiši Prežihovega Voranca. Pot vodi naprej, do Tonijeve bajte, kjer je bil dom Vorančevega deda. Sredi poti se odcepi steza, ki pelje proti Peklu, kjer je Voranc pasel in nabral sozice za mater. Pot pelje naprej proti Koglu, od koder je Voranc začel hoditi v šolo. S Kogla pelje pot proti Ivarčkemu jezeru, kjer je kmetija, ki jo je Prežih v romanu Jamnica poimenoval Bunk. Pot pelje naprej mimo ostankov gradu Šratnek in naprej do Prežihove bajte na Preškem vrhu, ki jo je kupil Vorančev oče leta 1911. Vorancu je bil tu dom od 18. do 29 leta. Tik nad Prežihovo bajto stoji bronast Prežihov spomenik. Potem pelje pot nazaj proti Kotljam do pokopališča, kjer je ob cerkvi sv. Marjete Vorančev grob.

Nosilec: Pokrajinski muzej, Enota Ravne na Koroškem

Partnerji: Občina Ravne na Koroškem, Občina Prevalje, Koroški zavod za kulturo,

Prežihova ustanova

Ciljne skupine:

- predšolske in šolske skupine
- posamezne poklicne skupine
- upokojenci, invalidi

Promocija in trženje: na voljo so zloženke in katalogi, predstavitve na spletnih straneh, v prodaji so replike in spominki, organizirajo se različne prireditve, ki se navezujejo na tehniško in kulturno dediščino Mežiške doline.

Obstoječi projekti, ideje, načrti:

- Osrednji železarski muzej v Sloveniji s centrom industrijske zgodovine in delavske kulture, Ravne na Koroškem 2009
- Skedenj – ureditev stalne muzejske zbirke. Ravne na Koroškem 2008.

Aktivnosti / ukrepi:

- Vodenje skupin obiskovalcev
- Pedagoško andragoški program

Izvedbeni projekti:

- Stalne muzejske postavitve
- Občasne razstave
- Izdelava promocijskega gradiva
- Obveščanje in informiranje

IV.3 *Promocija*

IV.3.1 Priprava strategije

Aktivnosti trženja in promocije se izvajajo hkrati na dveh ravneh:
1. Krovno tržno komuniciranje (»PULL« oz. »image« promocijske aktivnosti za promocijo destinacije), ki se izvaja na ravni destinacije. Namen je, da se ustvarja preferenca za obisk destinacije. Na podlagi teh »PULL« aktivnosti se ustvarja zavedanje, prepoznavnost in interes za destinacijo, na osnovi tega se nato v drugi fazi iščejo konkretne informacije (na internetu, pri TO in TA itd).

2. Trženjsko-prodajne aktivnosti (»PUSH«), ki so naravnane zelo konkretno pospeševalno prodajno – za prodajo konkretne ponudbe.

Posamezne aktivnosti na ravni PULL in PUSH tržnega komuniciranja (=promocije)

PULL tržnega komuniciranja je 1. faza promocije – s katerimi sredstvi in orodji predstaviti turistično ponudbo Mežiške doline in pritegniti zainteresirane ciljne skupine, da se odločijo za obisk ravno te destinacije.

PUSH tržnega komuniciranja pa je 2. faza – kako zadovoljiti vse potrebe turista, ki se je za obisk Mežiške doline že odločil, kako doseči maksimalni učinek ponujenega.

PULL (= splošna »image« promocija):
- Priprava izvedbenega načrta trženja in promocije na ravni destinacije, ki izhaja iz Strategije razvoja turizma v Mežiški dolini in njenega izvedbenega dela;
- Na ustrezen način vključiti ponudbo Mežiške doline v strateški in izvedbeni načrt tržnega komuniciranja na ravni Slovenije;
- Pri skupnih, krovnih promocijskih aktivnostih delovati hkrati zelo ciljno in koncentrirano in v podporo opredeljenemu pozicioniranju destinacije Mežiška dolina;
- Okrepiti odnose s ciljnimi javnostmi
- Povečati število medijskega pojavljanja v obliki različnih člankov, filmov itd, predstavitev, ki dosegajo ciljno populacijo gostov;
- Spodbujati vse akterje na področju turizma na območju Mežiške doline, da promovirajo svoje vsebine, proizvode, dogajanje, prireditve – in jih tudi vključiti v skupno promocijo
- Navezati stike s sosednjimi turističnimi destinacijami ter organizatorji potovanj in ponudniki ter pripraviti skupne konkretne programe (znotraj Slovenije kot tudi s sosednjimi državami).

PUSH (= konkretna prodajna promocija):
- Uskladiti načrt krovnega tržnega komuniciranja in promocije destinacije z načrtom posameznih akterjev ter doseči sinergijske učinke;
- Pri pospeševanju prodaje razviti aktivno osebno komuniciranje s posredniki v prodajnem sistemu (turistične agencije, organizatorji potovanj, prevozniki) in organiziranimi kupci (društva, klubi, združenja, …), hkrati tudi skozi PR aktivnosti;

- Pripraviti nove promocijske aktivnosti z aktivnim oglaševanjem in vnaprej obveščati obiskovalce o možnostih ponudbe na območju (letaki, info panoji itd);
- Oblikovati prepoznavne in privlačne spletne strani v funkciji konkretnega informiranja in trženja (v pravem smislu internetnega marketinga);
- Razviti kakovosten sistem informiranja obiskovalcev in stacionarnih turistov o dogajanju v destinaciji.

Ključni elementi promocijske akcije so različni načini oz. metode komunikacijskega procesa:

a. Oglaševanje

Ponudbo lahko oglašujemo preko množičnih občil, kot so TV, radio, tisk, letaki, panoji… Pri oglaševanju gre za sporočilo, ki ga destinacija pošilja svojim ciljnim javnostim.
Pri načrtovanju učinkovitega oglaševanja moramo določiti cilj, denarna sredstva, ki so na voljo, vsebino sporočila in medije v katerih bomo oglaševali.

b. Pisna gradiva

S pisnimi gradivi lahko podrobneje predstavimo programe in ponudbo Mežiške doline.
Pisna gradiva so opremljena z logotipom, so določene oblike in s tem bolj prepoznavna. Pomembno je tudi, kako so razdeljena, katere distribucijske kanale bomo uporabili. Največkrat so pisna gradiva sestavni del promocijskih dogodkov in so na voljo vsem udeležencem – brošure, katalogi, letopisi, promocijska pisma… V zadnjih letih pa je pomemben distribucijski kanal tudi elektronska pošta in svetovni splet.

c. Promocijski dogodki

Termin zajema celo vrsto dejavnosti, ki se od oglaševanja bistveno ločijo po tem, da so oblikovana tako, da spodbujajo udeležence k aktivnemu odgovoru. Takšni dogodki so lahko: sejmi, razstave, prireditve, konference, …
Promocijski dogodki so izjemno pomembni, saj ponujajo možnost aktivnega sodelovanja in pritegnejo ter ohranjajo interes in vzbujajo neposredno željo, da bi posamezniki predstavljeno ponudbo tudi v živo preizkusili.

d. Osebna prodaja

Temelji na neposredni komunikaciji med ponudnikom in uporabnikom - obiskovalcem in zahteva dobre komunikacijske sposobnosti. Pomembno za uspešno in učinkovito »prodajo« je, da se vživimo v razmišljanja, želje, potrebe, strahove in pričakovanja »kupca«. Osebna prodaja je zelo učinkovita oblika, saj je njena moč in uporabnost prav v tem, da potencialnega uporabnika spodbudi v neposredno akcijo. Omogoča tudi dodatna pojasnjevanja, razlage, spodbujanje… s tem pa se pri potencialnem uporabniku razjasnijo dileme, nejasnosti, dvomi in vprašanja. Tako se lažje in hitreje odloči.

5. Pospeševanje prodaje

Te aktivnosti so usmerjene k turističnim agencijam, organizatorjem potovanj ter še posebej specializiranim organizatorjem potovanj in agencijam, ki morajo ponudbo Mežiške doline najprej dobro spoznati, nato pa jo vključiti v svojo ponudbo, kataloge… Vzpostaviti je potrebno mrežo turističnih agencij, jih povabiti na osebno predstavitev in doživetje ponudbe Mežiške doline, jim zagotoviti promocijske materiale ter nato redno vzdrževati stike in dopolnjevati ponudbo, ki je na voljo.

Pri določanju promocijskih aktivnosti moramo postopno definirati:

- katero ciljno skupino želimo doseči
- kaj želimo tej ciljni skupini ponuditi
- katere materiale imamo na voljo
- preko katerih komunikacijskih metod jih bomo najbolj učinkovito dosegli.

IV.3.2 Blagovna(e) znamke

Promocija in trženje celovite ponudbe Mežiške doline pod skupno, krovno znamko – eno izmed že obstoječih, ki so:

1. Koroška

Logotip Koroške regije. Avtor Uroš Grabner. V rabi od leta 1998.

Koroška
... barvitost dolin.

2. Park kralja Matjaža

Logotip Parka kralja Matjaža. Avtor Tomo Jeseničnik. V rabi od leta 1994.

PARK
KRALJA
MATJAŽA

3. Dežela pod Peco – Petzenland

Logotip čezmejne turistične destinacije Dežela pod Peco – Petzenland, kot tudi istoimenske čezmejne delovne skupnosti, ki jo sestavlja devet občin z obeh strani Pece. V rabi od leta 1998. Avtor Walter Doljar, Doljar Com Werbeagentur.

DEŽELA POD PECO PETZEN LAND

PETZEN LAND DEŽELA POD PECO

DEŽELA POD PECO

PETZEN LAND

4. Kralj Matjaž

Logotip Mežiške doline, avtorja: Koraca in Kotnik. V rabi od leta 1994.

Logotip Kralja Matjaža je bil soglasno izbran za skupno, krovno znamko, pod katero se bodo predstavljali in tržili skupni turistični produkti Mežiške doline.

IV.3.3 Promocijski materiali

	Naziv	Jezikovne različice	Izdajatelj	Oblikovanje	Tisk	Leto	Možnost ponatisa
1	Koroška, barvitost dolin	Slo, ang, nem	RRA Koroška d.o.o.	Littera	Tiskarna Petrič	2008	DA
2	Občina Ravne na Koroškem	Slo	Občina Ravne na Koroškem	Veselin Vukovič s.p.	Veselin Vukovič s.p.	2000	NE
3	Forma viva	Slo, ang, nem	Občina Ravne na Koroškem	Veselin Vukovič s.p.	Tiskarna Petrič	2006	DA
4	Železo in kruh	Slo	Občina Ravne na Koroškem	Jože Repas	ZIP Center	2003	DA
5	Spomeniki narave	Slo	Občina Ravne na Koroškem	Jože Repas	ZIP Center	2004	DA
6	Znamenje časa	Slo	Občina Ravne na Koroškem	Partner 92 d.o.o.	Tiskarna Petrič	2003	NE
7	Ravne na Koroškem	Slo, (ang, nem)	Občina Ravne na Koroškem	Jože Repas	ZIP Center	2008 (2004)	DA
8	Živeti s športom	Slo	Občina Ravne na Koroškem	Veselin Vukovič s.p.	Tiskarna Petrič	2006	DA
9	T. karta Občine Ravne na Koroškem	Slo	Občina Ravne na Koroškem	Lidija Smolar	Forma d.o.o.	2004	DA
10	Uršlja gora	Slo, ang, nem	RRA Koroška d.o.o.	Partner 92 d.o.o.	Tiskarna Petrič	info RRA	info RRA
11	Vorančeva pot	Slo, nem	Občina Ravne na Koroškem	Jože Repas	ZIP Center	2003	DA
12	T. karta Mežiške doline	Slo, ang, nem	LAS Mežiške doline, z.b.o.	Sans, Andrej Knez s.p.	Rado Žaže s.p.	2009	DA
13	Kotlje, biser pod Uršljo goro	Slo	Društvo socialnih dejavnosti Kolpingova družina Kotlje	Marko Kocuvan	Tiskarna Grešovnik	2007	info g. Kocuvan

14	Prav lepo gleda Uršlja dol na nas	Slo, nem	Društvo socialnih dejavnosti Kolpingova družina Kotlje	Marko Kocuvan	Tiskarna Grešovnik	2007	info g. Kocuvan
15	Župnijska cerkev sv. Marjete Kotlje	Slo	Društvo socialnih dejavnosti Kolpingova družina Kotlje	Marko Kocuvan	Tiskarna Grešovnik	2008	info g. Kocuvan
16	Gozdna učna pot Navrški vrh	Slo	OŠ Prežihov Voranc	Mirko Britovšek	Grafično podjetje Grafika	1996	info OŠPV
17	Koroška, turistične kmetije	Slo, nem	RRA Koroška d.o.o.	Littera	-	2006	info RRA
18	Panoramska karta Občine Ravne na Koroškem	Slo	Občina Ravne na Koroškem	ZIP Center	ZIP Center	2008	DA
19	BELINA SONČNEGA NASMEHA	Slo,ang, nem	RRA Koroška d.o.o	Jasna Kalčič	Dikplast	2007	
20	V KOLESJU NARAVE	Slo, ang, nem	RRA Koroška d.o.o.	Jasna Kalčič	Dikplast	2007	
21	DEŽELA, KJER SE DOBROTA ČUTI	Slo, nem,	RRA Koroška d.o.o.	Jasna Kalčič	Dikplast	2007	
22	PREVALJE	Slo, ang	Občina Prevalje		Uroš Grabner	2008	
23	POVHOV MLIN V Šentanelski reki	Slo	Občina Prevalje	Blanka Kamnik	ZIP Center	2005	
24	Kundijeve kolesarske poti: VIJOLIČASTI KROG	Slo	KUNDI-društvo za kulturo in šport	Boštjan Čas		2004	
25	Kundijeve koleasarske poti: MODRI KROG	Slo	KUNDI-društvo za kulturo in šport	Boštjan Čas		2004	
26	Kundijeve kolesarske poti: RDEČI KROG	Slo	KUNDI-društvo za kulturo in šport	Boštjan Čas		2004	

27	Kundijeve kolesarske poti: RUMENI KROG	Slo	KUNDI-društvo za kulturo in šport	Boštjan Čas		2004	
28	Kundijeve kolesarske poti: ZELENI KROG	Slo	KUNDI-društvo za kulturo in šport	Boštjan Čas		2004	
29	TURISTIČNA VAS Šentanel z okolico	Slo	Občina Prevalje, Turistične kmetije Šentanel, Turistično društvo Šentanel	MARK Oblikovanje	ZIP Center	2008	
30	KOROŠKA...Barvitost dolin	Slo, ang, nem	RRA Koroška d.o.o.	Borut Brumec, Littera	Tiskarna Petrič	2008	
31	TURISTIČNA KARTA Mežiške doline	Slo	LAS Mežiške doline, z.b.o	Sans, Andrej Knez, s.p.	Forma film, Rado Žaže, s.p.	2009	
32	PO MLINARSKI IN REKREACIJSKI POTI	Slo	Občina Prevalje, TD Šentanel	Unigraf, Igor Senekovič, s.p.	Forma film, Žaže rado, s.p.	2007	
33	FRANJO GOLOB	Slo	Občina Prevalje, Koroška galerija likovnih umetnosti Slovenj Gradec	Sašo Vrabič	ZIP Center, d.o.o.	2004	
34	URŠLJA GORA	Slo, ang, nem	RRA Koroška v sodelovanju z ARR RS in občinami: Črna na Koroškem, Prevalje, Ravne na koroškem in MO Slovenj Gradec	Partner 92 d.o.o.	Tiskarna Petrič		
35	LEŠE	Slo	Kulturno društvo Leše		Crashgroup, Ad&d: Uroš Grabner	2004	
36	Učna pot: PO STOPINJAH LEŠKIH RUDARJEV	Slo	Kulturno društvo Leše in Občina Prevalje		Formafilm		

37	OD MESTA DO VASI: Po poteh koroške kulturne dediščine občine Prevalje in MO Pliberk	Slo, nem	Občina Prevalje	Uroš Grabner, Crashgroup		2003	
42	Črna na Koroškem	Slo, ang, nem	Občina Črna na Koroškem	TA2 9ROUP	Offset Vojnik	2002	DA
43	Krajinski park Topla	Slo, ang, nem	Občina Črna na Koroškem	Blaž Praprotnik	Cerdonis d.o.o.	2006	DA
44	Krajinski park Topla - zemljevid	Slo, ang, nem	Občina Črna na Koroškem	Blaž Praprotnik	Cerdonis d.o.o.	2006	DA
45	V zavetju gora	Slo, nem	Župnijski urad Črna na Koroškem	Uroš Grabner			DA
46	Karavanke - 111 izletniških točk - zemljevid	Slo, nem	Tourismus verband Sudkarnten				info RRA Koroška
47	Turistična karta Karavanke in Kamniško Savinjske alpe	Slo, ang, nem	ALP Peca d.o.o.	Studio Oreh	Tiskarna Ljubljana d.d.		NE
48	Dežela pod Peco - Zgodovinski sledovi - znamenitosti	Slo, nem	Občinski urad Bistrica nad Pliberkom		Mohorjeva, Viktring		
49	Tri tisočletja železarstva na Slovenskem; Slovenska pot kulture železa	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2008	

50	Med železom in kulturo; Naša dediščina, naša pot/zbornik	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2007	
51	Pripovedi ilustracij/zloženka	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2007	
52	Srednjeveška slikana podoba koroških cerkva	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2007	
53	Osnovno šolstvo v občini Ravne na Koroškem v letih 1945 – 1991	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2006	
54	Vojna na Koroškem leta 1991/zloženka	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2006	
55	Blaž Budja. Fertik. Opuščena industrijska območja	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2005	
56	Valvasorjev Guštanj	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2005	
57	Anton in Janez Repnik - Umetnost se rodi iz velike ljubezni ali velikega trpljenja/zloženka	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2004	
58	Dana Kočica - kiparka v steklu/zloženka	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2004	

59	Prispevki k zgodovini Koroške krajine	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2004	
60	Varstvo pri delu v Železarni Ravne po drugi svetovni vojni/zloženka	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2004	
61	Bratje Kuhar – Prežihovi »pobi«	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2003	
62	Les je lep in topel. Andrej Grošelj.	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2003	
63	Lovro Kuhar – Prežihov Voranc: Rod in življenska pot	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2003	
64	Prežihov Voranc, Solzice - France Mihelič, Ilustracije/zloženka	Slo,	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2003	
65	Likovna dediščina cerkva Mežiške doline	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2002	
66	Slike z razstave. Stojan Brezočnik	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2002	
67	Brezčasnost koroških podob. Leander Fužir in Srečko Frühauf/zloženka	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2001	
68	Oto Rimele. Slike.	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na			2001	

			Koroškem				
69	Slike na cinku in aluminiju. Hermann Falke. Retrospektivna razstava.	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2001	
70	Slovenski umetnik sreča Gilgameša. Stojan Batič/zloženka	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2001	
71	Gospodarstvo in tehniška dediščina Koroške	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2000	
72	Grafike. Petar Waldegg in Lojze Logar/zloženka	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2000	
73	Prelomno uporno stoletje	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2000	
74	Stojan Batič in njegova dela na Koroškem. Ob razstavi Evropske legende	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2000	
75	Tadej Pogačar & P.A.R.A.S.I.T.E. Museum. Zgodbe dveh mest/zloženka	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2000	
76	Tomo Jeseničnik. Fotografije/zloženka	Slo	Koroški pokrajinski muzej Ravne na Koroškem			2000	

77	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	Blanka Kamnik - studio OOH	ZIP center d.o.o.	2001	
78	Luka Kramolc, Razstava ob 115 - letnici rojstva	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	Unigraf - Igor Senekovič, s.p.	Forma film - Rado Žaže s.p.	2007	
79	Rokopisi in dragocene knjige, Ohranjanje koroške pisne dediščine	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	Unigraf - Igor Senekovič, s.p.	Forma film - Rado Žaže s.p.	2007	
80	Od peresa koroških bukovnikov do digitalnega zapisa, Ohranjanje koroške pisne dediščine	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	ZIP Center d.o.o.	ZIP center d.o.o.	2005	
81	Grajsko pohištvo, pohištvena zbirka gradu Ravne	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	Unigraf - Igor Senekovič, s.p.	Forma film - Rado Žaže s.p.	2008	
82	Jakob Špicar, "živ, neugnan vrelec ljudske dramatike"	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem		ZIP center d.o.o.	2006	
83	Posebna zbirka - Artoteka , Božidar Ted Kramolc in Milan Batista,"Ohranjanje koroške likovne dediščine II"	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem		ZIP center d.o.o.	2008	

84	Posebna zbirka Artoteka, "Ohranjanje koroške likovne dediščine"	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem		ZIP center d.o.o.	2006	
85	Marija Irma Vačun Kolar, Črjanski rokopis	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	Foto Ivko	Forma film - Rado Žaže s.p.	2007	
86	Iztok Lovrić in Ciril Horjak, Bukvopedija	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	Iztok Lovrić	Forma film - Rado Žaže s.p.	2009	
87	Ime, zapisano v podobo kraja	Slo	Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem	Unigraf - Igor Senekovič, s.p.	Forma film - Rado Žaže s.p.	2001	

IV.4 *Zagotavljanje kakovosti*

Kakovost v turizmu zahteva drugačen poudarek kot kakovost v drugih dejavnostih. Turistični proizvodi/storitve so proizvedeni in potrošeni istočasno, medtem ko sta proizvodnja in potrošnja v drugih dejavnostih ločeni tako prostorsko kot tudi časovno. Zaradi tega je doseganje kakovosti v turizmu izredno težka naloga.
Kakovost v turizmu opredeljujemo kot tisto tržno kategorijo in lastnost turističnega produkta, ki govori o doseganju/preseganju zahtev, potreb in pričakovanj turistov. Turistični produkt je sestavljen iz petih komponent, ki vplivajo na zadovoljstvo ali nezadovoljstvo turista in s tem zanj pomenijo določeno vrednost:
- lokacija
- zmogljivosti (nastanitvene, prehrambene, rekreacijske…)
- ugled destinacije
- cena
- način izvajanja storitev.

Nosilec turistične dejavnosti lahko vpliva le na način izvajanja storitev, oziroma lahko z izboljšanjem te komponente z najmanjšim finančnim vložkom doseže največje povečanje vrednosti za gosta in s tem boljše poslovne rezultate.
Turizem je zahtevna dejavnost, ki jo sestavlja veliko število ponudnikov parcialnih turističnih proizvodov, ki se združujejo v integralni proizvod v turističnem kraju, območju oziroma destinaciji. Tako moramo obravnavati kakovost z vidika parcialnega turističnega proizvoda in z vidika turistične destinacije ter na drugi strani z vidika subjektov, ki nastopajo v ITP (integralnem turističnem produktu): to so ponudniki turističnih proizvodov in okolje s ponudbo naravnih, kulturnih in zgodovinskih znamenitosti; komunalna in socialna infrastruktura; ekonomska razvitost in prebivalci, ki živijo in delajo v tej turistični destinaciji.

Razvoj kakovosti v turizmu je odločilno gibalo konkurenčnosti in tržne diferenciacije, saj lahko odločilno prispeva k večji prepoznavnosti, uspešnosti in k večjemu prihodku države, destinacije ali posameznega turističnega ponudnika. Blagovne znamke v turizmu imajo zato vse bolj pomembno vlogo in to na vseh ravneh – od posameznih ponudnikov, proizvodov, do območja, destinacije ali celo države kot destinacije.

Razvoj kakovostnih turističnih storitev in ponudbe lahko zagotavljamo z upoštevanjem že uveljavljenih standardov podjetniške urejenosti (ISO standardi), podjetniškega managementa (TQM) in standardov gostinske dejavnosti (kategorizacija). Vedno bolj se uveljavljajo tudi okoljevarstveni standardi in standardi trajnostnega razvoja, ki so še zlasti pomembni za razvoj turizma.

Kakovost moramo tako zagotavljati na dveh ravneh:
- na ravni turističnih ponudnikov
- na ravni turističnih produktov oz. destinacij.

IV.4.1 Določitev standardov

Na nivoju nastanitvene dejavnosti se uvajajo standardi tehnične opremljenosti, kakovosti in
specializacije, na nivoju turističnih centrov oziroma turističnih destinacij pa standardi integralnih turističnih proizvodov. Na vseh nivojih pa se morajo zagotavljati tudi okoljevarstveni standardi in standardi trajnostnega razvoja.
Po posameznih vrstah nastanitvenih obratov ureja slovenska zakonodaja kakovost in standarde na treh ravneh:

1. Kategorizacija (1 do 5 zvezdic, 1 do 4 jabolka):
   - Hotel, motel, gostišče, prenočišče
   - Počitniška hiša, počitniško stanovanje – apartma
   - Turistične sobe sobodajalcev (B&B)
   - Kampi
   - Turistične kmetije z nastanitvijo in
   - Marine.

2. Znak kakovosti:
   - standardni nastanitveni obrat
   - komfortni (udoben) nastanitveni obrat in
   - grand komfort (zelo udoben – luksuzni) nastanitveni obrat

3. Znak specializacije:
   A.) konferenčni obrat
   B.) poslovni obrat
   C.) obrat za seminarje in sestanke
   D.) klubski obrat
   E.) družinski obrat
   F.) wellness obrat
   G.) zdraviliški obrat
   H.) obrat za invalide
   I.) športni obrat
   J.) igralniški obrat
   K.) luksuzni obrat
   L.) zgodovinski obrat
   M.) tipični (tradicionalni) obrat
   N.) ekološki obrat

V turističnem območju - destinaciji se srečujejo številni ponudniki s področja turizma: lokalno okolje z naravnimi in drugimi elementi ter prebivalci in socialno ekonomsko okolje s splošno infrastrukturo, gospodarskimi in socialnimi subjekti.
In vsi ti subjekti morajo delovati usklajeno, koordinirano in usmerjeno k skupnemu cilju - ustvarjati gostoljubno, produktivno in razvojno spodbudno okolje s prepoznavno podobo turistične destinacije.

Tako se v turističnem območju - destinaciji najprej srečujejo neposredni turistični ponudniki, ki se povezujejo v skupno ponudbo:
- Gostinstvo

- Hotelirstvo
- Zabavišča
- Agencijske storitve, vodenje, infomiranje
- Programi poslovnih storitev (konference, poslovna srečanja...)
- Trgovina (bencinski servisi, specializirane trgovine, trgovina na drobno...
- Določeni izdelki s slovenskim poreklom
- Obisk muzejev, galerij, kulturnih prireditev
- Športne storitve idr.

Uspešen razvoj turizma v turistični destinaciji mora temeljiti na načelih trajnostnega razvoja, ki je sprejet koncept splošnega in turističnega razvoja v vsem razvitem svetu in tako tudi v Sloveniji.
Indikatorji trajnostnega razvoja so orodje za sprejemanje pravilnih odločitev, ki vodijo do trajnostnega razvoja**.**

WTO loči osnovne indikatorje, ki so namenjeni vsem turističnim destinacijam ter specifične indikatorje, ki so namenjeni posameznim vrstam turističnih destinacij.

Trajnostni razvoj turizma je splošno opredeljen kot razvoj, ki upošteva naravno, gospodarsko ter socialno dimenzijo turističnega razvoja, zadovoljstvo lokalnega prebivalstva ter obiskovalcev in odpira enake in enakopravne možnosti za sodelovanje v turističnem razvoju za vse udeležence.

Oblikovanje indikatorjev mora zato vključevati:
- indikatorje, ki merijo ekonomske, socialno-kulturne ter okoljske učinke turizma
- indikatorje, ki merijo stanje in izrabljanje naravnih virov
- indikatorje, ki merijo pritiske in strese,
- indikatorje, ki vplivajo na nevarnost,
- indikatorje, ki spremljajo turistične delavce v luči zasledovanja ciljev trajnostnega razvoja (vključno s indikatorji odzivnosti)
- indikatorje, ki spremljajo učinke lokalnih, regionalnih ter nacionalnih organov in vključujejo tudi indikatorje odzivov na probleme
- indikatorje, ki spremljajo lokalno prebivalstvo
- indikatorje, ki spremljajo nevladni okoljski sektor.

Razvoj kakovosti turistične ponudbe in koncept trajnostnega razvoja turizma omogoča razvoj modela konkurenčnosti turistične destinacije. Konkurenčnost pa merijo naslednji indikatorji:
- Indikatorji destinacijskih funkcij
- Zavedanje o turistični destinacije s strani povpraševanja
- Zavedanje o turistični destinaciji s strani ponudbe
- Zavedanje o turistični destinaciji z vidika celotnega turističnega sistema
- Kakovost življenja
- Kakovost turistovih doživetij v destinaciji
- Kakovost socialno-ekonomskega razvoja
- Kakovost razvoja turistične ponudbe
- Učinki turizma

Osnovna normativna ureditev vprašanj, povezanih s kakovostjo v slovenskem turizmu na področjih nastanitve, prehrane, turističnega posredovanja, prevoza, iger na srečo, zdravilišč, športno rekreacijskih objektov in kongresnih centrov:

Nastanitev

Normativna ureditev je predpisana v **Zakonu o gostinstvu (Zgos),** (Ur list RS, št.:1/95 in 40/99) v dveh pravilnikih. Pravilniku o minimalnih tehničnih pogojih in minimalnem obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti ter Pravilniku o merilih in načinu kategorizacije nastanitvenih obratov in marin. V prvem pravilniku so nastanitveni obrati razvrščeni po velikosti in funkcionalnosti ter zahtevanih minimalnih tehničnih pogojih in minimalnih storitvah za vsake vrste nastanitvenega obrata v gostinstvu in zunanjih ponudnikov nastanitve turistom. V drugem pravilniku so pogoji in storitve razdelani po kvaliteti in predpisane so minimalne zahteve za opremo in storitve za vsako označeno kvaliteto posebej. Celotna razvrstitev kvalitete sloni na upravnem postopku in le za najvišji nivo kvalitete se zahteva ocena strokovnjakov.

Prehrana

Osnovni predpis ki regulira delovanje gostinstva na sploh in gostinske prehrane je **Zakon o gostinstvu (ZGos),** (Ur. list RS, št.: 1/95 in 40/99). Zakon zajema celotno gostinsko dejavnost v gostinskih obratih in zunaj njih in to pripravo in strežbo jedi ter nastanitev gostov.

V zakonu so s podzakonskimi akti zahtevani vsi pogoji, ki jih mora izpolnjevati vsak, ki opravlja gostinsko dejavnost. Od vrste prostorov, tehnične opremljenosti, vrste storitev, minimalnih zahtev storitev, sanitarno-zdravstvenih pogojev, do minimalne stopnje strokovne izobrazbe. Zakonu sledijo podzakonski predpisi:

- Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih in o minimalnem obsegu storitev za opravljanje gostinske dejavnosti, (Ur. list RS, št.: 88/2000)
- Pravilnik o minimalni stopnje izobrazbe oseb, ki opravljajo dela v gostinski dejavnosti, (Ur. list RS, št.: 34/95 in 45/98)
- Pravilnik o merilih za določitev obratovalnega časa gostinskih obratov in kmetij, na katerih se opravlja gostinska dejavnost, (Ur. list RS, št.: 78/99 in 107/2000)
- Pravilnik o merilih in načinu kategorizacije nastanitvenih obratov in marin, (Ur. list RS, št.:29/97)

Zakon o zdravstveni ustreznosti živil ter snovi, ki prihajajo v stik z živili (ZZUZIS), (Ur.list RS, št.: 52/2000 in 42/02) je delno nadomestil Pravilnik o zdravstveno-higienskih pogojih v gostinstvu, ki na osnovi Gostinskega zakona ni bil nikdar izdan. Za izvajanje notranjega nadzora mora nosilec živilske dejavnosti imenovati odgovorno osebo, ki mora imeti znanja o higieni živil in sestaviti načela **HACCP sistema**. To pa pomeni, da mora v okviru notranjega nadzora zagotoviti zdravstveno

ustreznost oziroma varnost živil v vseh fazah proizvodnje in prometa z živili na podlagi načel sistema HACCP.

Smernice dobre higienske prakse / HACCP za gostinstvo sta izdali Gospodarska in Obrtna zbornica v decembru 2002, odobrilo pa ga je Ministrstvo za zdravje (Odločba št. 022-1/2003-4). Pri prodaji gostinskih storitev nastanitve in prehrane ter medsebojnih odnosih med ponudnikom in koristnikom, kadar ni pisne pogodbe ali popolnoma dogovorjenih pravil, so v pomoč **Posebne uzance v gostinstvu** (Ur. list RS, 22/95). Te določajo poslovne običaje za posle povezane v gostinskimi storitvami

in se uporabljajo, če so jih stranke predvidele v pogodbi ali če iz okoliščin izhaja, da so to hotele.

Turistično posredovanje

Osnovni normativ za delovanje dejavnosti turističnega posredovanja je **Obligacijski zakonik (OZ),** (Ur. list RS, št.: 83/01). Ta na osnovi pogodbenih obveznosti med organizatorjem potovanja in potnikom, podrobno navaja obveznosti, ki nastanejo ob medsebojnem zaupanju pri izvedbi potovanja oziroma turističnega aranžmaja. Opredeljuje tudi obveznosti in pravice strank, kadar to ni pogodbeno določeno, se pa v praksi dogodi. Podrobno opredeljuje tudi posredništvo in posredniško pogodbo, kadar vstopi s svojimi storitvami tretja oseba in alotmansko pogodbo, oziroma najetje gostinskih zmogljivosti za posredno prodajo turistom.

Pogoji za opravljanje dejavnosti organiziranja in prodaje turističnih aranžmajev, turističnega vodenja in spremljanja ter turističnih športnih storitev kot pridobitne dejavnosti pa so opredeljeni v **Zakonu o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT)** (Ur. list RS, 2/04). Tu je predpisano kaj so turistični aranžmaji, kdo lahko opravlja opredeljene dejavnosti vključno s pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki vodi dejavnost in način pridobitve in izdajanja licenc za opravljanje dejavnosti. Za nemoten potek pridobivanja licenc je minister za gospodarstvo izdal **Pravilnik o načinu in postopku pridobitve licenc za opravljanje dejavnosti organiziranja in prodaje turističnih aranžmajev ter o vsebini in načinu vodenja registra izdanih licenc (Ur. list RS, 55/04.)**

Prevoz

Osnovni predpis na področju cestnih prevozov potnikov je trenutno **Zakon o prevozih v cestnem prometu (ZPCP-1)** (Ur.l.RS št. 113/03 - prečiščeno besedilo, 98/04), ki ureja celotno dejavnost cestnega prevozništva. Predvsem so v zakonu zajeti pogoji za opravljanje prevozniške dejavnosti, kot so posebni pogoji za pridobitev licenc za opravljanje prevozov ter posebni pogoji, ki jih morajo prevozniki izpolnjevati pri opravljanju posameznih vrst prevozov.

Obrazložene so tudi definicije in posebnosti pri prevozih, ki pa so podrobno določene v podzakonskih aktih:

• Pravilnik o pogojih, ki jih morajo izpolnjevati vozila in vozniki vozil, s katerimi se vozijo skupine otrok (UL 78/99 in 58/00)
• Pravilnik o licencah za opravljanje prevozov v cestnem prometu (Ur.l.RS št.30/02, 108/03)
• Pravilnik o avtobusnih voznih redih (UL 29/00, 37/00, 35/01)
• Pravilnik o obliki in vsebini obrazca ter načinu vodenja potniške spremnice za avtobusne prevoznike (UL 16/02)
• Pravilnik o notranji kontroli (Ur.l. RS, št. 70/1999)
• Sporazum o mednarodnih občasnih prevozih potnikov INTERBUS
• Odredba o priglasitvi posebnih linijskih prevozov (UL 94/01)
• Uredba o koncesijah za opravljanje gospodarske javne službe izvajanja javnega linijskega prevoza potnikov v notranjem cestnem prometu (Ur.l. RS, št. 88/2004).

Novi **Zakon o varnosti cestnega prometa (ZVCP)** (Ur.l.Rs št. 83/04), sicer začne veljati 1.1.2005 in bo nadomestil sedanji zakon, ki na področju prevoza potnikov določa pogoje, ki jih morajo izpolnjevati prevozniki za prevoz potnikov. Predvsem so v zakonu zajeti pogoji, ki jih mora izpolnjevati vozilo, voznik in ostali dejavniki, ki

vplivajo na varnost v cestnem prometu (minimalni tehnični pogoji vozil ter usposobljenost in psihofizično stanje voznikov).
Zakon o prevoznih pogodbah v cestnem prometu /ZPPCP-1/ (Ur.l. RS, št. 126/2003, 102/07) določa razmerja med naročnikom in izvajalcem prevoza tudi v mednarodnem prometu. V zakonu so opredeljene pogodbe o prevozu potnikov, ki jih skleneta prevoznik in potnik ali prevoznik in naročnik prevoza. S prevozno pogodbo o prevozu potnikov se prevoznik zavezuje, da bo v skladu z objavljenimi prevoznimi pogoji, v linijskem prometu pa tudi v skladu z voznim redom, prepeljal potnika od odhodnega do namembnega kraja, in sicer varno, pravočasno, s pogodbeno določenim vozilom in sedežem, udobnostnimi in higienskimi pogoji, ki so običajni v cestnem prevozu, potnik pa, da mu bo plačal dogovorjeno prevoznino.

Pomorski zakonik (PZ-UPB-2) (Ur.l. RS, št. 120/2006) Ta zakonik ureja suverenost, suverene pravice, jurisdikcijo in nadzor Republike Slovenije na morju, varnost plovbe po teritorialnem morju in notranjih morskih vodah, varstvo morja pred onesnaževanjem s plovili ter pravni režim pristanišč; stvarnopravna razmerja ter pogodbena in druga obligacijska razmerja, ki se nanašajo na plovila; vpis plovil, omejitve ladjarjeve odgovornosti, skupno havarijo, izvršbo in zavarovanje na plovilih in kolizijska pravila. Podzakonski akti na področju prevozov po morju:
• Uredba o določitvi pristanišč, ki so namenjena za mednarodni javni promet
(Ur.l. RS, št. 12/2002)
• Uredba o izvajanju zaščitnih ukrepov na ladjah in pristaniščih (Ur.l. RS, št. 64/2004)
Zakon o letalstvu (Zlet-UPB-1) (Ur.l. RS, št. 113/2006). Ta zakon v skladu s splošno priznanimi načeli mednarodnega letalskega prava ureja ter določa pogoje in zahteve, ki zadevajo zrakoplove, letalsko osebje in drugo strokovno osebje, zračni prevoz in druge letalske aktivnosti, letališča in vzletišča, infrastrukturo navigacijskih služb zračnega prometa, zagotavljanje varnosti zračnega prometa in ukrepe za olajšave zračnega prevoza, iskanje in reševanje zrakoplovov ter letalske nesreče in incidente, opravljanje letaliških služb in navigacijskih služb zračnega prometa ter javno infrastrukturo, nadzor ter določa sankcije za letalske prekrške. Zagotavljanje varnosti, rednosti in nemotenosti zračnega prometa je v javnem interesu.
Področje letalskih prevozov urejajo tudi številni podzakonski akti.

Igre na srečo
Zakon o igrah na srečo (ZIS) (Ur. list RS, št.: 27/95, 85/01, 101/03, 134/03 in 19/04) loči dve osnovni vrsti iger na srečo. Klasične igre ne srečo, ki se lahko prirejajo občasno ali trajno ter posebne igre na srečo, ki se prirejajo v igralnicah ali igralnih salonih. Vse igre se lahko prirejajo le na podlagi dovoljenja oziroma koncesije pristojnega organa (Ministrstvo za finance, Urad za nadzor iger na srečo).

Klasične igre na srečo so številčne loterije, loterije s trenutno znanim dobitkom, kviz loterije, tombole, lota, športne napovedi, športne stave, srečolovi in druge podobne igre. Občasno jih lahko prirejajo le društva in humanitarne organizacije s sedežem v Sloveniji posebej odobrene s strani ministrstva, pod posebnimi pogoji, ki so javno objavljeni. Trajno prirejanje iger na srečo lahko opravljajo na osnovi koncesije le delniške družbe s sedežem v Republiki Sloveniji pod pogoji, ki jih zakon podrobno opredeli.

Posebne igre na srečo so igre, ki jih igrajo igralci proti igralnici ali drug proti drugemu na posebnih igralnih mizah ali igralnih avtomatih in se lahko prirejajo le v

urejeni in opremljeni igralnici z zakonsko predpisanim nadzorom. Prireja jo lahko le delniška družba s sedežem v Republiki Sloveniji na osnovi koncesije in drugih zakonskih pogojev, ki so navedeni v tem zakonu in podzakonskih aktih.

Igre na srečo v igralnih salonih sme delniška družba ali družba z omejeno odgovornostjo prirejati na osnovi koncesije Ministrstva za finance v igralnem salonu. Imeti mora gostinsko infrastrukturo kot je gostinski obrat, marino ali igralnico, v kateri se mora igralni salon nahajati. Imeti mora v lasti ali lastninski pravici igralne avtomate, predpisan kapital in najmanj
50 in največ 200 igralnih avtomatov. Minister za finance je izdal **Pravilnik o prirejanju posebnih iger na srečo v igralnih salonih** (Ur. list RS.: 50/02, 100/02 31/07).
Za nemoteno delo v igralnicah in igralnih salonih je na osnovi zakona Minister za finance izdal več pravilnikov o sami dejavnosti, o kontroli in poročilih, o preizkusih igralnih naprav, o nadzornem informacijskem sistemu igralnih naprav in tehničnih zahtevah za igralne naprave.
Poleg je še **Pravilnik o licencah za dela v dejavnosti prirejanja posebnih iger na srečo** (Ur. list RS, št.:45/02 in 77/02).

Zdravilišča
Zdravilišča so opredeljena v **Zakonu o naravnih zdravilnih sredstvih in naravnih zdraviliščih (ZNZS)** (Ur. list SRS, št.:36/64 in opredeljuje naravna zdravilna sredstva, zdraviliške kraje in naravna zdravilišča. S Pravilnikom o strokovnih in tehničnih pogojih glede opreme in kadrov v naravnih zdraviliščih ter o načinu, postopku in rokih za izpolnitev pogojev za verifikacijo naravnih zdravilišč (Ur. list SRS, št.:54/72), je opredeljen način za pridobitev statusa naravnega zdravilišča. Iz tega področja sta v veljavi še dva pravilnika, ki predpisujeta sprejem standardov in normativov na področju zdravstvene in zdraviliške dejavnosti in postopke verifikacije zdravstvenih programov in dejavnosti, ki se izvajajo na področju zdravstvene in zdraviliške dejavnosti. Oba sta objavljena v uradnem listu št. 70 leta 2003.
Poleg tega veljajo predpisi za gostinstvo in kopališča.

Športno rekreacijski objekti
Gradnja se vrši po predpisih **Zakona o graditvi objektov (ZGO)** Ur. list RS, št.:110/02 in številnih spremljajočih predpisih s področja okolja, arhitekture, gradbenega materiala itd.
Za **kopališča** pa so zahteve opredeljene v **Zakonu o varstvu pred utopitvami (ZVU)** (Ur. list RS, 44/00), ki velja za vsa organizirana kopališča na morju, rekah, jezerih in drugih vodah. Predpisuje ukrepe za varovanje kopalcev in njihovo varnost, načine in možnosti potapljanja, pogoje za obratovanje kopališč, zbiranje podatkov in nadzor. Na osnovi zakona so sprejeti tudi pravilniki in sicer:
• Pravilnik o tehničnih ukrepih in zahtevah za varno obratovanje kopališč in za varstvo pred utopitvami na kopališčih (Ur, list RS, št.: 88/03)
• Pravilnik o razvrstitvi kopališč in organizacijskih ukrepih pred utopitvami (Ur. list RS, št.:88/03
• Pravilnik o opremi in sredstvih za dajanje prve pomoči, usposabljanju in preizkusih iz prve pomoči ter zdravniških pregledih reševalcev iz vode (Ur list RS, št.:70/03)
• Pravilnik o minimalnih higienskih in drugih zahtevah za kopalne vode (Ur. list RS, št.: 73/03)
• Pravilnik o reševalcih iz vode (Ur. list RS, št.:44/01).

Za smučišča je bil sprejet Zakon o varnosti na smučiščih (ZVSmuč), (Ur. list RS, št.: 110/02).
Podrobno predpisuje ureditev smučišča, obratovanje, reševanje na smučišču, red in nadzorno službo in način obravnavanja in evidentiranja nesreč na smučišču. Za varnost na smučiščih je bil sprejet tudi Zakon o žičniških napravah za prevoz oseb (ZŽNPO), (Ur list RS, št.:126/03) in zagotavlja varnost konstrukcije žičniških naprav, pogoje za gradnjo teh naprav, varno obratovanje in nadzor. Vse pa je podrobneje opredeljeno s podzakonskimi akti:

• Pravilnik o tehničnih pogojih za obratovanje smučišč in zaščitnih sredstvih (Ur. list RS, št.:127/03)
• Pravilnik o vrsti in obliki opozorilnih in obvestilnih znakov za prepoved in znakov za obveznost na smučišču (Ur. list RS, št.:127/03)
• Pravilnik o reševalni službi in o službi prve pomoči na smučiščih (Ur. list RS, št.:5/78 in 1/79)
• Pravilnik o obrazcu službene izkaznice in oznakah nadzornika smučišča (Ur. list RS,št.:69/03
• Pravilnik o programu in načinu opravljanja preizkusa usposobljenosti nadzornikov smučišč (ur. list RS, št.:69/03
• Pravilnik o žičnicah in vlečnicah (Ur. list RS, 7/84,14/84,16/87,6/97)
• Pravilnik o zdravstvenih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati delavci, ki opravljajo dela na žičniških napravah (Ur. list SRS, št.:21/86).

Za strokovnost na področji rekereacije, kot tudi za voditelje športnih dejavnosti v komercialne namene je potrebno upoštevati določila in pogoje, ki jih zahteva **Zakona o športu (Zšpo)** (Ur. list RS, št.:22/98 in 27/02).

Kongresni centri

Tu razen gradbenih predpisov, ki določajo proporce glede na število obiskovalcev, ni posebnih predpisov. Za vse dodatne storitve se uporabljajo predpisi, ki veljajo za te storitve, od gostinskih predpisov do plačil uporabe intelektualne lastnine. So pa priporočila, ki jih objavljajo mednarodne organizacije in so objavljeni na internetnih straneh. Tako Mednarodno združenje profesionalnih kongresnih organizacij IAPCO na straneh www.iapco.org podaja podrobna navodila kako organizirati kongrese, kaj je kongresni hotel, kako pristopiti k pridobivanju kongresov, kako reklamirati itd.

IV.4.2 Razvoj kadrov

Turistična dejavnost je delovno intenzivna storitvena dejavnost in tako odvisna od socialnih in tehničnih veščin zaposlenih, njihovih spretnosti, predanosti delu in vedenja.
Vrsta in kakovost storitev , kot tudi zadovoljstvo in lojalnost gostov so kritično odvisni od človeškega faktorja. Podobno je tudi skrb za gosta močno odvisna od zmožnosti in motivacije zaposlenih.

Med glavne slabosti na področju človeških virov danes štejemo: pomanjkanje veščin in znanj, visoko fluktuacijo zaposlenih, pomanjkanje kakovostnih programov usposabljanja in izobraževalnih programov na vseh nivojih za področje turistične dejavnosti, slabo podobo turistične industrije kot delodajalca, nekonkurenčne

nagrade in slabe delovne pogoje, razkorak med potrebami industrije in izobraževanjem, neprepoznavanje dolgoročnih koristi človeških virov nasproti kratkoročnim prioritetam, upadanje interesa za delo v turizmu in pogosto nerazumevanje lokalnega prebivalstva o priložnostih, ki jih ponuja turizem njihovemu okolju, ter slabo poznavanje lokalnega prebivalstva naravnih in kulturnih vrednot lokalnega okolja.

Za zagotavljanje izobraženih, usposobljenih in motiviranih kadrov na področju turizma je potrebno najprej zastaviti sistematično ugotavljanje in določanje potreb potreb za izobraževanje, usposabljaje in delo v turizmu na območju Mežiške doline. Potem pa je potrebno zagotoviti razvoj, implementacijo in promocijo izobraževalnih programov, usposabljanj, pridobivanj veščin in izkušenj.

IV.4.3 Program usposabljanja

Obstoječi programi usposabljanja na področju turizma in njihova dosegljivost v Koroški regiji:

PROGRAM, VSEBINA	IZVAJALEC
Turistični tehnik	Mocis, Srednja gostinsko turistična in lesarska šola Slovenj Gradec
Gastronomske in hotelske storitve	Srednja gostinsko turistična in lesarska šola Slovenj Gradec
Gastronomija in turizem	Srednja gostinsko turistična in lesarska šola Slovenj Gradec
Gastronomski tehnik	Srednja gostinsko turistična in lesarska šola Slovenj Gradec
Kuhar	Srednja gostinsko turistična in lesarska šola Slovenj Gradec
Tuji jeziki	IC Smeri, Mocis, LU Ravne na Koroškem

Dodatno prepoznane potrebe po novih programih in identificirani nosilci, ki bi programe razvili in ponudili na trg:

PROGRAM, VSEBINA	NOSILEC
Tuji jeziki	IC Smeri, Mocis, LU Ravne
Računalniška pismenost – uporaba interneta in e-pošte	A.L.P. PECA
Promocija in trženje preko svetovnega spleta	
Priprava koroških tradicionalnih jedi	Društvo kmečkih žena, Srednja gostinska šola Slovenj Gradec
Pletenje košar	Damijan Smolak
Redna srečanja gostincev in drugih zaposlenih v turistični dejavnosti	TIC -i
Komuniciranje z gosti in predstavitev ponudbe v dolini	Palladio,
Vodenje izletov, skupin	Palladio

V Mežiški dolini je 26 usposobljenih lokalnih turističnih vodnikov.

IV.5 *Razvoj turistične infrastrukture*

Za razvoj in izvajanje turistične dejavnosti v Mežiški dolini je potrebno zagotoviti tudi ustrezne infrastrukturne pogoje.
Najprej je potrebno urediti splošno infrastrukturo, in sicer:

- Sprejeti OPN posameznih občin in v njih zagotoviti prostorske pogoje za razvoj turističnih dejavnosti
- Optimizirati osnovno komunalno, cestno in informacijsko infrastrukturo
- Izboljšati dostopnost destinacije in mobilnost znotraj območja
- Zagotoviti pregleden in učinkovit informacijski sistem (neprometne oznake)
- Izgled in ureditev urbanih površin (parki, centri krajev, parkirišča)

Za potrebe turistične dejavnosti pa je potrebno zagotoviti tudi kvalitetno specifično infrastrukturo, kot je:

- Nočitvene kapacitete
- Športna infrastruktura
- Tematske in rekreacijske poti
- Kolesarske poti
- Prostori za kampiranje

IV.5.1 Interes in vloga javnega sektorja ter definiranje ključnih potreb

V razvojnih načrtih in proračunih občin v Mežiški dolini so opredeljene naslednje prioritete na področju infrastrukturnih vlaganj, ki neposredno vplivajo tudi na razvoj in izvajanje turistične dejavnosti:

<u>Občina Črna na Koroškem:</u>
- Obnova vlečnice (novo krmiljenje)
- Izdelava OPN (občinskega prostorskega načrta)
- Ureditev centra Črne – obnova pločnikov
- Obnova lokalne ceste Razpotje – Mlinarsko – Najevska lipa
- preplastitev oz. asfaltiranje makadamskih površin - parkirišče v centru, pred OŠ Črna, parkirišča v Rudarjevem, Žerjav, Jazbina, Podpeca
- Obnova mostov na cesti Pudgarsko – Kramarica, Pristava – Najevska lipa – Mala Črna

<u>Občina Mežica:</u>
- Obnova športne dvorane v Mežici
- Obnova ceste Smrečnikovo
- Asfaltna preplastitev cest ob kmetijah
- Vzpostavitev čezmejnega Geoparka (kolesarska pot)
- Preplastitev odseka pri Narodnem domu Mežica
- Preplastitev ceste ob gasilskem domu
- Celovita obnova mestnega jedra
- Ureditev Podjunske ulice
- Vzdrževanje objektov za rekreacijo (parkov, zelenic, otroških igrišč)
- Ureditev ploščadi za igro otrok na Stržovem
- Preplastitev površine pri otroških igralih na Leški cesti

- Vzdrževanje kulturnih objektov – ND

Prevalje:
- Obnova lokalnih cest na turističnem območju Šentanel
- Cesta Suhi vrh
- Cesta Fara – Stražišče
- Rekonstrukcija cest v Šentanelu – zaselek nove hiše
- Obnova lokalnih cest na turističnem območju Kot
- Cesta Dolga brda – Skuk
- Cesta-Gonje-Žaže-Brinjeva gora
- Cesta - Žagar-Kot
- Ureditev vaškega jedra Leše
- Obnova lokalne ceste Žerjavle
- Celovita prenova mestnega jedra Prevalj
- Cesta Nicina
- Ureditev vaškega jedra II - Nove Bajte
- Projekt krožišče – Spar
- Kolesarska in pešpot Poljana-Holmec
- Cesta Brančurnik-krožišče
- Rekonstrukcija ceste Štopar – Poljana
- Rekonstrukcija ceste na Poljani
- Koši za odpadke
- Ureditev parka in otroških igrišč - Vaško jedro Leše
- Geopark-leški rudarji
- Tematska pot na Brinjevo goro
- Ureditev kulturnega centra (Muzej, knjižnica)
- Športno rekreacijski kompleks štadion Prevalje
- Športni objekt Leše
- Ureditev športnega centra Holmec
- ureditev mestnega jedra z muzejem na prostem
- Ureditev mestnega parka – na polju med OŠ in Domom za starejše občane

Ravne na Koroškem:
- Rekonstrukcija javnih površin na območju občine
- Ureditev podhoda Trg
- Ureditev križišča Tolsti vrh-odcep Lipovnik
- Ureditev prometa v Dobji vasi
- Ureditev prometa v Trgu
- Ureditev dela Partizanske ceste na Ravnah
- Obnovitvena dela v mestnem jedru Ravne
- Obnovitvena dela v mestnem jedru Ravne-II
- Peš pot Ravne-Kotlje

V. IZVEDBENE AKTIVNOSTI

V.1 *Že načrtovane aktivnosti*

V.1.1 V regionalnih dokumentih

V Regionalnem razvojnem programu za Koroško razvojno regijo 2007 – 2013 je kot ena izmed razvojnih prioritet opredeljeno področje turizma – »Komplementarni turizem treh dolin«.
Cilji, zastavljeni na tem področju so:

- Vzpostavitev osnovne turistične infrastrukture
- Oblikovanje atraktivnih integralnih turističnih produktov
- Povečati naložbe v turizem
- Povečati navezavo prenove kulturne in naravne dediščine v turistične namene
- Vzpostaviti pogoje za več delovnih mest lokalnega prebivalstva.

Za doseganje teh ciljev so zastavljeni naslednji ukrepi in izvedbeni projekti:

1. <u>Integralni turistični projekti</u>

Ukrep 1: Oblikovanje integralnih turističnih produktov in management
Ukrep 2: Usposabljanje nosilcev razvoja
Ukrep 3: Poenotenje turističnih označb in infrastrukture

Izvedbeni projekti:

- Oblikovanje skupnih turističnih produktov
- Vzpostavitev skupne mreže lokalnih turističnih pisarn
- Vzpostavitev razvojnega centra za domače in umetnostne obrti
- Oblikovanje modulov usposabljanja za določene ciljne skupine in izvedba
- Priprava strokovnih podlag za postavitev neprometne turistične signalizacije
- Postavitev označb turistične signalizacije na območju Uršlje gore
- Postavitev označb turistične signalizacije na območju zg. Mežiške doline

2. <u>Naložbe in razvoj turističnih potencialov Mežiške doline</u>

Ukrep 1: Naložbe v nastanitvene kapacitete in ostalo turistično infrastrukturo
Ukrep 2: Naložbe v rekreacijsko infrastrukturo (smučarski centri, športne površine, tematske poti, pešpoti, kolesarske steze in druge rekreativne objekte za turizem)
Ukrep 3: Naložbe v naravne in kulturne znamenitosti, muzeje, večnamenske objekte in središča

Izvedbeni projekti:

- Športni hotel Ivarčko
- Apartmaji TRC Ivarčko
- Apartmaji Ivarčko 2
- Hotel Rimski vrelec

- Prenova hotela Club Krnes
- Kompleks Youth Hostel
- Geotermalna vrtina v Črni na Koroškem
- Geotermalne raziskave v Občini Ravne na Koroškem
- Smučišče Uršlja gora
- Smučarski center Črna na Koroškem
- Smučišče Mežica
- Razvoj gorsko kolesarskega parka Črna na Koroškem
- Fun park Ivarčko
- Tematski park Podzemlje Pece
- Tehnična dediščina – Železarstvo na Koroškem
- Prežihova bajta
- Aktiviranje potencialov cerkve Sv. Ane s črno Marijo
- Rožančeva žaga
- Etnološki muzej Prevalje
- Aktiviranje zgodovinske tematske poti Volinjek in leških dvojčic.

Po dveh letih izvajanja RRP je bilo ugotovljeno:

- da regija ne sledi zastavljenim ciljem, še več, z izvedenimi ukrepi na področju gospodarskega razvoja in tehnološke prenove ne bo ohranila niti že dosežene ravni in je realno pričakovati, da se bo njen razvojni zaostanek v primerjavi z ostalimi regijami v Sloveniji še povečal; regija pa tudi ne bo dosegla ciljev zmanjšanja razlik v smislu kvalitete življenja v primerjavi s povprečjem EU;
- da je sposobnost implementacije predlaganih naborov projektov, zaradi neusklajenosti usmeritev in prioritet v DRP, omejena; to še posebej velja za področje gospodarskega razvoja
- da so najavljeni projektni predlogi na področju gospodarstva preoptimistični, saj vrednost predvidenih programov bistveno presega realne možnosti za njihovo financiranje, glede poznejše spremenjene razmere in svetovno recesijo; tudi viri financiranja, zaradi spremenjene situacije na finančnih trgih, pogosto temeljijo na nerealnih predpostavkah.

V izvedbenem načrtu 2009 – 2013 so za območje Mežiške doline zapisana le še 2 projekta iz prioritetnega področja »Komplementarni turizem treh dolin, in sicer:

- Kolesarske in pešpoti v Občini Ravne na Koroškem
- Ureditev in opremljanje učno tematskih in pohodnih poti na območju parka »kralja Matjaža«- NATURA 2000

V.1.2 V posameznih občinah

Občina Ravne na Koroškem

Izvedbeni projekti

- Mestna tržnica
- Obnovitvena dela v mestnem jedru Ravne
- Ureditev pešpoti v Trgu: Kulturni dom – Javornik
- Izgradnja kolesarskih pešpoti v občini Ravne
- Prežihova bajta

- Obnova objektov muzejskega območja – Stara železarna
- Brezmejnost – kulturni projekt
- Nakup opreme Kulturni center Ravne
- Športno, rekreacijsko, turistični park Ravne
- Obnova zunanjih športnih objektov in vzdrževanje
- Mladinski center Ravne

Občina Prevalje

Prioritetne razvojne usmeritve

- Spodbuditi razvoj turistične infrastrukture
- Spodbuditi nosilce turistične dejavnosti k razvoju novih produktov, k povezovanju in sodelovanju
- Vzpostaviti enoten sistem označevanja turistične ponudbe
- Organizirati skupne trženjske aktivnosti, razvoj blagovnih znamk, zagotavljanje kvalitete
- Zastaviti skupno promocijsko akcijo – pripraviti promocijski material, poskrbeti za promocijske dogodke, akcije
- Spodbuditi razvoj manjkajoče ponudbe v trgovinski dejavnosti

Izvedbeni projekti

- Geopark
- Razvoj turizma na območju Šentanela
- Gorsko turistično zdraviliški center Šumnik – Pečnik
- Izletniško stacionarni turizem Janče
- Turistično območje Poljana
- Rekonstrukcija knjižnice v DD
- Rekonstrukcija Mohorjeve hiše
- Multifunkcionalna koroška kulturna središča
- Obnova DD Prevalje – ureditev kulturnega centra
- Športno rekreacijski kompleks Štadion Prevalje
- Športni objekt Leše
- Ureditev športnega centra Holmec
- Izgradnja nogometnega igrišča z umetno travo
- Ureditev športnega igrišča na Šentanelu

Občina Mežica

Prioritetne razvojne usmeritve

- Ureditev obstoječih turističnih kapacitet in razvoj nočitvenih kapacitet
- Obnova športno – rekreacijske infrastrukture
- Splošna ureditev kraja

Izvedbeni projekti

- Vzpostavitev čezmejnega geoparka
- Celovita obnova mestnega jedra Mežica
- Obnova nogometnega stadiona
- Obnova športne dvorane v Mežici

Občina Črna na Koroškem

Prioritetne razvojne usmeritve

- vzpodbujati širšo turistično ponudbo, vključno z oddajanjem turističnih sob
- razvoj kmečkega turizma (z razpisom sredstev za razvoj dodatnih dejavnosti na kmetijah)
- stimulirati hotel Krnes k bolj intenzivni turistični dejavnosti
- izdelati program obnove hotela in srednjeročni plan razvoja hotela
- trženje domače hrane in izdelkov (pomoč pri pridobivanju dovoljenj za prostore)
- ureditve prostorov na glavnih točkah ponudbe turističnih storitev (Najevska lipa, Sv. Ana, Igrčevo, smučišče, Mitnek, krajinski park Topla)
- ureditev centra (zelenice, rože …., motivacija lastnikov za ureditev fasad …….)
- s pomočjo sredstev države »žagarski muzej – Rožančeva žaga«
- učenje starih obrti in jezikov.

Izvedbeni projekti

- Karavanke@prihodnost.eu – gospodarjenje z naravo
- Projekt – Krajinski park Topla

V.2 *Nove aktivnosti za obdobje 2010 - 2013*

V.2.1 Načrt izvedbenih aktivnosti s prepoznanimi nosilci in viri financiranja

	PROJEKT	NOSILEC	VIRI FINANCIRANJA	LETO IZVEDBE	VREDNOST PROJEKTA (EUR)
1	Usposabljanje promotorjev turizma v zg. Mežiški dolini	TD Črna	Nepovratna sredstva LEADER, lastna finančna sredstva	2010	9.996,00
2	Strategija razvoja turizma v Mežiški dolini	LAS Mežiške doline	Nepovratna sredstva LEADER, lastna finančna sredstva	2010	21.120,00
3	Prevalje – tourism.si	Občina Prevalje	Nepovratna sredstva LEADER, lastna finančna sredstva	2010	8.000,00
4	Šport hostel Krnes – Obuditev turistične ponudbe, nočitvenih zmogljivosti, storitev in aktivnosti	Hotel Krnes	Nepovratna sredstva LEADER, lastna finančna sredstva	2010	14.269,12
5	Kolesarska karta – Gorski kolesarski park Peca	Kreatur d.o.o.	Nepovratna sredstva LEADER, lastna finančna sredstva	2011	9.400,00
6	Turizem – Priložnost za razvoj	LAS Mežiške doline	Nepovratna sredstva LEADER, lastna finančna sredstva	2011	52.092,00
8	Turistični vodnik po Mežiški dolini	LAS Mežiške doline	Nepovratna sredstva LEADER, lastna finančna sredstva	2011	98.400,00
9	Informacijsko središče Prevalj	Občina Prevalje	Nepovratna finančna	2011	88.401,40

			sredstva LEADER, lastna finančna sredstva		
10	Izboljšanje turistične ponudbe Hotela club Krnes	Aleksander Jug s.p.	Nepovratna sredstva LEADER, lastna finančna sredstva	2011	49.874,67
11	Športno, rekreacijsko, turistični park Ravne	Občina Ravne	Sredstva iz drž. proračuna, lastna finančna sredstva, domači partnerji	2008 - 2011	3.029.872,00
12	Obnova objektov muzejskega območja – Stara železarna	Občina Ravne	Sredstva iz drž. prorač., lastna finančna sredstva	2009 - 2011	1.536.000,00
13	Brezmejnost – Kulturni projekt	Občina Ravne	Sredstva iz drž. prorač., lastna finančna sredstva	2009 - 2012	248.950,00
14	Geopark – leški rudarji	Občina Prevalje	Lastna finančna sredstva	2010 - 2012	87.960,00
15	Karavanke@prihodnost.eu-gospodarjenje z naravo	Občina Črna	Sredstva iz drž. prorač., lastna finančna sredstva	2009 - 2010	
16	Projekt – Krajinski park Topla	Občina Črna	Sredstva iz drž. prorač., lastna finančna sredstva	2005 - 2010	
17	Projekt »Geopark«	Občina Črna	Sredstva iz drž. prorač., lastna finančna sredstva	2010 - 2012	
18	Projekt »Sožitje treh dolin«	Občina Črna	Sredstva iz drž. prorač., lastna finančna sredstva	2010 - 2013	
19	Projekt »Ureditev učno tematskih poti«	Občina Črna	Sredstva iz drž. prorač.,	2010 - 2012	

			lastna finančna sredstva		
20	Singletrail park Jamnica	Kreatur	Lastna finančna srestva, sredstva pridobljena na javnem razpisu	2011 →	/
21	Adventure Peca	Podzemlje Pece	Lastna sredstva, EU sredstva, tuji partnerji	2010 →	/
22	Raziskave in ohranjanje naravnih vrednot s področja mineralogije	Podzemlje Pece	Lastna sredstva	2010 →	/

V.2.2 Evidentirani možni viri sofinanciranja in podporni inštrumenti

Javni razpisi:

- Ministrstvo za gospodarstvo
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
- Ministrstvo za kulturo
- Zavod RS za zaposlovanje
- JAPTI
- Javni sklad RS za kulturne dejavnosti
- LAS Mežiške doline
- Občine Mežiške doline

V.2.3 Evidentirana ponudba podpornih storitev (priprava projektne dokumentacije, vlog na javne razpise, …)

Svetovalne inštitucije v Mežiški dolini:

- A.L.P. PECA d.o.o. – VEM TOČKA
- SIRD
- KGZS – Svetovalna služba Prevalje

Kazalo tabel:

Tabela 1: Naselja občin Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem v letu 2009 5
Tabela 2: Podatki o povprečnih mesečnih temperaturah in padavinah za meteorološko postajo Ravne na Koroškem (410 m. n. v.) v obdobju 1961 -1990 6
Tabela 3: Tipi prsti v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem 9
Tabela 4: Rastlinstvo v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem 9
Tabela 5: Izobrazbena struktura 13
Tabela 6: Delovno aktivno prebivalstvo, maj 2010 14
Tabela 7: Podatki o registrirano brezposelnih za mesec maj 2010 15
Tabela 8: Bruto in neto plače za obdobje od 05/2009 do 05/2010 za občine Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem (v evrih) 15
Tabela 9: Število podjetij in število oseb, ki delajo v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem v letu 2008 17
Tabela 10: Struktura in število poslovnih subjektov po dejavnosti v Mežiški dolini leta 2008 17
Tabela 11: Turistično najbolj obiskane države (število mednarodnih turistov v milijonih) 20
Tabela 12: Turistično najbolj obiskane države (število mednarodnih turistov v milijonih) 20
Tabela 13: Prihodnki posameznih držav od mednarodnega turizma (v milijardah evrov) 21
Tabela 14: Skupni odhodki za turizem državljanov posameznih držav (v milijardah evrov) 21
Tabela 15: Prihodi in prenočitve turistov po državah v letih 2003 in 2009 (Slovenija, vsi objekti) 23
Tabela 16: Opis naravnih danosti in znamenitosti v Občini Ravne na Koroškem 33
Tabela 17: Opis kulturno - zgodovinskih znamenitosti v Občini Ravne na Koroškem 36
Tabela 18: Opis arhitekturno - etnoloških znamenitosti v Občini Ravne na Koroškem 38
Tabela 19: Opis sakralnih znamenitosti v Občini Ravne na Koroškem 41
Tabela 20: Opis turističnih kmetij in planinskih koč v Občini Ravne na Koroškem 43
Tabela 21: Opis tematskih poti v Občini Ravne na Koroškem 46
Tabela 22: Seznam tradicionalnih dogodkov in prireditev v Občini Ravne na Koroškem 47
Tabela 23: Seznam športne infrastrukture v Občini Ravne na Koroškem 48
Tabela 24: Opis naravnih danosti in znamenitosti v Občini Prevalje 51
Tabela 25: Opis kulturno - zgodovinskih znamenitosti v Občini Prevalje 51
Tabela 26: Opis arhitekturno - etnoloških znamenitosti v Občini Prevalje 54
Tabela 27: Opis sakralnih znamenitosti v Občini Prevalje 57
Tabela 28: Opis turističnih kmetij in planinskih koč v Občini Prevalje 62

Tabela 29: Opis tematskih poti v Občini Prevalje 64
Tabela 30: Seznam tradicionalnih dogodkov in prireditev v Občini Prevalje..... 65
Tabela 31: Seznam športne infrastrukture v Občini Prevalje 66
Tabela 32: Opis kulturno - zgodovinskih znamenitosti v Občini Mežica..... 68
Tabela 33: Opis arhitekturno - etnoloških znamenitosti v Občini Mežica..... 69
Tabela 34: Opis sakralnih znamenitosti v Občini Mežica..... 69
Tabela 35: Opis turističnih kmetij in planinskih koč v Občini Mežica..... 70
Tabela 36: Opis tematskih poti v Občini Mežica 71
Tabela 37: Seznam tradicionalnih dogodkov in prireditev v Občini Mežica 72
Tabela 38: Opis naravnih danosti in znamenitosti v Občini Črna na Koroškem..... 74
Tabela 39: Opis kulturno - zgodovinskih znamenitosti v Občini Črna na Koroškem..... 75
Tabela 40: Opis arhitekturno - etnoloških znamenitosti v Občini Črna na Koroškem..... 75
Tabela 41: Opis sakralnih znamenitosti v Občini Črna na Koroškem 76
Tabela 42: Opis turističnih kmetij in planinskih koč v Občini Črna na Koroškem..... 77
Tabela 43: Seznam tradicionalnih dogodkov in prireditev v Občini Črna na Koroškem..... 78
Tabela 44: Seznam športne infrastrukture v Občini Črna na Koroškem 79
Tabela 45: Število gostov in nočitve v letih od 2004 do 2009 na območju Mežiške doline 81
Tabela 46: Prihodi in nočitve turistov v Občinah Dravograd, Muta in Radlje ob Dravi leta 2009 85
Tabela 47: Prenočitvene zmogljivosti Občin Slovenj Gradec in Mislinja leta 2009..... 88
Tabela 48: Prihodi in prenočitve turistov v Občinah Slovenj Gradec in Mislinja leta 2009..... 88
Tabela 49: Število turističnih sob in število turističnih postelj na avstrijskem Koroškem med leti 2001 in 2008 93
Tabela 50: Število turističnih prihodov, nočitev in povprečna doba bivanja na avstrijskem Koroškem med leti 1995 in 2009 93
Tabela 51: SWOT analiza turistične destinacije Mežiška dolina..... 96
Tabela 52: SWOT analiza za Mežiško dolino 98

Kazalo slik:

Slika 1: Gozdne združbe v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem 10
Slika 2: Tipi prsti v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem 11
Slika 3: Načrt izgradnje hitre ceste (3. razvojna os)..... 13

Kazalo grafikonov:

Pravilnika o postopku inkubiranja v Mrežni podjetniški inkubator Koroška;

Grafikon 1: Klimogram Raven na Koroškem za obdobje 1961 - 1990 6
Grafikon 2: Hidrogram (povprečni mesečni pretok) reke Meže..... 7
Grafikon 3: Nivogram (povprečni mesečni vodostaj) reke Meže..... 7
Grafikon 4: Izobrazbena struktura prebivalstva na območju Mežiške doline 14
Grafikon 5: Struktura poslovnih subjektov po dejavnostih v Mežiški dolini leta 2008..... 18
Grafikon 6: Število turistov iz Avstrije in Nemčije v Sloveniji med leti 2003 in 2009..... 24
Grafikon 7: Število nočitev turistov iz Avstrije in Nemčije v Sloveniji med leti 2003 in 2009 25
Grafikon 8: Število prenočitev v Sloveniji med leti 2003 in 2009..... 26
Grafikon 9: Struktura nočitev turistov v Sloveniji leta 2009..... 27
Grafikon 10: Prihodi turistov po vrstah krajev v Slovenijo leta 2009 28
Grafikon 11: Število turističnih prenočitev po vrstah krajev v Sloveniji leta 2009..... 29
Grafikon 12: Prenočitvene zmogljivosti v občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem med leti 2004 - 2009..... 80
Grafikon 13: Prihodi domačih in tujih turistov v Občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem med leti 2004 - 2009..... 82
Grafikon 14: Število prenočitev domačih in tujih turistov v Občinah Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem med leti 2004 - 2009..... 82
Grafikon 15: Prihodi turistov v Občinah Celje, Dobrna, Laško, Podčetrtek, Rogaška Slatina, Zreče med leti 2004 - 2009..... 90

Seznam kratic in okrajšav

A	Avstrija
AK Ravne	Alpinistični klub Ravne
ANG	angleško
B&B	bed and breakfast
CCCT	Cahn climbing competition Topla
CD	Compact disc
Cm	centimeter
CRO	Croatia
COŠD	Center obšolskih in šolskih dejavnosti
CPM - GM	Cestno podjetje Maribor – Gradbeni materiali
CUDV	Center za usposabljanje, delo in varstvo
DD	Družbeni dom
d.d.	Delniška družba
DM	Društvo mladih
d.o.o	Družba z omejeno odgovornostjo
DPM Črna	Društvo prijateljev mladine Črna
dr.	doktor
DRP	Državni razvojni program
drž.	državni
DŠVR Partizan	Društvo za športno vzgojo in rekreacijo Partizan
DTK	Dom telesne kulture
EU	Evropska unija

EKD	Evropska kulturna dediščina
EGN	European Geopark Network
FFH (Direktiva Sveta Evrope)	Fauna, Flora and Habitats
FIS	Federation internationale de ski
g.	gospod
GER	Germany
Ha	hektar
HACCP	Hazard Analysis and Critical Control Point System
HMZ	Hidrometeorološki zavod
I	Italija
IAPCO	International Association of Professional Congress Organisers
itd.	in tako dalje
ITP	integralni turistični produkt
IUCN-CEPA	International Union for Conservation of Nature – Communication, Education and Public Awareness
JAPTI	Javna agencija za pospeševanje podjetništva in tujih investicij
JV	jugovzhod
JZ	jugozahod
KD	Kulturno društvo
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
Km	kilometer
KOK	Koroška osrednja knjižnica
KTV	Kabelska televizija

KUD Krsnik	Kulturno in umetniško društvo Krsnik
KZK Ravne	Koroški zavod za kulturo Ravne
LAS	Lokalna akcijska skupina
LIN	Letni izvedbeni načrt
LTO	Lokalna turistična organizacija
LU Ravne	Ljudska univerza Ravne
m	meter
MDO	Meddruštveni odbor
m.n.v.	metri nadmorske višine
MO	Mestna občina
mr. ph.	Magister pharmaciae
MTB Koroška	Mountain bike Koroška
ND	Narodni dom
NEM	nemško
NK	Nogometni klub
npr.	na primer
NOB	Narodnoosvobodilni boj
OF	Osvobodilna fronta
OK	Odbojkarski klub
OPN	Občinski prostorski načrt
OŠ	Osnovna šola
OŠPV	Osnovna šola Prežihovega Voranca
OZ	Obligacijski zakonik
oz.	oziroma
PD	Planinsko društvo

p.d.	po domače
PD PTT Maribor	Planinsko društvo Pošta Telegraf Telefon Maribor
PKM	Park kralja Matjaža
prof.	profesor
PZ	Pomorski zakonik
RRA	Regionalna razvojna agencija
RRP	Regionalni razvojni program
RS	Republika Slovenija
RSC Mežica	Rudnik svinca in cinka Mežica
RTV	Radio in televizija
SGŠ	severna geografska širina
SIRD	Svetovalna in razvojna dejavnost
SK	Smučarski klub
SLO	Slovenija
s.p.	samostojni podjetnik
SPD	Slovensko planinsko društvo
(Avstrija) SPF	Small Project Fund
SRS	Socialistična republika Slovenija
STO	Slovenska turistična organizacija
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SV	severovzhod
sv.	sveta
sv. v.	svetovna vojna
SWOT	Strengths, Weakness, Opportunities and Threats
št.	Številka/število

ŠZ Črna	Športna zveza Črna
TA	Turistična agencija
TD	Turistično društvo
TIC	Turistično informacijski center
T. karta	Turistična karta
TO	Turistična organizacija
TQM	Total quality management
TRC Ivarčko	Turistično rekreativni center Ivarčko
TV	Televizor
TVD Partizan	Telovadno društvo Partizan
TZS	Turistična zveza Slovenije
UL	Uradni list
Ur. list	Uradni list
UPB	Uradno prečiščeno besedilo
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNWTO	United Nations World Tourism Organization
VGD	vzhodna geografska dolžina
VEM	Vse na enem mestu
z.b.o.	Zadruga brez odgovornosti
ZDA	Združene države Amerike
zg.	zgornja
ZGO	Zakon o graditvi objektov
Zgos	Zakon o gostinstvu
ZIS	Zakon o igrah na srečo

Zlet	Zakon o letalstvu
ZNZS	Zakon o naravnih zdravilnih sredstvih in naravnih zdraviliščih
ZPCP	Zakon o prevozih v cestnem prometu
ZPPCP	Zakon o prevoznih pogodbah v cestnem prometu
ZSRT	Zakon o spodbujanju razvoja turizma
Zšpo	Zakon o športu
ZVCP	Zakon o varnosti cestnega prometa
ZVU	Zakon o varstvu pred utopitvami
ZVSmuč	Zakon o varnosti na smučiščih
ZZUZIS	Zakon o zdravstveni ustreznosti živil ter snovi, ki prihajajo v stik z živili
ZŽNPO	Zakon o žičniških napravah za prevoz oseb
ZZB	Zveza združenj borcev
WC	toaleta